

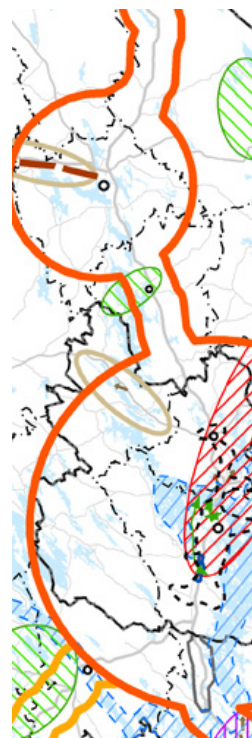

POHJOIS-SAVON LIITTO
Regional Council of Pohjois-Savo

Pohjois-Savon maakuntakaava 2030

MAAKUNTAKAAVASELOSTUS

Maakuntavaltuusto hyväksynyt 8.11.2010
Ympäristöministeriö vahvistanut 7.12.2011

Pohjois-Savon maakuntakaava 2030
MAAKUNTAKAAVASELOSTUS

Maakuntavaltuusto hyväksynyt 8.11.2010
Ympäristöministeriö vahvistanut 7.12.2011

Kuopio 2013

Pohjois-Savon liiton julkaisu A:67

Taitto: Marja Partanen

Painosmäärä 250 kpl
Kuopio 2013

Pohjois-Savon liitto
Sepänkatu 1, Kuopio, PL 247, 70101 Kuopio
puh. (017) 550 1400
e-mail: kirjaamo@pohjois-savo.fi
faksi: (017) 550 1428

ISBN 978-952-5759-36-5
ISBN (pdf) 978-952-5759-37-2
ISSN 1797-4402

POHJOIS-SAVON MAAKUNTAKAAVA 2030
 MUKAAN LUKIEN KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVAN JA
 LEPPÄVIRRAN POHJOISOSAN VALTATIE 5 MAAKUNTAKAAVAN MUUTOKSET

Sisällysluettelo:

Esipuhe.....	5
Tiivistelmä	6
1 LÄHTÖKOHDAT - MAAKUNNAN ALUEELLINEN KEHITYS.....	9
1.1 Pohjois-Savon sijainti ja aluerakenne	9
1.2 Maakuntasuunnitelman väestötavoite 245 000 – 248 000.....	10
1.3 Työpaikkakehitys positiivista ja alueellisesti keskittynyttä, taantuman seuraukset tulossa	13
1.4 Asumisen trendit.....	17
1.5 Palveluverkko keskittyy.....	19
1.6 Liikennemäärissä vahva kasvu 2000-luvulla	20
1.7 Ympäristö asettaa reunaehdoja.....	21
2 SUUNNITTELUTILANNE.....	25
2.1 Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen suunnittelujärjestelmä	25
2.2 Pohjois-Savon kaavoitus-tilanne	27
2.3 Maakuntasuunnitelma ja aluekehitysohjelmat	29
3 ALUEIDENKÄYTTÖ-SUUNNITELMA MAANKÄYTTÖLUOKITTAIN	32
3.1 Johdanto.....	32
3.2 Kehittämisperiaate-merkinnät	35
3.3 Pohjois-Savon taajama-, keskus- ja kyläverkko (A1, C, ca-11, ca-21, at-11 ja at-21)	44
3.4 Vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vaativa kauppa (km, kme)	59
3.5 Työpaikka-alueet (TP1).....	75
3.6 Teollisuusalueet (T, T/Kem, sv-11).....	76
3.7 Tieverkko	80
3.8 Rautatiet	84
3.9 Vesiliikenne.....	87
3.10 Lentoliikenne	92
3.11 Tietoliikenne	94
3.12 Tavaraliikenteen terminaalialueet (LM, lm)	96
3.13 Luonnonsuojelualueet (S1, SL).....	97
3.14 Kulttuuriympäristön vaaliminen (SR, MA1-v, MA1, sm, sr, ma1-v, ma1, ma1-b)	102
3.15 Virkistysalueet (VL, VR) ja ulkoilureitit	112
3.16 Rantarakentaminen.....	117
3.17 Matkailualueet	121
(RM, rm1, RMk)	121
3.18 Kalastukseen liittyvät aluevaraukset (E2, e2).....	129
3.19 Hiljaiset alueet (hil1).....	131
3.20 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU)	133
3.21 Maatalousalueet (MT)	136
3.22 Maa- ja metsätalousvaltainen alue, joilla erityisiä ympäristöarvoja sekä harju-, kallio- ja moreenialueet (MY1, ge)	137
3.23 Turvetuotantoalueet ja turvetuotantoon soveltuvat alueet (EO1)	140
3.24 Erityistoimintojen alueet soran ja hiekan ottoa sekä kallion louhintaa varten (EO2).....	148
3.25 Kaivostoimintojen alueet (EK) ja malmipotentialiset alueet (ek1).....	153
3.26 Jätteenkäsittelyalueet (EJ).....	157
3.27 Energiahuollon alueet (en, z).....	163
3.28 Vesihuolto (pv1, ET)	166
3.29 Puolustusvoimien alueet (EP, EAH)	172
3.30 Ampumarata- ja moottoriurheilualueet (EA1, ea1)	174
4 KUOPION SEUDUN MAA-KUNTAKAAVAAN JA LEPPÄ-VIRRAN POHJOISOSAN VT5 MAAKUNTAKAAVAAN TEHTÄVÄT MUUTOKSET	176

5	VALTAKUNNALLISTEN ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN POHJOIS-SAVON MAAKUNTAKAAVASSA.....	181
5.1	Toimiva aluerakenne	181
5.2	Eheytävä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu.....	182
5.3	Kulttuuri ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat	186
5.4	Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto.....	189
5.5	Luonto ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet.....	191
6	MAAKUNTAKAAVAN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA	192
7	MAAKUNTAKAAVAN TOTEUTUMISEN SEURANTA	197
8	SUUNNITTELUN VAIHEET JA OSALLISTUMINEN	205
9	MAAKUNTAKAAVAN TAUSTA-AINEISTO	212
9.1	Maakuntakaavaa varten tehdyt selvitykset	212
9.2	Muu tausta-aineisto	212
10	LIITTEET 213	
	Liite 1. Kuopion keskustan kulttuuriympäristö tarkastuksineen	213
	Liite 2. Rauhoitusluokkaan 3 kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset	213
	Liite 3. Tiedossa olevat vedenalaiset muinaisjäännökset Pohjois-Savon alueella	213
	Liite 4. Maakuntakaavan aluevaraukset ja kohdemarkinnat	213

Esipuhe

Pohjois-Savon maakuntakaava 2030 tukee kappaleissa 1 ja 2 kuvattuja Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2030 - maakunnan strategian - ydintavoitteita sekä myös lyhyemmän aikavälin alueellista kehitystämme, kilpailukykyämme sekä kasvua koskevia tavoitteita. Maakuntakaava edistää ja mahdollistaa lukuisia siihen sisältyvillä kehittämisperiaatte-, ja muilla merkinnöillä Pohjois-Savon monipuolisen kasvun edellytykset vuosikymmeniksi eteenpäin. Eräät kasvun mahdollisuuksia koskevat mitoituseriaatteet ovat jopa maakuntastrategiassa ilmaistuja rohkeampia. Niin on myös hyvä olla, kun esim. käytetään tämän hetkisen väestökehityksen pohjalta laadittuja ennusteita asuntorakentamisen, julkisten palveluiden ja liikennejärjestelmien tulevaisuuden tarpeiden mitoituksessa. Maakuntakaavan on mahdollistettava rohkeimmankin kasvu-uran toteutuminen Pohjois-Savossa.

Pohjois-Savon maakuntakaavassa huolehditaan maakunnan energia- ja kiviainesomavaraisuudesta, tuodaan esille luonnon- ja kulttuuriympäristöarvoja ja kehitetään matkailun kokonaisuutta, seudullista kaupan verkkoa, taa- jama- ja kyläverkkoa sekä alueen liikennejärjestelmää.

Pohjois-Savon maakuntakaavan laadintaperiaatteet, työtavat ja organisoituminen on tehty vastaavalla tavalla kuin ympäristöministeriön 3.7.2008 vahvistaman Kuopion seudun maakuntakaavassa.

Maakuntakaava on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen useampaa kuin yhtä kuntaa koskeva yleispiirteinen maankäytön suunnitelma. Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita.

Aluevarauksia osoitetaan vain siltä osin ja sillä tarkkuudella kuin alueiden käyttöä koskevien valtakunnallisten tai maakunnallisten tavoitteiden kannalta taikka useamman kuin yhden kunnan alueiden käytön yhteen sovittamiseksi on tarpeen.

Maakuntakaavan keskeisin oikeusvaikutus on, että se on ohjeena laadittaessa tai muutettaessa kunnan yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi. Viranomaisen on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.

Ympäristöministeriö vahvisti 7.12.2011 antamallaan päätöksellä Pohjois-Savon maakuntavaltuuston 8.11.2010 tekemän päätöksen, jossa maakuntavaltuusto hyväksyi Pohjois-Savon maakuntakaavan 2030, mukaan lukien muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan ja Leppävirran pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaavaan ja kumosi voimassa olevat seutukaavat ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavan. Ympäristöministeriö vahvisti kaiken muun paitsi ei valtatie 9 runkoverkkomerkintää, Kuopion keskustatoimintojen laajentamista ja osaa Paukarlahden maakunnallisesti merkittävästä maisema-aluevarauksesta.

Pohjois-Savon maakuntakaava muodostaa Kuopion seudun ja valtatie 5 maakuntakaavojen kanssa yhtenäisen kokonaisuuden.

Pohjois-Savon maakuntakaavaa varten on laadittu lukuisia selvityksiä, jotka ovat luettavissa Pohjois-Savon liiton verkkosivuilta www.pohjois-savo.fi/psmk.

Kuopiossa 7.12.2012

Jussi Huttunen
maakuntajohtaja

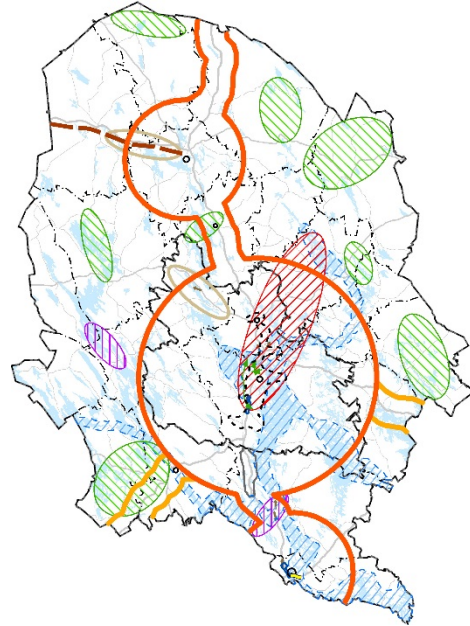

Paula Qvick
suunnittelujohtaja

Tiivistelmä

TOIMIVA ALUERAKENNE POHJOIS-SAVOLLE

Viitostievöyhyke toimii maakunnan kehityksen selkärankana. Tätä tukee valtatiehen 9 perustuva itä-länsi –vyöhyke. Kuopio, Varkaus ja Iisalmi ovat maakunnan toiminnalliset keskukset, joiden työssäkäyntialueet kattavat suurimman osan maakunnasta ja ulottuvat Varkauden seudulla Etelä-Savon puolelle.

Erityisesti näillä vyöhykkeillä maakuntakaavalla halutaan edistää yritystoimintaa ja joukkoliikennettä kuntien yhteistyönä. Matkailun ja virkistyskehitämisvyöhykkeinä on osoitettu luontaisten mahdollisuuksien ja nykyisen toiminnan perusteella kasvavan matkailun parhaimmat alueet reuna-alueisiin.

LAADUKASTA ASUMISTA JA KILPAILUKYKYISIÄ TYÖPAIKKA-ALUEITA

Asutusta ohjataan keskustaajamiin ja kyliin tulevien yhdyskuntakustannusten ja liikennemäärien kasvun hillitsemiseksi. Taajamien tarvittavat laajenemisalueet on osoitettu ympäristön ja infrastruktuurin kannalta sopivimmille alueille. Muutamissa taajamissa yhdyskuntarakennetta pyritään tiivistämään erityisesti raideliikenteen edistämiseksi. Maaseudun asutusta ohjataan kyliin, jotka on osoitettu nykyisen asutuksen, tiestön ja vesihuollon perusteella. Myös lomatuksen tihentyminen ja ympärivuotistuminen on suositeltavinta kyläalueilla.

Pohjois-Savon maakuntakaavan uuden, vuoteen 2030 saakka mahdollistaman rakenteen (rakennukset, verkostot ja liikenne) toteuttamisinvestoinnit ja ylläpitokustannukset ovat 50 vuoden aikana VTT:n arvion mukaan 16 miljardia euroa, joista suurin osa koostuu rakennusten rakentamisesta. Maakunta-kaavan toteuttamisinvestoinnit ovat uusien päätiehankkeiden osalta n. 600 miljoonaa euroa ja ratahankkeiden osalta satoja miljoonia euroja.

Teollisuus ja työpaikka-alueita on maakuntakaavassa osoitettu tavoitellun työpaikkakehityksen mukaisesti. Nämä sijoittuvat pääosin

Kuopion seudulle. Pienet alueet sijoittuvat taajamatoimintojen ja keskustatoimintojen alueille.

Maakuntakaavassa on mahdollistettu kaupan kehittyminen yhdyskuntarakennetta eheyttävästi ottaen huomioon samalla kaupan kilpailuedellytykset.

Pohjois-Savon maakuntakaavassa seudullisesti merkittävät vähittäiskaupan suuryksiköt on sijoitettu nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen pääosin keskusta-alueille. Näin vähennetään asiointiliikennettä ja turvataan keskustojen erikoistavarakauppa ja tasapainoisen palveluverkon säilyminen.

LIIKENTEESSÄ SAAVUTETTAVUUTTA JA SUJUVUUTTA

Maakuntakaava mahdollistaa maakunnan liikennejärjestelmän kehittämisen alueen kehityksen edellyttämällä tavalla. Kehittämisen kohteena on erityisesti Savonrata, jonka nopeuttamiseen ja kaksiraiteistamiseen kaavassa varaudutaan. Huomattavimmat luonnonmaisemaan kohdistuvat vaikutukset syntyvät kuitenkin valtatie 9 (ent. vt17 osuus) merkittävistä parantamistoimista. Kaupunkikuvallisesti suurimmat vaikutukset tulevat valtatie 23 uudesta linjauksesta Varkauden kohdalla, jossa

tielle tulee syväväyläsilta 24 m:n alikulkukorkeudella. Valtatietä joudutaan rakentamaan uuteen paikkaan myös Lapinlahden Nerkoolla (VT5) ja Leppävirran Nikkilänmäen kohdalla (VT5). Merkittävästi parannettavia tieosuuksia ovat myös Pöljä-Lapinlahti (vt5) ja Vehmasmäki-Suonenjoki- maakunnanraja (vt9)-tieosuudet. Vesiliikenteessä merkittävin hanke on Leppävirran ja Suonenjoen alueelle sijoittuva Päijänne-Saimaa -kanava.

LUONNON MONIMUOTOISUUTTA JA KULTTUURIYMPÄRISTÖN KERROKSELLISUUTTA

Luonnonsuojelualueita on tarkistettu ja täydennetty suojeluohjelmien, rauhoituspäätösten, nykyisten kaavojen ja tehtyjen selvitysten perusteella. Natura-alueiden luonnonarvojen säilyminen on otettu maakuntakaavassa huomioon karsimalla merkintöjä ja antamalla suunnittelumääräyksiä. Maa-ainesten otolta suojataan merkittävimmät harju- ja kallioalueet. Uusia alueita on osoitettu eniten valtion maille.

Kulttuuriympäristön kohteet perustuvat laajaan maakunnalliseen selvitykseen ja uusiin valtakunnallisiin kulttuuriympäristö- ja maisemaselvityksiin. Maakuntakaavassa on runsaasti nykyisten arvokohteiden tarkistuksia ja täydennyksiä, jotka edistävät kulttuuriympäristön hoitoa kuntakaavoituksessa ja muussa suunnittelussa. Matkailu- ja virkistysalueet sekä ulkoilureitit ovat matkailuvyöhykkeiden toiminnallinen perusta, jonka avulla elinkeinoa voidaan parhaiten edistää.

LUONNONVARAT KESTÄVÄÄN KÄYTTÖÖN

Turve on sähkön ja kaukolämmön yhteistuotannossa Pohjois-Savon merkittävin energianlähde. Turvetuotantoa ohjataan kauttaaltaan ojitetuille ja luonnontilansa menettäneille soille. Suunnittelumääräyksillä asetetaan lisäksi reunaehtoja vesiensuojelun perusteella valituille valuma-alueille. Turvetuotantoon soveltuvia alueita on eniten Ylä-Savossa Vuoksen vesistöalueen latvoilla. Maakuntakaavassa varaudutaan merkittävään siirtymään luonnonsoran käytöstä kalliokiviaineksen käyttöön.

Luonnonsoravarojen ehtyessä kaavaan on varattu riittävästi kiviainekseltaan hyvälaatuisia ja sijainniltaan sopivia kallioalueita. Kaavassa osoitetut alueet sijoittuvat kiviainestarpeen edellyttämällä tavalla eri puolille maakuntaa.

Maakuntakaavan toteutuminen parantaa maakunnan ympäristön tilaa ohjaamalla luonnonsoravarojen hyödyntämisen ympäristön kannalta sopivimmille alueille.

YHDYSKUNTATEKNIKALLA HUOLTOVARMUUTTA JA TURVALLISUUTTA

Maakuntakaavassa on esitetty tarvittavat jätteen käsittelyalueet suojavyöhykkeineen. Jätteen energiakäytön edistämiseksi vaikutuksiltaan arvioiduille kohteille on esitetty mahdollisuus jätteen energiakäyttöön ja muutamalle suurelle laitokselle mahdollisuus jätteen käyttöön rinnakkaispolttoaineena.

Maakuntakaavassa esitetään nykyiset seudulliset vesi- ja jätevesihuollon runkolinjat sekä uudet tavoitteelliset runkolinjayhteydet, joiden toteuttaminen varmistaa vesihuollon toiminnan.”

MAAKUNTAKAAVOJEN MUUTOKSET

Pohjois-Savon maakuntakaava kattaa koko maakunnan. Kuopion seudun maakuntakaavan ja Leppävirran pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaavan osalta siinä esitetään tarvittavat muutokset. Muutokset koskevat mm. ke-

hittämisperiaatemarkintöjä, kauppaa, kulttuuriympäristöä, keskustatoimintojen aluetta ja jätteen energiakäyttöä. Kuopion Matkukseen osoitetaan muutoksena Itä-Suomen logistiikka-keskus.

1 LÄHTÖKOHDAT - MAAKUN- NAN ALUEELLINEN KEHITYS

1.1 Pohjois-Savon sijainti ja aluerakenne

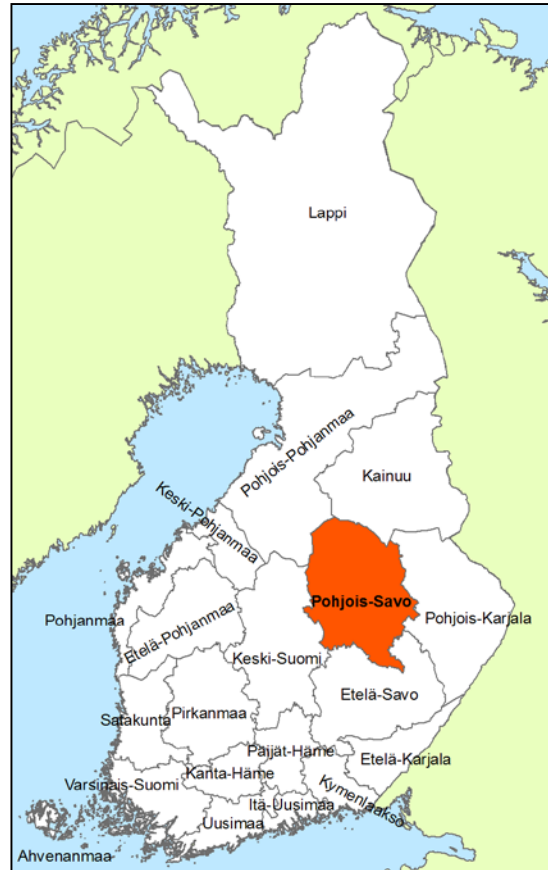
Maakuntakaava-alue käsittää koko Pohjois-Savon maakunnan ja sen 23 kuntaa. Maakunnan keskuksena toimii Kuopio. Iisalmi ja Varkaus ovat maakunnan osakeskuksia ja omien kaupunkiseutujensa keskuksia. Varkauden rooli maakunnan aluerakenteessa on haasteellinen varsinkin ylikunnallisen suunnittelun näkökulmasta. Varkaus sijaitsee Pohjois-Savon ja Etelä-Savon rajalla ja sen työssäkäynti- ja asiointialueet kattavat osia molemmista maakunnista.

Maakunnalliset liitot ovat pyrkineet yhteen soveltamaan maakuntakaavojensa merkintöjä ja tavoitteita Varkauden seudulla. Lisäksi maakuntaliitot ovat pyrkineet edistämään ylikunnallista suunnittelua Varkauden seudulla mm. liikennejärjestelmäsuunnittelussa.

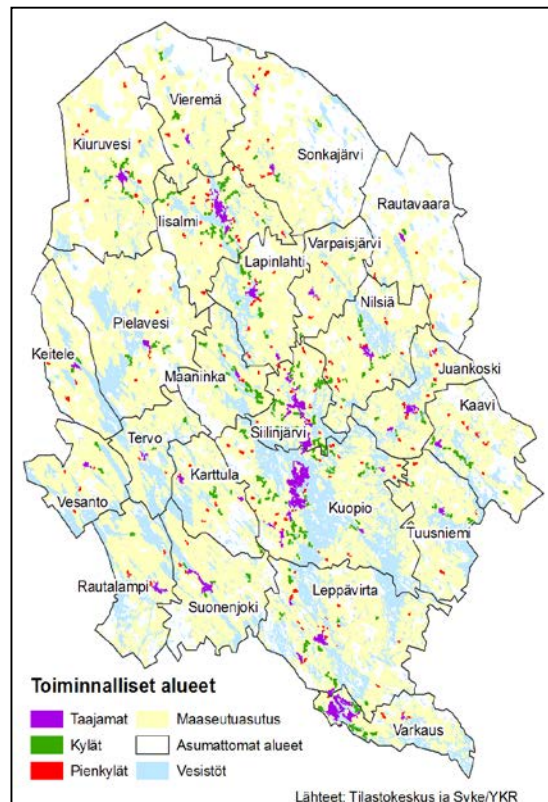
Pohjois-Savon maakunta rajoittuu edellä mainittuun Etelä-Savon lisäksi Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Kainuun sekä Pohjois-Pohjanmaan maakuntiin (kuva 1.1.1). Maakunnan pinta-ala on reilut 20 000 km², josta vesistöjä on lähes 18 % eli reilut 3 500 km².

Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämässä yhdyskuntarakenteen seurantarjestelmässä (YKR) on tarkasteltu koko maan aluerakennetta toiminnallisten alueiden kautta. Aluejako perustuu alueiden rakentamis- ja väestötiheyteen. YKR:n mukaan Pohjois-Savon aluerakenne on jakautunut (v. 2005) seuraavasti eri toiminnallisiin luokkiin: taajamia on 230 km², kylä- ja pienkyläalueita on yhteensä 420 km² ja harvaan asuttua maaseutua 11 350 km² (kuva 1.1.2). Toiminnallisten alueiden ulkopuolelle jäävät alueet ovat vesistöjä ja asumattomia alueita.

Aluerakenne on väestön, eri toimintojen (mm. asutus, työpaikat, palvelut), liikenneverkkojen ja luonnonolojen muodostama kokonaisuus. Seuraavissa luvuissa käydään läpi aluerakenteen eri osa-alueiden kehittymistä ja nykytilaa maakunnassa.

Kuva 1.1.1 Pohjois-Savon sijainti

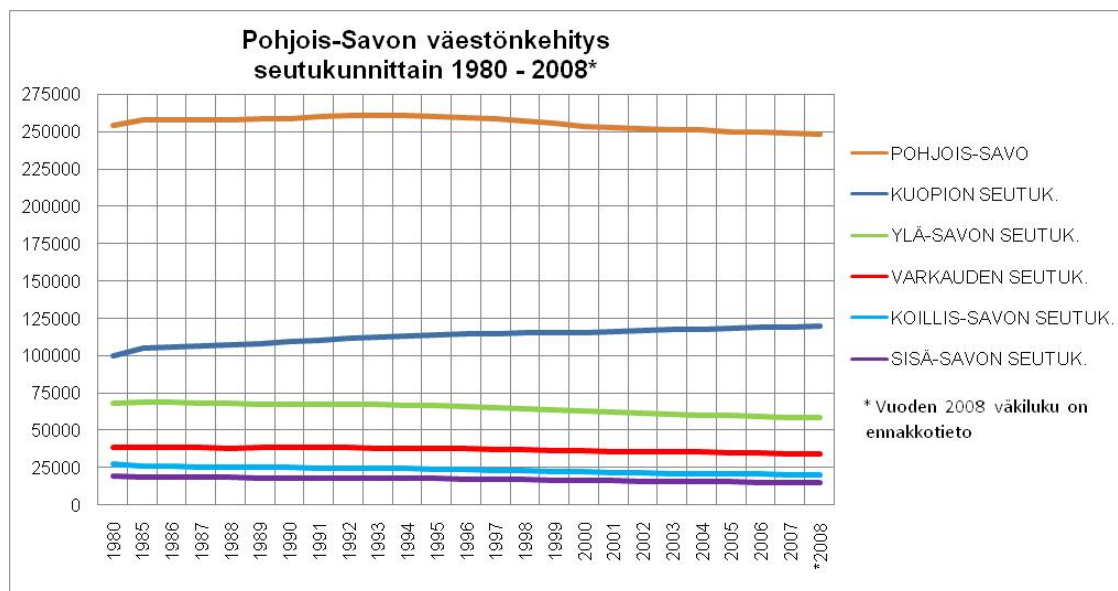
Kuva 1.1.2 Pohjois-Savon aluerakenne

1.2 Maakuntasuunnitelman väestötavoite 245 000 – 248 000

Pohjois-Savon väestömäärä on ollut n. 15 vuotta hienoisessa laskussa ollen suurimmillaan 1993 260 617 asukasta. Väestön väheneminen, muuttotappio, kuolleiden syntyvyyttä suurempi määrä sekä työvoiman ikääntyminen ovat jatkuneet ja vuoden 2008 lopussa maakunnan väestömäärä oli 248 422. Seuduista vain Kuopion seutu on pystynyt kasvattamaan (3 %) väestömääräänsä 2000-luvulla. Muissa seutukunnissa väestö on saman aikaisesti vähentynyt 5-8 % (kuva 1.2.1).

Maakuntavaltuuston 2009 hyväksymä väestötavoite vuodelle 2030 on ylätavoitteessa 248 000 henkeä ja alatavoitteessa 245 000.

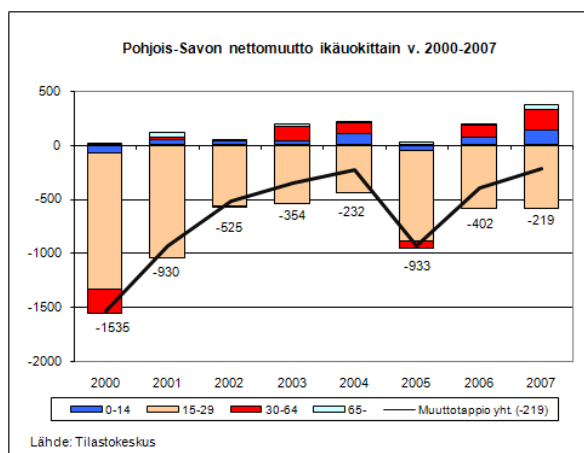
Tilastokeskus ennustaa väestömääräksi 243 626 asukasta. Väestötavoitteiden toteutuminen edellyttää 3 800 – 6 200 hengen muuttovoittoa vuosien 2010 – 2030 välisenä aikana. Uhkaskenaario on väestökehityksen jatkuminen 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun tasolla, mikä johtaisi n. 240 000 väestömäärään v. 2030. Väestökehityksessä on kuitenkin nähtävissä positiivisia signaaleja; muuttotappio on pienentynyt ja muutamissa ikäryhmissä maakunta on jo muuttunut muuttovoittoalueeksi (taulukko 1.2.1 ja kuva 1.2.2).

Kuva 1.2.1 Pohjois-Savon väestökehitys

Taulukko 1.2.1 Maakuntasuunnitelman väestötavoitteet

	Tavoiteväestö, yläraja	Tavoiteväestö, alaraja	Uhkatreendi
Tavoitteet			
Väestömäärä 2030	248.000	245.000	240.000
15 – 64 –vuotiaat 2030	135.200	132.900	129.000
Työvoima 2030	102.200	98.000	92.000
Työllisyysaste 2030	72,6 %	70,9 %	66,6 %
Työttömyysaste 2030	2,9 %	4,6 %	6,6 %
Huoltosuhde 2030	1,5	1,6	1,8
Arvonlisäyksen tason kasvu 2008-2030	2,6 Mrd €	2,2 Mrd €	0,2 Mrd €

Kuva 1.2.2 Nettomuutto ikäluokittain

Maakunnan väestön ikärakenne kuvaa hyvin koko maan väestön ikärakennetta vuoden 2007 tilanteessa (taulukko 1.2.2). Maakunnan sisäisessä ikärakenteessa on eroja seutukuntien välillä. Kuopion seudulla nuorten (15-29 v) osuus väestössä on muita seutukuntia suurempi.

Ratkaisevaa väestökehitykselle on Kuopion alueen vetovoiman ja kasvun vahvistuminen. Jotta maakuntakaavoitus ei aseta ei toivottuja hidasteita keskusten asumisen ja elinkeinojen kasvupotentiaalille, on hyväksyttävää, että maakuntakaavoituksen väestötavoite on edellä esitettyä suurempi. Liian tiukasti mitoitettu kaavoitus voi tulevaisuuden muuttuvissa tarpeissa aiheuttaa turhaa jäykkyyttä ja tarvetta kaavojen uusimiseen.

Kuopion seudulla yli 65-vuotiaiden osuus väestössä on pienin. Väestön ikääntymisen myötä vanhempien ikäluokkien osuus tulee kasvamaan. Pohjois-Savon liiton omavaraislaskelman mukaan yli 64-vuotiaita olisi n. 30 % väestöstä v. 2030.

Taulukko 1.2.2 Väestön ikärakenne Pohjois-Savossa v. 2007

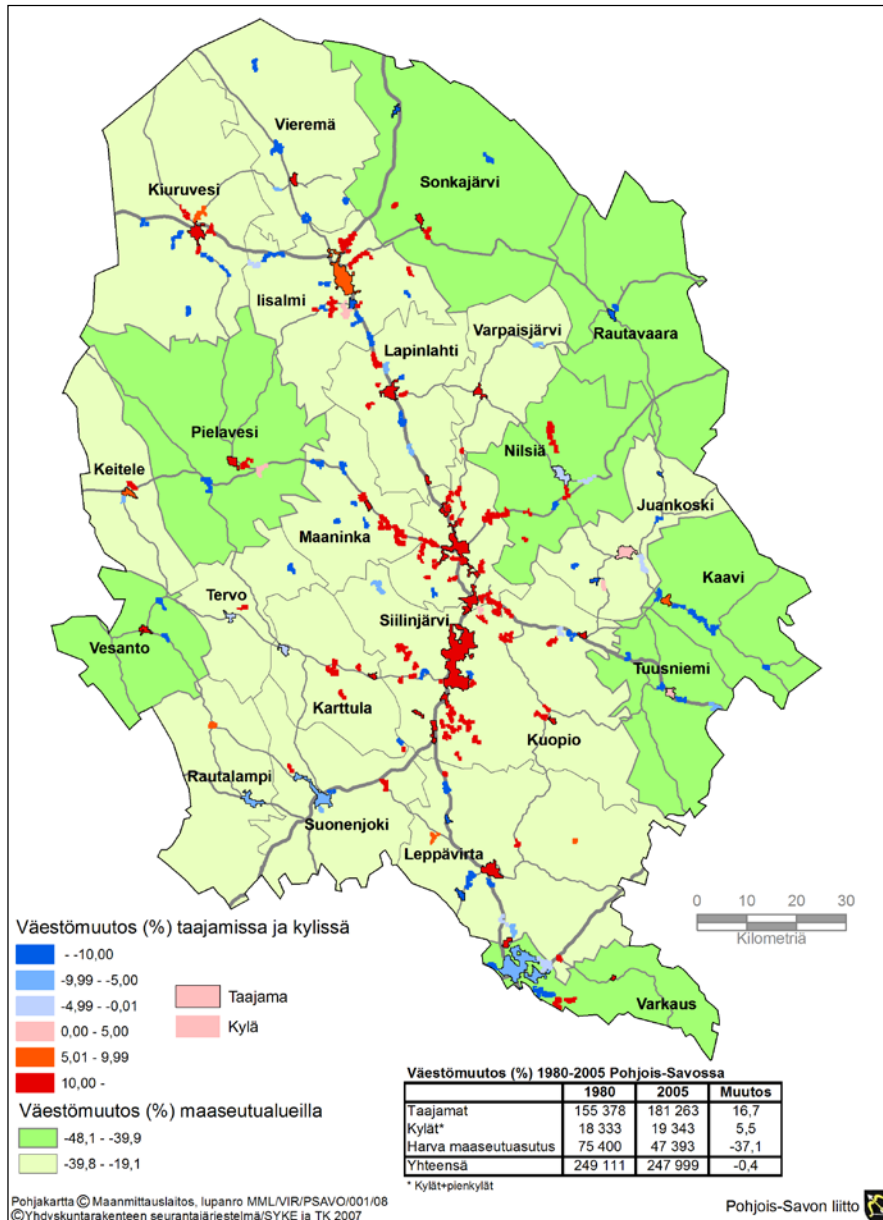
Seutukunta	Väestö yht.	0-14		15-29		30-64		65-	
		määrä	osuus	määrä	osuus	määrä	osuus	määrä	osuus
Kuopion	119 472	20 187	16,9	25 067	21,0	56 207	47,0	18 011	15,1
Ylä-Savon	59 168	9 315	15,7	9 518	16,1	27 892	47,1	12 443	21,0
Sisä-Savon	15 539	2 170	14,0	2 070	13,3	7 313	47,1	3 986	25,7
Koillis-Savon	20 403	2 865	14,0	2 665	13,1	9 979	48,9	4 894	24,0
Varkauden	34 290	5 242	15,3	5 365	15,6	16 646	48,5	7 037	20,5
POHJOIS-SAVO	248 872	39 779	16,0	44 685	18,0	11 8037	47,4	46 371	18,6

Kuntien sisäisessä aluerakenteessa on viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtunut suuria muutoksia. Väestö ja työpaikat ovat keskittyneet taajamiin ja pääliikenneväylien (valta- ja kantatiet) läheisyyteen. Taajamien väkiluku on kasvanut lähes 17 % vuosien 1980-2005 välillä (kuva 1.2.3 ja taulukko 1.2.3). Noin 73 % pohjoissavolaisista asui taajamissa v. 2005, kun v. 1980 taajamaväestön osuus oli n. 62 %. Saman aikaisesti taajamien työpaikkaosuus on kasvanut 71 %:sta 86 %:iin.

Väestön ja työpaikkojen keskittyminen kuntakeskuksiin on johtanut taajama-alueiden voimakkaaseen laajenemiseen. Taajama-alueiden pinta-ala on kasvanut 25 vuodessa lähes 70 % (taulukko 1.2.4). Taajama-alueet ovat laajentuneet reuna-alueille suuntautuneen pientalorakentamisen myötä, mikä on johtanut keskimääräisen väestötiheyden laskuun taajama-

alueilla. Keskimääräinen väestötiheys taajama-alueilla on laskenut seuraavasti; v. 1980 väestötiheys oli 1150 as/km², v. 1990 973 as/km², v. 2000 858 as/km² ja v. 2005 801 as/km². Tämä onkin haaste erityisesti eheytyvän yhdyskuntarakenteen näkökulmasta.

Kyliä (yli 20 asukkaan tiivistymät) väestömäärä on kasvanut 25 vuodessa 5,5 % ja n. 8 % pohjoissavolaisista asui kylissä v. 2005. Harvaan asutut maaseutu-alueet ovat menettäneet väestöä 37,1 % v. 1980-2005 välisenä aikana. Kuitenkin lähes yksi viidesosa pohjoissavolaisista asui v. 2005 taajamien ja kylien ulkopuolisella maaseudulla.

Kuva 1.2.3 Väestömuutokset aluerakenteen toiminnallisilla alueilla

Taulukko 1.2.3 Väestömuutokset toiminnallisilla alueilla

Toiminnallinen alue	1980	1990		2000		2005		
	väestö	väestö	muutos 80-90 %	väestö	muutos 90-00 %	väestö	muutos 00-05 %	muutos 80-05 %
Taajamat	155 379	176 317	13	181 220	3	181 263	0	17
Kylät	18 333	19 804	8	19 029	-4	19 340	2	5
Maaseutu	75 400	59 065	-22	51 627	-13	47 393	-8	-37

Huom!! Kylät = ykrkylät ja ykrpienkylät

lähde: Yhdyskuntarakenteen seurantarjestelmä/SYKE ja TK 2007

Taulukko 1.2.4 Toiminnallisten alueiden pinta-alat km²

Toiminnallinen alue	1980	1990		2000		2005		
	km2	km2	muutos 80-90 %	km2	muutos 90-00 %	km2	muutos 00-05 %	muutos 80-05 %
Taajamat	135	181	34	211	17	226	7	67
Kylät	276	359	30	385	7	422	10	53
Maaseutu	11 964	11 757	-2	11 542	-2	11 354	-2	-5

Huom!! Kylät = ykrkylät ja ykrpienkylät, lähde: Yhdyskuntarakenteen seurantarjestelmä/SYKE ja TK 2007

1.3 Työpaikkakehitys positivistista ja alueellisesti keskittynyttä, taantuman seuraukset tulossa

Työpaikkojen määrä on Pohjois-Savossa kasvanut vuoteen 2008 saakka mm. suotuisan suhdannekehityksen ja aktiivisen kehittämissäpolitiikan ansiosta. Samoin työllisyyskehitys on parantunut ja työttömyys on alentunut.

Pohjois-Savossa oli vuoden 2007 lopussa 100 010 työpaikkaa. Lähes kaksi kolmasosaa työpaikoista oli palvelualoilla, joilla työskenteli 67 900 henkeä (taulukko 1.3.1). Maakunnan työpaikkamäärä on kasvanut tasaisesti, paria pientä notkahdusta lukuun ottamatta, vuodesta 1995 lähtien. Merkittävimmin työpaikkojen määrä on kasvanut (20 %) palvelusektorilla, mutta myös jalostustyöpaikat ovat lisääntyneet (14 %).

työpaikkojen määrä on kasvanut ja yritysten liikevaihdon kasvu kiihtynyt erityisesti Kuopion seudulla (ks. kuvat 1.3.1 ja 1.3.2 sekä taulukko 1.3.2). Kasvu oli nopeaa myös lisälmen ympäristössä 2009 taantumaan saakka. Toimialoitain kasvu on ollut vahvinta yrityspalveluissa, yhteiskunnallisissa palveluissa, rakentamisessa ja kaupassa. Vuoteen 2008 saakka teollisuus on säilyttänyt vahvan asemansa. Maatalouden työpaikkamäärän väheneminen jatkuu.

Vuosina 2000 – 2007 työpaikkojen lisääntyminen oli vahvinta Kuopiossa, lisäalassa, Siilinjärvellä ja Vieremällä. Maakunnan reuna-alueiden kunnat ovat menettäneet työpaikkoja Keiteletä, Nilsijää, Suonenjokea ja Sonkajärveä lukuun ottamatta.

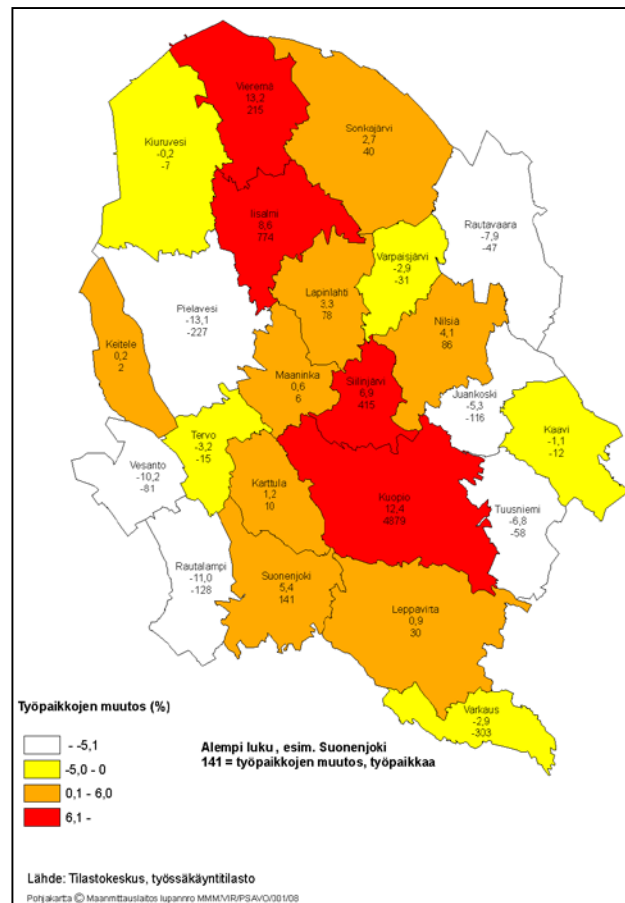
Syksyllä 2008 alkanut kansainvälinen syvä taantuma on heijastunut myös Pohjois-Savoon. Tätä kirjoitettaessa maakunnassa on menetetty n. 10.000 työpaikkaa.

Taulukko 1.3.1 Pohjois-Savon työpaikat v. 2000-2007

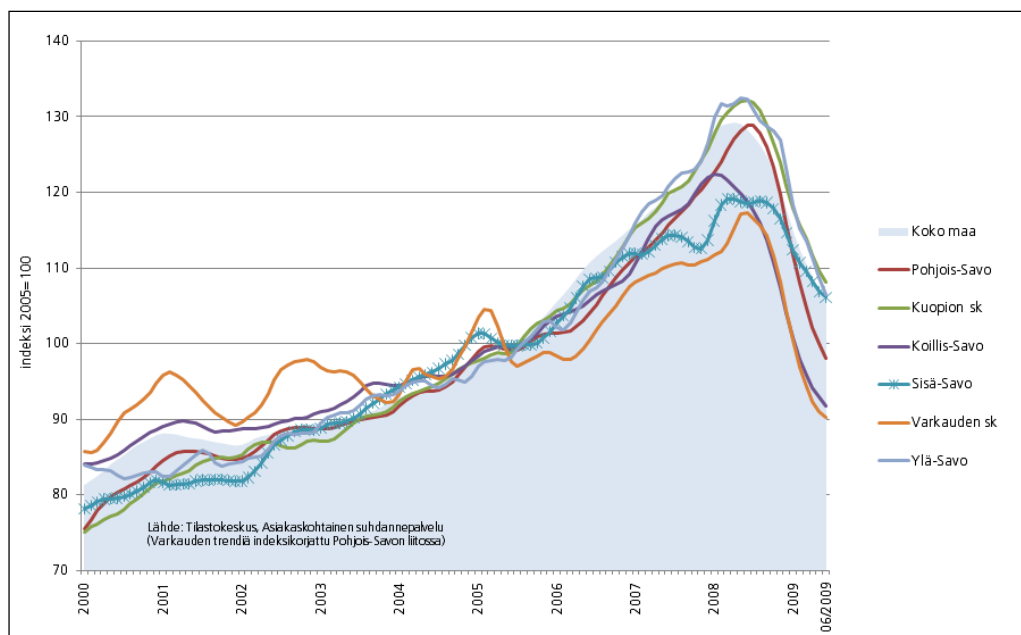
	2000	2007	Muutos 2000-2007	
			henk.	%
Maa- ja metsätalous	9 427	7 887	-1 540	-16,3
Kaivostoiminta ja louhinta	363	375	12	3,3
Teollisuus	15 325	15 926	601	3,9
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1 279	693	-586	-45,8
Rakentaminen	5 422	6 821	1 399	25,8
Kauppa, majoitus- ja rav.toim.	12 448	13 485	1 037	8,3
Kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	6 153	6 035	-118	-1,9
Yrityspalvelut, rahoitus ym	9 436	12 411	2 975	31,5
Yhteiskunnalliset ja henk.koht.palv.	32 644	35 302	2 658	8,1
Toimiala tuntematon	1 862	1 075	-787	-42,3
Kaikki toimialat yhteensä	94 359	100 010	5 651	6,0

Sitä vastoin alkutuotannosta on kadonnut saman aikaisesti yksi kolmasosa työpaikoista. Alkutuotanto on käynyt läpi suuren rakennemuutoksen, johon on kuulunut tilamäärän vähentyminen ja tilakokojen sekä tuottavuuden merkittävä kasvu, viimeisten 25 vuoden aikana. Taantuma 2009 – 2010 hidastaa kasvua ja myös vähentää kapasiteettia. Taantuman pitkäaikaisia vaikutuksia on vielä vaikea arvioida. Joka tapauksessa taloudessa on suuri tarve uudistumiseen ja kilpailukyyn nostoon. Maakunnan väestö ja työpaikat ovat keskittyneet voimakkaasti. 2000-luvulla

Talouden taantuma 2008 – 2010 saattaa pahimmillaan aiheuttaa kasvun hidastumisen ja työttömyyden lisääntymisen ohella myös rakenteellisia ja alueellisia muutoksia elinkeinoelämässä. Taantuma on iskenyt pahimmin Varkauden ja Koillis-Savon seuduille, mutta myös Ylä-Savon metalliteollisuus on joutunut supistamaan työvoimaansa, mikä on näkynyt lisääntyneinä muuttotappioina lisäalasta ja sen ympäristökunnista.

Kuva 1.3.1 Työpaikkakehitys maakunnassa 2000-2007

Kuva 1.3.2 Kaikkien toimialojen liikevaihdon kehittyminen 2000-2009 (indeksi 2005 = 100)

Pohjois-Savon työpaikkakehitykselle on marraskuussa 2009 hyväksytyssä maakuntasuunnitelmassa asetettu kolme vaihtoehtoa, mitkä vastaavat väestömäärän tavoitevaihtoehtoja (ylä- ja alaraja) sekä uhkaskenaariota eli supistuvan kehityksen jatkumista ja kiihtymistä. Näihin kaikkiin vaihtoehtoihin liittyy metsä- ja metalliteollisuuden sisällöllinen ja laadullinen

muutos, tavoitevaihtoehdoissa onnistunut uudistuminen ja uhkaskenaariossa hidas kilpailukykyyn menetys. Julkisten palvelujen väestön ikääntymisestä aiheutuvia kasvupaineita hillitään väestön terveystason nostamisella ja yksityisen palvelutarjonnan kasvulla. Tavoitteena on Kuopion alueen kasvu sekä lisälmen ja Varauden seutujen aseman säilyttäminen.

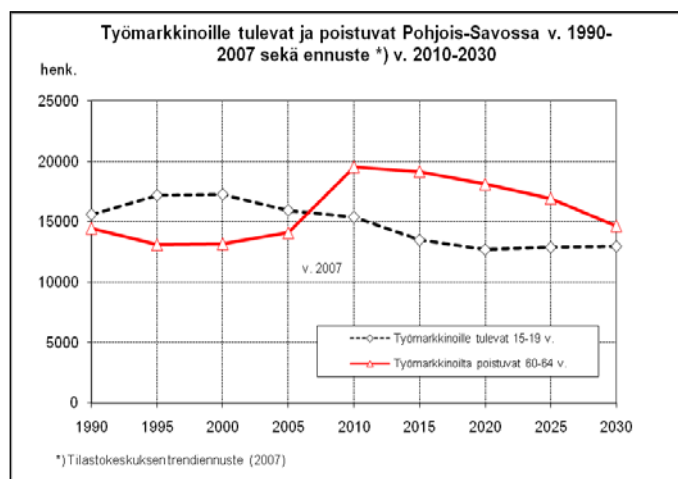
Taulukko 1.3.2 Työpaikkatavoite elinkeinoittain Pohjois-Savossa vuoteen 2030

Työpaikat toimialoittain Pohjois-Savossa	Nykytila	Yläraja		ero 2008-2030 %	Alaraja		ero 2008-2030 %	TK-trendi		ero 2008-2030 %
	2008	2015	2030		2015	2030		2015	2030	
Alkutuotanto	7506	6100	4900	-35	6150	4700	-37	5800	4100	-45
Metsäteollisuus	3714	3650	3100	-17	3550	2900	-22	3200	2400	-35
Teknologiaeteollisuus	6446	6400	7120	10	6150	6470	0	6100	5200	-19
Muu teollinen toiminta	5650	4400	3980	-30	4300	3630	-36	3970	3120	-45
Rakent.+rak.aineteoll.	7106	6600	6750	-5	6250	6230	-12	5500	5400	-24
Kauppa+majoitus	13657	13800	14000	3	13450	13300	-3	12850	11500	-16
Liikenne+rah.+liike-el.p.	19335	18750	20400	6	17750	18300	-5	17400	17000	-12
Julkiset palvelut	35347	35800	37400	6	35400	36400	3	34950	35050	-1
Tuntematon	800	1350	1350	69	1350	1350	69	1350	1350	69
Yhteensä	99 561	96850	99000	-1	94350	93280	-6	91120	85120	-15

Maakunnan kehittämisstrategiassa keskeisellä sijalla on elinkeinojen kehittäminen ja kilpailukykyisen yritystoiminnan vahvistaminen. Tähän pyritään mm. parantamalla yritysten toimintaympäristöä ja -edellytyksiä, alueen yleistä vetovoimaa vahvistamalla ja kehittämällä alueen palveluita. Elinkeinojen kehittämisessä korostetaan metsäteollisuuden uudistamista bioenergian ja biojalostukseen sekä mekaanisen metsäteollisuuden kilpailukykyyn nostoa, teknologiaeteollisuuden innovatiivisuuden ja tuottavuuden lisäämistä sekä hyvinvointipalvelujen uutta toimintatapaa.

Vetovoimaa voidaan vahvistaa mm. huolehtimalla siitä, että alueella on tarjota sopivia sijoituspaiikkoja yrityksille, Kuopion alueen kasvun kiihdyttämällä ja vetovoimaisen palvelurakenteen ylläpidolla.

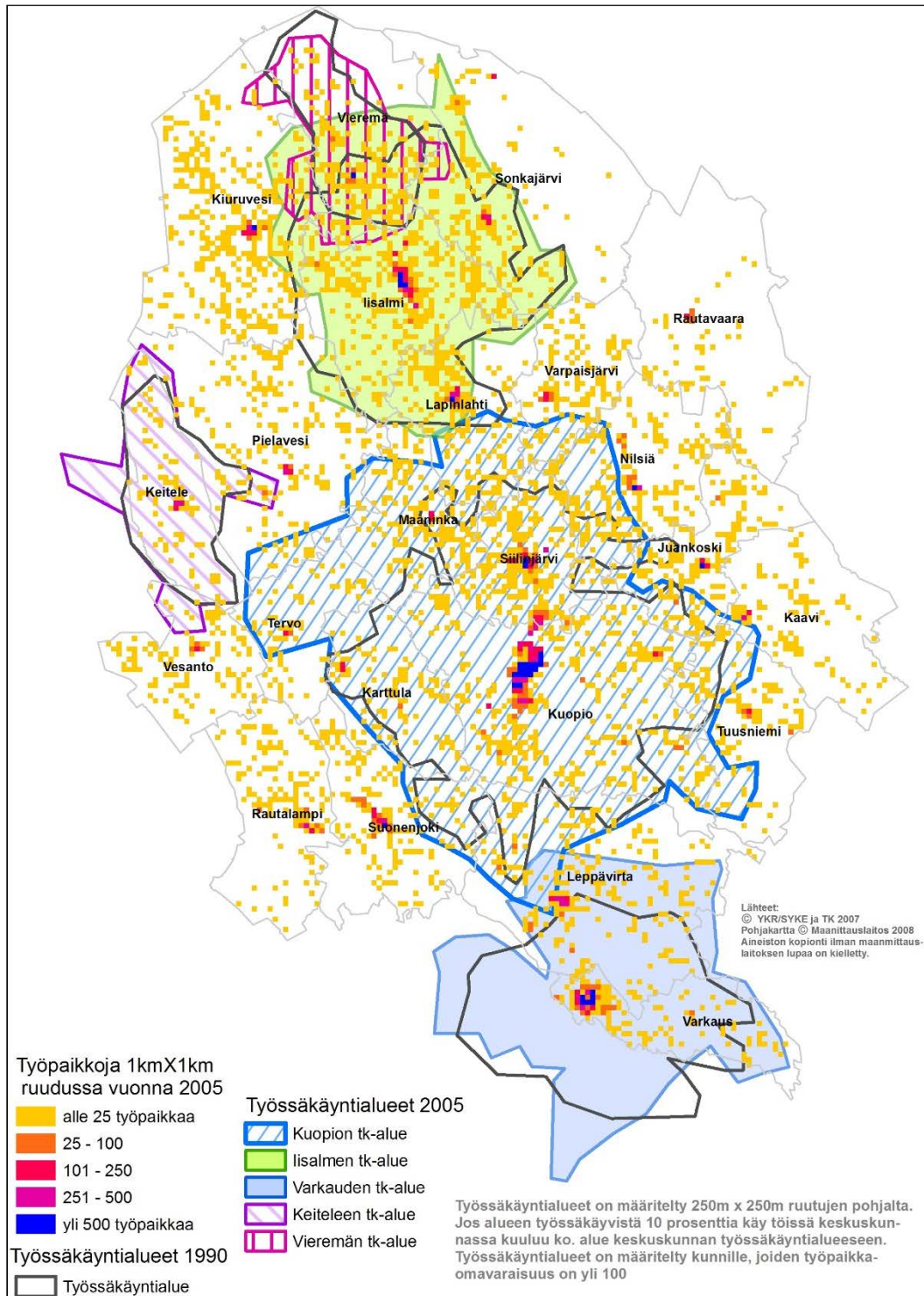
Taantumasta nousu alkanee samoihin aikoihin kun ikäpoistuma työmarkkinoilta kasvaa ja työmarkkinoille tulevien ikäluokkien määrä on pienempi kuin eläkkeelle siirtyvien (kuva 1.3.3). Tilanne on sama koko maassa, joten kilpailuosaavasta työvoimasta alueiden välillä kiristyy.

Kuva 1.3.3 Työmarkkinoiden kehitys

Työpaikkojen sijoittuminen vastaa väestön sijoittumista. Valtaosa maakunnan työpaikoista sijaitsee kuntakeskuksissa. Työpaikat ovat keskittyneet myös hyvien kulkuyhteyksien läheisyyteen, kaksi kolmasosaa työpaikoista sijaitsee viiden kilometrin säteellä valtatie viidestä. Pohjois-Savossa on viisi kuntaa, joiden työpaikkaomavaraisuus on yli 100 %.

Nämä kunnat ovat Iisalmi, Keitele, Kuopio, Varkaus ja Vieremä. Näiden kuntien ympärille on muodostunut työssäkäyntialueet, jotka voivat ulottua useammankin kunnan alueelle. Edellä mainittujen kuntien työssäkäyntialueet ja maakunnan työpaikkakeskittymät on esitetty kuvassa 1.3.4.

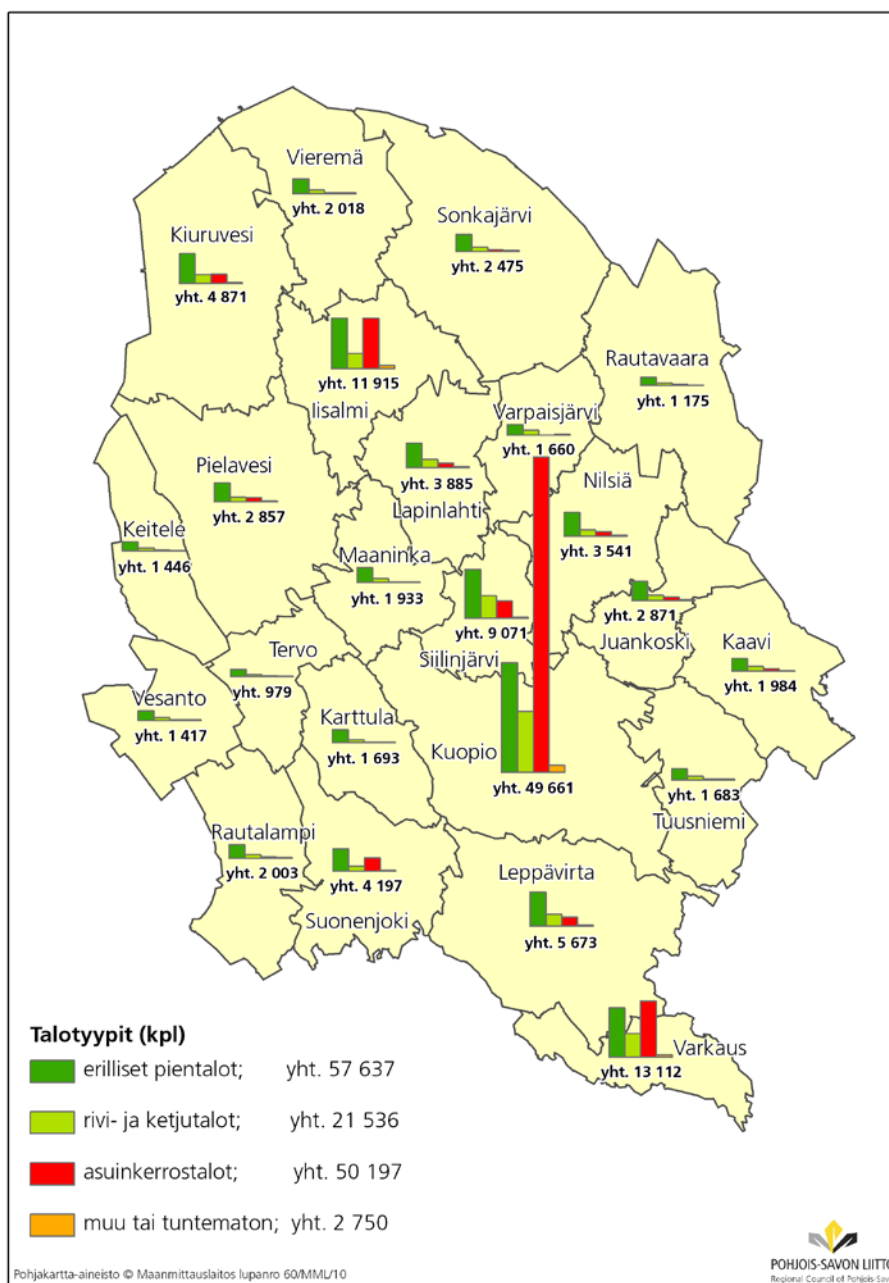

Kuva 1.3.4 Pohjois-Savon työssäkäyntialueet

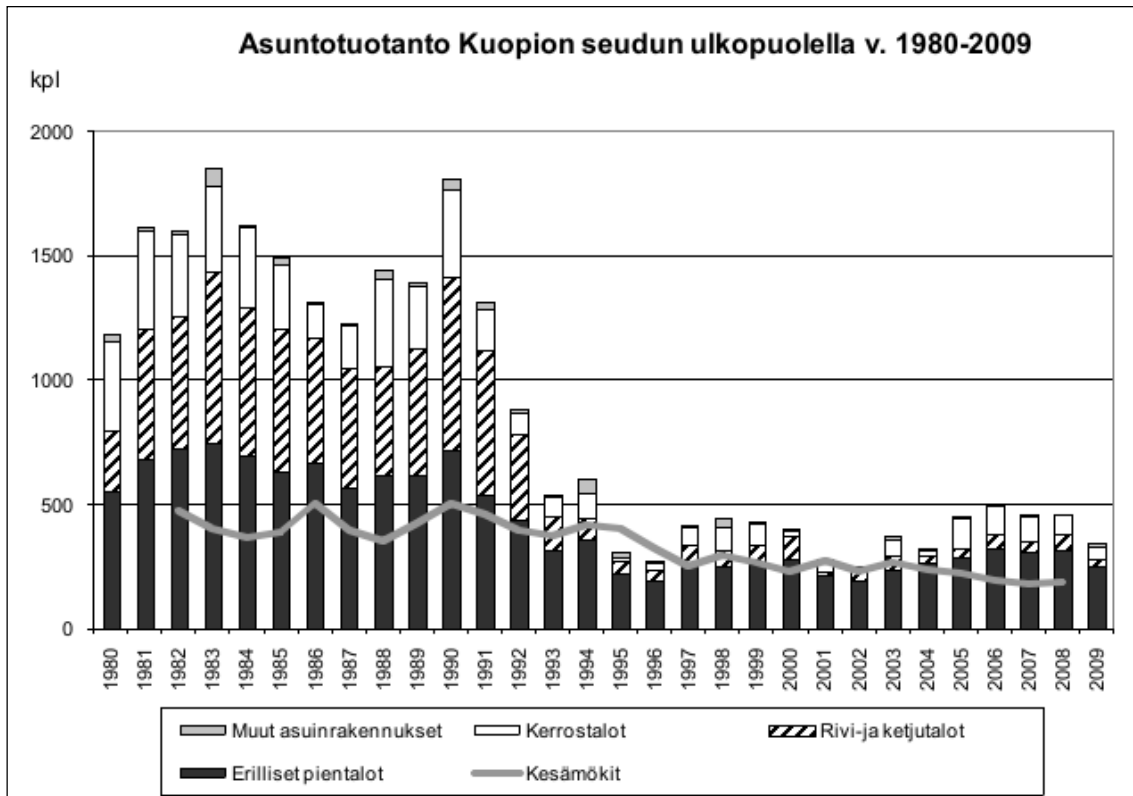
1.4 Asumisen trendit

Perinteisen vakinaisen asumisen rinnalla kasvaa vapaa-ajan asutuksen merkitys. Pohjois-Savon asuntokanta oli v. 2000 n. 123 000 asuntoa ja v. 2009 yhteensä 132 120 asuntoa (kuva 1.4.1). Vuonna 2009 erillispientalojen osuus asuntokannasta oli 44 % (57 637 kpl). Rivi- ja ketjutalojen osuus oli 16 % (21 536 kpl) ja asuinkerrostalojen osuus 38 % (50 197 kpl). Asuntokanta on kasvanut edelleen, vaikka väestö on vähentynyt. Maakunnan asuntokanta on pientalovaltaista, erityisesti maaseutumaisissa kunnissa, joissa omakotitalo on pääasiallinen talotyyppi. Kerrostalokannasta lähes kaksi kolmasosaa sijoittuu Kuopioon.

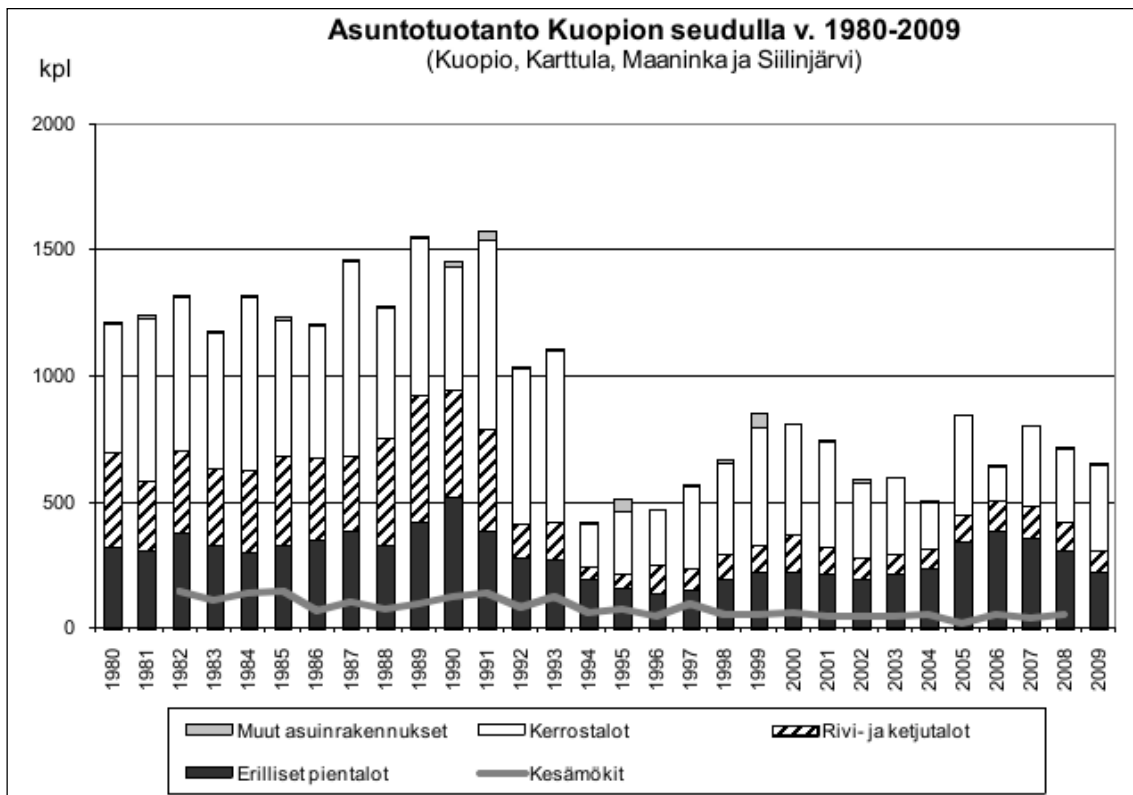
Kuopion seutukunnan ulkopuolisen alueen asuntotuotanto on ollut keskimäärin 732 asuntoa vuodessa 1991-1995 (44 % koko Pohjois-Savon asuntotuotannosta), 390 asuntoa 1996-2000 (37 %), 331 asuntoa 2001-2005 (33 %) ja 440 asuntoa 2005-2008 (38 %) (kuvat 1.4.2 ja 1.4.3). 2000-2008 em. alueelle valmistui n. 224 kesämökkiä vuodessa (82 % koko Pohjois-Savon valmistuneista). Vapaa-ajan asunnot ovatkin olennainen osa Pohjois-Savon maaseudun asutusta. Vapaa-ajan asuntojen määrä ylitti 1990-luvulla maaseudun vakinaisten asuntojen määrän.

1.4.1 Pohjois-Savon asuntokanta 2009

1.4.2 Asuntotuotanto Kuopion seudun ulkopuolella vuosina 1980-2009

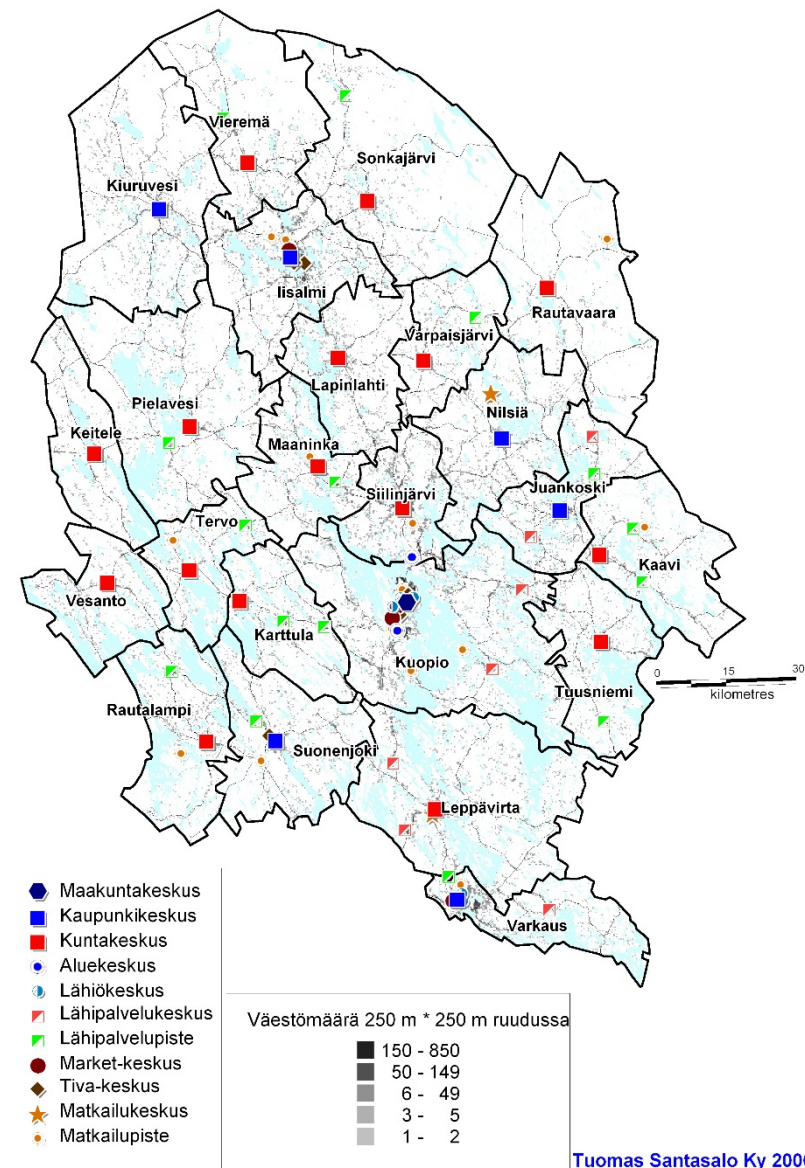

1.4.3 Asuntotuotanto Kuopion seudulla vuosina 1980-2009

1.5 Palveluverkko keskittyy

Pohjois-Savon palveluverkko on keskittynyt kunta ja aluekeskuksiin (kuva 1.5.1). Palveluiden keskittyminen ja vähentyminen reuna-alueilla on seurannut väestönkehitystä ja painopiste on siirtymässä yhä suurempiin yksiköihin. Toisin sanoen palvelut ovat keskittyneet sinne missä asiakkaatkin ovat. Tämä on johtanut siihen, että monien peruspalveluiden, kuten koulu- ja terveyspalveluiden, saatavuus on reuna-alueilla heikentynyt ja asiointimatkat ovat pidentyneet. On todennäköistä, että pal-

veluiden keskittyminen tulee jatkumaan. Joidenkin palveluiden osalta on jopa mahdollista, että ne löytyvät tulevaisuudessa vain kaupunkikeskuksista. Väestön keskittymisen lisäksi kehityksen taustavoimina toimivat eläköityminen ja kuntien taloudellinen tilanne. Haasteena on korvaavan henkilöstön saaminen eläkkeelle siirtyvien tilalle ja kuntien nykyisen palvelutason ylläpitokyvyn heikentyminen taloustilanteen huonontuessa. Keskittyminen ei koske pelkästään julkisia palveluita vaan myös yksityiset palvelut, erityisesti kaupan palvelut, keskittyvät kaupunki- ja kuntakeskuksiin.

1.5.1 Pohjois-Savon palveluverkko (kuntakeskukset hallinnollisen aseman perusteella).

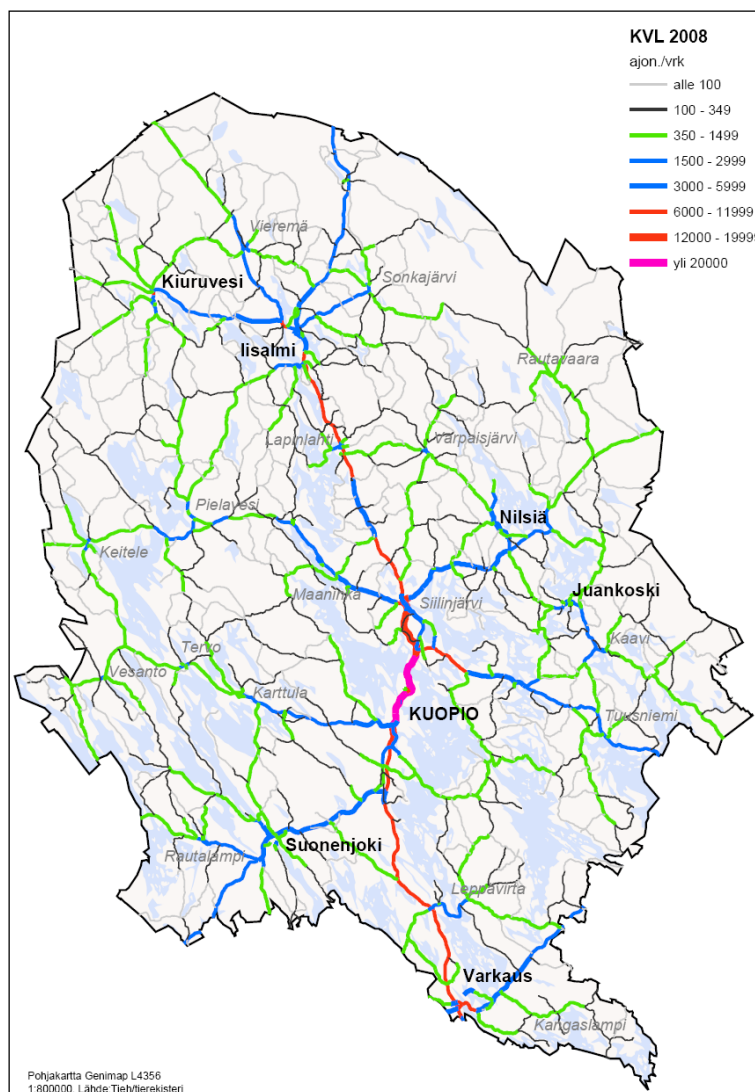
1.6 Liikennemäärissä vahva kasvu 2000-luvulla

Pohjois-Savon tärkeimmät pääliikennesuunnat ovat valtatie 5, Savonradan ja Saimaan syväväylän muodostama pohjois-etelä-suuntainen käytävä sekä Joensuu, Kuopion, Jyväskylän, Tampereen ja Turun muodostama vyöhyke. Valtatie 5 ja Savonradan merkitys kasvavat tulevaisuudessa Pietarin talousalueen kehityksessä.

Henkilöautojen määrä on kasvanut Pohjois-Savossa kymmenen vuoden aikana reilulla neljänneksellä. Liikennesuoritteet kasvoivat vuosina 2002-2006 lähes 8%. Eniten liikenne on lisääntynyt päätieverkolla.

Päätieverkolla on useita ongelmakohtia, joista osa jo nykyisillä liikennemäärillä vaatii pikaista parantamista. Pohjois-Savon metsäteollisuuden, maatalouden sekä turve- ja sorakuljetusten kannalta tärkeän alemman tieverkon kunto on heikkenemässä, mutta verkko on edelleen ympärivuoden liikennöitävässä kunnossa. On kuitenkin arvioitu, että puun ja bioenergian kuljetusten lisääntyminen aiheuttaa alemmalle tieverkolle n. 25 %:n lisärasituksen, mikä asettaa haasteita tulevaisuudessa ko. tiestön ylläpidolle.

Junaliikenne on kasvattanut vahvasti suosiotaan pääkaupunkiseudulle suuntautuvissa matkoissa nopeutumisen johdosta.

1.6.1 Liikennemäärät Pohjois-Savossa

Maakunnan saavutettavuuden kannalta nykyiset junayhteydet ovat edelleenkin hitaita esim. Länsi-Suomen tilanteeseen verrattuna. Tavoitteena on päästä junalla kolmessa tunnissa Kuopiosta Helsinkiin. Myös ratojen kantavuus on alhainen mm. metsäteollisuuden, kemianteollisuuden ja kaivostoiminnan kuljetusten kannalta. Uusia haasteita rataverkon kehittämiseksi tuovat Talvivaaran kaivoksen kuljetusten sijoittuminen osin Pohjois-Savon rataverkolle sekä Venäjän puutullien aiheuttamat muutokset maan sisäisissä puuvirroissa.

Kuopion lentoaseman merkitys koko Itä-Suomen lentoliikenteen keskuksena on vahvistunut. Kansainvälisen charterliikenteen matkustajamäärät ovat Kuopion lentoasemalla viisinkertaistuneet 2000-luvulla ja vuorotarjontaan on tullut lisäyksenä myös suoria ulkomaanlentoa vuoroja.

Vesiliikenteen kehitys on viime vuosina ollut pysähdyksissä joutuksen siitä, että Saimaan kanavan vuokrasopimus päättyi v. 2013. Uusi vuokrasopimus allekirjoitettiin v. 2010. Uuden vuokrasopimuksen myötä on odotettavissa, että vesiteiden kehittäminen käynnistyy ja sen myötä myös vesitiekuljetukset tulevat lisääntymään.

Pohjois-Savon kilpailukyvyyn kannalta maakunnalliset ja ylimaa-kunnalliset yhteydet ovat elinkeinoelämän kuljetuksille vielä tällä hetkellä tyydyttävät. Kilpailukyvyn säilymisen kannalta on kuitenkin välttämätöntä, että alueen liikenneverkkoa ja yhteyksiä maakunnan ulkopuolelle kehitetään elinkeinoelämän tarpeiden mukaisesti ja myös tasapuolisesti muuhun maahan verrattuna.

Henkilöliikenteessä asiointiliikenne muodostaa yhä suuremman osuuden.

1.6.2 Tie-etäisyyksiä Kuopiosta

1.7 Ympäristö asettaa reuna-ehdoja

Maakunnan ympäristön tila

Pohjois-Savon ilman laatu on maakunnallisesti tarkastellen hyvä, mutta paikallisesti liikenne ja tuotantotoiminta voivat heikentää ilman laatua taajamissa. Pohjois-Savossa rikkipäästöt ovat vähentyneet, mutta typenoksidi- ja pienhiukaspäästöt ovat lisääntyneet. Tieliikenteen typenoksidipäästöt vastaavat laitospäästöjä.

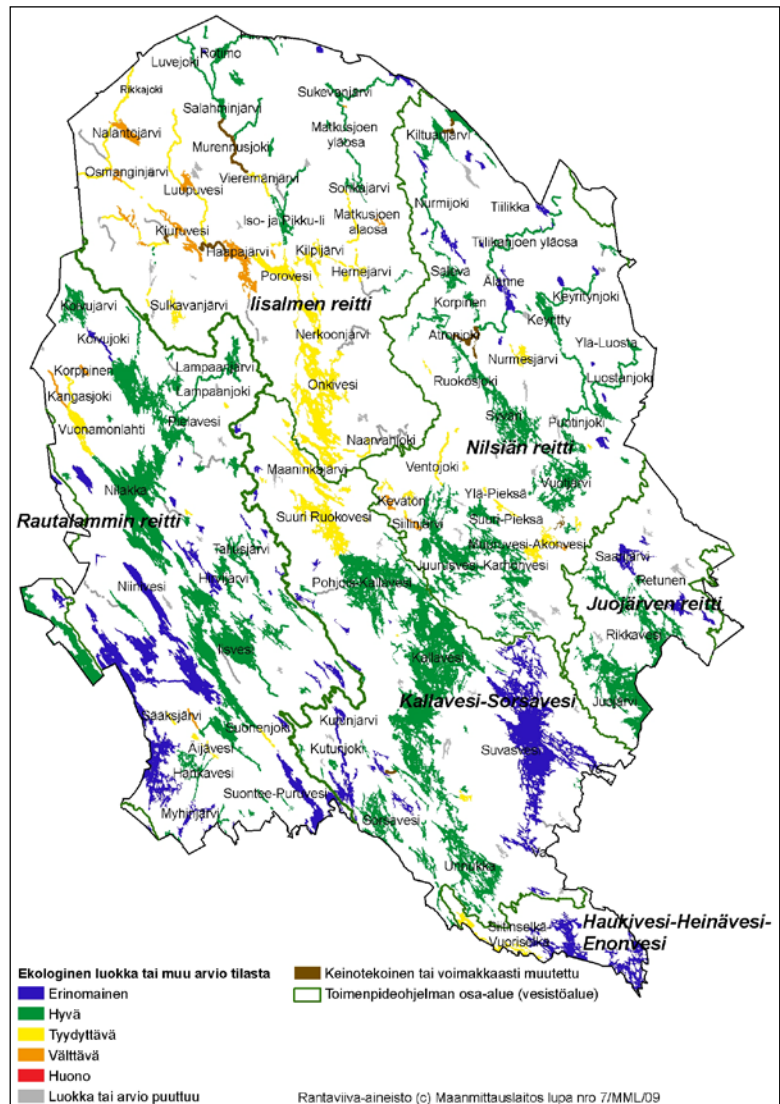
Pohjois-Savon suuret järvet ovat ekologiselta luokaltaan pääasiassa hyviä tai erinomaisia. Suurimmat vedenlaatuongelmat ovat lisaalmen reitin matalissa ja säännöstellyissä järvissä, joissa ekologinen luokka on tyydyttävä tai välttävää. Pohjois-Savossa on kunnostustarpeessa n. 150 järveä ja 20 jokea. Näistä on kunnostettu pari kohdetta vuosittain.

Maatalouden vesiensuojelutyö on päässyt hyvään alkuun 1990-luvulla ja on edelleen parantunut EU:n ympäristötuen myötä. Lannoitefosforin vuotuinen käyttö on vähentynyt kolmasosaan 1990-luvulla. Nykyisin runsas kolmannes Pohjois-Savossa vesistöön tulevasta kokonaisfosforista oli peräisin maatalouden hajakuormituksesta.

Pohjois-Savossa asuu yleisen viemäriverkoston ulkopuolella n. 60 000 asukasta. Loma-asukkaiden määrä on samaa luokkaa. Asetuksessa talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (v. 2003) säädetään hajakuormituksen vähentämiseksi vähimmäisvaatimukset kiinteistökohtaisten talousjätevesien käsittelylle. Jätevesien puhdistusvaatimuksiin ei vaikuta se, onko kiinteistö ympärivuotisessa käytössä vai vapaa-ajan asuntona.

Pohjavesien tila on Pohjois-Savossa maakunnallisesti tarkastellen hyvä. Tyypillinen ongelma on lievä happamuus ja joillakin alueilla korkeat rauta- ja mangaanipitoisuudet. Oman riskinsä muodostavat pohjavesialueilla sijaitsevat pilaantuneet maa-alueet sekä toiminnot, joissa on ympäristövahingon riski.

Kaikki Pohjois-Savon kuntien keskustaajamat käyttävät pohja- tai tekopohjavettä. Keskitetyn vesihuollon piirissä on 90 % ja jätevesihuollon piirissä 77 % alueen asukkaista. Tärkeimmät kehittämistarpeet liittyvät vesihuollon varmentamiseen sekä jätevesihuollon järjestämiseen harvaan asutuilla alueilla. Yhdyskuntajätteet käsitellään ja hyödynnetään kolmella alueellisella jätteenkäsittelylaitoksella. Kaikki Pohjois-Savon kunnat ovat laajan jätehuoltoyhteistyön piirissä.

1.7.1 Pohjois-Savon vesistöjen tila

Lisäksi kahdeksan eteläsavolaisen ja keskisuomalaisen kunnan jätteet käsitellään Pohjois-Savossa. Suurimmilla teollisuuslaitoksilla on kymmenen omaa kaatopaikkaa. Yhdyskuntajätteistä hyödynnetään 40 % ja teollisuuden jätteistä n. 80 %.

Pohjois-Savossa on pilaantuneita tai pilaantuneiksi epäiltyjä maa-alueita n. tuhat. Näistä suurin osa on huoltoasemien jakelupisteitä tai muita pienekkoja kohteita. Kunnostuksia on tehty 70 kohteessa. Pilaantuneita maa-alueita voidaan käsitellä ja loppusijoittaa Pohjois-Savossa kolmelle alueelle (Peltomäki Iisalmi, Riikinneva Leppävirta ja Airaksela Karttula viireillä).

Ympäristömeludirektiivin pohjalta laadittiin v. 2004 meluntorjunnan valtakunnalliset suunta-aviivat ja toimintaohjelma. Pohjois-Savossa ongelmallisimpia melualueita ovat Kuopion seutu ja valtatie 5 ympäristö. Runsasvesistöisyys vaikeuttaa meluntorjuntaa maakunnassa.

Valtakunnalliset luonnonsuojeluohjelmat on pääosin toteutettu. Rantojen-, lehtojen- ja soidensojeluohjelmien toteutusaste on 95 %. Jäljellä on pinta-alaltaan pääosin varsinkin yksityisten maanomistajien pieniä kohteita. Lintuvesien toteuttamiseen keskitytään lähitulevaisuudessa.

Metsälain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitus Pohjois-Savossa valmistui v. 2004. Kohteita on todettu n. 8600 kpl, yhteensä 4 300 ha, mikä 0,4 % talousmetsien kokonaispinta-alasta. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman Metson avulla tehostetaan metsäkohteiden suojelua rauhoituksin (ELY-keskus, ympäristö ja luonnonvarat-vastuualue) ja määräaikaisten rauhoitusten (metsäkeskus).

Valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 määritellyt ja Museoviraston johdolla selvitettyjä valtakunnallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä on Pohjois-Savossa 62 kpl.

Kuntien kulttuuriympäristöinventoinnit on tehty pääosin 1990-luvulla ja niissä kohteet on huomioitu 1950-1960 -luvulle saakka. Kuntien inventoinneissa kohteita on kaikkiaan 4700 kpl. Valtakunnallisesti merkittäviä maisema-alueita on Pohjois-Savossa 9 kpl. Pohjois-Savon arvokkaiden maisema-alueiden täydennysinventointi valmistui joulukuussa 2009, johon pohjautuen mahdollisesti vuonna 2015 on olemassa uusi päätös valtakunnallisista maisema-alueista.

Pohjois-Savon maa-alasta (1,65 milj.ha) on metsätalousmaata 83 %. Rehevien kasvupaikkojen eli lehtojen, lehtomaisten kankaiden ja tuoreiden kankaiden osuus metsämaasta on kolme neljäsosaa. Koko maassa vastaava osuus on n. kolmasosa. Lähes puolet maakunnan metsäkoista on luokiteltu metsätaloudellisesti hyviksi. Metsien kehitysluokkakajakauma on lähellä metsätaloudellista tavoitetta. Pohjois-Savon metsät on sertifioitu v. 2000.

Viljelyksessä oleva peltoala (140 000 ha) on kasvanut lievästi viime vuosina huolimatta tilojen määrän vähenemisestä.

Hiekka- ja soravaroja on Pohjois-Savossa n. 1 650 milj. m³, josta mahdollisesti käytettävissä on n. 16 % eli 256 milj. m³. Karkean kiviaineksen vähäistä osuutta on 1990-luvulla korvattu enenevässä määrin kalliokiviaineksella ja myös murskauskelpoisella moreeniaineksella.

Tuotantokunnossa olevia turvetuotantoalueita oli v. 2008 Pohjois-Savossa 81 kpl, yhteensä 4200 ha. Tuotantoalueita on erityisesti lisälmen reitin ja Rautalammin reitin pohjoisosissa.

Rantaviivaa Pohjois-Savossa on 25 000 km. Pohjois-Savossa oli loma-asuntoja 30 000 kpl v. 2005 (Kuopion seudun ulkopuolisella maakuntakaava-alueella n. 21 600). Maaseudun asutokanta on samansuuruinen (maaseudun asutokanta 30 000, taajamien asutokanta 97 000). Oikeusvaikutteiset rantaosayleiskaavat kattavat puolet kokonaisrantaviivasta. Merkittävimmät järvet on yleiskaavoitettu.

Ulkoilu-, moottorikelkkailu- ja melontareittejä sekä niihin liittyviä taukopaikkoja on selvitelty ja myös toteutettu alueella laajasti. Pohjois-Savossa on satoja kilometrejä ulkoilureittejä ja n. 2 000 km moottorikelkkareittejä.

1.7.1 Maanpeite päämaankäyttöluokittain Pohjois-Savossa 2000

Alue	Rakennettu maa-ala		Kallio- ja maaperäainesten otto-alueet		Maatalouden maat		Metsätalousmaat		Vesialueet		Yhteensä
	km ²	osuus (%)	km ²	osuus (%)	km ²	osuus (%)	km ²	osuus (%)	km ²	osuus (%)	
Kuopion seutu	120	3,5	16	0,5	322	9,5	2012	59,1	932	27,4	3401
Ylä-Savo	135	1,7	49	0,6	901	11,1	6137	76,0	856	10,6	8077
Sisä-savo	53	2,0	15	0,6	188	7,0	1770	65,8	663	24,6	2688
Koillis-Savo	79	1,9	9	0,2	285	6,9	3180	76,4	608	14,6	4160
Varkauden seutua	58	2,8	1	0,0	105	5,1	1360	66,6	520	25,4	2044
POHJOIS-SAVO	444	2,2	90	0,4	1801	8,8	14458	71,0	3577	17,6	20371

Lähde: Suomen Ympäristökeskus / Corine 2000

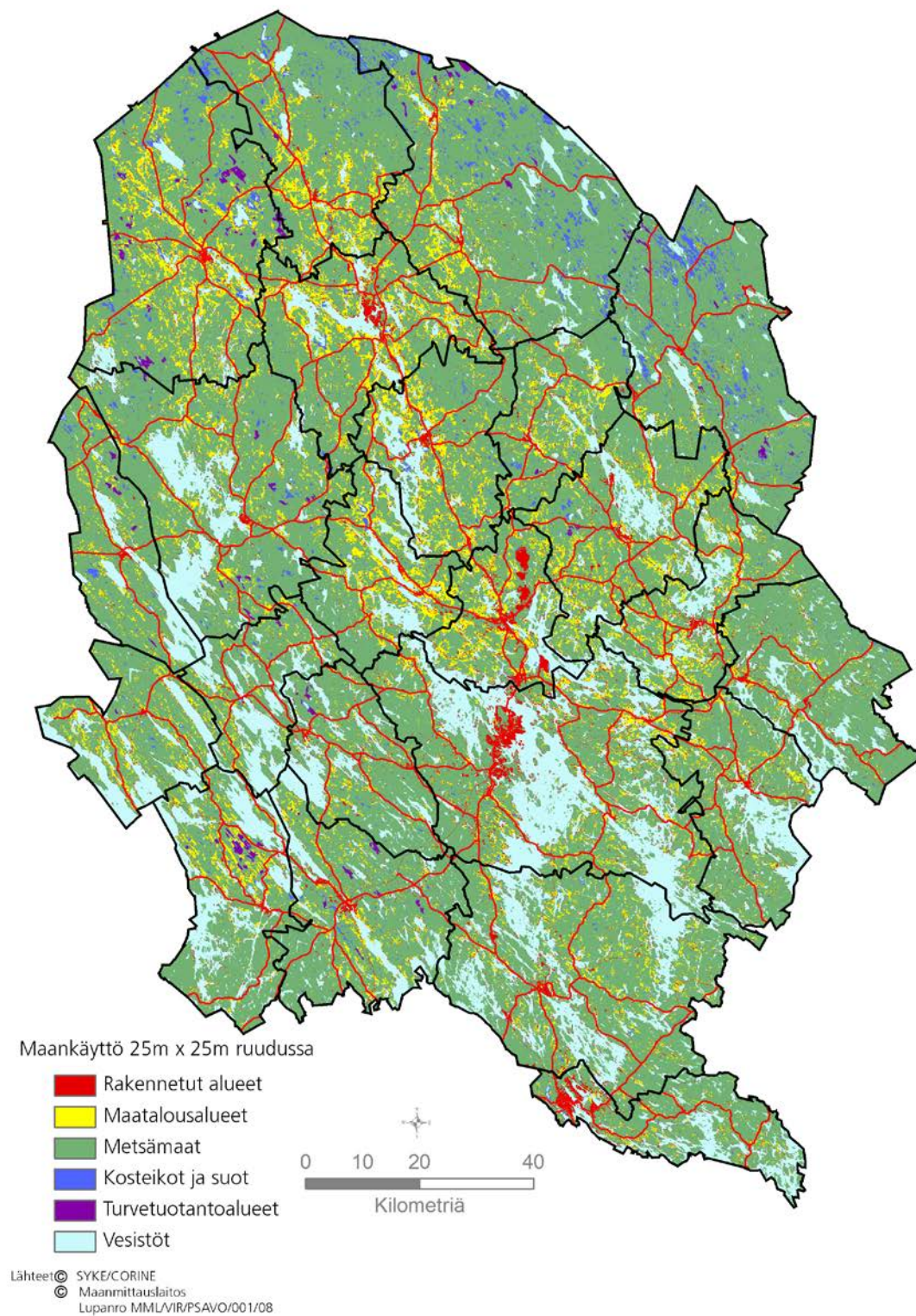
Suomi on sitoutunut yli sataan kansainväliseen ympäristösopimukseen, joiden velvoitteiden toteuttaminen edellyttää myös alueidenkäytön keinoja, ympäristön kestävää käyttöä, ympäristön tilan suojelemista ja /tai kohentamista. YK:n maailmanlaajuinen vuoden 1992 Rion julistus käynnisti koko ihmiskuntaa yhdistävän ja käsittävän ympäristön kestävä kehityksen yhteistyön. YK:n ilmastomuutosta koskeva puitesopimuksen tavoitteena on kasvihuonekaasujen pitoisuuksien vakiinnuttaminen ilmakehässä turvalliselle tasolle. Vuoden 1997 Kioton sopimuksessa teollisuusmaat sitoutuivat aika- ja määrällisiin tavoitteisiin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. EU:n sisäisen taakanjaon mukaan Suomen tulee vuoteen

2010 mennessä vakiinnuttaa kasvihuonekaasupäästöt vuoden 1990 tasolle.

Suomi on EU:n jäsenmaana hyväksynyt v. 1999 "Euroopan aluesuunnittelun ja aluekehityksen suuntaviivat"-asiakirjan (European Spatial Development Perspective, ESDP). ESDP:n tavoitteisto on osaltaan ohjannut Suomen maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden laatimista.

Tausta-aineisto:

- Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2010 - 2015. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 1/2010.
- Ympäristöhallinnon verkkosivut

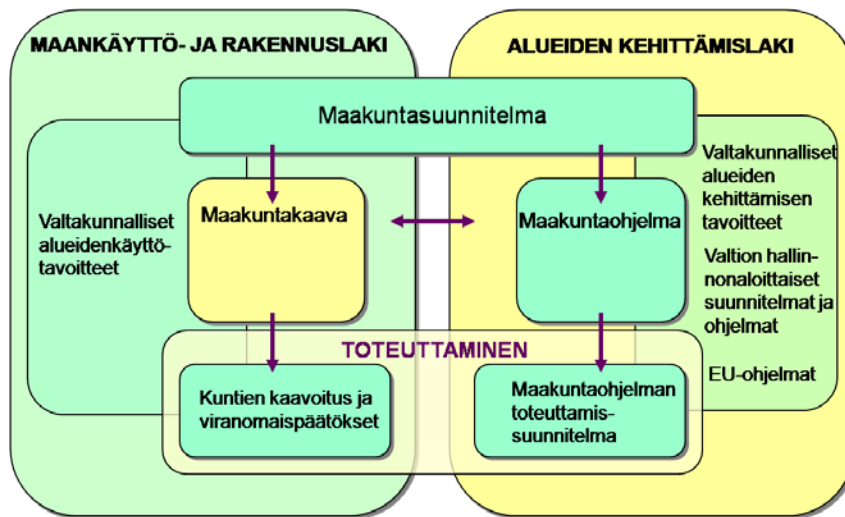
1.7.2 Maankäyttö Pohjois-Savossa 25m x 25m ruuduittain.

2 SUUNNITTELUTILANNE

2.1 Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen suunnittelu-järjestelmä

Pohjois-Savo on yksi Suomen 19 maakunnan liitosta, joiden lakisääteisenä tehtävänä on alueensa kehittäminen aluepoliittisin ja maankäyttöisin keinoin. Maakunnan suunnittelu perustuu maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL). Lain mukaan maakunnan suunnittelu koostuu kolmesta toisiaan täydentävästä kokonaisuudesta

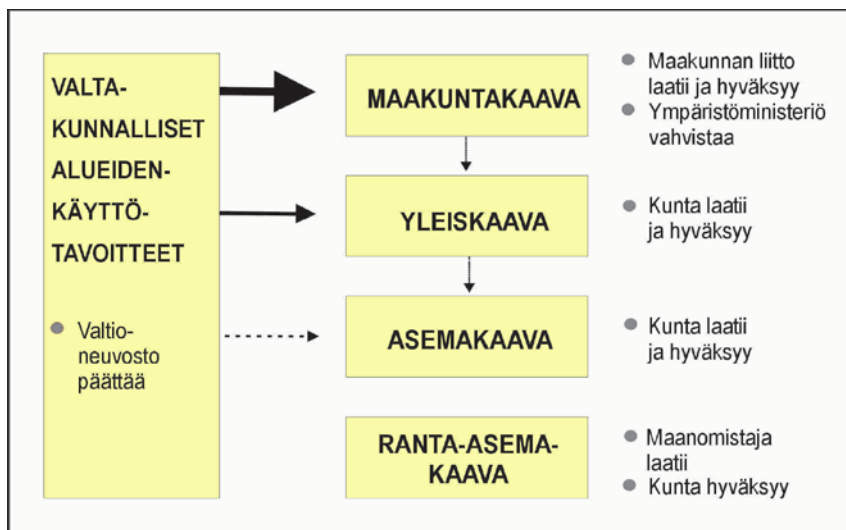
- maakuntasuunnitelmasta, maakuntaohjelmasta ja maakuntakaavasta, joiden voidaan nähdä olevan liiton tuottamia palvelutuotteita isännilleen, alueen kunnille (kuva 2.1.1.). Maakuntasuunnitelmassa osoitetaan maakunnan tavoiteltu kehitys n. 20-30 vuoden aikataimella ja se tarkistetaan valtuustokausittain eli joka neljäs vuosi. Maakuntaohjelma ja maakuntakaava ovat puolestaan maakuntasuunnitelman strategioiden toteutusvälineitä. Valtuustokausittain uusittavassa maakuntaohjelmassa määritellään erityisesti maakuntasuunnitelman toteuttamisen edellyttämät hankkeet toteuttamisjärjestyksineen.

Kuva 2.1.1 Maakunnallinen suunnittelujärjestelmä

Vuoden 2000 alussa voimaan tullessa maankäyttö- ja rakennuslaissa seutukaava korvattiin yleispiirteisemmällä maakuntakaavalla, jonka valmistelussa tähdennetään osallistumista ja vuorovaikutusta (kuva 2.1.2). Kaavassa osoitetaan alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet sekä maakunnan kehittämisen kannalta tarpeelliset alueet. Lisäksi maakuntakaava välittää kunnille ja viranomaisille valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Se on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa kunnan yleis- ja asemakaavoja.

Viranomaisten on otettava maakuntakaava huomioon ja pyrittävä edistämään sen toteuttamista. Maakuntakaavaa tarkistetaan silloin, kun se ei enää mahdollista maankäytön ajankohtaisia kehittämistarpeita. Maakuntakaava voidaan laatia kokonaismaakuntakaavana, eli kaikki maankäyttöluokat huomioiden koko maakunnan alueelle, tai seutu- tai jopa hankekohtaisesti keskittyen vain tiettyyn maankäyttöluokkaan. Hankekohtaisista maakuntakaavoista yleisimmät ovat teitä koskevat kaavat.

Kuva 2.1.2 Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen suunnittelujärjestelmä.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) tehtävänä on osaltaan tukea ja edistää maankäyttö- ja rakennuslain yleisten tavoitteiden ja laissa määriteltyn alueidenkäytön suunnittelun tavoitteiden saavuttamista. Keskeisimpiä näistä tavoitteista ovat kestävä kehitys ja hyvä elinympäristö.

Tavoitteiden ensisijaisena tarkoituksena on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien asioiden huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Tavoitteet tulevat lain hengen mukaisesti konkretisoitaviksi ja ratkaistaviksi maakuntien ja kuntien suunnittelussa sekä valtion eri viranomaisten toiminnassa. Tällöin voidaan ottaa huomioon alueelliset ja paikalliset erityispiirteet ja tarvittava yhteensovittaminen muiden tavoitteiden kanssa.

Maan aluerakenteeseen vaikuttaa ratkaisevasti yhä jatkuva kaupungistuminen asutuksen keskittyessä ja painottuessa Etelä-Suomeen ja rannikolle. Maaseudulla ja muuttotappioalueilla alueidenkäytön erityisenä haasteena on olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen, elinkeinotoiminnan vahvistaminen ja väestön hyvinvoinnin turvaaminen.

Valtakunnalliset alueidenkäyttö-tavoitteet

Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (VAT) tuli voimaan 26.11.2001 ja niiden tarkistus hyväksyttiin valtioneuvostossa 13.11.2008.

Päivitetyt valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan 1.3.2009.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan tavoitteiden toteutumista tulee edistää maakunnan suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toimenpiteissä. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on jaettu alueidenkäyttöä ja alueidenkäytön suunnittelua ohjaavien vaikutusten perusteella yleis- ja erityistavoitteisiin. Yleistavoitteet ovat luonteeltaan alueidenkäyttöä ja alueidenkäytön suunnittelua koskevia periaatteellisia linjauksia. Erityistavoitteet ovat alueidenkäyttöä ja alueidenkäytön suunnittelua koskevia velvoitteita. Huomattava osa tavoitteista koskee vain maakuntakaavoitusta. Tällöin tavoitteet otetaan kuntakaavoituksessa huomioon maakuntakaavojen välityksellä.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on ryhmitelty asiasisällön perusteella seuraaviin kokonaisuuksiin:

- toimiva aluerakenne
- eheytävä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- toimivat yhteysverkot ja energiahuolto
- Helsingin seudun erityiskysymykset
- luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet (mm. Vuoksen vesistöalue).

Yleistavoitteisiin on tarkoitettu sovellettavaksi laissa määriteltyjä alueidenkäytön suunnittelua koskevia oikeusvaikutuksia vain yleispiirteisen kaavoituksen osalta. Erityistavoitteisiin on tarkoitettu sovellettavaksi alueidenkäytön suunnittelua koskevia oikeusvaikutuksia kaikkien kaavojen osalta, mikäli tavoitetta ei ole kohdennettu koskemaan vain tiettyä kaavatasoa.

Maakuntakaavan sisältövaatimukset

Maakuntakaavan sisältövaatimukset on määriteltä maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä. Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaava on mahdollisuuksien mukaan yhteen sovitettava maakuntakaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntakaavoituksen kanssa. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita tarkasteltiin edellisessä luvussa. Maakuntakaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota seuraaviin ominaisuuksiin:

1. maakunnan tarkoituksenmukainen alue- ja yhdyskuntarakenne
2. alueiden käytön ekologinen kestävyys
3. ympäristön ja talouden kannalta kestävä liikenteen ja teknisen huollon järjestelyt
4. vesi- ja maa-ainesvarojen kestävä käyttö
5. maakunnan elinkeinoelämän toimintaa edellytykset
6. maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaaliminen sekä
7. virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys

Kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle aiheudu kaavasta kohtuutonta haittaa. Kaavaa laadittaessa on selvitettävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat. Lisäksi luonnonsuojeluohjelmien ja -päästösten tulee olla ohjeena kaavaa laadittaessa.

2.2 Pohjois-Savon kaavoitus-tilanne

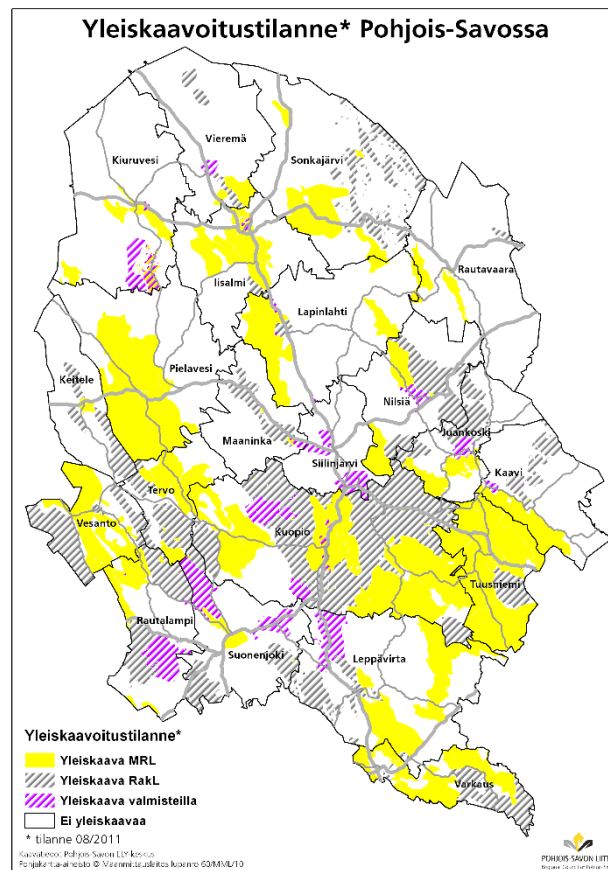
Seutukaavoista vanhimmat ovat Varkauden seudun pohjoisosan ja Koillis-Savon kaavat, jotka laadittiin 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Sisä-Savo laadittiin 1990-luvun alkupuolella ja Ylä-Savon seutu 1990-luvun lopulla siten, että se oli ehdotusvaiheessa nähtävänä maakuntakaavana v. 2001 (kuva 2.2.1).

Oikeusvaikutteisten yleiskaavojen laadinta alkoi maakunnassa laajasti 1990-luvun alussa. Rantayleiskaavat ja keskustaajamien yleiskaavat on vahvistettu tai hyväksytty suurin piirtein puoliksi 1990- ja 2000-luvuilla (kuva 2.2.2). Rakennuslakiin v. 1997 tehty muutos, joka edellytti yleis- tai yksityiskohtaista kaavaa rantarakennusluvan myöntämiselle, kiihdytti rantayleiskaavoitusta. Merkittävimmät järvialueet on yleiskaavoitettu. Nykyään rantayleiskaavoja päivitetään pääasiassa kiinteistökohtaisina muutoksina. Metsäyhtiöt ovat laatineet rantasemakaavoja mailleen.

Seutukaavojen ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavan ohjauksessa yleiskaavoitukseen ei ole esiintynyt erityisiä ristiriitoja. Samoin yleiskaavoja laadittaessa samanaikaisesti vireillä olleiden seutukaavojen (maakuntakaavan) tavoitteet on voitu sovittaa yleiskaavojen tavoitteisiin. Yleiskaavojen mahdolliset erot seutukaavoihin (maakuntakaavaan) ovat olleet tulokattavissa seutukaavan (maakuntakaavan) yleispiirteisyyden sallimaksi poikkeamiseksi tai yksittäistapauksissa erityisiä perusteluja vaativaksi poikkeamiseksi.

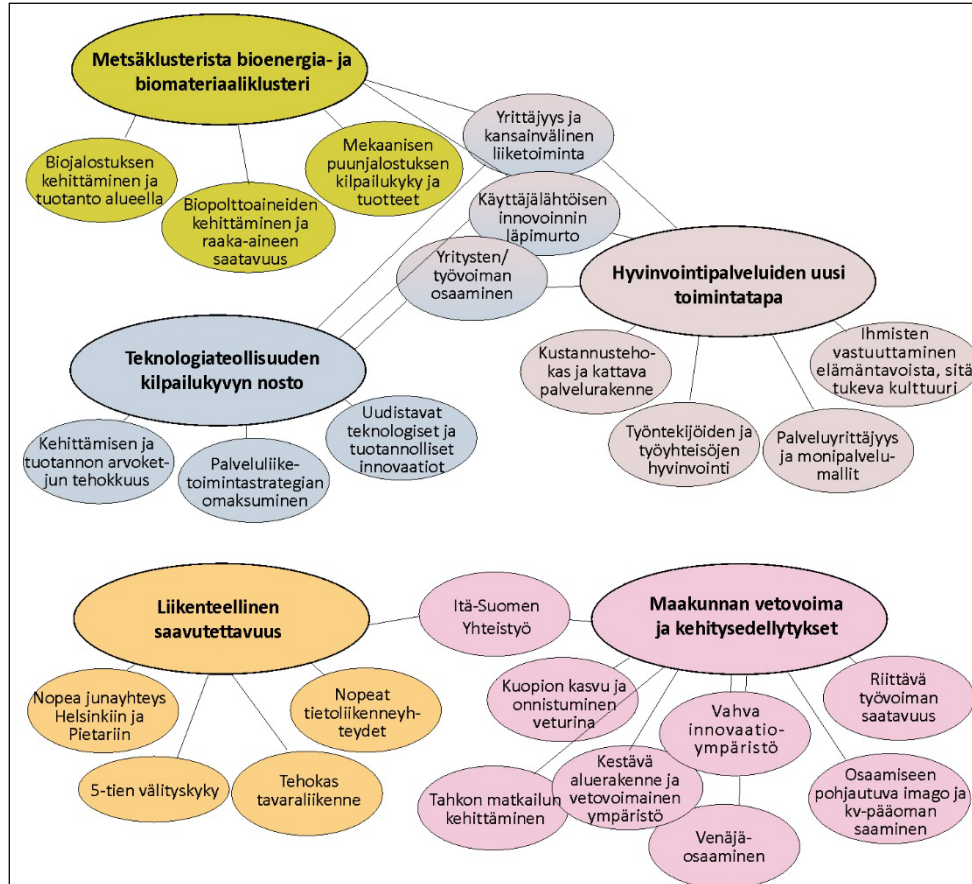
Kuva 2.2.1 Seutu- ja maakuntakaavoitustilanne

Kuva 2.2.2 Yleiskaavoitustilanne Pohjois-Savossa

2.3 Maakuntasuunnitelma ja aluekehitysohjelmat

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma - maakuntastrategia hyväksyttiin maakuntavaltuustossa marraskuussa 2009. Maakunnan kehittämisstrategia on tiivistetysti oheisessa kuvassa 2.3.1 (väestö- ja työpaikkatavoitteet esiteltiin edellisessä luvussa).

Kuva 2.3.1 Pohjois-Savon maakuntastrategian toteuttamisessa voitettavat taistelut

Talouden uudistamisessa keskeinen strategia on **metsäklusterin kehittäminen bioenergia- ja biomateriaaliklusteriksi**. Metsäteollisuuden uudistamiselle mahdollisuuksia ja motiiveja tarjoavat ilmaston muutoksen torjunta ja puun kysynnän taloudellinen merkittävyys, resursseja suuret raaka-ainevarat ja nykyinen mitattava metsäteollisuus sekä kehittyvä materiaali- ja bioprosessitutkimus ja paineita perinteisen metsäteollisuuden kilpailu- ja kehityshaasteet ja uhkat. Metsäklusterin tuleva kehittäminen on ensisijassa tutkimus- ja kehityshaaste ja uudistuvan yritystoiminnan teknologian ja talouden haaste.

Metsä ja puuvarat ovat ilmaston lämpenemistä torjuvassa ja kallistuvasta öljystä luopuvassa maailmassa tulevaisuuden resurssi, joka on ollut osin halvan öljynhinnan vuoksi kapea-alaisesti hyödynnetty puuraaka-aineen laaja-alaisiin mahdollisuuksiin verrattuna. Kansallinen ja

pohjoissavolainen taistelu käydään siitä, missä mitassa uusi puun biomateriaalien ja biopolttoaineiden kehittäminen ja tuotanto sijaitsee Suomessa ja Pohjois-Savossa. Myös mekaanisen puunjalostuksen tuotteet ovat ympäristön kannalta kestäviä. Halpakustannusstrategian kilpailuhaasteelle on haettava jatkuvasti vastakeinoja.

Toinen elinkeinopohjainen strategia on **teknologiaateollisuuden kilpailukykyyn** kehittäminen. Se ratkaisee suuren osan maakunnan aluetalouden volyymistä tulevaisuudessa. Pohjois-Savossa muutaman kärkiyrityksen vetämät tuotanto- ja kehittämisverkot ovat vallanneet maailmanmarkkinoita ja lisänneet nopeasti tuotantomääräänsä ja työvoimaansa. Teknologiaateollisuuden osa- ja alihankinnan sekä kärkiyritysten valuminen halvan kustannusten maihin on estettävä. Halvempien tuotantokustannusten maiden kilpailu voitetaan tuotteita

suunnittelevien ja valmistavien arvoketjujen osaamista ja tehokkuutta lisäämällä ja uusia kärkiyritysten arvoverkkoja rakentamalla. Innovaatioresurssien kohdennetulla vahvistamisella, uusilla teknisillä ratkaisuilla ja liiketoimintatavoilla sekä käyttäjälähtöisellä innovoinnilla säilytään alalla edelläkävijänä. Väestön ikärakenteen vanhenemisen uhka työvoiman riittävyydelle torjutaan uusimuotoisella koulutuksella sekä työnantajien ja oppilaitosten tiiviillä vuorovaikutuksella, mikä muiden toimien ohella lisää myös alueiden ja yritysryhmien vetovoimaa.

Hyvinvointipalvelujen uusi toimintatapa

on vastaus ihmisten hyvinvoinnin nostotarpeeseen, millä lisätään työvoiman tarjontaa, vähennetään hoitotarvetta terveyden parantuksessa ja tehostetaan (ei hiosteta) hyvinvoinnin palvelujärjestelmän palvelukykyä. Vaikuttavin ja ehkä vaikein strategia on monilla eri toimilla parantaa ihmisten terveyttä, vähentää sairastavuutta ja lisätä työhön osallistumista saamalla ihmiset ja työyhteisöt ottamaan vastuun omasta hyvinvoinnistaan ja terveellisistä elämäntavoista. Vain tällä tavalla estetään tuleva palvelujärjestelmän ylikuormitus. Toinen ryhmä strategiataisteluja on uudistaa ja tehostaa hyvinvointipalvelujen tuotantotapoja hyödyntämällä asiakkaiden innovatiivisuutta, uutta yrittäjyyttä ja monipalvelumalleja.

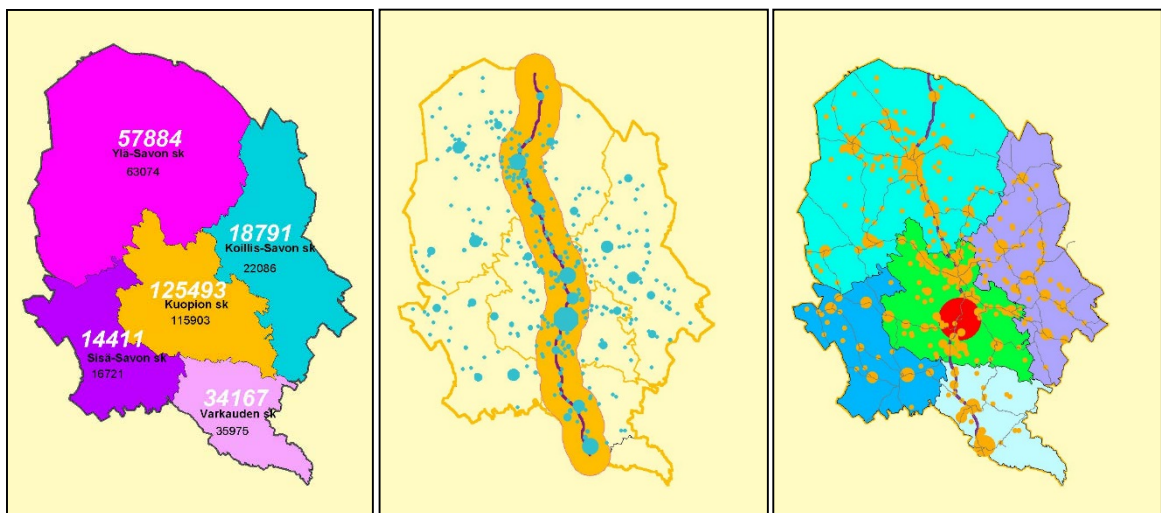
Liikenteellinen saavutettavuus on välttämätön maakunnan ja sen yritysten menestyksen edellytys. Tärkeimmät sekä pitkän että lähiajan rataliikenteen rakennuskohteet ovat nopeat junayhteydet Helsinkiin ja Pietariin. Pitkän tähtäimen tavoite on supernoopan junan kulkeminen Kuopion kautta ja toisaalta rataverkon hyödyntäminen myös paikallisessa työmat-

kaliikenteessä. 5-tien välityskyvyn parantaminen on tärkeää sekä henkilöliikenteen että tavaralogistiikan kehittämiseksi. Tavaraliikenteen tehostamisessa tarvitaan myös juna-, rekka- ja lentoliikenteen keskinäisten solmukohtien parantamista sekä vesiliikennettä. Nopeat tietoliikenneyhteydet ovat välttämättömiä toimintaedellytyksiä koko maakunnassa niin elinkeinon kuin palvelujen toimivuudelle.

Maakunnan vetovoima ja kehitysedellytykset

paranevat ratkaisevasti, kun edellä mainitut taistelut voitetaan. Niiden lisäksi maakunnan vetovoiman lisäämisessä oleellisen tärkeää on Kuopion nopeutuva kasvu ja onnistuminen koko maakunnan kehittämisen veturina. Vahvan ja alueen talouden uudistamisen kannalta oleellisiin kysymyksiin keskittyneen innovaatioympäristön (lue innovaatiokeskuksen) merkitys alueen vetovoimalle on arvaamattoman suuri ja pitkävaikutteinen. Menestys innovaatio- ja innovaatioympäristökilpailussa määrittää tulevat globaalit voittajat. Innovaatio- ja tutkimusympäristöjä voidaan rakentaa muillekin kuin strategiassa valituille elinkeinoaloille ja osaamislähtöisesti uudistaa taloutta ja yritystoimintaa. Tästä on kysymys esimerkiksi lääkeklusterin kehittämisessä.

Keskusten vetovoimaan vaikutetaan rakentamalla ihmisille viihtyisä ja kestävä ympäristö, jonka aluerakenne tarjoaa järkevät puitteet asumiselle, työssä käymiselle ja yrittämiselle. Tällaiset elinympäristöt ovat vetovoimaisia työvoiman saamisessa, jos keskusten työpaikka- ja talouskasvu tarjoaa riittävät edellytykset toimeentulolle. Yksi osa maakunnan kehitysedellytyksiä on kasvavien talousalueiden mahdollisuuksien hyödyntäminen. Lähin kasvualue on Venäjä.

Kuva 2.3.2 Maakuntasuunnitelman 2020 rakennevaihtoehdot

Maakuntasuunnitelman rakennevaihtoehdot

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2020:ssa (maakuntavaltuusto hyväksyi 2002) käsiteltiin Pohjois-Savon rakennevaihtoehtoja, jotka olivat seutu-, 5-tie ja Kuopio-keskeinen malli. Lopullinen malli syntyi 5-tie- ja Kuopio-keskeisen mallin yhdistelmästä.

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:tä laadittaessa lähdettiin edellisessä maakuntasuunnitelmassa hyväksytyn aluerakennemallin pohjalta. Kyseinen maakuntasuunnitelma hyväksyttiin maakuntavaltuustossa v. 2006.

Pohjois-Savon aluerakennetta on päivitetty edelleen **Pohjois-Savon maakuntastrategiassa 2030**, jonka maakuntavaltuusto on hyväksynyt v. 2009 (kts. s. 36).

Valittu rakennevaihtoehto ja maakunta-kaavalle asetetut yleistavoitteet

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:ssa vuodelta 2006 tavoitteena on helminauhakaupunki Iisalmi-Kuopio-Varkaus.

Maakuntaohjelma

Maakuntaohjelma on maakuntasuunnitelman tavoitteisiin ja strategiaan pohjautuva lähivuosien konkreettinen toimintaohjelma, joka osoittaa keinot maakuntasuunnitelman tavoitteiden toteuttamiselle.

Maakuntaohjelma sovittaa yhteen teema- ja erillisohjelmien toteutusta. Maakuntaohjelman keskeinen tehtävä on vaikuttaa valtionhallinnon Pohjois-Savoa koskeviin ratkaisuihin, kuten budjetti- ja muiden kehitysvarojen kanavointiin. Maakuntaohjelma 2011-2014 hyväksyttiin maakuntavaltuustossa kesäkuussa 2010.

Maakuntasuunnitelma ja -ohjelma muodostavat kehittämisspoliittisen perustan maakunta-kaavassa esitettävälle alueiden käyttöön liittyville ratkaisuille. Näin maakunta-kaava osaltaan luo ja vahvistaa edellytyksiä maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelman tavoitteiden saavuttamiselle.

EU:n rakennerahasto-ohjelmat Pohjois-Savossa v. 2007-2013

Pohjois-Savo kuuluu EU:n rakennerahastojen Kilpailukyky ja työllisyys –tavoitteeseen. Maakunnassa toteutetaan Itä-Suomen EAKR-ohjelmaa ja Manner-Suomen ESR-ohjelman Itä-Suomen alueosiota. EAKR-ohjelmasta rahoitettavien toimenpitein kehitetään maakunnan yritystoimintaa, parannetaan innovaatiotoimintaa ja innovaatioverkostoja sekä parannetaan elinkeinoelämän toimintaympäristöä ja maakunnan saavutettavuutta.

Pohjois-Savon elinkeinoista keskeisiksi kehittämisen ja myönnettävien tukien kohteiksi on valittu seuraavat neljä teemaa: 1. energia- ja ympäristöteknologia, 2. teknologiateollisuuden uudet suunnittelu- ja tuotantomenetelmät, 3. mittaus- ja sensoriteknikka, 4. hyvinvointialan tuotteiden ja palvelujen kaupallistaminen sekä hoito- ja hoivapalvelujen kehittäminen. Näiden alojen yritysten laajenemisella, uusien yritysten syntymisellä sekä muualta maakuntaan siirtyvillä yrityksillä voi olla suuria vaikutuksia maakunnan työllisyyden kehittymiseen ja aluevarausten kautta maankäyttöön.

Oleellista nykyisellä rakennerahastokaudella on se, että kaikkien tuettavien hankkeiden tulee kytkeytyä elinkeinoelämän kehittämiseen. Tämä koskee myös infra- ja alueen saavutettavuuteen liittyviä hankkeita. Maakunnan yhteistyöryhmän linjausten mukaan EAKR-toimenpitein on varauduttu tukemaan mm. yritystoimintaa tukevia liittymäjärjestelyitä, matkailualueisiin kytkeytyviä liikenneverkkoja, vesihuoltohankkeita sekä yritystoimintaa tukevia kuntien infra-hankkeita.

ESR-rahoituksella, jolla rahoitetaan pääasiassa koulutustoimenpiteitä, tuetaan EAKR-ohjelman linjauksia.

Itä-Suomen EAKR-ohjelman tavoitteiksi on asetettu 13 230 uuden työpaikan syntyminen sekä 2 020 uuden yrityksen syntyminen. Tästä Pohjois-Savon osuus on sama kuin maakunnan väkiluvun osuus koko Itä-Suomen väestöstä eli 37%. Mikäli nämä tavoitteet saavutetaan, heijastuu se myös uusien työpaikkojen ja yritysten syntymisen myötä alueiden käyttöön.

3 ALUEIDEN KÄYTTÖSUUNNITELMA MAANKÄYTTÖLUOKITTAIN

3.1 Johdanto

Ilmastomuutokseen sopeutuminen ja sen hillintä yhdyskuntasuunnittelussa

Yleistä:

Yhdyskuntarakenne ja liikenne, erityisesti tieliikenne, muodostavat yhdessä merkittävän osan Suomen ja näin ollen myös Pohjois-Savon hiilidioksidipäästöstä. Sopeutumisessa eniten haasteita on sadeolojen muuttumisessa, hillinnässä vaikeinta on liikennejärjestelmän kehittäminen Pohjois-Savon harvaan-asutulla alueella siten, että voidaan vähentää päästöjä. Liikennejärjestelmään olennaisesti liittyvä osa on yhdyskuntarakenne, jonka osalta kehittämisessä on panostettava olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen ja liikennetarpeen vähentämiseen tai sitten rakennetaan niin tiiviisti, että joukkoliikenteelle syntyy kannattavat edellytykset.

Suomessa sadeolot äärevöityvät. Rankkasateet aiheuttavat ongelmia etenkin rakennetuilla alueilla, joilla vettä läpäisemättömän pinnan osuus on suuri. Kovien sateiden yhteydessä viemäriverkoston kapasiteetti voi ylittyä. Hulevesien johtaminen on tärkeää tiheästi rakennetuilla alueilla. Ylittymisen varalta sateiden aiheuttamien tulvavesien ohjailu voidaan huomioida esimerkiksi liikenneverkkoa suunniteltaessa. Lämpötilan kohotessa lumipeitepäivät harvenevat. Talvi lyhenee sekä syksystä, että kevästä. Muutos on voimakkainta etelässä ja rannikolla. Pohjoisessa ja idässä lumipeite voi aluksi jopa kasvaa. Sulamista voi tapahtua myös keskellä talvea, jolloin myös talvitulvat voivat yleistyä. Tulvien vaaraa lisäävät kasvavat sademäärät ja talven olematon haihdunta. Suuressa osassa maata tulvahuiput ajoittuvat yhä kevääseen. Lumipeitteen väheneminen voi hieman pienentää kevättulvia. Sadannan ja sään äärevyyden muuttuessa alimmista rakentamiskorkeuksista annettujen suositusten noudattaminen on entistä tärkeämpää.

Tiivis yhdyskuntarakenne on ilmastomuutoksen kannalta hajaantunutta parempi. Paras mahdollinen aluetehokkuus eri alueiden suhteen on tapauskohtaista. Pieni aluetehokkuus lisää liikenneverkon ja muiden yhdyskuntateknisten verkostojen laajuutta. Hyvin tiheästi rakennetulla alueella teknisten ratkaisujen, etenkin liikennejärjestelyjen raskaus vähentää alueen ekologisuutta. Tiettyt joukkoliikennejärjestelmät kestävät ja toisaalta taloudellisista syistä myös vaativat suurempaa aluetehokkuutta.

Vaikka yhdyskuntien riskialttius tavallaan kasvaa asutuksen ja infrastruktuurin keskittyessä pienelle alueelle, on haavoittuvuuden hallinta tällöin usein haja-asutusalueita kustannustehokkaampaa. Ideaalista ilmastomuutoksen kannalta on siis suosia joukkoliikenteen ympärille rakentuvaa tiheää yhdyskuntarakennetta.

Pitkällä aikavälillä rakennusten ja infrastruktuurin elinkaaresta aiheutuvat päästöt ovat suurempia väljässä rakenteessa. Merkittävin tekijä päästötaseessa on kuitenkin liikenne, jonka päästöt voivat vuosikymmenien ajanjaksolla olla hajautuneella alueella merkittävästi tiiviisti rakennettua suurempia. Hajaantuvassa rakenteessa myös infrastruktuuriverkoston pituus kasvaa ja kaukolämmön hyödyntäminen vaikeutuu. Taantuvilla seuduilla esimerkiksi infrastruktuurin ylläpidon kustannukset kasvavat helposti korkeiksi asukasta kohden laskettuna, minkä lisäksi uusien asukkaiden tavoittelu ajaa usein joustamaan kestävästä kaavoitusperiaatteista. Paikallisella tasolla rakennusten sijoitella on suuri merkitys energiatalouteen ja viihtyisyyteen.

Pohjois-Savoa koskevia ennusteita:

Ilmastomuutoksen vaikutuksia tulviin on selvitetty Vuoksen vesistöalueella. Vuoksen vesistöaluetta koskevien simulointien perusteella kerran 250 vuodessa toistuva tulva ajoittuu kaikilla tutkituilla kohteilla nykytilanteessa kevääseen ja jaksolla 2071-2100 kevääseen tai kesään. Eri ilmastomuutoskenaarioiden välillä ei ollut kovin suuria eroja. Tulosten perusteella kerran 250 vuodessa toistuvat vedenkorkeus kasvavat suurimmalla osalla kohteista hieman, mutta muutamalla kohteella jopa pienenevät hieman (Taulukko 3.1.1).

Saimaalla ja siihen suoraan yhteydessä olevilla järvillä vedenkorkeudet kasvavat ilmastonmuutoksen seurauksen selvästi, vaikka juoksutuksia on jouduttu ilmastonmuutostilanteessa kasvattamaan voimakkaasti. Vuoksen vesistöalueen latvoilla Pohjois-Savossa vedenkorkeuksien kasvu on vähäistä.

Tulvat ja niiden muutokset arvioidaan käyttäen soveltuvien osin Ruotsissa kehitettyä mitoitustulvan arvioinnin ohjeistoa (Flödeskommittén, 1990, Riktlinjer för bestämning av dimensionerande flöden för dammanläggningar), jossa toistumisajaltaan harvinainen tulva saadaan yhdistämällä tietyllä toistuvuudella esiintyvät olosuhteet pahimmalla mahdollisella tavalla. Menetelmää on edelleen kehitetty tutkimuksen aikana Suomen olosuhteisiin ja tarpeisiin paremmin sopivaksi.

Taulukko 3.1.1 Tulvien suuruudet nykytilanteessa ja muuttuminen jaksoon 2071-2100 mennessä

Kohde	Simuloitu 1/250 vedenkorkeus (NN-taso) nykytilanteessa	Muutos 2071-2100 mennessä (kahdella eri ilmastoskenaariolla)
Pielinen	95,31 m	+ 7 - 8 cm
Onkivesi	85,86 m	+ 6 - 8 cm
Porovesi	86,89 m	+ 15 - 42 cm
Vuotjärvi	95,72 m	- 19 - (-18) cm
Syväri	96,68 m	-16- (-5) cm
Kallavesi	82,78 m	+ 1 - 8 cm
Unnukka	81,35 m	- 1 - + 8 cm
Pyhäselkä	77,36 m	+ 25 - 45 cm
Haukivesi	77,31 m	+ 25 - 47 cm
Saimaa	77,18 m	+ 27 - 50 cm
Lähde: Ilmastonmuutoksen vaikutus kerran 250 vuodessa toistuviin tulviin Vuoksen vesistössä. Raportti 12.10.2006. Suomen Ympäristökeskus. Hydrologian yksikkö. Noora Veijalainen		

Pohjois-Savon maakuntakaavaa ja erityisesti Tahkon matkailukeskuksen olosuhteiden muuttumista varten Pohjois-Savon liitto oli mukana VTT:n tutkimuksessa, miten ilmasto-olosuhteiden muuttuminen pitää ottaa huomioon kaavoituksessa.

Vertailujaksona ("nykytila") on simulointijakso 1961-1990 ja skenaariojaksona ("ennuste") on simulointijakso 2071-2100. Extreemit eli maksimit ja minimi kuvaavat keskimäärin kerran 50 vuodessa ylittyvää (alittuvaa) arvoa (taulukko 3.1.2).

Taulukko 3.1.2 Arvioidut muutokset:

INDIKAATTORI	MUUTOS
Vuoden keskilämpötila	+ 4 °C
Maksimilämpötila	+ 5 °C
Minimilämpötila	+ 8 °C
Sulamis-jäätymissyklit	0 %
Vuoden keskituulennopeus	+ 3 %
Maximituulennopeus	- 10 %
Vuoden sademäärä	+ 15 %
6 tunnin sademaksimi	+ 14 %
5 vuorokauden sademaksimi	+ 56 %
6 tunnin lumisademaksimi	+ 1 %
Lumipeitteen maksimivesiarvo	- 37 %
Lumipeitteen kesto aika	-45 vrk
Lähde: Ilmastomuutoksen huomioiminen kaavoituksessa, Irmeli Wahlgren, Kimmo Kuismanen, Lasse Makkonen, VTT, 2008	

Tausta-aineisto:

- Ilmastomuutoksen huomioiminen kaavoituksessa, Irmeli Wahlgren, Kimmo Kuismanen, Lasse Makkonen, VTT, 2008
- Ilmastomuutoksen vaikutus kerran 250 vuodessa toistuviin tulviin Vuoksen vesistössä. Raportti

12.10.2006. Suomen Ympäristökeskus. Hydrologian yksikkö. Noora Veijalainen

- TKK/YTK:n verkkosivut: VTT ja Ilmatieteen laitos

Merkintöjen käytön yleisperiaatteet ja aluevarausten osoittamis- ja tulkintatapa

Kaavamerkinnät on esitetty pääosin ympäristöministeriön kaavamerkintäohjeen mukaisesti. Merkinnät koostuvat kehittämisperiaatemerkinnoista, alueiden erityisominaisuutta kuvaavista merkinnöistä sekä varsinaisista aluevara-, kohde- ja viivamerkinnoista. Maakunta-kaavamerkinnät ja määräykset -asiakirjassa merkinnät on ryhmitelty edellä lueteltuun järjestykseen, selostuksessa käsitellään varsinaiset aluevaraukset ja alueiden erityisominaisuutta kuvaavat varaukset aihepiireittäin (kulttuuriympäristö, luonnonvarat jne.)

Kuopion seudun maakuntakaavaa laadittaessa kaavamerkinnät ja -määräykset pyrittiin määrittelemään koko Pohjois-Savon maakuntakaava-alueen tarpeita silmällä pitäen. Pohjois-Savon maakuntakaavaa laadittaessa uudet selvitykset ja tarpeet ovat kuitenkin johtaneet Kuopion seudun maakuntakaavassa käyttöön otettujen merkintöjen ja määräysten muutoksiin. Ehdotusvaiheen jälkeen Kuopion seudun maakuntakaavasta kuvaukseltaan tai määräyksiltään poikkeavat Pohjois-Savon maakuntakaavan merkinnät on indeksoitu (indeksi yleensä 1).

Viranomaisten päätöksiin ja suunnitelmiin perustuvat merkinnät sekä yksityiskohtaisimpiin kaavoihin perustuvat merkinnät on esitetty maakuntakaavassa mm. ympäristöhallinnolta ja kunnilta saatujen digitaalisten rajausten perusteella. Digitoitimittaavasta huolimatta maakuntakaavaa tulkitaan sen esittämismittakaavan (1:200 000) perusteella eli yleispiirteisesti ottaen kuitenkin kaavamerkintöjen tavoitteet huomioon. Tilanteissa, joissa merkintä perustuu viranomaisten päätöksiin ja suunnitelmiin, kuten luonnonsuojeluohjelmiin ja tie-suunnitelmiin, maakuntakaavan tulkintaa ohjaa kyseinen yksityiskohtaisemmassa mittakaavassa esitetty päätös tai suunnitelma.

Pinta-alaltaan alle 20 hehtaarin alueet on esitetty kohdemerkinnällä maakuntakaavan mittakaavasta johtuen. Näin ollen kohdemerkinnöin osoitetut merkinnät muodostavat yleensä maastossa alueen, minkä vuoksi merkintöjen nimissä ja kuvauksissa kohdemerkintöjä ei ole mainittu erikseen.

Kulttuuriympäristöä koskevissa merkinnöissä (ma1-v / ma1) kohdemerkinnöillä on osoitettu myös yksittäisiä rakennuksia, joiden tulkitaan olevan kohdemaisia myös maastossa, minkä vuoksi ko. merkinnän nimessä, kuvauksessa ja suunnittelumääräyksessä on mainittu kohdemerkintöjä.

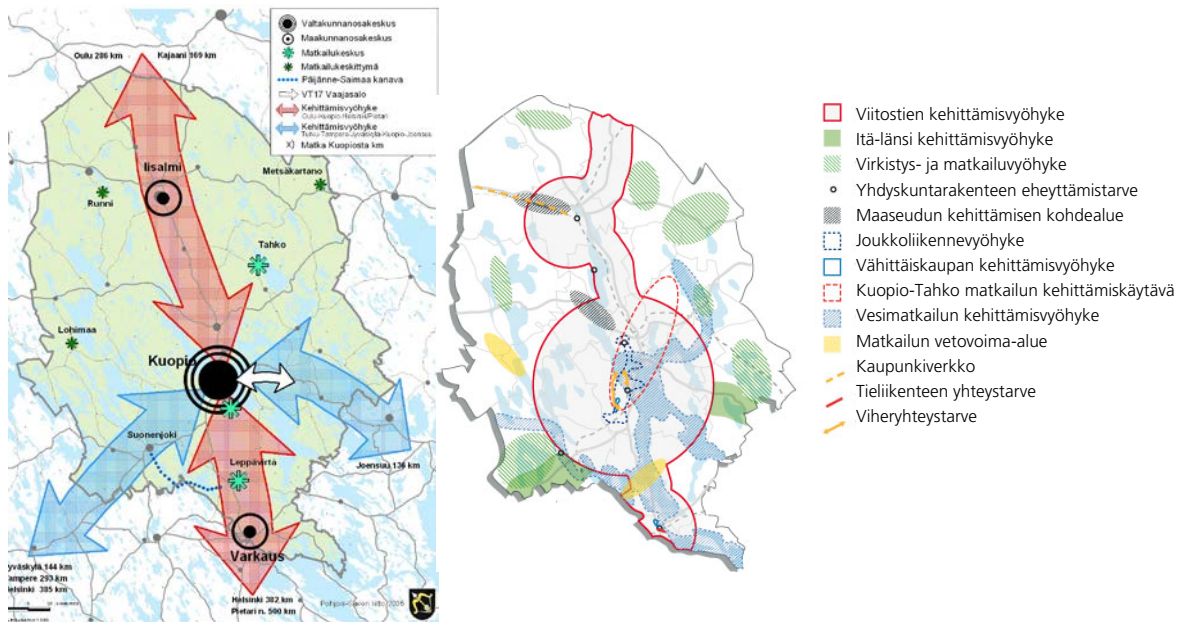
TOIMIVA ALUERAKENNE POHJOIS-SAVOLLE 2030

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2030 (maakuntavaltuusto hyväksyi v. 2006) aluerakennetavoite on seuraava:

Pohjois-Savo ja sen keskukset: kansallinen ja kansainvälinen keskus Kuopio, Iisalmi ja Varkaus ovat toimiva, hyvin saavutettavissa oleva ja kilpailukykyinen osa Suomen, Itämeren ja Euroopan aluerakennetta kehittämisvyöhykkeiden avulla. Kuopion seutu on osa Suomen kolmatta merkittävää aluerakenteellista tekijää: pääkaupunkiseutu, Oulun seutu ja kaupunkiketju Turku, Tampere, Jyväskylä, Kuopio ja Joensuu.

Keskuksien yhdyskuntarakenne on ehyt, kustannuksiltaan hoidettavissa ja asuinympäristöltään viihtyisä. Pohjois-Savon maaseutu on elävä ja monipuolinen. Matkailukeskittyminen kehittyvät Tahko, Kuopio ja Leppävirta, profiloituvina keskittyminä Runni, Lohimaa ja Metsäkartano. Niiden ympärillä on voimakas matkailupalveluyritysten verkosto eri seuduilla, joka tukee ja tukeutuu kärkiyritysten kehitykseen.

Maakuntavaltuusto on hyväksynyt vuonna 2009 uuden Pohjois-Savon maakuntastrategian, joka on korvannut vuonna 2006 hyväksytyn maakuntasuunnitelman. Uudessa maakuntastrategiassa, jota on laadittu yhtä aikaa maakuntakaavan kanssa, maakunnan aluerakenteen tavoitteet ovat pitkälti samat kuin sitä edeltäneessä maakuntasuunnitelmassa. Maakuntastrategiassa korostetaan aluerakenteen kehittämistä monikeskuksisena ja verkottuvana. Toimivan aluerakenteen runkona kehitetään maakuntakeskusta sekä 5- ja 9-tien kaupunkialueiden ja maaseudun keskusten muodostamaa verkostoa.

Kuva 3.1.1 Pohjois-Savon aluerakenne Maakuntasuunnitelmassa vuodelta 2006 (vasemmanpuoleinen kartta) Maakuntastrategiassa vuodelta 2009 (oikeanpuoleinen kartta)

3.2 Kehittämisperiaate-merkinnät

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kehittämisperiaatteita koskevilla merkinnöillä ja niihin liittyvillä määräyksillä osoitetaan alueita, jotka ovat merkittäviä maakunnan tavoitellun kehityksen kannalta ja joihin tästä syystä kohdistuu muussa suunnittelussa ja aluekehittämisessä huomioon otettavia alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen kehittämistarpeita. Seutukaavoissa ei ole ollut kehittämisperiaate-merkintöjä. **Ilmastomuutoksen johdosta maakuntakaavassa varaudutaan pitkällä tähtäimellä hyödyntämään maakunnan hyvää raideverkkoa myös taajamajunaliikenteessä siten, että parannetaan sen toimintaedellytyksiä osoittamalla keskeisten rautatieasemien ympärille yhdyskuntarakenteen tiivistämistarvemerkinä.**

Pohjois-Savon väestö, työpaikat ja aluetalous keskittyy vt 5:n ja vt 9:n ja Savon radan muodostamalle etelä-pohjoinen ja itä-länsi vyöhykkeille, jotka kohtaavat keskellä maakuntaa Kuopion alueella.

Valtakunnallisissa alueidenkäytön tavoitteissa (VAT) todetaan:

- Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä. Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävä hyödyntäminen edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta.
- Maakunnan suunnittelussa yhteistyössä maakuntien liittojen kesken on selvittävänä alue- ja yhdyskuntarakenteeseen ja muuhun alueidenkäyttöön liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään ylimaakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden muodostamista ja niiden kehittämisedellytyksiä. Maakunnan suunnittelussa on esitettävä valtakunnallisesti tärkeitä vyöhykkeet.

Suunnitteluperiaatteet

Pohjois-Savon maakuntakaavaan on tulkittu Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman 2030 aluerakenteen sisältöä niin kehittämisvyöhykkeiden kuin matkailukeskusten osalta.

VAT:n tavoite moninaiskäytön edellytysten parantamisesta huomioidaan mm. eri maankäyttöluokkia sisältävien virkistys- ja matkailuvyöhykkeiden avulla.

Yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolia osoitetaan mahdollisiin taajamatoimintojen laajenemissuuntiin, joita voidaan MRL:n periaatteiden mukaan suunnitella varsinaisten uusien laajennusalueiden käyttöönoton jälkeen. Yhdyskuntarakenteen eheyttämistarvemerkinnoillä varaudutaan pitkällä tähtäimellä hyödyntämään Savon radan mahdollisuuksia erityisesti työssäkäyntiliikenteessä, joka edellyttää suurimpien keskusten rautatieasemien ympäristön määrätietoista kehittämistä niin asumisen, palveluiden kuin työpaikkojenkin suhteen.

Ylimaakunnalliset kehittämisvyöhykkeet on huomioitu osoittamalla kehittämisvyöhykkeitä samoilla merkinnöillä kuin naapurimaakuntien maakuntakaavoissa tai osoittamalla saman kehittämistavoitteen mukaisia kehittämisvyöhykkeitä. Pohjois-Savon maakuntakaavassa on osoitettu viitostien kehittämisvyöhyke, joka jatkuu Etelä-Savon maakuntakaavassa. Vastaa- vasti kaupunkiverkko kehittämisperiaatemer- kintä jatkuu Pohjois-Pohjanmaan maakunta-

kaavassa, jossa se koskee Oulun eteläisen alu- een kaupunkiverkkoa. Heinäveden reitin kehit- täminen on huomioitu sekä Pohjois-Savon että Etelä-Savon maakuntakaavoissa vesimatkailun (vesistömatkailun) kehittämisperiaatemerkin- nällä. Pohjois-Savon maakuntakaavassa Etelä- Konneveden matkailullinen kehittäminen on huomioitu virkistys- ja matkailuvyöhyke kehit- tämisperiaatemerkinällä. Keski-Suomen vah- vistetussa maakuntakaavassa on vastaavaan ta- paan osoitettu kehittämisperiaatemerkinnoin vesiliikenteen yhteystarve ja ulkoilun yhteys- tarve Pohjois-Savoon.

Kaavassa osoitetaan yhteystarvenuolella ne tie- ja ratayhteydet, joiden tarve on voitu todeta, mutta joiden sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy niin huomattavaa epävarmuutta, ettei ohjeelli- sen tai vaihtoehtoisen linjauksen osoittaminen ole mahdollista.

Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen suun- nitteluperiaatteet ja perustelut on esitetty lu- vussa 3.4 *vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vaativa kauppa*, jossa käsitellään otsikon mu- kaisesti kaupan merkinnät. Vastaavasti yhdys- kuntarakenteen laajenemissuuntien suunnitte- luperiaatteita ja perusteluja on käsitelty lu- vuissa 3.3 *Pohjois-Savon taajama-, keskus- ja kyläverkko* ja 3.17 *Matkailualueet*.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

Viitostien kehittämisvyöhyke

Merkinnällä osoitetaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:ssa määritelty val- tatien 5 kehittämisvyöhyke kaupunkien vaikutusalueineen. Vyöhyke on osoitettu myös Etelä-Savon maakuntakaavassa.

Suunnittelumääräys: Valtatien 5 kehittämisvyöhykettä kehitetään kansainvälisenä kehitys- ja liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulisi kiinnittää eri- tyistä huomiota yritystoiminnan edistämiseen, liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuus- teen, liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenneympäristön laatuun. Liikenne- käytävän suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös ekologisten yhteyksien jatku- vuus. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon lentoliikenteen, korkea- luokkaisen maantie- ja rautatieliikenteen sekä energia- ja tietoliikennelinjojen tilava- raukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.

Vyöhykkeellä tulee turvata sujuvan ja turvallisen liikenteen vaatimukset sekä edelly- tykset taajamajunaliikenteen kehittämiselle. Valtatien 5 ja Savonradan kehittämistar- peiden selvitys Kuopion ja Iisalmen välillä olisi tehtävä yhteishankkeena. Liikenne- väylien kehittämisessä on otettava huomioon, että valtatie 5 kuuluu yleiseurooppa- laiseen TEN -tieverkkoon ja on osa suunniteltua valtakunnallista runkotieverkkoa.

Iisalmen, Kuopion ja Varkauden työssäkäyntialueita koskee seuraava suunnittelu- määräys:

Vyöhykkeellä on alue- ja yhdyskuntarakenteen yksityiskohtaisemman suunnittelun tarvetta, jonka yhteydessä määritellään tarkemmin erilaisten maankäyttötarpeiden mitoitus, yhteensovittaminen sekä yksityiskohtaisemmat aluerakenteen kehittämis-

ja suunnittelutarpeet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää elinympäristöjen toimivuutta ja taloudellisuutta hyödyntämällä ja eheyttämällä olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee pyrkiä vähentämään liikennetarvetta, parantamaan liikenneturvallisuutta sekä edistämään joukkoliikenteen ja kevytliikenteen edellytyksiä. Vyöhykkeen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon seudullisen yhteistyön tarpeet erityisesti liikennejärjestelmäsuunnittelussa.

Kuopion seutua koskee lisäksi seuraava suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee turvata Kuopion seudun keskusta-alueen kehittyminen valtakunnallisesti vetovoimaiseksi, yhdyskuntarakenteeltaan ja kaupunkikuvaltaan korkeatasoiseksi koulutuksen, osaamisen, yritystoiminnan, kaupallisten, erityisesti erikoiskaupan palvelujen sekä matkailu- ja vapaa-aikapalvelujen alueeksi. Alueen kehittämisessä ja maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota kevyen liikenteen, joukkoliikenteen, raideliikenteen ja vesiliikenteen edistämiseen siten, että siirtymiset eri kulkumuotojen välillä ovat joustavat.

Itä-länsi kehittämisvyöhyke

Merkinnällä osoitetaan Maakuntasuunnitelma 2030:ssa määritelty itä-länsi –kehittämisvyöhyke, joka jatkuu läpi Pohjois-Savon.

Suunnittelumääräys: Itä-länsi -kehittämisvyöhykettä kehitetään kansainvälisenä liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin sekä liikenneympäristön laatuun. Liikennekäytävän suunnittelussa tulee ottaa huomioon myös ekologisten yhteyksien jatkuvuus. Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon energia- ja tietoliikennelinjojen tilavaraukset ja rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.

Vyöhykkeellä tulee turvata sujuvan ja turvallisen liikenteen vaatimukset sekä edellytykset taajamajunaliikenteen kehittämiselle. Liikenneväylien kehittämisessä on otettava huomioon, että valtatie 9 kuuluu yleiseurooppalaiseen TEN -tieverkkoon. Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030:ssa on vt 9 esitetty myös valtakunnalliseen runkoverkkoon.

Kuopio -Tahko matkailun kehittämiskäytävä

Merkinnällä osoitetaan Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa 2030 osoitettu matkailun kannalta keskeinen yhteys Kuopion ja Pohjois-Savon suurimman matkailukeskuksen Nilsin Tahkon välillä.

Suunnittelumääräys: Matkailukeskusten ja -alueiden verkottumista tulee kehittää niin, että muodostuu toimivia palvelukokonaisuuksia. Kehittämiskäytävän suunnittelussa on otettava huomioon erityisesti kehittyvän matkailun tarvitsema seudullinen liikennejärjestelmä ja sen edellyttämä maankäytön suunnittelu. Henkilöliikenteen kasvun johdosta tulee ottaa huomioon raideliikenteen yhteystarve Savon radalta Tahkolle.

Matkailun vetovoima-alue

Matkailun vetovoimamerkinnällä on osoitettu maakunnan matkailu- ja virkistystoiminnan kannalta merkittävimmät aluekokonaisuudet. Niihin sisältyvät itse kohteen alue ja siihen liittyvät suojelu- ja muut alueet, joista on mahdollista kehittää matkailu- ja virkistystoimintaa palveleva laaja kokonaisuus.

Suunnittelumääräys: Matkailun kehittämisessä ja alueen käytön suunnittelussa vetovoima-alueilla tulee edistää yli kuntarajojen yhteistyössä sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden kanssa suojelualueverkoston, rakennetun kulttuuriympäristön ja arvokaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävää hyödyntämistä.

Vesimatkailun kehittämisalue

Vesimatkailun kehittämisalueina osoitetaan ne seudullisesti tai maakunnallisesti merkittävät matkailun vetovoima-alueet, joiden kehittämistarpeet kohdistuvat ensisijaisesti järviluontoon liittyvien aktiviteettien, kuten järvimatkailun, veneilyn, melonnan ja kalastuksen edistämiseen.

Suunnittelumääräys: Matkailun kehittämisessä ja alueen käytön suunnittelussa alueilla tulee edistää suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävä hyödyntämistä. Varkauden alueella sijaitsevien Natura-alueiden S1 51.542 (Linnasaari) ja S1 51.545 (Joutenvesi ja Pyyvesi) vesimatkailun kehittämisessä tulee ottaa huomioon erittäin uhanalaisen saimaannorpan esiintyminen näillä vesialueilla.

Suunnittelusuositus: Leppävirran ja Suonenjoen tulisi yhdessä tehdä kehittämissuunnitelma suunnitellun Päijänne-Saimaa -kanavan hyödyntämiseksi alueen matkailussa ja virkistyskäytössä.

Virkistys- ja matkailuvyöhyke

Merkinnällä osoitetaan virkistykseen ja luontomatkailuun soveltuvia ja ko. käyttöön vakiintuneita vähintään seudullisesti merkittäviä alueita. Vyöhykemerkinnän tarkoitus on korostaa sen kattaman alueen virkistysarvoa ja tuoda tämä näkökulma huomioon otettavaksi vyöhykkeen suunnittelussa.

Suunnittelumääräys: Vyöhykkeen kehittämisessä ja maankäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen virkistysmahdollisuudet ja suojelualueverkoston ekologisesti kestävä hyödyntäminen.

Suunnittelusuositus: Etelä-Konneveden virkistys- ja matkailuvyöhykkeen kehittämiseksi alueen kuntien tulisi tehdä maakuntarajan ylittävää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa alueen kestäväksi hyödyntämiseksi matkailussa ja virkistyskäytössä.

Vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke

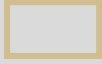
Merkinnällä osoitetaan vähittäiskaupan ja tilaa vaativan erikoistavarakaupan kehittämisen alue. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä yli 5 000 k-m² vähittäiskaupan suuryksiköjä ja tilaa vaativaa kauppaa.

Suunnittelumääräys: Alueella saa sijaita seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköjä, joiden sijainti ja koko määritellään tarkemmin kuntakaavoituksessa. Alueelle saa sijoittaa myös tilaa vievää erikoistavarakauppaa. Vähittäiskaupan suuryksikön mitoitus ja tarkempi sijoittuminen on suunniteltava siten, ettei vähittäiskaupan suuryksikkö merkittävästi heikennä palveluiden saatavuutta alueellisesti tai väestöryhmittäin eikä merkittävästi heikennä erikoistavarakaupan toimintamahdollisuuksia keskusta-alueilla. Yksityiskohtaisemman kaavoituksen yhteydessä on selvitettävä riittävässä laajuudessa, ettei hanke yksin tai yhdessä muiden kehittämisvyöhykkeen hankkeiden kanssa aiheuta edellä mainittuja haitallisia muutoksia palveluverkossa.

Kuopion vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke: Alueella saa sijaita seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä enintään 100 000 k-m². Vyöhykkeen eteläosan (Hiltulanlahden liittymä) toteuttamisen tulee kytkeytyä yhdyskuntarakenteen ja asuinrakentamisen laajenemiseen Hiltulanlahden alueella.

Varkauden vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke: Alueella saa sijaita seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä enintään 20 000 k-m². Vyöhykkeen pohjoisosan (Pohjoisen portin alue) toteuttamisen tulee kytkeytyä yhdyskuntarakenteen ja asuinrakentamisen laajenemiseen Pohjoisen portin alueella.

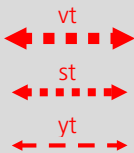
Edellä olevalla mitoituksella ei rajoiteta tilaa vievän erikoiskaupan yksiköiden kerrosalaa.

Maaseudun kehittämisen kohdealue

Merkinnällä osoitetaan alueet, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee edistää alueelle suuntautuvan rakentamisen ohjaamista kaavoituksella nykyisten kyläalueiden yhteyteen. Alueen kulttuuri- ja maisema-arvot tulee ottaa huomioon suunnittelussa. Iisalmi - Kiuruvesi -alueen kehittämis- ja alueidenkäytön suunnittelu tulisi tehdä Iisalmen ja Kiuruveden sekä alueen toimijoiden kanssa yhteistyössä. Suunnittelussa tulee edistää maaseutuyrittäjyyden edellytyksiä.

Tieliikenteen yhteystarve

Merkinnällä osoitetaan ne tieyhteydet, joiden tarve on voitu todeta, mutta joiden sijaintiin tai toteuttamiseen liittyy niin huomattavaa epävarmuutta, ettei ohjeellisen tai vaihtoehtoisen tielinjauksen osoittaminen ole mahdollista.

Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta (A, taajamatoimintojen alue)

Merkinnällä osoitetaan sellaiset taajamien yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta tavoiteltavat päälaajenemissuunnat, joilla voidaan katsoa olevan maakunnallista tai seudullista merkitystä.

Suunnittelumääräys Leppävirran, Maaningan, Siilinjärven Hanhimäen, Siilinjärven Kinnulanniemen ja Varkauden laajenemissuunnille: Yhdyskuntarakenteen laajentamista suunniteltaessa tulee turvata virkistys- ja viheryhteydet, luontoarvot sekä liikenteelliset edellytykset uusien rakentamisalueiden toteuttamiselle.

Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta (RM, matkailupalvelujen alue)

Merkinnällä osoitetaan sellaiset matkailupalvelujen yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta tavoiteltavat päälaajenemissuunnat, joilla voidaan katsoa olevan maakunnallista tai seudullista merkitystä.

Suunnittelumääräys:

Yhdyskuntarakenteen laajenemisnuoli Tahkon matkailupalveluille (RM 43.331) Tarpisenmäen (MU 43.271 Nilsä) suuntaan:

Merkintä osoittaa Tahkon matkailualueen laajenemissuunnan tilanteessa, jossa matkailupalveluiden aluevaraus tulkitaan toteutuneeksi tai alueella ei ole yksityiskohtaisemman suunnittelun perusteella edellytyksiä matkailupalveluiden kehittämiselle.

Yhdyskuntarakenteen laajentamista suunniteltaessa tulee turvata luonto- ja maisema-arvojen säilyminen sekä riittävät viher- ja virkistysyhteydet. Suunnittelussa on lisäksi kiinnitettävä huomiota ympärivuotisen matkailun mahdollistamiseen, eheän yhdyskuntarakenteen muodostumiseen ja uuden rakennettavan alueen kytkeytymiseen toiminnallisesti, liikenteellisesti ja kunnallisteknisesti jo toteutuneeseen alueeseen.

Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden SL 43.544 (Huutavanholma) ja SL 43.550 (Pieni-Tarpisen lehto) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen ja pienilmastoon.

Yhdyskuntarakenteen eheyttämistarve

Merkinnällä osoitetaan sellaiset yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta tavoiteltavat eheyttämistarpeet, joilla voidaan katsoa olevan ylikunnallista merkitystä.

Suunnittelumääräys: Aluetta kehitetään joukkoliikenteeseen ja erityisesti raideliikenteeseen tukeutuvana tehokkaasti rakennettuna keskustatoimintojen alueena. Alueella on otettava huomioon alueidenkäytön suunnittelussa myös liityntäpysäköinti.

Kaupunkiverkko

Merkinnällä osoitetaan ylimaakunnallinen maaseutukaupunkien verkko, joka yhdistyy Pohjois-Pohjanmaalla olevaan Oulun eteläisen alueen kaupunkiverkkoon.

Suunnittelumääräys: Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa kaupan ja muiden palvelujen, elinkeinoelämän, asutuksen, liikenteen ja virkistystoimintojen sijoittelussa on pyrittävä tehostamaan verkostokaupungin olemassa olevien yhdyskuntien alueidenkäyttöä kuntien välisellä yhteistyöllä ja työnjaolla.

Joukkoliikennevyöhyke

Merkinnällä osoitetaan kaupunkiseudun aluerakenteen pääsuuntaa palveleva tehokkaan joukkoliikenteen varaan kehitettävä alue. Merkinnän tavoitteena on tukea alueen joukkoliikenteen kehittymistä kilpailukykyiseksi vaihtoehdoksi henkilöautolle niin työ- kuin asiointiliikenteessä.

Suunnittelumääräys: Yhteysvälin kehittämisessä tulee kiinnittää vuorotarjonnan ohella erityistä huomiota pysäkkien esteettömyyteen, turvallisuuteen, pysäkkipalveluiden laatuun ja liikenteen sujuvuuteen. Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon joukkoliikennekaupungin suunnitteluperiaatteet.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan

Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan kehittämisperiaatemerkinnot lukuun ottamatta yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntaa ja viherysteystarve merkintöjä. Korvaavat kehittämisperiaatemerkinnot on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavakartalla ja Kuopion seudun maakuntakaavan muutokartalla.

Vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke, esitystavan ja suunnittelumääräyksen muutos. Kuopion seudun maakuntakaavan *vähittäiskaupan ja tilaa vievän erikoistavarakaupan kehittäminen alue*, joka oli esitetty vahvistetussa kaavassa aluevarauksena (*Pitkälahti-Hiltulanlahti*) kumotaan. Vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke esitetään kehittämisperiaatemerkinnoihin ja esitetään uusi suunnittelumääräys.

Laajennetaan Joukkoliikennevyöhyke kattamaan Kuopion lentoaseman alueen.

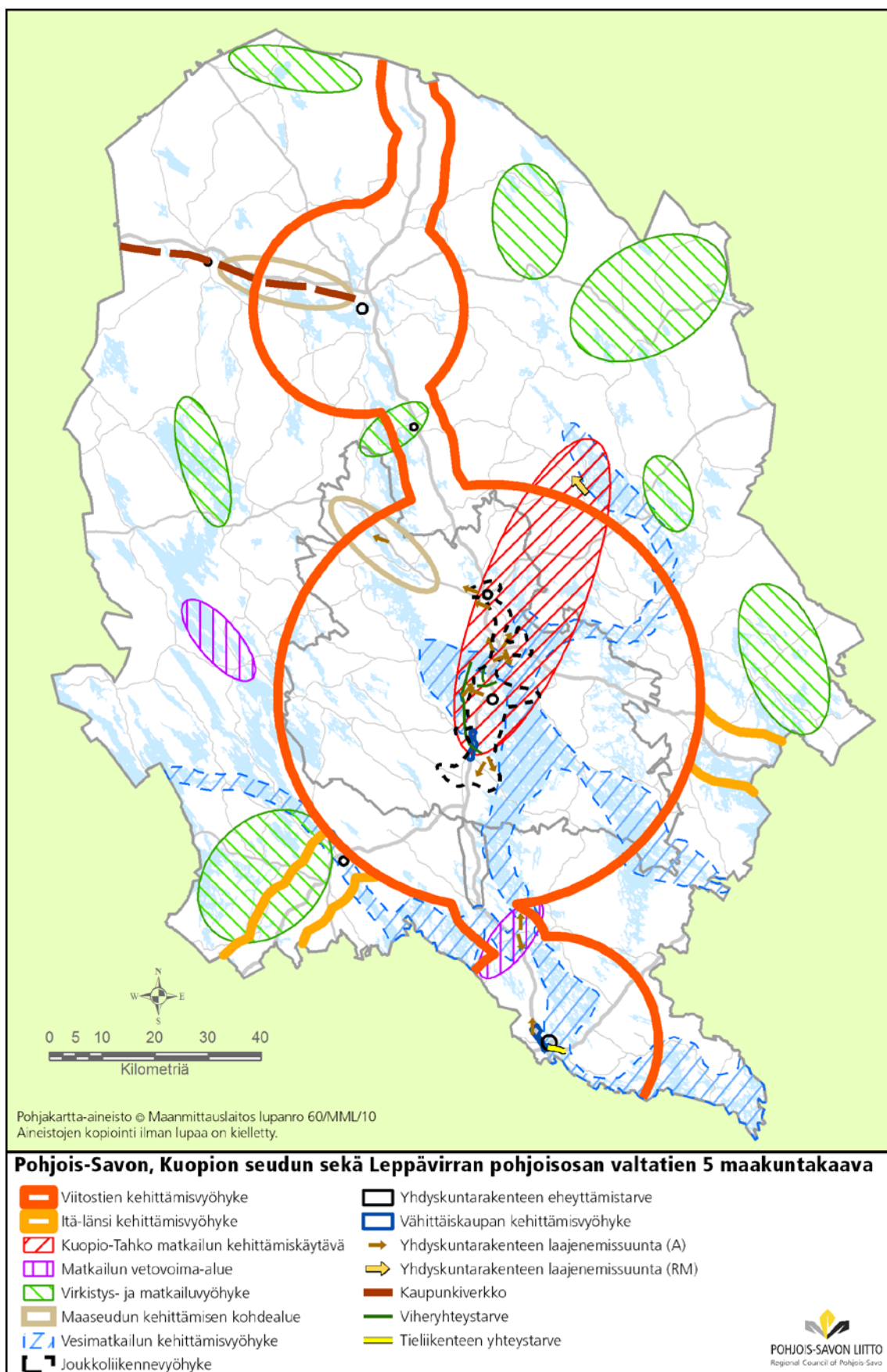
Osoitetaan yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolet Siilinjärvellä Vuorelaan ja Toivalaan. Kuopion seudun maakuntakaavasta poistetaan/kumotaan MU 13.271 Hanhimäki ja MT 13.232 Vuorela-Toivala.

Osoitetaan yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuoli Keskisaareen Maaningalla.

Uutena merkintätyyppinä osoitetaan yhdyskuntarakenteen eheyttämistarve –merkinnät Kuopion ja Siilinjärven rautatieasemien ympäristöön.

Muutokset Leppävirran pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaavaan

Kumotaan valtatie 5 kehittämisvyöhyke, joka korvautuu Pohjois-Savon maakuntakaavan laueammalla vyöhykkeellä. Lisätään vesimatkaialun kehittämisalue.

Kuva 3.2.1 Kehittämisperiaatemerkinnot

Vaikutukset

Ylä-Savon seudun ja Kuopion seudun maakuntakaavassa on osoitettu joitain kehittämisperiaatemarkintöjä. Pohjois-Savon seutu- ja maakuntakaavoituksen historiaa ajatellen tämä aluevarausluokka on selkeästi uusi periaatteiltaan. Tämä johtuu maankäyttö- ja rakennuslain voimaantulosta 2000 ja samalla seutukaavoituksen uudistamisesta maakuntakaavoitukseksi. Kehittämisperiaatemarkinnöillä osoitetaan maakuntasuunnittelussa tunnistetut kehittämiskäytävät sekä sitä tukevat, maakuntakaavoituksen yhteydessä yhteistyössä alueellisten kehittämisestä vastaavien viranomaisten kanssa esille tulleet maakunnan vahvuudet.

Matkailun vetovoima-alueiden kehittyminen vahvistaa Pohjois-Savon matkailun kehittämisedellytyksiä. Alueiden sijainti suhteellisen tasaisesti eri puolilla Pohjois-Savoa tasapainottaa kehitystä alueellisesti ja tuo elinvoimaa myös maaseudulle. Matkailun yhtenä vetovoimana on alueiden luonnon- ja kulttuuriympäristön arvot, joiden kestävä hyödyntäminen parantaa niiden säilymismahdollisuuksia.

Virkistys- ja matkailuvyöhykkeet nostavat esiin ko. alueiden merkityksen virkistyksessä ja matkailussa. Tämä on omiaan parantamaan ko. alueiden matkailuyritysten kehittämismahdollisuuksia. Pohjois-etelä ja itä-länsi kehittämisvyöhykkeiden voimistamisella vahvistetaan Pohjois-Savon menestymisen edellytyksiä osana Suomen aluerakennetta. Yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolilla varmistetaan kehittämisedellytyksiä taajamatoimintojen alueiden kehittämiselle.

Kehittämisvyöhykkeet etelä-pohjoissuuntaan valtatiellä 5 ja itä-länsi suuntaan valtatiellä 9 edellyttävät runkoteiden merkittävää parantamista. Valtatien 9 leikkaa Suonenjoella Keurunmäki-Haavikkolehdon ja Kutunjoen Natura -alueita ja sivuaa Rimminluhta Sikosalmen aluetta. Valtateiden parantamisen yhteydessä tulee Natura-alueiden luontoarvot ottaa huomioon.

Kuopio-Tahko matkailun kehittämiskäytävän alueelle sijoittuu Natura-alueita. Alueet sijaitsevat pääosin Tahkon matkailupalveluiden alueiden läheisyydessä. Natura 2000 –verkostoon kuuluvat mm. Huutavanholma, Eitikansalon suot, Loutteisen, Kuikkasuon, Tarpisen ja Kinahmin alue.

Osa Natura-alueista on pieniä lehto- tai kalliokohteita, joiden alueella kuluminen saattaa heikentää niiden luonnontilaa. Talvi ja kesämatkailutoiminnan laajentuessa tulee suunnittelussa turvata Natura-arvojen säilyminen.

Matkailun vetovoima-alueille sijoittuu runsaasti laajoja Natura-alueita, Rautavaaran ja Sonkajärven alueella Pumpulikirkko, Löytynsuon-Maamonsuon alue, Tiilikan kansallispuisto, Älänne ja Autiosuo, Uuranholi sekä Rautalammin alueella Konneveden alue. Tuusniemellä ja Kaavilla useita pieniä alueita. Matkailu ei ole nykyisin kovin intensiivistä, mutta ohjaamaton liikkuminen suosituilla retkeilyalueilla aiheuttaa kulumista ja lajiston vähittäistä muuttumista.

Vesimatkailun kehittämisalueeseen kuuluu Linnasaaren ja Joutenveden-Pyyveden Natura-alueet, joiden matkailutoimintoja suunniteltaessa erityistä huomiota tulee kiinnittää uhanalaisen saimaannorpan suojeluun, mikä on mainittu suunnittelumääräyksessä.

Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen vaikutuksia on tarkasteltu luvussa 3.4 *vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vaativa kauppa*, jossa käsitellään otsikon mukaisesti kaupan merkinät. Vastaavasti yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntien vaikutuksia on käsitelty luvuissa 3.3 *Pohjois-Savon taajama-, keskus- ja kyläverkko* ja 3.17 *Matkailualueet*.

Toteuttaminen

Kehittämisperiaatteita toteutetaan yksityiskohdaisemmassa kuntakaavoituksessa ja aluekehittämisessä useiden eri viranomaisten toiminnan kautta eri tasoilla.

Tausta-aineisto

- Virkistykseen soveltuvat alueet/Virkistysvyöhykkeet/ Matkailun vetovoima-alueet, Pohjois- Savon maakuntakaavan selvityksiä 2008
- Tahkon korotushanke. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Tahko Development Oy, Suunnittelu-keskus Oy 20.12.2006.
- Super Tahkon ympäristölupahakemus. Liite 24B1: Vaikutukset luontoon ja luonnonsuojeluarvoihin sekä rakennettuun ympäristöön, Liite 24B2: Arvio vaikutuksista Huutavanholman Natura 2000 –alueeseen. Tahko Development Oy, Pöyry Environment Oy 2009.
- VAT Vuoksi. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet Vuoksen vesistöalueella. Mikkeli 2007. Etelä-Savon ympäristökeskus

LAADUKASTA ASUMISTA JA KILPAILUKYKYISIÄ TYÖPAIKKA-ALUEITA

Maakuntakaavan laadinnan tavoitevaiheessa lähtökohtana oli v. 2006 hyväksytty maakuntasuunnitelma. Sen väestötavoite vuodelle 2030 oli 251 000 henkeä. Tämän perusteella maa-

kuntakaavan teknisenä mitoituslukuna käytetään 255 000 henkeä v. 2030. Marraskuussa 2009 hyväksytyn maakuntasuunnitelman vuoden 2030 väestötavoitteen ylätasoksi on esitetty 248 000 ja alatasoksi 245 000 (kuva 3.0.2). Maakuntakaavan suurpiirteisyyden takia teknistä mitoituslukua ja siihen perustuvia taajama-alueiden mitoituslaskelmia ei ole katsottu aiheelliseksi tarkistaa uudelleen.

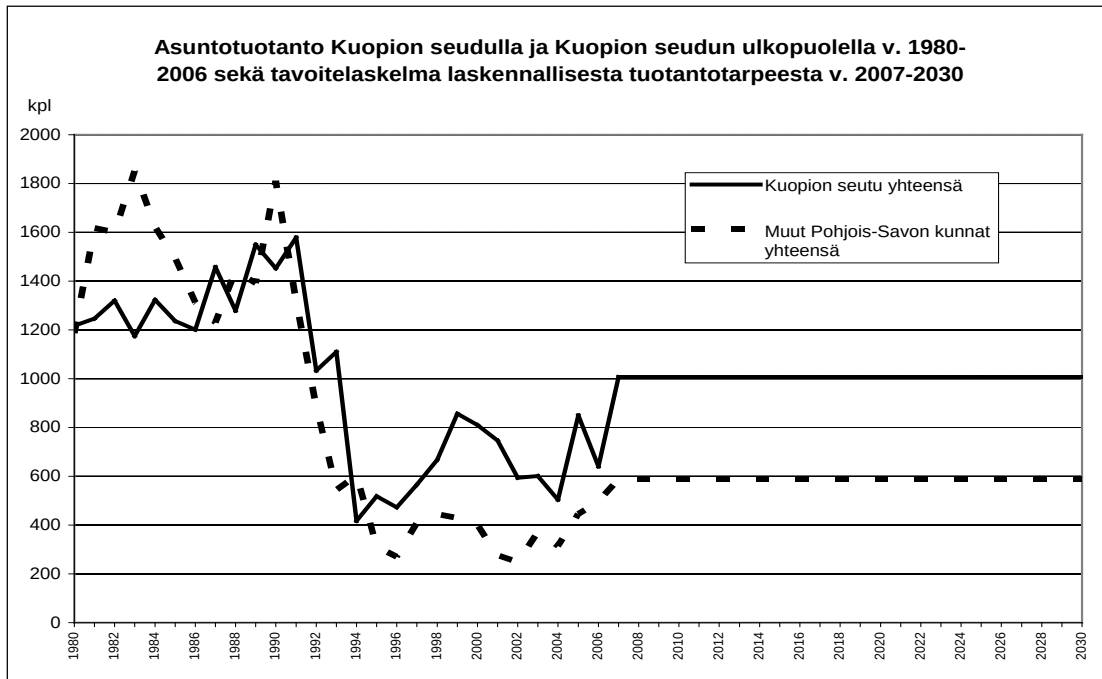
Kuva 3.2.2 Maakuntastrategian 2030 väestötavoitteet ja maakuntakaavan mitoitusväestö

Pohjois-Savon v. 2006 hyväksyttyyn maakuntasuunnitelmaan ei sisälly asumisen mitoitusmuuttoa kuin kantatavoitteena; asuntokanta 136 000 kappaletta ja vapaa-ajan asuntokanta 42 000 kappaletta v. 2030. Marraskuussa 2009 hyväksyttyyn maakuntasuunnitelmaan ei sisälly asuntokantatavoitteita. Pohjois-Savon maakuntakaavaa varten laadittiin laskelma "Asuntotuotannon laskennallinen mitoitus 2030".

Pohjois-Savon maakuntakaavan asuntotuotantolaskelmassa mitoitusväestönä on 255 000 henkeä v. 2030, perusteena mm. kuntien suuremmat väestötavoitteet ja varautuminen maankäytössä pitkän aikavälin tarpeisiin. Laskelmat laadittiin kuntakohtaisina, talotyypeittäin ja pinta-aloittain. Taustana on 2000-luvulla toteutunut talotyyppijakauma sekä väestön ikääntymisen vaikutukset. Tulojoustoja ei ole otettu huomioon, eikä yksityisen rahoituksen suhdannemuutoksia. Valtion tuki uustuotantoon on tällä hetkellä korkotukea, kun aravalainoitus on loppunut, lukuun ottamatta erityisryhmäasuntojen avustuksia ja eräitä talouden elvytystoimenpiteitä.

Asuntotuotanto on alentunut Pohjois-Savossa 1990-luvun alusta ja saman aikaisesti tuotanto on painottunut omakoti- ja rivitaloihin. Mitoituksen taso on keskimäärin korkeampi kuin nykyinen, johtuen väestöluvusta ja varautumisnäkökulmasta.

Pohjois-Savoon tulisi tuottaa maakuntakaavan mitoitusväestön (255 000 henkilöä) tarpeisiin keskimäärin n. 1600 asuntoa vuodessa vuoteen 2030 saakka, joista suuruusluokaltaan n. 1000 Kuopion seudulle ja n. 600 muualle Pohjois-Savoon (kuva 3.0.3). Kuopion seudun osalta laskelma vastaa Kuopion seudun maakuntakaavan maksimilaskelmaa. Tilastokeskuksen (v. 2007) trendiväestöön perustuva mitoituslaskelma olisi Pohjois-Savossa 1250 asuntoa.

Kuva 3.2.3 Asuntotuotanto 1980-2006 ja asuntotuotantotarve vuoteen 2030

Pohjois-Savoon tulisi tuottaa mitoituslaskelman mukaan v. 2006 – 2030 n. 14 700 erillistä pientaloa, n. 12 000 rivi- ja ketjutaloasuntoa sekä n. 13 100 kerrostaloasuntoa. Muualle kuin Kuopion seudulle tulisi rakentaa n. 9 300 erillistä pientaloa, n. 32 00 rivitaloasuntoa ja n. 2300 kerrostaloasuntoa vastaavana ajanjaksona.

Laskelman mukaan Pohjois-Savossa tulisi tuottaa vuoteen 2030 mennessä 4,6 milj. kerrosneliömetriä asuinrakennuksia, joista Kuopion seudulle 2,6 milj. km², Varkauden seudulle 0,6 km², Ylä-Savon seudulle 0,9 km², Koillis-Savoon 0,3 km² sekä Sisä-Savoon 0,2 km².

Kuopion seudun - keskeisen kasvualueen - ulkopuolella tuotantotarve perustuu asutuskuntien määrän ja keskikoon muutoksiin, uusiin laadullisiin tarpeisiin sekä asuntojen teknisen käyttöiän ja aluerakenteen muutoksen vuoksi tapahtuvaan poistumaan. Maakuntakaavan taajama-aluevarauksilla pyritään vahvistamaan nykyisten taajamien viihtyisyyttä ja alueellista kilpailukykyä sekä mahdollistamaan tulevan rakentamisen myös pitkällä aikajänteellä, sovittaen asuntorakentamisen yhteen muun alueidenkäytön kanssa.

3.3 Pohjois-Savon taajama-, keskus- ja kyläverkko (A1, C, ca-11, ca-21, at-11 ja at-21)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Maakuntakaavan taajama- keskus- ja kyläverkko on merkittävä rooli asumisen, palveluiden, teollisuuden ja työpaikkojen sekä vähittäiskaupan suuryksikköjen sijoittumisen ohjaamisessa. Asetettujen väestö- ja työpaikkatavoitteiden saavuttamiseksi maakunnan on oltava vetovoimainen sekä asukkaiden että yritysten näkökulmasta. Maakuntakaavalla pyritään vahvistamaan olemassa olevia kaupunki- ja kuntakeskuksia sekä muita maaseututaajamia ja kyläkeskuksia. Tavoitteena on vahvistaa nykyisiä toiminnallisia alueita siten, että liikkuminen alueilla tukeutuisi tulevaisuudessa yhä enemmän kevyeen ja julkiseen liikenteeseen.

Valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista maakunnan keskusverkkoon ja taajama-alueisiin liittyvät erityisesti tavoitteet **toimivasta aluerakenteesta** sekä tavoite **eheytyvästä aluerakenteesta ja elinympäristön laadusta**. Myös kulttuuri- ja luonnonperintöön, virkistyskäyttöön ja luonnonvaroihin sekä toimiviin yhteysverkostoihin että energiahuoltoon liittyvät tavoitteet sivuavat taajama- ja keskusverkkoa.

Toimivaan aluerakenteeseen liittyvän yleistavoitteen mukaan; alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyyn ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävä hyödyntämistä. Aluerakenteen ja alueidenkäytön kehittäminen perustuu ensisijaisesti alueiden omiin vahvuuksiin ja sijaintiteijoihin. Aluerakennetta kehitetään monikeskuisena ja verkottuvana sekä hyviin liikenneyhteyksiin perustuvana kokonaisuutena. Toimivan aluerakenteen runkona kehitetään maakuntakeskuksia sekä kaupunkiseutujen ja maaseudun keskusten muodostamaa verkostoa. Alueidenkäytöllä edistetään kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta sekä kyläverkoston kehittämistä. Erityisesti harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla kiinnitetään alueidenkäytössä huomiota jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen. Alueidenkäytössä otetaan huomioon haja-asutukseen ja yksittäistoimintoihin perustuvat elinkeinot sekä maaseudun tarve saada uusia pysyviä asukkaita.

Toimivaan aluerakenteeseen liittyvän erityistavoitteen mukaan maakunnan suunnittelussa on yhteistyössä maakuntien liittojen kesken selvitettävä ne alue- ja yhdyskuntarakenteeseen ja muuhun alueidenkäyttöön liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään ylimaakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden muodostamista ja niiden kehittämisedellytyksiä. Maakunnan suunnittelussa on esitettävä valtakunnallisesti tärkeitä vyöhykkeet sekä kaupunki- ja taajamaverkostot ja niiden kehittämisperiaatteet. Maakunnan suunnittelussa on selvitettävä maaseudun alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä kyläverkoston kehittämiseen liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään olemassa olevien rakenteiden hyödyntämistä, palvelujen saatavuutta, maaseudun elinkeinotoiminnan monipuolistamista sekä ympäristöarvojen säilymistä. Maakunnan suunnittelussa on mahdollisuuksien mukaan selvitettävä ja edistettävä alueidenkäytön järjestämistä raja-alueilla. Samalla tulee kiinnittää huomiota alue- ja yhdyskuntarakenteen toimivuuteen sekä elinkeinotoiminnan tarpeiden ja ympäristöarvojen yhteensovittamiseen.

Elinympäristöjen toimivuutta ja taloudellisuutta edistetään valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden mukaan hyödyntämällä olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja eheyttämällä kaupunkiseutuja ja taajamia. Taajamia eheyttäessä parannetaan elinympäristön laatua. Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa ja mahdollisuuksien mukaan asuinalueiden läheisyydessä siten, että henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen ja parannetaan kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä. Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen. Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat toiminnot suunnataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikennedyhteyksien äärelle. Kaupunkiseutujen työssäkäyntialueilla varmistetaan alueidenkäytölliset edellytykset asuntorakentamiselle ja sen tarkoituksenmukaiselle sijoittumiselle sekä hyvälle elinympäristölle. Kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskuksia ja erityisesti niiden keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueina. Elinympäristön viihtyisyyttä edistetään kiinnittämällä huomiota rakennetun ympäristön ajalliseen kerroksellisuuteen sekä korkeatasoisiin, alueiden omaleimaisuutta vahvistaviin, maisemakuvaan sopeutuviin ja mitta-kaavaltaan ihmisläheisiin rakennettuihin ympäristöihin. Taajamia kehitettäessä viheralueita hyödynnetään siten, että niistä muodostuu yhtenäisiä kokonaisuuksia. Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen. Alueidenkäytön suunnittelussa olemassa olevat tai odotettavissa olevat ympäristöhaitat ja poikkeukselliset luonnonolot tunnistetaan ja vaikutuksia ehkäistään.

Elinympäristöjen toimivuutta ja taloudellisuutta edistetään myös seuraavilla erityistavoitteilla: Maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja esittää eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet. Erityisesti kaupunkiseuduilla on varmistettava henkilöautoliikenteen tarvetta vähentävä sekä joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä edistävä liikennejärjestelmä.

Kaupunkiseuduilla on myös varmistettava palvelujen saatavuutta edistävä keskusjärjestelmä ja palveluverkko sekä selvittävä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen. Alueidenkäytön suunnittelulla on huolehdittava, että asuntoja työpaikkarakentamiseen on tarjolla riittävästi tonttimaata. Alueidenkäytön suunnittelussa uusia huomattavia asuin-, työpaikkatai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralliseen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan tukemaan yhdyskuntarakennetta. Näistä tavoitteista voidaan poiketa, jos tarve- ja vaikutusselvityksiin perustuen pystytään osoittamaan, että alueen käyttöönotto on kestävä kehityksen mukaista.

Maakuntakaavan tavoitteista taajama-, keskus- ja kyläverkoston osalta keskeisimmät tavoitteet ovat:

- Pohjois-Savon saavutettavuuden parantaminen, palvelurakenteen ja yritysten toimintaympäristön kehittäminen, virkistysmahdollisuuksien parantaminen sekä elinympäristön viihtyisyydestä huolehtiminen
- Pohjois-Savo ja sen keskukset: kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävä keskus Kuopio, Iisalmi ja Varkaus ovat toimiva, hyvin saavutettavissa oleva ja kilpailukykyinen osa Suomea kehittämisvyöhykkeiden avulla
- Toiminnallisesti merkittävien työssäkäynti- ja asointialueiden määrittäminen ja kehittäminen
- Olemassa olevan kaupunki- ja taajamaverkoston hyödyntäminen
- Osoitetaan asumisen, kulttuuriympäristön ja loma-asumisen kannalta maankäytön suunnittelua edellyttävät kylät ja muut olemassa olevat kylät
- Ilmastomuutoksen huomioonottaminen
- Yhdyskuntarakennetta eheytetään ja hyödynnetään entistä enemmän olemassa olevia rakenteita ja palveluja
- Nykyisten taajamien viihtyisyyttä ja alueellista kilpailukykyä vahvistetaan
- Maaseudun kylien ja ranta-alueiden asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen rakentamista ohjataan yhdyskuntarakenteen, ympäristön ja palvelujen kannalta tarkoituksenmukaisesti
- Luonnonarvoja ja -vetovoimaa hyödynnetään kestävästi sekä asumisessa, loma-asumisessa että matkailussa

- Tilaa vaativan erikoiskaupan ja vähittäiskaupan suuryksiköiden kestävä kehittämissähdollisuudet mahdollistetaan
- Mahdollistetaan monipuolisen yritystoiminnan kehittyminen maakunnassa ja varataan riittävästi alueita elinkeinotoiminnoille
- Ympäristöhäiriöitä aiheuttavat toiminnot ja häiriöille herkat toiminnot sijoitetaan toisiinsa nähden tarkoituksenmukaisesti

Taajamatoimintojen alueet (A1)

Taajama-alueiden suunnittelussa lähtökohtana on asuinrakentamisen ja muun rakentamisen kehittymisnäkökulmat sekä työpaikkakehitys. Taajamatoimintojen alueet pitävät sisällään asumisen ja muut taajamatoiminnot kuten keskusta-toiminnot, palvelut, teollisuusalueet, pääväyliä pienemmät liikenneväylät, virkistys- ja puistoalueet ja erikoistoimintojen alueet.

Suunnitteluperiaatteet

Taajamatoimintojen aluevarausten suunnittelun ja rajauksien lähtökohtana on ollut edellä esitettyjen valtakunnallisten alueiden käyttöta-voitteiden ja maakuntakaavan tavoitteiden lisäksi:

1. Maakuntakaavan mitoitusväestö 255 000
2. Maakunnan työpaikkatavoite
3. YKR-taajama rajaukset (2005)
4. Voimassaolevien seutukaavojen ja Ylä-Savon maakuntakaavojen aluevaraukset
5. Kuntien yleiskaavojen aluevaraukset
6. Nykyinen maankäyttö
7. Laskennallinen asuntotuotantotarve
8. Taajama-alueiden tarvelaskelmasta saadut tulokset

Maakuntakaavan asuntotuotantotarpeen arvioinnissa, johon taajamatoimintojen suunnittelu ja mitoitus perustuvat, on mitoitusväestönä käytetty 255 000 asukasta v. 2030. Suunnittelussa on käytetty mitoitusväestö on siis hieman korkeampi kuin maakuntasuunnitelman väestötavoite (248 000). Korkeampi mitoitusväestö on perusteltu, koska maakuntakaavassa ei voida huomioida kaikkia niitä kuntakaavoitukseen liittyviä epävarmuustekijöitä (esim. luontoarvot, maasto-olot) ja muutoksia, jotka tulevat esille yksityiskohtaisessa suunnittelussa. Näin ollen maakuntakaavan aluevarausten tulee sisältää joustovaraa ja tarjota mahdollisuuksia vaihtoehtoisille ratkaisuille. Lisäksi suunnittelussa on huomioitu asumiseen liittyvät muutokset, kuten asumisväljyyden kasvu, asuntokuntakoon pieneneminen ja taajama-

asteen kasvu. Näiden muutosten myötä myös kunnissa, joissa väestömäärä vähenee, on tarvetta uudisrakentamiselle.

Sekä asuntotuotantotarvetta, että taajamatoimintojen tarvetta on vertailun vuoksi tarkasteltu myös maakuntasuunnitelman väestötaavoitteen ja tilastokeskuksen väestöennusteen 2007 pohjalta. Taajamatoimintojen laskennal-

lista tarvetta on selvitetty erilaisilla rakennustehokkuuksilla ja väestötiheyksillä. Laskelmat on tehty käyttäen kuntakohtaisia lukuja, jotka löytyvät laskelmista tehdyistä erillisselvityksistä. Maakuntakaavan taajamatoimintojen mitoitus perustuu maakuntakaavan mitoitusväestöllä ja YKR-taajamien rakennustehokkuudella saatuun taajama-alueiden laskennalliseen tarpeeseen. Taulukko 3.1.3 on esitetty taajama-alueiden laskennallinen tarve seutukunnittain.

Taulukko 3.3.1 Laskennallinen asuntotuotantotarve ja laskennallinen taajamatoimintojen tarve seutukunnittain

Seutukunta	Mitoitusväestö	Laskennallinen asuntotuotantotarve (k-m ²)	Laskennallinen taajamatoimintojen tarve (ha)*
Kuopion sk	133 700	2 600 000	10 800
Ylä-Savon sk	55 700	870 000	6 400
Sisä-Savon sk	14 100	220 000	2 400
Koillis-Savon sk	18 900	315 000	2 800
Varkauden sk	32 600	565 000	5 600

*Ykr-taajamien (2005) rakentamistehokkuudella

Joidenkin taajamatoimintojen alueiden yhteyteen on osoitettu yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntia. Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunnat ovat potentiaalisia rakentamissuuntia tilanteessa, jossa maakuntakaavassa ei ole osoitettu riittävästi taajamatoimintojen alueita. Tähän tilanteeseen voidaan joutua, jos kunnan väestö- ja työpaikkakehitys on positiivisempaa kuin maakuntakaavassa on arvioitu. Lisäksi maakuntakaavan yhteydessä ei voida täsmällisesti arvioida mm. alueiden luonto-oloja ja maaperän rakennettavuutta, jotta voitaisiin olla varmoja, että taajamatoimintojen alueet voitaisiin toteuttaa mitoituksessa käytetyllä tehokkuudella

Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunnat on osoitettu kohti maakuntakaavan valkoisia alueita, minkä vuoksi Kuopion seudun vahvistusta maakuntakaavasta kumotaan Siilinjärven yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntien alueelta seuraavat alueet:

MU 13.271 Hanhimäki

MT 13.232 Vuorela-Toivala

Nämä Siilinjärven yhdyskuntarakenteen laajenemissuunnat ovat potentiaalisia ja tutkittavia rakentamissuuntia 2020-luvulla. Laajenemissuunnat jatkavat jo asemakaavoitettuja alueita ja toteutettuja asuinalueita.

Toivalan puolella, vanhan viitostien varteen, on syntymässä laajempi työpaikka-alue (mm. Vuorelan liikekeskus), joten yhdyskuntarakenteen tiivistämisen näkökulmasta on perusteltua mahdollistaa yhdyskuntarakenteen kehittäminen alueella. Kuopion seudun maakuntakaavassa on Siilinjärvelle varattu taajamatoimintojen alueita noin 2 050 hehtaaria, kun laskennallinen tarve on 2 600 hehtaaria, joten on todennäköistä, että vahvistetun maakuntakaavan taajamatoimintojen alueet eivät tule riittämään Siilinjärven tarpeisiin.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on osoitettu 29 taajamatoimintojen aluetta, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on n. 17 000 hehtaaria. Em. luvuissa on mukana Kuopion seudun maakuntakaavaan tulevat muutokset. Aluevaraukset muodostuvat pääosin YKR -taajama-alueista, yleiskaavoissa rakentamiseen osoitetuista alueista sekä alueista, joille on odotettavissa asemakaavatasoisen suunnittelun tarvetta vuoteen 2030 mennessä. Taajamatoimintojen alueet eivät estä maa- ja metsätalouskäytössä olevien alueiden säilyttämistä tarvittaessa nykyisessä käytössä. Yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntia on osoitettu Leppävirralle, Maaningalle, Siilinjärvelle ja Varkauteen.

Maakuntakaavamerkintä ja -määräykset

A1

Taajamatoimintojen alue

Merkinnällä osoitetaan alueen käytön suunnittelua edellyttävät asumiseen, palvelu-, teollisuus ja työpaikka- sekä muihin taajamatoimintoihin varattavat rakentamisalueet. Merkintä sisältää taajamien sisäisiä liikenneväyliä sekä liikenteen tarvitsemat satama-, huolto-, varikko-, terminaali-, ratapiha- ja muita vastaavia alueita, ulkoilureitit, kevyen liikenteen väylät, paikalliskeskukset, yhdyskuntateknisen huollon alueet, muut erityisalueet, paikalliset suojelualueet sekä virkistys- ja puistoalueet.

Suunnittelumääräykset: Aluetta suunnitellaan asumiseen, ympäristöönsä soveltuvien työpaikkatoimintojen sekä näihin liittyvien palveluiden ja toimintojen alueena. Uusi rakentaminen ja muu maankäyttö on sopeutettava suunnittelulla ympäristöönsä tavalla, joka eheyttää yhdyskuntarakennetta, vahvistaa taajaman omaleimaisuutta ja turvaa ympäristö-, virkistys-, luonto- ja kulttuuriarvot. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava päivittäisten palveluiden saatavuus, riittävät ulkoilu- ja lähivirkistysmahdollisuudet sekä kevyen liikenteen yhteydet seudullisille virkistysalueille. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on osoitettava maakuntakaavakartalle merkittävien ulkoilureittien jatkuvuus taajamatoimintojen alueella.

Alueen käytön suunnittelussa on säilytettävä riittävät virkistys- ja viheryhteydet viheralueiden välillä.

Alueiden A1 21.001 (Iisalmen taajamat), A1 31.001 (Suonenjoen taajamat) ja A1 51.001 (Varkauden taajamat) käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden SL 21.501 (Keskimmäinen-Tismio, Iisalmi), VR 31.463 (Lintharju, Suonenjoki) ja SL 51.501 (Mula-Ruokojärvi, Varkaus) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin ja maaston kulumiseen.

Pienen Neulamäen laajennusalueen (A1 11.001, Kuopion keskeinen taajama-alue) käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksinään tarkasteltuna tai yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä seuraavien Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja. Natura 2000-verkostoon kuuluvat alueet: SL 11.502 (Pilpan lehto), SL 11.506 (Neulalammen lehto), SL 11.558 (Valkeisen lehdot), VL 11.433 (Neulaniemi). Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen, pienilmastoon ja viheryhteyksien säilymiseen.

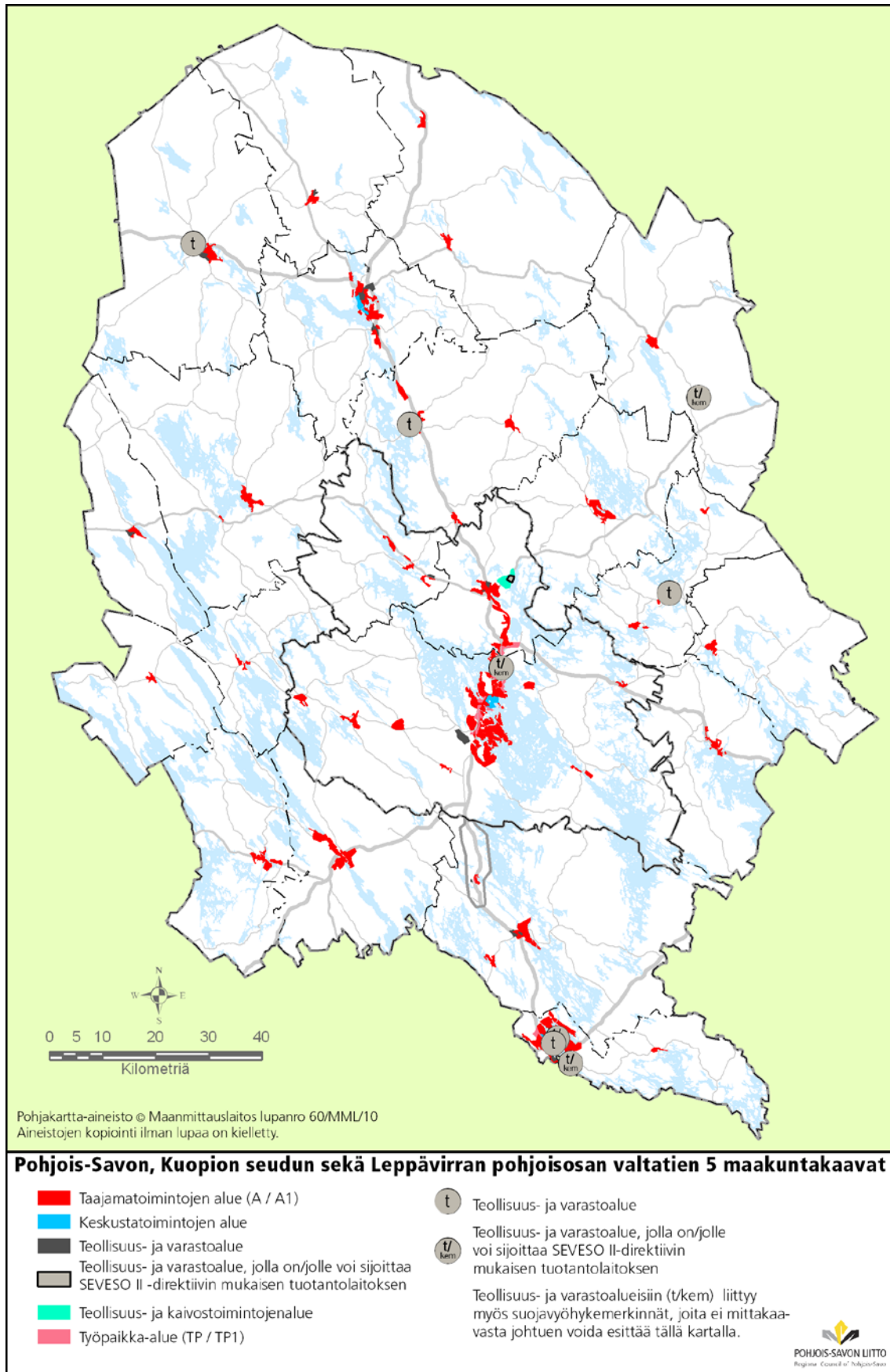
Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan

Taajamatoimintojen alueen A1 11.001, Keskeinen kaupunkialue, laajennus Pienessä Neulamäessä, minkä seurauksena EP/A 11.790 Pieni Neulamäki kumotaan.

Taajamatoimintojen alueen A1 11.001, Keskeinen kaupunkialue, laajennus Matkusen alueella, LM 11.010 Matkus kumotaan.

Osoitetaan yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolet Siilinjärvellä Vuorelaan ja Toivalaan. Kuopion seudun maakuntakaavasta poistetaan/kumotaan MU 13.271 Hanhimäki ja MT 13.232 Vuorela-Toivala.

Osoitetaan yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuoli Keskisaareen Maaningalla.

Kuva 3.3.1 Taajamatoimintojen, teollisuus- ja työpaikka- alueet

Keskustatoimintojen alueet (C) ja keskustatoimintojen alakeskukset (ca11 ja ca21)

Suunnitteluperiaatteet

Pohjois-Savossa on kolme asioinnin ja työssäkäynnin kannalta merkittävää kaupunkiseutua ja kaupunkikeskusta; Kuopio, Iisalmi ja Varkaus. Edellä mainittujen lisäksi maakunnassa on neljä muuta kaupunkia: Suonenjoki, Nilsia, Juankoski ja Kiuruvesi. Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa 2030 maakunnan aluerakenteen odotetaan keskittyvän yhä enenevässä määrin viitostieakselille ja sen kaupunkikeskuksiin; Kuopioon, Iisalmeen ja Varkauteen. Näistä Kuopio toimii maakuntakeskuksena sekä valtakunnan osakeskuksena. Iisalmi ja Varkaus ovat maakunnan osakeskuksia. Maakuntasuunnitelmassa on nostettu esille myös maakunnan kannalta merkittävät matkailukeskukset, joita ovat Kuopion ohella Nilsian Tahko ja Leppävirta. Maakuntakaavalla pyritään turvaamaan kaupunki- ja kuntakeskusten kehittyminen kaupallisten ja julkisten palveluiden keskuksina.

Kuopion keskusta-alueen laajennus

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa on korostettu Kuopion asemaa yhtenä valtakunnan osakeskuksena sekä koko Itä-Suomen että luonnollisesti Pohjois-Savon maakunnan kasvun veturina ja keskuskaupunkina. Keskusta-alueen laajennuksella halutaan korostaa Kuopion asemaa valtakunnan ja maakunnan keskus- ja palveluverkossa. **Laajennettu keskusta-alue muodostuu monipuolisista asumis-, palvelu-, koulutus- ja elinkeinokeskittymistä.** Keskusta-aluetta tuleekin tarkastella eritasoisten vyöhykkeiden pohjalta.

Maakuntakaavassa osoitettu keskustatoimintojen alue jakautuu eritasoihin jalankulku- ja joukkoliikennekaupungin vyöhykkeisiin sekä varsinaiseen kaupalliseen ydinkeskustaan, joka säilyy edelleen ns. ruutukaava-alueella. Suunniteltaessa vähittäiskaupan suuryksiköitä kaupallisen ydinkeskusta-alueen (ruutukaava-alue) ulkopuolelle tulee suunnittelussa ja vaikutustenarvioinnissa kiinnittää erityistä huomiota juuri kaupallisen ydinkeskusta-alueen erikoistavarakaupan toimintaedellytyksien turvaamiseen.

Savilahden alue liittyy nyt ja tulevaisuudessa vahvana työ-, koulutus-, palvelu- ja asuinalueena keskustaan. Alueen työpaikkojen määrä on nykyisin noin 9000 ja jatkossa se tulee kas-

vamaan. Nykyisen keskusta-alueen työpaikkamäärä on noin 13 300, mikä myös tulee valmis-teilla olevan keskustan osayleiskaavan pohjalta kasvamaan.

Savilahden aluetta ja sen ympäristöä kehitetään myös asumisen ympäristönä. Asuminen tukeutuu alueelle kehittyvään palvelurakenteeseen ja keskustapalveluihin. Kaupungin tavoitteena on saada alueelle noin 4 000 uutta asukasta. Kehityksen myötä toiminnallinen yhteys Savilahden ja muun ruutukaavakeskustan välillä tulee näin korostumaan entistä vahvemmin.

Kuopion kaupungin keskeisenä tavoitteena onkin Savilahden alueen kytkeminen osaksi keskusta-aluetta nykyistä vahvemmin, mikä vastaa maakuntasuunnitelman tavoitteita kehittää Kuopiota valtakunnan innovaatio-, tutkimus- ja osaamiskeskittymänä. Aluetta kehitetään niin rakenteeltaan, toiminnoiltaan kuin kaupunkiympäristöltään jalankulkukaupunkina, josta on jo nyt hyvät kevyt- ja joukkoliikenneyhteydet ruutukaavakeskustaan. Kevyen liikenteen yhteyksiä ruutukaavakeskustan ja Savilahden välillä tullaan jatkossa kehittämään mm. vähentämällä moottoritien estevaikutusta.

Ympäristöministeriö jätti vahvistamatta Kuopion keskustatoimintojen alueen laajennuksen Niiralan ja Savilahden alueelle. Vahvistamatta jättämisen perusteluina olivat:

- Ei selvitystä, jossa olisi osoitettu Niiralan kulttuuriperintöarvojen ja keskustatoimintojen yhteensovittamismahdollisuudet alueen kulttuuriarvojen säilymisen varmistavalla tavalla.
- Keskustatoimintojen alueen merkintä mahdollistaisi vähittäiskaupan suuryksiköiden rajoittamattoman sijoittamisen Savilahden alueelle.
- Valtatien 5 ja pääradan estevaikutuksesta johtuen Savilahden ja nykyisen ruutukaavakeskustan väliset, olemassa olevat jalankulku- ja kevyen liikenteen yhteydet ovat puutteelliset.
- C-merkinnän käyttötarkoitus tulkittu virheellisesti.

Seuraavat kappaleet käsittelevät vahvistamatta jääneen alueen perusteluja keskustatoimintojen alueeksi.

Liikenneverkossa keskustakehä, joka on jo nykyisen verkon puitteissa muodostunut, yhdistää Savilahden alueen ja Haapaniemen ydinkeskusta-alueeseen. Keskustakehän kautta keskustan eri alueet ovat hyvin saavutettavissa joukkoliikenteellä. Jatkossa keskustakehän kehittäminen antaa hyvät mahdollisuudet keskustatoimintojen alueen laajentumiselle Savilahden alueelle, eri toimintojen toisiinsa kytkemiseen ja erityyppisten keskustavyöhykkeiden kehittämiseksi.

Niiralan alue on ruutukaavakeskustaan tukeutuva asuinalue. Pientalovaltaisuus ei sulje sitä pois keskustatoimintojen alueesta. Se päinvastoin ominaispiirteidensä vuoksi monipuolistaa keskustatoimintojen alueen asuinalueiden kirjoa. Alueen säilyminen pientalovaltaisena alueena on turvattu maakuntakaavassa osoittamalla alue valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristönä.

Kuopion keskusta-alueen osoittaminen maakuntakaavassa osoitetussa laajuudessaan on perusteltua edellä esitetyistä lähtökohdista, sillä Savilahden alueesta on muodostumassa julkisia palveluita, työpaikkoja sekä asumista sisältävä alue, joka on rinnastettavissa toiminnallisesti muuhun ydinkeskusta-alueeseen. Savilahden alue on jo nyt saavutettavissa kevyellä ja joukkoliikenteellä ydinkeskustasta ja muilta taajama-alueilta. Savilahden alueen kehittäminen työpaikka-alueena vahvistaa erityisesti joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä. Myös kevyen liikenteen yhteyksiä Savilahden ja erityisesti muun ydinkeskusta-alueen välillä parannetaan jatkossa, mikä kytkee alueen entistä paremmin ruutukaavakeskustaan.

lisalmen keskusta-alue

Ylä-Savon maakuntakaavassa lisalmen keskustatoimintojen alue on jaettu kolmeen osaan; Kaupallinen keskusta, Pohjoinen keskus ja Eteläinen keskus. Näistä Eteläinen keskus sijoittuu Paloisvirran eteläpuolelle, Pohjolankadun ja Eteläntien risteykseen. lisalmen keskustaseudun strategisessa osayleiskaavassa keskustatoimintojen aluetta on myös laajennettu Paloisvirran eteläpuolelle; Virrankadun ja Paloisvirran rajaamalle alueelle.

lisalmen kaupunki on määrätietoisesti kehittänyt kaupunkirakennettaan siten, että vähittäiskaupan suuryksiköitä ei ole sijoitettu ohiajotien varteen. Kaupan suuryksiköt sijoittuvat lisalmen kaupungissa taajama-rakenteen sisään

keskustatoimintojen alueelle. Tämä turvaa palveluiden saatavuuden nauhamaisesti rakentuneessa taajama-alueessa. Suuryksiköiden tilantarve on kuitenkin aiheuttanut sen, että kaupunkisuunnittelussa joudutaan varautumaan olemassa olevien yksiköiden laajentamistarpeeseen pitkällä aikavälillä. Tämä puoltaa ajatusta siitä, että maakuntakaavatasolla keskusta-alueen raja-alue on riittävän väljä ja nauhamainen siten, että olemassa olevat yksiköt sijoittuvat rajauksen sisäpuolelle. **Maakuntakaavalla ei mahdollisteta vähittäiskaupan suuryksiköitä taajaman reuna-alueelle tai ohiajotien varteen. Tällä ratkaisulla turvataan ydinkeskustan kehittyminen osana nauhamaista taajamarakennetta.**

Maakuntakaavan keskustatoimintojen alue muodostaa noin neljä kilometriä nauhamaisen vyöhykkeen lisalmen taajama-alueen pääliikenneväylän (Eteläinen Pohjolankatu ja Pohjalankatu) ympäristöön. Muu taajama-alue levittäytyy n. 15 kilometrin mittaisena nauhamaisena rakenteena keskusta-alueen ympärille. Lähes koko taajama-alueen halki kulkevan em. pääliikenneväylän kautta kulkee myös kaikki paikallisliikenteen vuorot, joilla keskusta-alue on hyvin saavutettavissa eri kaupunginosista. Keskustatoimintojen alue on kokonaisuudessaan hyvin myös kevyen liikenteen saavutettavissa. Varsinaisesta ydinkeskustasta matkaa keskustatoimintojen alueen pohjois- tai eteläpäähen tulee enintään noin 2,5 km.

lisalmen keskusta-alueen osoittaminen maakuntakaavassa esitetyssä laajuudessaan on perusteltua edellä esitetyistä lähtökohdista, koska tavoitteena on kaupan ja kuntapalveluiden keskittäminen nauhamaisen taajama-alueen läpi kulkevan pääkadun varteen. Nauhamaisesti levittyvä keskusta-alueen palvelukeskittymän keskellä sijaitsee ydinkeskusta (ruutukaava keskusta), johon ei ole mahdollista sijoittaa suuria kauppakeskuksia niiden suuren koon vuoksi. lisalmen kaupunki on kuitenkin linjannut, että suuria kauppakeskuksia ei sijoiteta taajaman reuna-alueille tai ohiajotien varteen vaan keskelle nauhamaista taajamarakennetta, jolloin kauppakeskukset sijoittuvat toimivien joukkoliikenneyhteyksien ääreen ja ovat näin helposti saavutettavissa.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa keskusverkon lähtökohdan muodostavat taajamatoimintojen alueet. Keskustatoimintojen alueena osoitetaan Kuopion (720 ha), Iisalmen (325 ha) ja Varkauden (275 ha) ydinkeskustat. Näistä Kuopio toimii koko maakunnan keskuksena. Iisalmi ja Varkaus ovat kaupunkiseutujensa keskuksia. Keskustatoimintojen yhteenlaskettu pinta-ala hieman yli 1 300 hehtaaria.

Keskustatoimintojen alueille voi sijoittua keskustahakuista kauppaa, muita palveluita, työpaikkoja sekä asumista. Alueille voidaan sijoittaa vähittäiskaupan suuryksiköitä, mutta suuryksiköiden sijoittamisessa ja mitoituksessa tulee huomioida erityisesti ns. kaupallisten ydinkeskustojen erikoiskaupan toimintaedellytykset. Esimerkiksi Kuopiossa kaupallisen ydinkeskustan muodostaa ns. ruutukaava-alue.

Keskustatoimintojen alakeskusta osoittavalla ca-11 kohdemerkinnällä osoitetaan: Juankosken, Kiuruveden, Lapinlahden, Leppävirran, Nilsin ja Suonenjoen kaupunki- ja kuntakeskusten keskusta-alueet. Vastaavalla merkinnällä ca-1 Kuopion seudun maakuntakaavassa on osoitettu Siilinjärven kuntakeskus sekä Vuorelan ja Petosen alakeskukset. Merkinnällä on osoitettu keskukset, joihin sijoittuu seudullisia

yksityisiä ja julkisia palveluita. Keskustatoimintojen alakeskus ca21-kohdemerkinnällä osoitetaan: Kaavin, Keitele, Pielaveden, Rautalammin, Rautavaaran, Sonkajärven, Tervon, Tuusniemen, Varpaisjärven, Vesannon ja Vieremän kuntakeskukset. Kuopion seudun maakuntakaavassa vastaavalla merkinnällä ca-1 osoitettiin Karttulan, Maanangan, Vehmersalmen ja Vaajasalon keskukset.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan

Keskustatoimintojen alueen C 11.100, Kuopion keskusta-alue, laajennus, minkä seurauksena A 11.001 ja TP 11.815 kumotaan niiltä osin kuin ne sijaitsevat laajennetulla Kuopion keskusta-alueella sekä Km 11.123 Savilahti kumotaan.

Ympäristöministeriö jätti 7.12.2011 antamassaan päätöksessä vahvistamatta C-aluevarausmerkinnällä osoitetun Kuopion keskustatoimintojen alueen niiltä osin, kuin sitä on laajennettu voimassa olevassa Kuopion kaupunkiseudun maakuntakaavassa osoitetusta vastaavasta keskustatoimintojen alueesta. Vahvistamatta jätetyllä alueella jäävät voimaan Kuopion kaupunkiseudun maakuntakaavan merkinnät.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

C

Keskustatoimintojen alue

Merkinnällä osoitetaan Iisalmen, Kuopion ja Varkauden keskustojen ydinalueet, joille sijoittuu keskustahakuisia erikoiskaupan ja hallinnon palveluita, vähittäiskaupan suuryksiköitä ja asumista. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä yli 5 000 k-m² vähittäiskaupan suuryksiköjä ja tilaa vaativaa kauppaa.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa tulee luoda edellytykset korkeatasoisen ja vetovoimaisen keskusta-alueen kehittämiseksi ja monipuolisten erikoiskaupan palveluiden sijoittumiselle sekä erityisesti Kuopion keskustassa kansainvälisten, ylimaakunnallisten ja maakunnallisten toimintojen sijoittumiselle. Suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueen kaupunkikuvaan, kulttuuriympäristön arvoihin, saavutettavuuteen sekä alueen liittymiseen muuhun kaupunkirakenteeseen.

ca-11

Alakeskus

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä keskustatoimintojen alakeskuksia, joihin sijoittuu seudullisia yksityisiä ja julkisia palveluita. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköjä. Lapinlahdella, Leppävirralla ja Suonenjoella seudullisesti merkittäväksi vähittäiskaupan suuryksiköksi tulkitaan yli 5 000 k-m² vähittäiskaupan yksikkö. Muissa kunnissa suuryksiköksi tulkitaan yli 2 000 k-m² vähittäiskaupan yksikkö.

Suunnittelumääräykset: Alueen käytön suunnittelulla eheytetään yhdyskuntarakennetta ja osoitetaan tilaa seudullisille toiminnoille, joilla tuetaan alakeskuksen vetovoimaa.

Edellä olevan määräyksen lisäksi seuraavissa alakeskuksissa vähittäiskaupan suuryksiköjen sijoittumista ohjataan seuraavasti:

Suunnittelumääräys Kiuruveden ca11 –merkinnälle: Vähittäiskaupan suuryksiköt tulee sijoittaa valtatie 27 eteläpuolelle.

Suunnittelumääräys Lapinlahden ca11 –merkinnälle: Vähittäiskaupan suuryksiköt tulee sijoittaa valtatie 5 länsipuolelle.

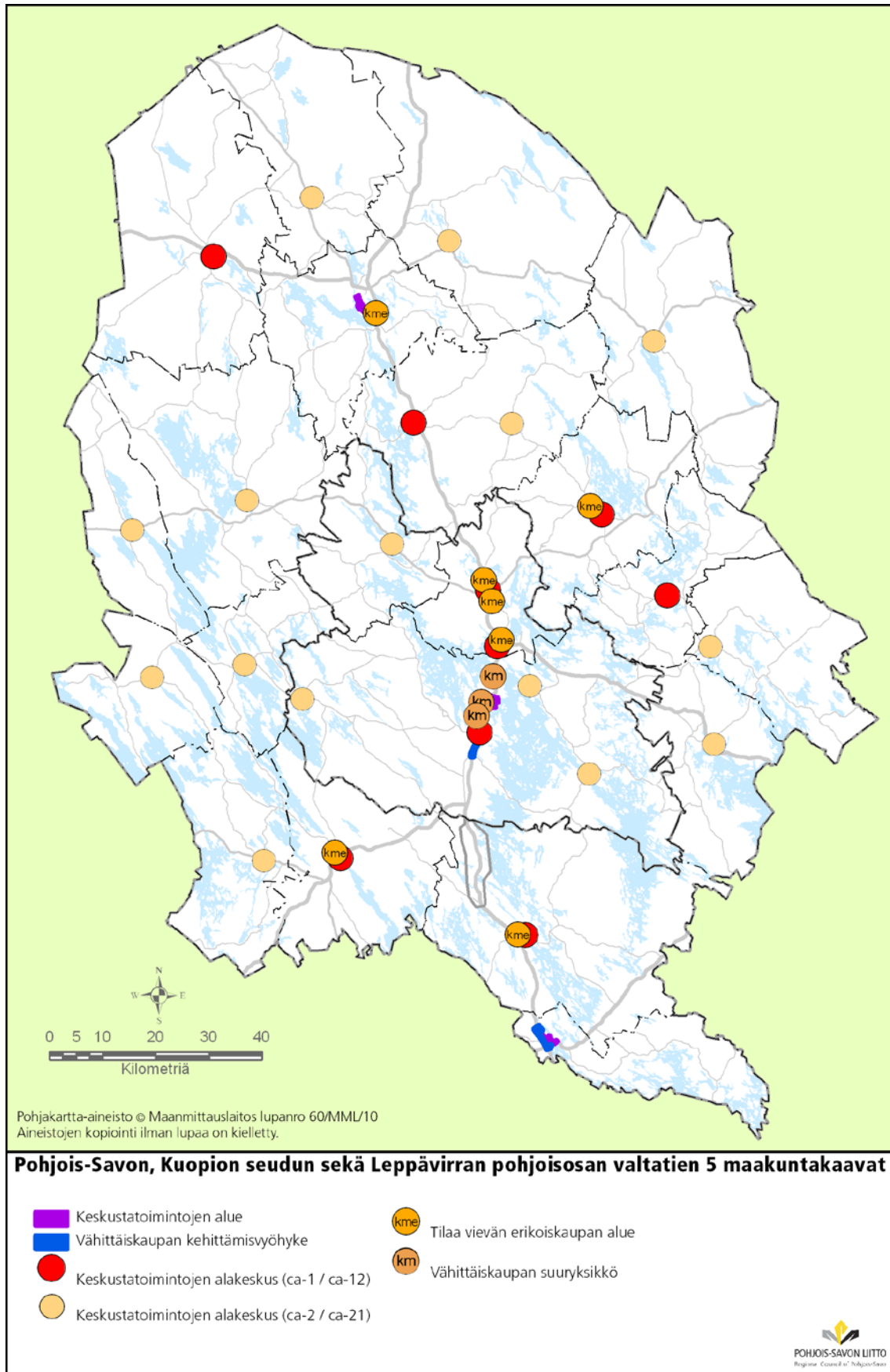
Suunnittelumääräys Suonenjoen ca11 –merkinnälle: Vähittäiskaupan suuryksiköt tulee sijoittaa valtatie 9 eteläpuolelle.

ca-21

Alakeskus

Merkinnällä osoitetaan kuntakeskukset, joihin sijoittuu kaupan ja hallinnon palveluita. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä yli 2 000 k-m² vähittäiskaupan suuryksiköjä.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelulla eheytetään yhdyskuntarakennetta.

Kuva 3.3.2 Keskusverkko ja vähittäiskaupan suuryksiköt

Kyläalueet (at-11, at-21)

Maakuntakaavassa kyläverkko on jaettu kahden luokkaan; at-1 kyliin ja at-2 kyliin. Merkinnällä at-1 osoitetaan kylät, joissa rakentamista on tarkoitus pääosin ohjata MRL 44.2 §:n mukaisella yleiskaavalla. Yleiskaavaa voidaan käyttää suoraan rakentamisen ohjaamiseen at-1 kylissä silloin kun rakentamiselle asetut tavoitteet ja tavoitteen mukainen yhdyskuntarakenne eivät edellytä asemakaavan laatimista. At-2 merkinnällä osoitetaan kylät, joissa suositaan haja-asutusluonteista lisärakentamista olemassa olevan rakenteen vahvistamiseksi.

Suunnitteluperiaatteet

Maankäyttö ja rakentamislain 44.2 §:n mukaisella yleiskaavalla voidaan ohjata rakentamista, jos yleiskaavassa niin erityisesti määrätään. MRL:n mukaan ko. määräys voi koskea vain kyläaluetta, johon ei kohdistu merkittäviä rakentamispaineita. Lisäksi edellytyksenä on, että yleiskaava ohjaa riittävästi rakentamista ja muuta maankäyttöä kyseisellä alueella. MRL:n 44.2 §:n perustelujen mukaan yleiskaavaa ei voida käyttää suoraan rakennuslupa-oikeuttavana kaavana esimerkiksi taajamien tai kasvavien kaupunkiseutujen lievealueilla, joissa rakentamisen määrä ja tehokkuus edellyttää asemakaavan laatimista. Pohjois-Savossa ainut kasvava kaupunkiseutu on Kuopion seutu.

Maakuntakaavaa varten on kartoitettu maakunnan kyläalueet. Kartoituksen pohjana ovat olleet voimassa olevien seutukaavojen ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavan kylämerkinnät, Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämän yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) mukaiset kylät ja pienkylät. Näiden lähtötietojen pohjalta rajattiin kyläalueet, joiden osalta tarkasteltiin väestömäärää, rakentamistheyttä, uudisrakentamista 2000-luvulla (2000-2007), olemassa olevaa ja suunniteltua vesihuoltoa, palveluita (koulu ja kauppa), kulttuuriympäristöarvoja sekä loma-asutuksen määrää kyläalueella sekä kylän lähiympäristössä. Uudisrakentamisen painetta ja rakentamistheyttä on tarkasteltu erityisesti taajamien lievealueille sijoituissa kyläalueilla, jotka on ollut tarkoitus osoittaa at-1 merkinnällä. Tarkastelun perusteella on maakuntakaavassa esitetty at-1 -kylinä kyläalueet, joilla ei ole ollut merkittävää rakentamispainetta vuosien 2000-2007 aikana. Maakuntakaavassa osoitetuissa at-1 -kylissä on tarkasteluvuosina rakennettu keskimäärin

maksimissaan 2-3 uutta asuinrakennusta vuodessa. Maakuntakaavaa varten tehdyn tarkastelun sekä maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen maakuntakaavan at-1 kyläalueilla voi olla suppeita tiiviimmin rakennettuja alueita, joille lisärakentamisen ohjaaminen yleiskaavotuksella ei ole mahdollista. Näiden alueiden osalta on kuitenkin mahdollista käyttää ns. hybridikaavaa, jossa tiiviimmin rakennettu rakennuttu alue osoitetaan yleiskaavassa asema-kaavoitettavaksi alueeksi ja muun kyläalueen rakentamista ohjataan yleiskaavalla.

Kuuslahden (Siilinjärvi) ja Pajulahden (Nilsia) muodostama kylä/asuinrakenne Siilinjärven ja Nilsian rajalla on haasteellinen maakuntakaavoituksen näkökulmasta. Alueella on tiivis yhdyskuntarakenne kunta- ja maakuntakaavaran molemmin puolin. Alueelle kohdistuu jatkuvasti kysyntää uusille rakennuspaikoilla. Kuuslahti on osoitettu Kuopion seudun maakuntakaavassa at-1-kylänä. Pajulahden osoittamista at-11 -kylänä Pohjois-Savon maakuntakaavassa harkittiin. Koska alueella on siinä määrin tiivis rakenne ja rakentamispainetta sekä alueella voimassa olevan yleiskaavan mukaan kyläalue vaatii tarkempaa maankäytön suunnittelua ei Pajulahtea ollut mahdollista osoittaa at-11 kylänä Pohjois-Savon maakuntakaavassa. Kuuslahden ja Pajulahden alueella on kuitenkin selkeää tarvetta kunta- ja maakuntakaavaran ylittävään maankäytön suunnitteluun.

Kyläverkkomerkintöjen suunnittelun lähtökohdaksi on ollut edellä esitettyjen valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden ja maakuntakaavan tavoitteiden lisäksi seuraavat kriteerit ja lähtökohdat. Sulkeissa on esitetty maakuntakaavan tavoite, johon ko. kriteerillä pyritään.

- at-11 -kyläluokkaan kuuluvat ne kyläalueet, jotka täyttävät YKR-kyläkriteerin ja asukasluku oli v. 2005 vähintään 100 asukasta sekä kyläalueella on vesijohto tai vesijohto suunnitteilla (olemassa olevien rakenteiden ja infrastruktuurin hyödyntäminen ja tukeminen)
- at-21 kyläluokkaan kuuluvat ne kyläalueet, joissa on väkiluku on yli 50 ja vesijohto (olemassa olevien rakenteiden ja infrastruktuurin hyödyntäminen ja tukeminen)
- lisäksi tarkastelussa on huomioitu sijoittuminen maakunnan aluerakenteeseen, mm. työssäkäynti- ja asiointialueet (toiminnallisten alueiden tukeminen)

- sekä kyläalueella olevat valtakunnalliset tai maakunnalliset arvokkaat kulttuuriympäristöt (kulttuuriympäristöarvojen säilyminen)

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on osoitettu 31 at-11-kylää ja 42 at-21-kylää.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

at-11

Kylät (at-11)

Merkinnällä osoitetaan kylät, joiden suunnittelutavoitteena on maaseutu rakentamisen ohjaaminen pääosin yleiskaavoituksella, elinkeinotoiminnan vahvistaminen, kulttuuriympäristön arvojen säilyttäminen ja kehittäminen, sekä omaehtoisen kehittämistoiminnan tukeminen.

Suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa ja kehittämistoiminnassa tuetaan asumisen ohella alueen luonteeseen soveltuvan elinkeinotoiminnan sijoittumista sekä parannetaan kylän elinvoimaisuuden edellytyksiä. Maankäytön painopistealueilla rakentamista on tarkoitus ohjata ja edistää yleiskaavoituksella ellei tavoitteen mukainen yhdyskuntarakenne ja rakentamispaine edellytä asemakaavoitusta.

Lisäksi suunnittelussa on huomioitava kylien liikenneyhteydet päätieverkkoon sekä kevyen liikenteen turvallisuus ja toimintaedellytykset. Alueiden käyttöä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon alueen kulttuurihistorialliset ja maisemalliset ominaispiirteet.

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon kylien läheisyydessä mahdollisuudet lisätä vapaa-ajan asumisen käyttöastetta tai muuttaa alueella sijaitsevaa loma-asutusta vakinaiseksi kylien erityispiirteet, vesihuolto ja tieverkko huomioon ottaen.

at-21

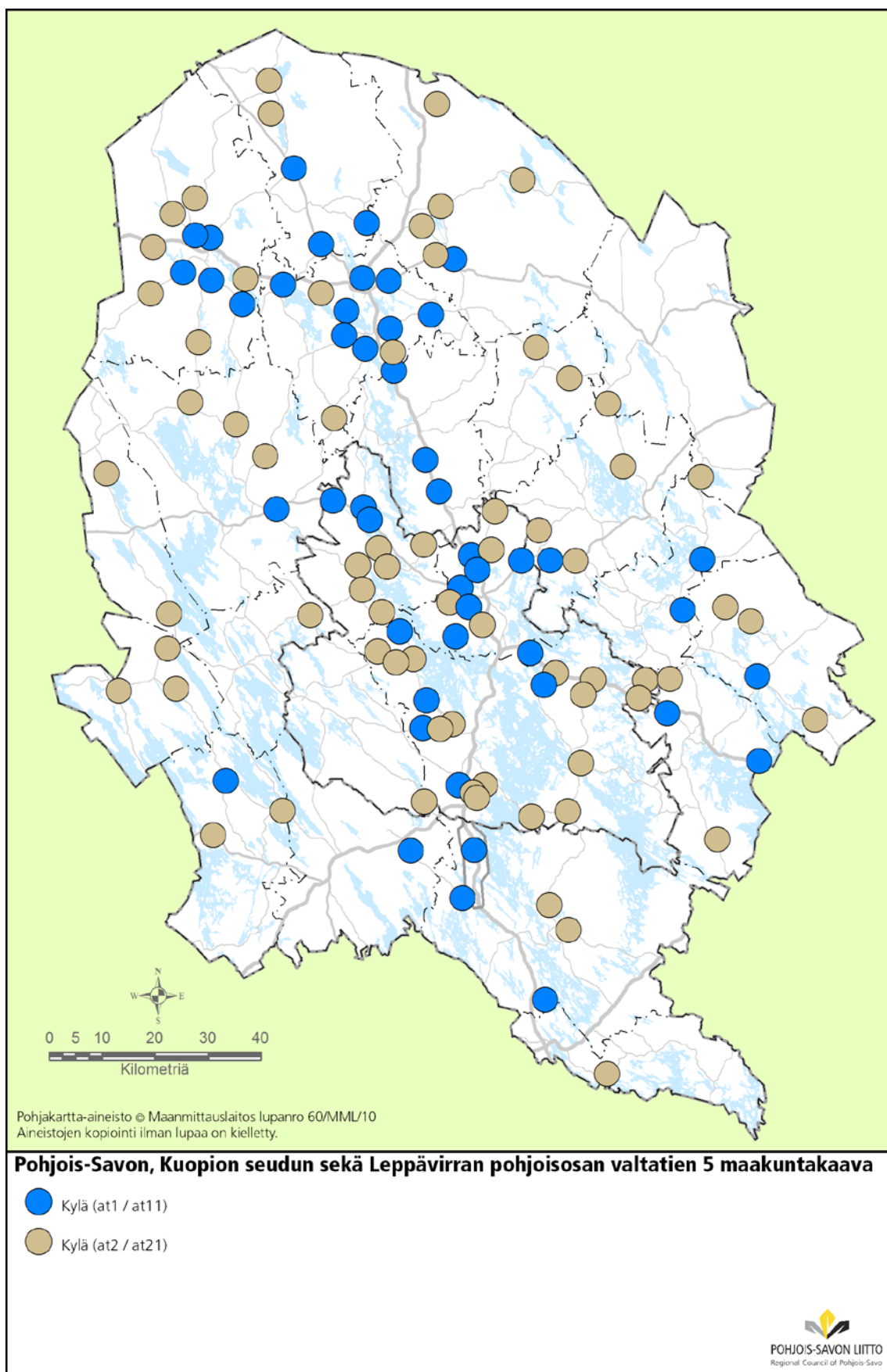
Kylät (at-21)

Merkinnällä osoitetaan kylät, joiden suunnittelutavoitteena on maaseutu rakentamisen suosiminen nykyisen asutusrakenteen vahvistamiseksi, kulttuuriympäristön arvojen säilyminen ja kehittyminen sekä omaehtoisen kehittämistoiminnan tukeminen

Suunnittelumääräys:

Alueen käytön suunnittelussa ja kehittämistoiminnassa on huomioitava kylän ominaispiirteet ja edistettävä kylän kehittymistä..

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon kylien läheisyydessä vapaa-ajan asumisen kehittäminen ja mahdollisuudet lisätä vapaa-ajan asumisen ympäristösuutta tai muuttaa alueella sijaitsevaa loma-asutusta vakinaiseksi kylien erityispiirteet, vesihuolto ja tieverkko huomioon ottaen.

Kuva 3.3.3 Kyläverkko

Vaikutukset

Taajamatoimintojen alueet tarjoavat hyviä, monipuolisia ja laadukkaita asuin- ja työpaikka-alueita. Ne mahdollistavat maakunnan monipuolisen elinkeinorakenteen ja elinkeinotoiminnan kehittämisen. Asumisen, työpaikkojen ja palveluiden sijoittuminen samalle alueelle vähentää yksityisautoilun määrää.

Maakuntakaavassa osoitetaan n. 3 000 hehtaaria enemmän taajamatoimintojen alueita kuin mitä seutukaavoissa ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa. Taajamatoimintojen lisätarve johtuu pääosin varautumisesta taajama-asteen ja asumisväljyyden kasvuun sekä asuntokuntakoon pienenemisestä syntyvään rakentamistarpeeseen. Laajemmat taajama-alueet selittyvät myös sillä, että osa seutukaavojen ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavan pienempiosista teollisuustoimintojen alueista osoitetaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa osana taajamatoimintojen alueita.

Maakunnan väestöstä ja työpaikoista yhä suurempi osa tulee sijoittumaan kuntakeskuksiin taajamatoimintojen alueille sekä niin sanotun viitostievyöhykkeen asustuskeskittyymiin. Väestön keskittyminen kuntakeskuksiin vahvistaa maaseutukuntien kirkonkylien väestöpohjaa ja edistää palvelutarjonnan säilymistä monipuolisena.

Laajemmat taajamatoimintojen alueet eivät johda yhdyskuntarakenteen tarpeettomaan laajenemiseen taajama-alueiden reuna-alueilla. Alueisiin kohdistuva suunnittelumääräys ohjaa uudisrakentamisen ensisijaisesti yhdyskuntarakennetta eheyttävästi. Lisäksi uudet alueet ovat yleensä helposti ja alhaisin kustannuksin liitettävissä olemassa oleviin katu- ja kunnallisteknisiin verkostoihin. Maakuntakaavassa osoitetut, tilaa vaativan kaupan alueet, työpaikka-alueet ja teollisuustoimintojen alueet sijaitsevat kiinni nykyisessä rakenteessa.

Toisaalta väestön muuttaessa maaseutualueita kuntakeskuksiin jää maaseudulle valmista käytökelpoista infrastruktuuria, mitä ei voida pitää toivottavana kestävä kehityksen kannalta. Kehitys johtaa myös siihen, että palveluiden saatavuus voi heikentyä maaseutualueilla.

Maakuntakaavan kyläverkolla tiivistetään olemassa olevien kylien rakennetta ja saadaan jo rakennetut ja rakennettavat yhdyskuntaverkostot tehokkaampaan käyttöön. Kylien väestöpohjan vahvistuessa myös palveluiden toimintaedellytykset paranevat. Kaupunki- ja kuntakeskusten työssäkäynti- ja alueilla sijaitsevat kylät vahvistavat nykyisiä toiminnallisia alueita ja tukevat myös joukkoliikenteen säilymistä maaseutualueilla.

Tausta-aineisto

- Pohjois-Savon liitto (2008). Taajamatoimintojen alueet, keskusverkko ja vähittäiskaupan suuryksiköt sekä at1-kyläverkko. Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä.
- Pohjois-Savon liitto (2008). Pohjois-Savon maakuntakaavan kyläverkko. Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä.
- Pohjois-Savon liitto (2008). Asuntotuotannon laskennallinen mitoitus. Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä.
- Pohjois-Savon liitto (2007). Pohjois-Savon kaupallinen palveluverkko 2006: Kaupan keskukset ja kehittämismahdollisuudet, Pohjois-Savon liiton julkaisu A:50.
- Pohjois-Savon liitto (2007). Pohjois-Savon kaupallinen palveluverkko 2006: Maakuntakaavan palveluselvitys; Vähittäiskaupan suuryksiköiden ja tilaa vaativan erikoiskaupan kehittämismahdollisuudet, Pohjois-Savon liiton julkaisu A:49.
- Pohjois-Savon liitto (2006). Pohjois-Savon maakuntasuunnitelma 2030. Pohjois-Savon liiton julkaisu A:45.

3.4 Vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vaativa kauppa (km, kme)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden mukaan vähittäiskaupan suuryksiköt tulee sijoittaa tukemaan yhdyskuntarakennetta. Maakuntakaavan tavoitteena on myös turvata keskusta-alueiden erikoistavarakauppojen toimintaedellytykset. Maakuntakaavassa turvataan kaupan kilpailumahdollisuudet sekä vähittäiskaupan suuryksikköjen ja tilaa vaativan erikoiskaupan kehittämisen mahdollisuudet.

Lisäksi mahdollistetaan monipuolisen yritystojen kehittymisen maakunnassa varaamalla riittävästi alueita elinkeinotoiminnoille, myös kaupan toiminnoille.

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaan **vähittäiskaupan suuryksikköä ei voi rakentaa maakuntakaavassa tai yleiskaavassa osoitetun keskustatoimintojen alueen ulkopuolelle**, ellei aluetta ole asemakaavassa varattu tätä tarkoitusta varten. Maakuntakaavassa voidaan osoittaa myös keskustatoimintojen ulkopuolelle sijoittuvat seudullisesti merkitävät vähittäiskaupan suuryksiköt. MRL 114 §:n mukaan vähittäiskaupan suuryksiköllä tarkoitetaan yli 2 000 kerrosneliömetrin suuruista vähittäiskaupan myymälää. Tämä ei kuitenkaan koske tilaa vaativan erikoistavaran kauppaa (taulukko 3.4.1).

Taulukko 3.4.1 Suositus maankäyttö- ja rakennuslain 114 § 2 momentissa tarkoitettua tilaa vaativan kaupan tulkinnaksi

Paljon tilaa vaativan erikoiskaupan piiriin kuuluvat myymälät	Vähittäiskaupan suuryksikköiden ohjauksen piiriin kuuluvat myymälät
Toimiala 1. Moottoriajoneuvojen kauppa Moottoriajoneuvojen varaosien ja tarvikkeiden kauppa Rengaskauppa Venekauppa Veneilytarvikkeiden kauppa Matkailuvaunujen kauppa 2. Huonekalukauppa 3. Sisustustarvikekauppa (rakenteellinen sisustus) Rautakauppa Rakennustarvikekauppa 4. Maatalouskauppa Puutarha-alan kauppa 5. Kodintekniikkakauppa Oheistuotteiden osuus Toimialaan liittyvien oheistuotteiden osuus myymälän myyntipinta-alasta saa olla enintään 20 %, kuitenkin korkeintaan 400 neliometriä. Tästä myyntipinta-alasta enintään 100 neliömetrin alalla voidaan myydä elintarvikkeita ja oheistuotteita, jotka eivät liity toimialaan.	Päivittäistavarakauppa Erikoistavarakauppa Sisustuskauppa (asumiseen liittyvä sisustus) Urheilukauppa Muu vähittäiskauppa

Maankäyttö- ja rakennuslain näkökulmasta maakuntakaavalla ohjataan ensisijaisesti päivittäistavara- ja erikoistavarakaupan suuryksikköiden sijaintia. **Päivittäistavarakaupalla** tarkoitetaan elintarvikkeiden, juomien, tupakan sekä muiden päivittäin käytettävien hyödykkeiden, kuten kosmetiikkatuotteiden ja pesuaineiden vähittäiskauppaa. Päivittäistavarakaupoiksi ryhmitellään supermarketit, valintamyymälät, laattikomyymälät, lähikaupat, kyläkaupat, kioskit ja elintarvikkeiden erikoiskaupat sekä hyper-

marketit ja tavaratalot. Hypermarketeissa ja tavarataloissa päivittäistavaroiden osuus myynnistä vaihtelee 25–75 %:iin (Santasalo & Koskela 2003). **Erikoistavarakaupat** ovat erikoistavaroita ja niihin liittyviä palveluita tarjoavia vähittäiskauppoja. Erikoistavarakaupoiksi luetaan kaikki ne vähittäiskaupan toimialat, jotka eivät ole päivittäistavarakauppoja ja päivittäistavaroita pääosin myyviä suuryksiköitä. Erikoistavarakauppoja ovat mm. vaate- ja kenkäkaupat, kirjakaupat, urheilukaupat, apteekit, rauta- ja sisustustarvikekaupat sekä Alkot ja

muut tiettyjen kulutushyödykkeiden myyntiin erikoistuneet vähittäiskaupat (Santasalo & Heusala 2002).

Maankäyttö- ja rakennuslain perustelujen mukaan (Hallituksen esitys rakennuslainsäädännön uudistamiseksi, HE 101/1998 vp) **paljon tilaa vaativalla erikoistavarakaupalla (Tiva)** tarkoitetaan kauppaa, jolle on ominaista suuret, paljon tilaa vaativat tuotteet, kuten esimerkiksi autot, huonekalut ja rakennustarvikkeet ja joka edellyttää hyviä liikenneyhteyksiä. Paljon tilaa vaativana erikoistavaran kauppana voidaan pitää sellaistaakin kaupan yksikköä, jossa on lisäksi tarjolla muuta tavaraa, jos tämä muu tavara liittyy pää-myyntiartikkeliin. Näiden oheistuotteiden myyntipinta-alan osuuden tulisi olla vähäinen. Jos tilaa vaativan erikoistavaran kaupan ohella myydään elintarvikkeita, vähäisenä voidaan pitää kioskimyyntiin verrattavaa määrää eli enintään 100 neliometriä myyntipinta-alaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen vähittäiskaupan suuryksiköiden ohjauksen piiriin kuuluvat ympäristöministeriön oppaan perusteella päivittäistavarakaupan lisäksi asumiseen liittyvä sisustuskauppa, urheilukauppa ja muu vähittäiskauppa. Tällaisten myymälöiden sijaintia ja kokoa tulee maakuntakaavalla ohjata. Säätelyn piiriin kuuluvasta vähittäiskaupasta osa on kuitenkin luonteeltaan ei-keskustahakuisia ja nämä liikkeet pyrkivät sijoittumaan paljon tilaa vaativan erikoiskaupan yhteyteen keskustojen ulkopuolelle.

Vähittäiskauppa Pohjois-Savossa

Pohjois-Savossa on yhteensä lähes 1300 vähittäiskaupan toimipistettä (ilman autokauppaa ja huoltamotoimintaa), joiden arvonlisäverollinen myynti v. 2004 oli 1,4 mrd. euroa. Päivittäistavara- ja tavaratalokaupan myyntiä tästä on 820 milj. euroa eli runsas puolet. Myymäläkannasta päivittäistavarakauppoja ja tavarataloja on yhteensä alle 30 %. Erikois kauppojen osuus myymäläkannasta on siis hallitseva.

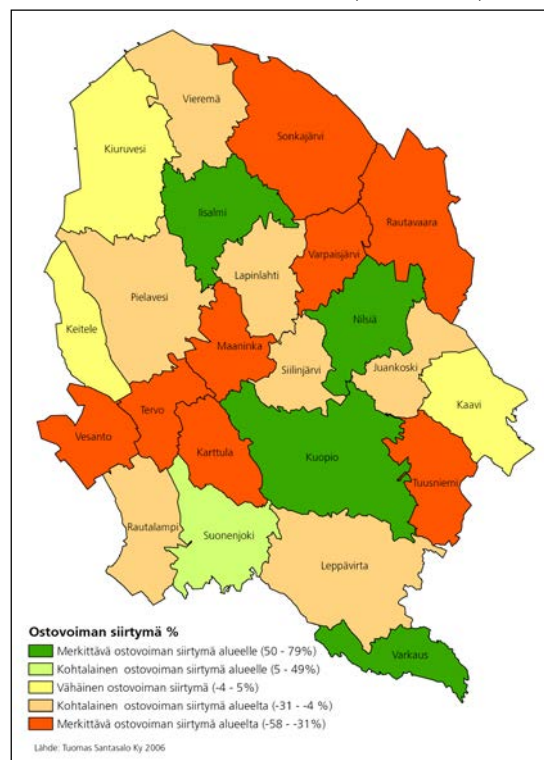
Vähittäiskauppa on vahvasti keskittynyt Kuopioon sekä toimipaikkojen että myynnin osalta. Kuopiossa on 37 % maakunnan toimipaikoista, mikä vastaa Kuopion osuutta myös maakunnan väestöstä. Vähittäiskaupan myyntistä Kuopion osuus on 44 % (v. 2004). Erikoiskaupan osalta monipuolisia keskuksia ovat myös Iisalmi ja Varkaus, joissa molemmissa oli

yli 100 erikoiskaupan toimipaikkaa v. 2004. Myös Siilinjärvellä, Suonenjoella, Nilsiässä, Leppävirralla ja Kiuruvedellä erikois kauppojen määrä on kohtalaisen suuri.

Ostovoima ja ostovoiman siirtymät sekä asiointialueet

Vähittäiskaupan markkinoiden kehitystä ja tilantarvetta voidaan tarkastella ostovoiman avulla. Ostovoima kertoo kunkin kunnan tai markkina-alueen ostovoimapotentialin eli kauppaan suuntautuvan kokonaismarkkinoiden arvon. Vuonna 2007 Pohjois-Savossa oli n. 1 300 miljoonaa vähittäiskauppaan kohdistuvaa ostovoimaa eli n. 5 200 €/hlö (Santasalo 2009). Kaupan toiminta- ja kehittämisedellytykset perustuvat ostovoimaan ja sen kehittämiseen. Kaupan toimintaedellytykset paranevat ostovoiman kasvun myötä. Ostovoiman kasvu mahdollistaa uusien liiketilöiden perustamisen ja/tai nykyiset liikkeet voivat kasvattaa myyntiään. Vuosien 2000-2006 aikana palkansaajien ostovoima kasvoi keskimäärin 3,4 % vuodessa.

Ostovoimatarkastelu kertoo tietyllä alueella (yleensä kunnassa) asuvien kuluttajien ostopotentiaalin. Se ei kerro, missä ostopotentiaali toteutuu myyntinä. Varsinkin erikoistavarakaupan myymälät keskittyvät suurimpiin keskuksiin, minkä seurauksena näihin kuntiin siirtyy ostovoimaa muista kunnista (kuva 3.4.1).

Kuva 3.4.1 Ostovoiman siirtymät

Ostovoiman siirtymiä voidaan tarkastella markkina- ja asiointialueina, jotka kuvaavat sitä missä ostopotentiaali toteutuu myyntinä.

Tarkasteltaessa ostovoiman siirtymiä koko vähittäiskaupassa sai Kuopio reilut 200 miljoonaa euroa lisää ostovoimaa muista kunnista vuonna 2004. Muita ostovoiman saajia olivat Iisalmi (n. 52 M€), Varkaus (n. 58 M€), Nilsia (n. 13 M€), Suonenjoki (n. 5 M€) ja Kaavi (3 M€).

Erikoiskaupassa Varkaudessa ja Iisalmissa toteutunut myynti oli 80 prosenttia (yli 40 M€) suurempi kuin kuntien asukkaiden ostovoima vuonna 2004. Kuopiossa erikoiskaupan myynti oli lähes 70 prosenttia (noin 145 M€) suurempaa kuin erikoiskaupan ostovoima. Myös Nilsia ja Suonenjoelle siirty ostovoimaa muista kunnista. Tarjonnaltaan suppeissa kunnissa erikoiskaupan myynti jää yli 50 prosenttia pienemmäksi kuin kuntalaisten ostovoima.

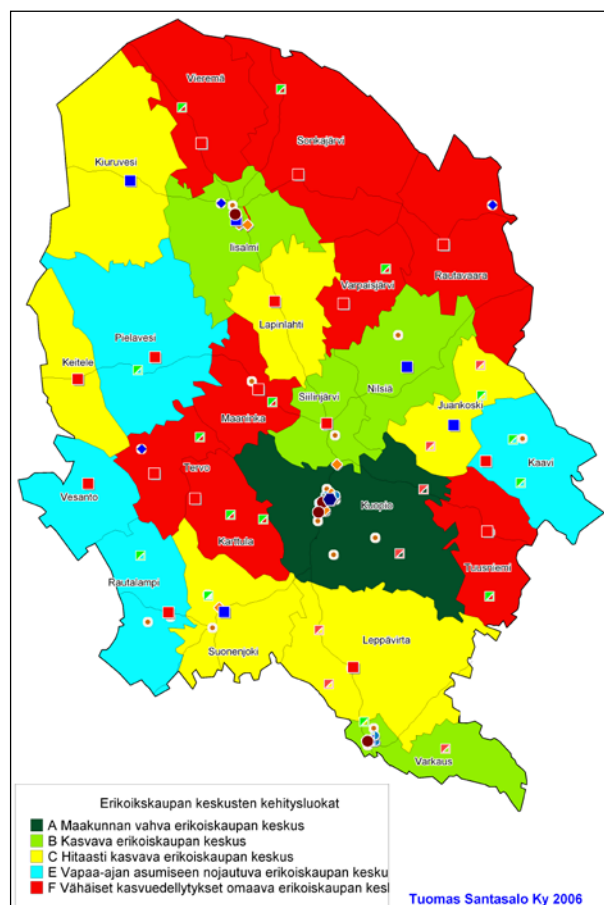
Kaiken kaikkiaan koko Pohjois-Savo saa ostovoimaa maakunnan ulkopuolelta. Osa ostovoimasta tulee loma-asukkailta ja matkailijoilta.

TNS Gallupin tekemän Suuren vaikutusalueutkimuksen pohjalta on määritelty Kuopion, Iisalmen ja Varkauden asiointialueet. Kunkin kunnan asiointialueeseen kuuluvat kunnat, joiden asiointikäynneistä vähintään viisi prosenttia suuntautuu keskuskuntaan (kuva 3.4.2).

Osa kunnista kuuluu kahden eri keskuskunnan asiointialueeseen. Kuopion asiointialue kattaa koko maakunnan lukuun ottamatta Varkautta, Iisalmea, Viereyä ja Sonkajärveä. Iisalmen asiointialue kattaa koko Ylä-Savon seudun sekä Rautavaaran. Varkauden asiointialue ylettyy Etelä-Savon maakunnan puolelle ja Leppävirralle. Edellä olevassa kuvassa esitetyt asiointialueet perustuvat tutkimuksessa mukana olleiden tuoteryhmien keskiarvoon. Asiointialueet ja asiointin suuntautuminen vaihtelevat suuresti tuoteryhmien välillä. Yleisesti ottaen erikoistavarakaupassa asiointialueet ovat laajempia ja myös keskuskuntien osuus asiointikäynneistä on keskimääräistä suurempi.

Kuva 3.4.2 Asiointialueet ja virrat Pohjois-Savossa

Kuva 3.4.3 Erikoiskaupan kehittymismahdollisuudet kunnissa

Edellä mainituissa selvityksissä on arvioitu myös vähittäiskaupan lisätilan tarvetta. VTT:n palveluverkko selvityksessä on esitetty Kuopion seudun erikoistavarakaupan ja päivittäistavarakaupan lisäliiketilän tarve vuoteen 2030 mennessä. Tuomas Santasalo Ky:n laatimissa selvityksissä on myös esitetty erikoistavarakaupan ja päivittäistavarakaupan lisäliiketilän tarve, mutta tarve on esitetty vain vuoteen 2020 mennessä. Tuomas Santasalo Ky:n vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevassa selvityksessä on esitetty myös suuryksiköiden kappalemäärät kunnittain. FCG Planekon selvityksessä lisäliiketilän tarve on laskettu vuoden 2030 tilanteessa ja tarkastelualueena on Varkauden seutu sekä Varkauden markkina-alueeseen kuuluvat Etelä-Savon kunnat.

Alueellisen ja ajallisen kattavuuden lisäksi selvityksissä käytetyt laskentaperusteet sekä se miten vähittäiskauppa on jaettu toimialoittain (pt-kauppa, Tiva, erikoistavarakauppa) vaihtelevat selvitysten välillä. Näin ollen selvitysten tulosten pohjalta on hankala saada yhteismitallista tietoa vähittäiskaupan lisätilantarpeesta koko maakunnassa.

Vähittäiskaupan lisäliiketilän tarvelaskelma maakuntakaavassa

Pohjois-Savon liitossa on laskettu liiketilän lisätarve vuoteen 2030 maakuntakaavan mitoitusväestön ja Tilastokeskuksen vuoden 2009 väestöennusteen mukaisilla väestömäärillä. Laskennassa on käytetty samaa menetelmää kuin FCG Planekon tekemässä laskelmassa, joka löytyy Valtatien 5 kehittämisvyöhykkeen kaupallisesta selvityksestä. Pohjois-Savon liiton laskennassa käytetyt oletukset ja mitoitukset ovat seuraavat:

1. Mitoitusväestö 255 000 henkeä (laskennassa on käytetty kuntakohtaisia lukuja)

2. Vähittäiskauppaan kohdistuva ostovoima v. 2007 5 292 per asukas, (laskennassa on käytetty toimialakohtaisia lukuja, Santasalo 2009)
3. Ostovoima kasvu VE1: ostovoima kasvaa päivittäistavarakaupassa 1%/vuosi ja erikoiskaupassa 2%/vuosi
4. Ostovoima kasvu VE2: ostovoima kasvaa päivittäistavarakaupassa 2%/vuosi ja erikoiskaupassa 3%/vuosi
5. Myyntitehokkuus päivittäistavarakaupassa 7 000 €/my-m²
6. Myyntitehokkuus erikoiskaupassa 3 000 €/my-m²
7. Liiketilän poistuma 0 k-m² → kokonaan uutta liiketilaa
8. Myyntialan muuttaminen kerrosalaksi ker-toimella 1,25
9. Maakuntakaavan kaavallinen mitoitus 1,5

Laskelman tulokset on esitetty seutukunnittain taulukossa 3.4.2, jossa on esitetty koko vähittäiskaupan tilantarve eli luvut sisältävät päivittäistavarakaupan, tilaa vaativan kaupan ja erikoistavarakaupan tilantarpeen. Tuloksia tulkitessa on muistettava, että kyseessä on yhden seudun laskennallinen liiketilän tarve, joten se kuvaa yhdellä seudulla asuvien kuluttajien ostopotentialiaa. Se ei kerro missä myynti toteutuu eli laskelmassa ei ole huomioitu ostovoiman siirtymiä. Ostovoiman siirtymän merkitys korostuu siirryttäessä tarkastelemaan kunta-kohtaisia liiketilän tarpeita Kuopiossa ja Varkaudessa, sillä erityisesti erikoistavarakaupassa ostovoiman siirtymät ovat merkittäviä. Erikoistavarakaupan hankkeet ovat yleensä luonteeltaan seudullisia ja perustuvat useamman kuin yhden kunnan ostovoimaan. Lisäksi laskelmassa ei ole huomioitu liiketilän poistumaa, joten on oletettavaa, että liiketilän tarve olisi jopa alla esitettyä suurempi.

Taulukko 3.4.2 Vähittäiskaupan laskennallinen liiketilän lisätarve 2007-2030 k-m²

	Ostovoima VE1	Ostovoima VE2
Kuopion seutu	193 000	315 000
Ylä-Savon seutu	58 000	108 000
Sisä-Savon seutu	13 000	26 000
Koillis-Savon seutu	19 000	36 000
Varkauden seutu	35 000	64 000

Laskelmassa ei ole huomioitu loma-asutuksen ja matkailun muodostamaa ostovoimaan ja sen kasvua. Kesämökkibarometri 2009:n tietojen perusteella voidaan arvioida, että maakunnan ulkopuolelta tulevat loma-asukkaat käyttävät vähittäiskauppaan noin 700 M€, josta noin 300 M€ päivittäistavaroihin, loma-asunnollaan oles-

kellessaan. Laskelmassa ei ole mukana myöskään matkailijoiden tuomaa ostovoimaa. Yksistään Tahkon matkailutulojen on arvioitu olevan noin 340 M€ vuonna 2010. Maakuntakaavassa on varauduttu Tahkon matkailupalveluiden kehittymiseen ja matkailun lisääntymiseen, mikä lisää koko maakunnan matkailutuloja.

KUOPION VÄHITTÄISKAUPAN KEHITTÄMISVYÖHYKE

Suunnittelutilanne

Kuopion seudun maakuntakaavassa merkintä *vähittäiskaupan ja tilaa vievän erikoistavara-kaupan kehittämisen alue* on osoitettu moottoritien molemmiin puolin Kuopion keskustaajaman eteläpuolelle Pitkälahden ja Hiltulanlahden väliselle alueelle. Merkintään liittyy määräys, jonka mukaan alueelle voidaan sijoittaa enintään kaksi MRL:n 114 §:n mukaista vähittäiskaupan suuryksikköä.

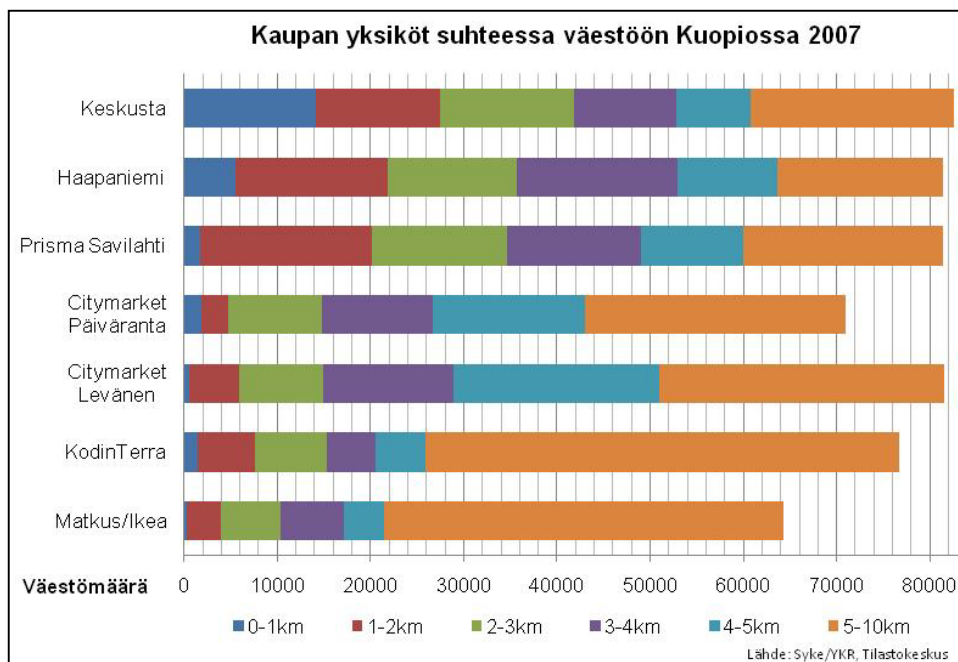
Alueelle voidaan suunnittelumääräyksen mukaan sijoittaa myös tilaa vievää erikoistavara-kauppaa. Suunnittelumääräyksessä ei ole otettu kantaa alueella sijaitsevan vähittäiskaupan suuryksiköiden kerrosalaan.

Alueelle on laadittu asema- ja yleiskaavoja, joissa on mahdollistettu kahden vähittäiskaupan suuryksikön sijoittuminen kehittämisvyöhykkeen alueelle. Kehittämisvyöhykkeelle on voimassa olevissa asemakaavoissa MRL:n säätelyn piirissä olevalle vähittäiskaupalle osoitettu rakentamisoikeutta 44 000 k-m².

Sijainti yhdyskuntarakenteessa

Kehittämisvyöhyke sijaitsee keskeisen kaupunkialueen eteläosassa, vyöhykkeen pohjoispäähän tulee matkaa Kuopion keskustasta (torilta) 8,5 kilometriä (tie-etäisyys) ja vyöhykkeen eteläosaan noin 14 kilometriä. Kaupunkirakenteellisesti kehittämisvyöhyke sijoittuu jo rakennetun Petosen asuntoalueen ja tulevan Hiltulanlahden asuntoalueen väliin sekä merkittävimpien uusien työpaikka-alueiden läheisyyteen.

Kehittämisvyöhykkeen lähiasutuksen määrää vaihtelee vyöhykkeen alueella (kuva 3.4.5). Vyöhykkeen pohjoisosan (KodinTerra) läheisyydessä, alle 2 km, asui noin 7 500 henkilöä vuonna 2007. Matkus/Ikea alueen, joka sijaitsee vyöhykkeen keskiosassa, läheisyydessä asui lähes 4 000 henkilöä. Vyöhykkeen eteläosan (Hiltulanlahden liittymä) läheisyydessä asui alle 400 henkilöä (puuttuu viereisestä kuvasta). Lähiasutuksen määrä vyöhykkeen keski- ja eteläosissa tulee kuitenkin lisääntymään sillä, omakotitalojen osalta rakentamisen painopiste tulee siirtymään Hiltulanlahteen vuoden 2015 jälkeen. Tavoitteena on, että Hiltulanlahden alueelle muodostuu noin 3 000 asukkaan asuinalue.

Kuva 3.4.5 Suuryksiköiden sijainti yhdyskuntarakenteessa Kuopiossa

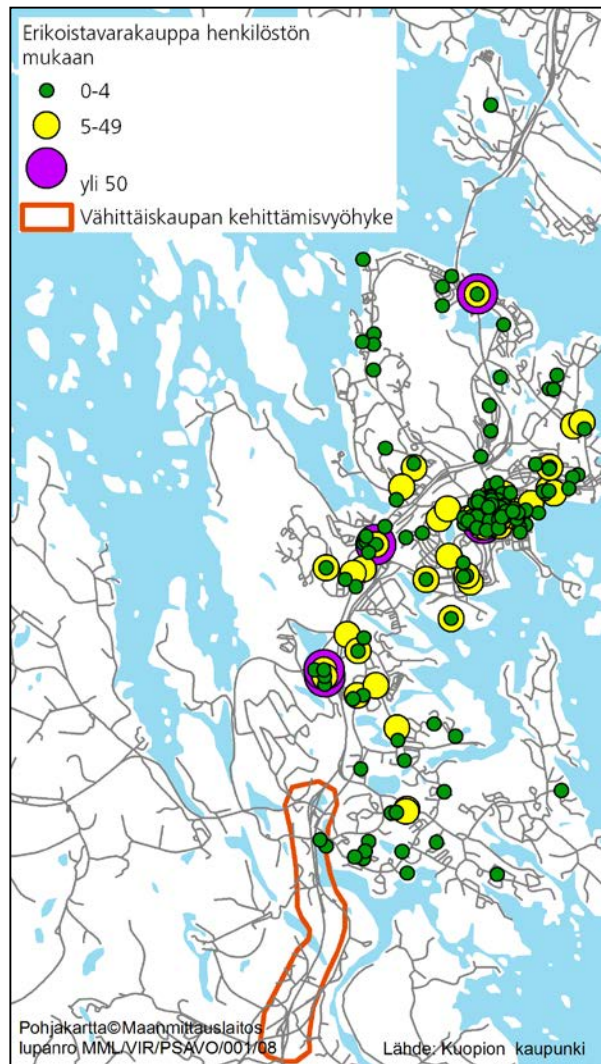
Vyöhykkeen läheisyyteen sijoittuvat kaupungin keskeisimmät työpaikka-alueet jo pääosin rakennettu Etelä-Kuopion yrityspuisto sekä vuonna 2010 rakenteille tuleva Pieni Neulamäki. Pienen Neulamäen asuntorakentamismahdollisuuksia selvitetään myös valmisteilla olevassa osayleiskaavassa. Matkuksen alueelle tulee sijoittumaan myös muuta kuin kaupan toimintoja. Matkuksen itäpuolen alueelle on sijoittunut mm. Itellan uusi jakelukeskus.

Hiltulanlahden asuntorakentaminen ja työpaikka-alueiden rakentaminen lähialueille merkitsevät alueen joukkoliikenteen kehittämisedellytysten parnemista merkittävästi. Kuopion eteläosa on kaupungin keskeisin kasvusuunta niin asuntorakentamisen kuin elinkeinorakentamisenkin osalta. Vahvistetus Kehittämisyöhykkeen alueen kehittäminen täydentää Kuopion eteläisen osan kaupunkirakennetta tuomalla työpaikkoja ja palveluja lähelle asutusrakennetta.

Erikoistavarakaupan nykytilanne Kuopiossa

Erikoistavarakauppa on keskittynyt Kuopiossa ruutukaavakeskustaan (kuva 3.4.6). Kuopion kaupungin yritys- ja toimipaikka rekisterin mukaan Kuopiossa oli 361 erikoistavarakaupan (pl. TIVA) toimipaikkaa vuonna 2009. Ruutukaavakeskustan alueella toimipaikkoja on 229.

Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän rakennustietojen mukaan keskeisellä kaupunkialueella oli myymäläpinta-alaa (sisältää myös TIVAn) lähes 380 000 k-m² vuonna 2007. Myymäläpinta-alasta yksi kolmasosa (n.130 000 k-m²) sijaitsi ruutukaavakeskustan alueella. Todellisuudessa myymäläpinta-alat ovat em. suurempia, sillä YKR:n tiedoissa eivät näy ns. kivijalkamyymälöiden kerrosalat.

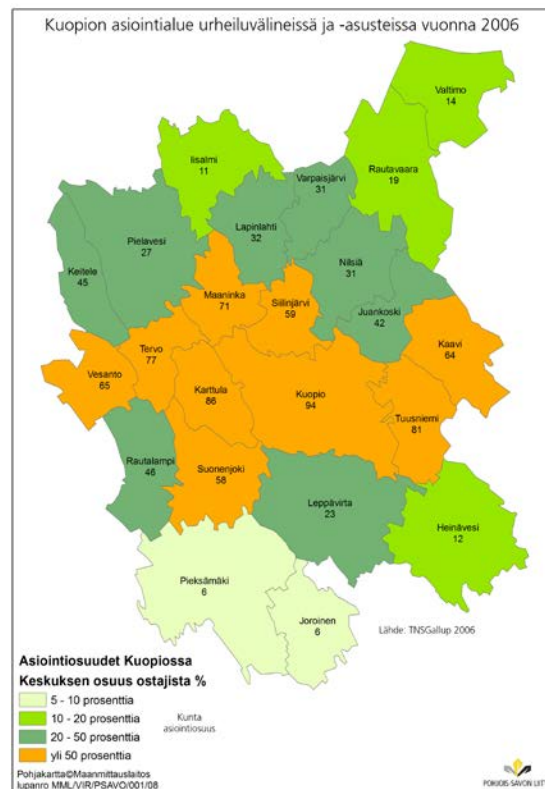

Kuva 3.4.6 Erikoistavarakaupan yksiköt Kuopiossa

Kuopion kaupungin laatiman Matkuksen suuryksiköiden vaikutusten arvioinnin mukaan ruutukaavakeskustassa olisi erikoistavarakaupan (pl. TIVA ja pt-kauppa) myymälöitä noin 95 000 k-m², joista arviolta 25 000 k-m² sijaitsee asuin- ja toimistorakennuksissa (ns. kivijalkamyymälät). Maakuntakaavassa osoitettavan vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen alueella oli myymäläpinta-alaa reilut 2 000 k-m² vuonna 2007 (YKR).

Kuopion asiointialue ja ostovoiman siirtymät

Kuopion asiointialue kattaa suurimman osan Pohjois-Savon kunnista. Vuonna 2004 Kuopioon siirtyi ulkopuolelta ostovoimaa erikoiskauppaan yhteensä 145 milj.€. Kuopion erikoiskaupan myynti on lähes 70 prosenttia suurempaa kuin kuopiolaisten erikoiskaupan ostovoima. Erikoiskaupassa Kuopion asiointialue on kuitenkin huomattavasti laajempi ja asiointialueen laajuus vaihtelee erikoiskaupan toimialoittain, myös asiointiosuudet vaihtelevat toimialoittain. Kuvassa 3.4.7 on esitetty Kuopion asiointialueet ja asiointiosuudet huonekalu- ja sisustustarvikekauppa sekä urheiluvälinekaupan osalta perustuen TNS-Gallupin suuren vaikutusalue tutkimuksen tuloksiin.

3.4.7 Kuopion asiointialueet ja asiointiosuudet huonekalu- ja urheiluvälinekaupassa

Maakuntakaavan vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeelle on sijoittumassa Ikean huonekalu- ja sisustustarvike tavaratalo sekä Ikano-kauppakeskus, jonka myötä Kuopion asiointialue huonekalu- ja sisustustarvikekaupassa laajenee Keski-Suomen, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan sekä Kainuun maakuntien alueelle ja asiointiosuudet nykyisellä asiointialueella kasvavat. Alueelle sijoittuvalla Ikanon kauppakeskuksella tulee olemaan vastaava vaikutus niiden erikoiskaupan toimialojen, joita kauppakeskukseen tulee sijoittumaan, osalta.

Kaupan kehittyminen ja hankkeet Kuopion seudulla Kuopion seudun maakuntakaavan laadinnan jälkeen

Kaupan kehittyminen on ollut Kuopion seudulla paljon nopeampaa kuin Kuopion seudun maakuntakaavan laadinnan yhteydessä arvioitiin. Kuopion seudun maakuntakaavan jälkeen Kuopiossa on valmistunut kaksi (Prisman laajennus ja Päivärannan Citymarket) merkittävä erikoiskaupan hanketta, joiden yhteenlaskettu kerrosala on noin 20 000 k-m². Toteutuneiden hankkeiden ohella Kuopion alueella on tiedossa useita kaupan hankkeita, jotka on mah-

dollista toteuttaa voimassa olevien asemakaavojen perusteella ja ne sijaitsevat vahvistuneen maakuntakaavan keskustatoimintojen alueella sekä taajamatoimintojen alueelle. Kaikki tiedossa olevat hankkeet, jotka on lueteltu taulukossa 3.4.3., eivät ole maakuntakaavassa huomioitavia seudullisesti merkittäviä hankkeita (yli 5 000 k-m²).

Kuopion seudun maakuntakaavan vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeelle on nyt sijoittumassa kaksi vähittäiskaupan suuryksikköä, joiden tarkempi sijainti on määritelty yleis- ja asemakaavoissa. Näin ollen alueelle ei voisi enää sijoittua Kuopion seudun maakuntakaavan perusteella useampia seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä. Alueelle on sijoittumassa sekä MRL:n säätelyn piiriin kuuluvaan erikoistavarakauppaa että tilaa vievää erikoistavarakauppaa. Tällä hetkellä (18.01.2010) tiedossa olevat asemakaavahankkeet mahdollistaisivat alueelle 44 000 k-m² MRL:n säätelyn piiriin kuuluvaa kauppaa. Alueelle sijoittuvalla kaupalla on tyypillistä, että se kerää ympärilleen muita saman toimialan toimijoita ja muihin kaupan toimialoihin kuuluvia toimijoita. Pohjois-Savon maakuntakaavalla pyritään mahdollistamaan alueen kehittäminen myös kaupan toimintojen alueena tulevaisuudessa.

Taulukko 3.4.3 Kuopion seudun maakuntakaavan laadinnan jälkeen toteutuneet ja asemakaavojen mukaiset hankkeet Kuopiossa

Alue /Kaupan hanke	Merkintä maakunta- kaavassa (KSMK/PSMK)	Erikoiskauppa (MRL:n säätelypiirissä)*	Tilaa vaativa kauppa
		rak. oikeus k-m ² **	rak. oikeus k-m ² **
Ruutukaavakeskusta	keskustatoimintojen alue	14 000	0
Muu keskusta	keskustatoimintojen alue	60 000	4 000
Levänen-Särkiniemi	TP-aluetta	8 000	55 000
Päiväranta	km-kohdemerkintä	14 000	0
Pitkälahti	A-alue	0	17 000
Matkus	tilaa vievän erikoistava- rakaupan kehittämisen alue	44 000	109 000
YHTEENSÄ		140 000	185 000

*) Säätelyn piirin kuuluvaksi kaupaksi on katsottu myös tilaa vaativaan kauppaan liittyvä oheistuotteiden vähittäiskauppa, jos kaavassa on erikseen määritetty oheistuotteiden maksimimäärä.

**) kaavojen mukainen rakennusoikeus

Kuopion hankkeiden lisäksi Kuopion seudulla on tiedossa kaksi merkittävää kaupan hanketta, jotka sijaitsevat Siilinjärvellä (taulukko 3.4.4). Siilinjärven ja Kuopion hankkeet ovat osittain keskenään kilpailevia. Varsinkin Vuorelan liikekeskus ja Kuopion kehittämisvyöhyk-

keen hankkeet kilpailevat todennäköisesti samoista toimijoista. Vuorelan liikekeskuksen kaupallisten arvioinnin mukaan Vuorelan liikekeskuksen markkina-alue on osittain sama kuin Kuopion markkina-alue, mutta huomattavasti suppeampi. Näin ollen hankkeet kilpailevat myös samoista asiakkaista.

Taulukko 3.4.4 Tiedossa olevat hankkeet Siilinjärvellä

Alue /Kaupan hanke	Merkintä maakunta- kaavassa (KSMK/PSMK)	Erikoiskauppa (MRL:n säätelypiirissä)*	Tilaa vaativa kauppa
		rak. oikeus k-m ²	rak. oikeus k-m ²
Vuorelan liikekeskus	kme	22 000	31 000
Vanha Pappila Oikea- kätinen	kme	0	12 000
YHTEENSÄ		22 000	43 000

*) Säätelyn piiriin kuuluvaksi kaupaksi on katsottu myös tilaa vaativaan kauppaan liittyvä oheistuotteiden vähittäiskauppa, jos kaavassa on erikseen määritetty oheistuotteiden maksimimäärä.

**) kaavojen mukainen rakennusoikeus

Tiedossa olevien hankkeiden osalta täytyy muistaa, ettei kaikkien niiden toteutumisesta ole varmuutta vaan ne ovat joko julkisuudessa esillä olleita hankkeita tai hankkeita, jotka ovat mahdollisia toteuttaa nykyisin voimassa olevien kaavojen perusteella. Hankkeiden kerrosalat perustuvat kaavojen mukaisiin rakennusoikeuksiin, joten hankkeet voivat toteutua myös esitettyä suppeampina. **Asemakaavan rakennusoikeuksista noin 70-80 prosenttia toteutuu varsinaisesti kaupan alana.** Osa hankkeista on keskenään kilpailevia hankkeita, joten on epätodennäköistä, että kaikki niistä toteutuisi esitetystä laajuudessaan. Lisäksi osa hankkeista liittyy nykyisten liikkeiden kehittämiseen tai siirtymiseen uusiin tiloihin.

Vähittäiskaupan laskennallinen liiketilan tarve Kuopiossa

Maakuntakaavassa tarkastellaan seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksikköjä, joten tarkasteltaessa vähittäiskaupan lisäliiketilan tarvetta on perusteltua huomioida myös Kuopioon kohdistuva ostovoiman siirtymä. Jos oletetaan, että Kuopio saa ostovoiman siirtymänä 30 prosenttia lisää ostovoimaa, on vähittäiskaupan laskennallinen liiketilan tarve kaikkiaan 191 000 - 311 000 k-m² vuoteen 2030 mennessä (taulukko 3.4.3). MRL:n säätelyn piiriin kuuluvan vähittäiskaupan lisätilan tarve 140 000 - 230 000 k-m². Todellisuudessa ostovoiman siirtymät Kuopioon ovat suurempia. Käytetty 30 prosenttia vastaa edellä esitettyä Kuopion asiointialuetta ja sillä olevia asiointikäyntiosuuksia.

Taulukko 3.4.5 Liiketilan laskennallinen lisätarve Kuopiossa vuoteen 2030 mennessä
(Kuopion ostovoima + 30 prosentin ostovoiman siirtymä)*

	ostovoiman kasvu pt- kauppa 1%/v ja muu kauppa 2%	ostovoiman kasvu pt-kauppa 2%/v ja muu kauppa 3%
Päivittäistavarakauppa	32 000	60 000
Erikoistavarakauppa	108 000	170 000
MRL:n säätelyn piirissä oleva vähittäiskauppa yhteensä	140 000	230 000
Tilaa vaativa kauppa	51 000	81 000
KAIKKI YHTEENSÄ	191 000	311 000

* Muut laskennassa käytetyt oletukset on esitetty edellä kohdassa *Vähittäiskaupan lisäliiketilan tarvelaskelma maakuntakaavassa*.

Harkittaessa mitoitus Pohjois-Savon maakunta-alueen *vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeelle*, vähennetään laskennallisesta mitoituksista toteutuneet ja tiedossa olevat hankkeet. Kaiken kaikkiaan Kuopiossa on joko toteutunut tai on asemakaavojen perusteella mahdollista toteuttaa MRL:n säätelyn piiriin kuuluvaa kaupaa 140 000 k-m² (asemakaavoissa oleva rakennusoikeus).

Kun huomioidaan toteutuneet ja tiedossa olevat hankkeet (laskennallinen tilantarve - tot. ja tiedossa olevat hankkeet) on MRL:n säätelyn piirissä olevan vähittäiskaupan laskennallinen liiketilan lisätarve 0 - 90 000 k-m². Kuopiossa on siis laskennallisesti tilaa MRL:n säätelyn piirissä siten, että vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeelle voidaan sijoittaa enemmän kaupaa kuin tällä hetkellä voimassa oleva kaavat mahdollistavat huomioiden jo toteutuneet ja asemakaavojen mukaiset kaupan hankkeet.

Pohjois-Savon maakuntakaavassa vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen MRL:n säätelyn piirissä olevan vähittäiskaupan enimmäismäärä on 100 000 k-m². Enimmäismäärästä 44 000 k-m² on jo nyt mahdollista toteuttaa voimassa olevien asemakaavojen pohjalta, näin ollen maakuntakaava mahdollistaisi kehittämisvyöhykkeelle lisää vähittäiskauppaa 56 000 k-m².

Lisäys ei laskennallisesti vaaranna maakunta-alueen C-alueelle suunnitteilla olevia hankkeita, joita on siis 68 000 k-m². Arvioitaessa kehittämisvyöhykkeen mitoituksen suhdetta keskustatoimintojen alueen erikoistavarakaupan toimintaedellytyksiin on syytä huomioida tilanne, jossa ei olisi tiedossa yhtään kaupan hanketta. Tällöin kehittämisvyöhykkeelle sijoituisi laskennallisesta maksimi lisätilatarpeesta reilut 40 prosenttia.

Lisäksi kehittämisvyöhykkeen muulla suunnitelmääräyksellä varmistetaan, että vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeellä tapahtuva kaupan kehittyminen ei heikennä Kuopion keskusta-alueen erikoiskaupan toimintaedellytyksiä eikä asuinalueiden lähipalveluita. Kuopion kehittämisvyöhykkeen eteläosassa (Hiltulanlahden liittymä) seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan yksiköiden sijoittuminen alueelle riippuu alueen yhdyskuntarakenteen ja asuinrakentamisen kehitymisestä, joten vähittäiskaupan suuryksiköt tulevat olemaan osa kehittyvää yhdyskuntarakennetta.

VARKAUDEN VÄHITTÄISKAUPAN KEHITTÄMISVYÖHYKE

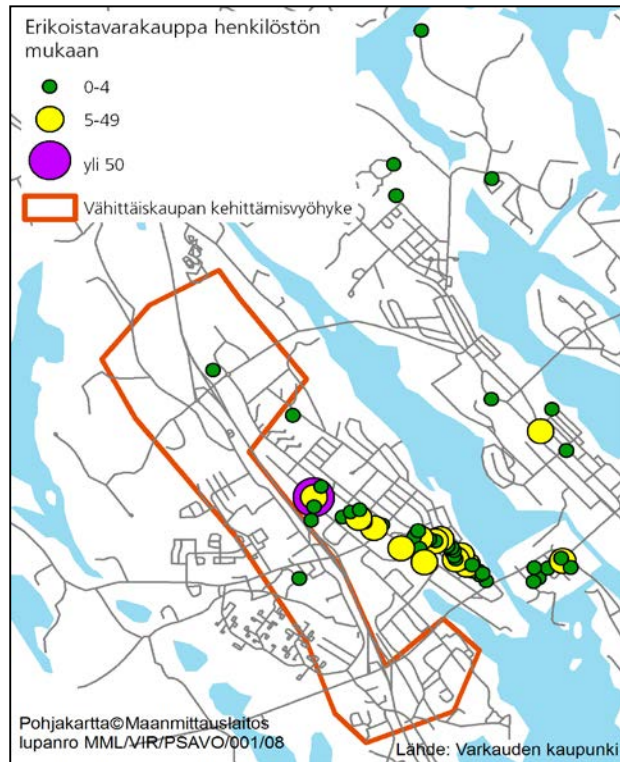
Suunnittelutilanne ja sijainti yhteiskuntarakenteessa

Kaupunkirakenteellisesti kehittämisvyöhyke sijaitsee aivan Varkauden keskusta-alueen läheisyydessä. Kehittämisvyöhykkeen pohjoisosasta Varkauden keskustaan (Kauppakatu) matkaa on noin 4,5 kilometriä ja eteläosaan noin 2 kilometriä. Kehittämisvyöhyke rajautuu idässä Viitostiehen, jonka itäpuolella ovat heti Varkauden keskusta ja Joutenlahden sekä Kuoppakankaan asuinalueet. Lännessä kehittämisvyöhyke rajautuu Kaura-Ahon ja Kapykankaan asuinalueisiin. Kehittämisvyöhykkeelle sijoittuvalle Pohjoisen portin -alueen länsi- ja pohjoispuolella ei ole vielä yhdyskuntarakennetta. Kyseiset alueet ovat yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntia tulevaisuudessa, mm. Hasinmäen alue on tulevaisuudessa työpaikka-aluetta ja Huruslahden alue on tulevaisuudessa asuinrakentamisen aluetta. Asuin- ja työpaikka rakentaminen Pohjoisen portin lähialueilla tukee koko alueen saavutettavuutta joukkoliikenteellä.

Varkaudessa vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke sijoittuu viitostien ja valtatie 23 lähiympäristöön Pohjoisen portin ja Valtateiden 5 ja 23 liittymän väliselle alueelle. Kehittämisvyöhykkeen pohjoisosan (Pohjoinen portti) läheisyydessä (2 km päässä) asui noin 3 500 henkilöä vuonna 2007. Eteläosien (Käpykangas ja Taipaleentie) ympäristössä vastaavalla etäisyydellä asui noin 9 000 henkilöä.

Erikoistavarakaupan nykytilanne Varkaudessa

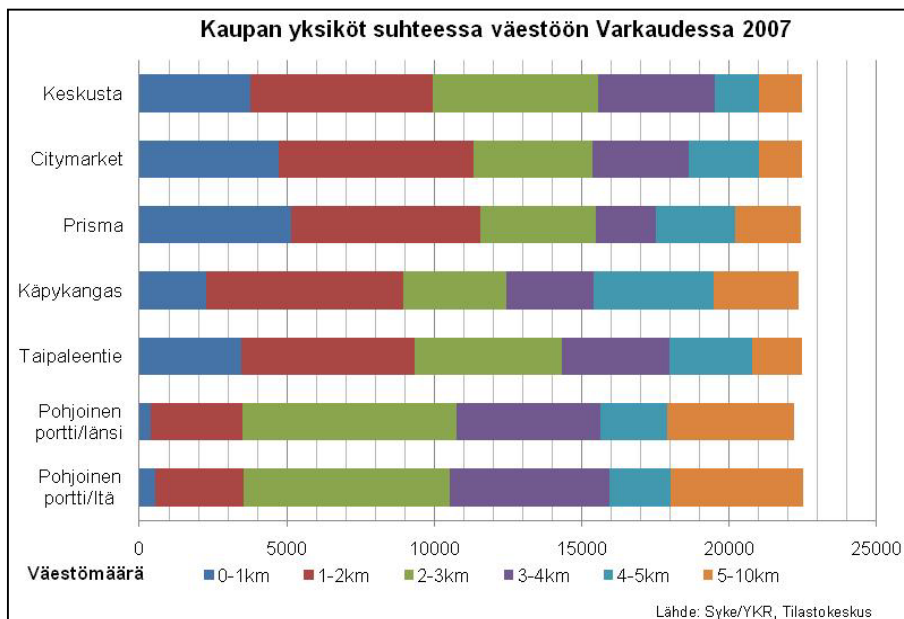
Varkaudessa kaupan toiminnot keskittyvät maakuntakaavan keskustatoimintojen alueelle (C-alue) (kuva 3.4.8). Varkauden kaupungin toimipaikkarekisterin mukaan Varkaudessa oli vuonna 2009 116 erikoiskaupan toimipaikkaa, joista 86 sijaitsi C-alueella. Yhdyskuntarakenteen seurantarjestelmän rakennustietojen mukaan keskeisellä kaupunkialueella oli myymäläpinta-alaa (sisältää myös TIVAn) lähes noin 95 000 k-m² vuonna 2007. Myymäläpinta-alasta noin 75 000 k-m² sijaitsi maakuntakaavan keskustatoimintojen alueella. Todellisuudessa myymäläpinta-alat ovat em. suurempia, sillä YKR-tiedoissa ei näy ns. kivijalkamyymälöiden kerrosalat.

Kuva 3.4.8 Erikoiskaupan yksiköt Varkaudessa

Myös Varkauteen sijoittuu ei-keskustahakuista vähittäiskauppaa, joka pyrkii sijoittumaan hyvien liikenneyhteyksien ääreen. Varkaudessa viitostien varsi tarjoaa hyviä sijaintipaikkoja, jotka ovat kiinni nykyisessä yhdyskuntarakenteessa, kaupalle.

Kehittämisvyöhykkeen pohjoisosan (Pohjoinen portti) läheisyydessä (2 km päässä) asui noin 3 500 henkilöä vuonna 2007 (kuva 3.4.9). Eteläosien (Käpykangas ja Taipaleentie) ympäristössä vastaavalla etäisyydellä asui noin 9 000 henkilöä.

Kuva 3.4.9 Suuryksiköiden sijainti yhdyskuntarakenteessa Varkaudessa

Varkauden asiointialue ja ostovoiman siirtymät

Vuonna 2004 Varkauteen siirtyi kunnan ulkopuolelta ostovoimaa erikois kauppaan yhteensä 44,5 milj.€. Varkauden erikoiskaupan myynti oli lähes 80 % suurempaa kuin varkautelaisten erikoiskaupan ostovoima. Erikois kaupassa Varkauden asiointialue onkin huomattavasti laajempi kuin Varkauden keskimääräinen asiointialue. Asiointialueen laajuus ja asiointiosuudet erikois kaupassa vaihtelevat toimialoittain. Alla (kuva 3.4.10) on esitetty Varkauden asiointialueet ja asiointiosuudet huonekalu- ja sisustustarvikekaupan sekä urheiluvälinekaupan osalta perustuen TNSGallupin suuren vaikutusalue tutkimuksen tuloksiin.

Vähittäiskaupan laskennallinen liiketilan tarve Varkaudessa

Varkaus toimii oman seutunsa kaupan keskuksena, joten mitoituksessa on perusteltua huomioida ostovoiman siirtymät. Jos oletetaan, että Varkaus saa 30 prosenttia lisää ostovoimaa siirtymänä, olisi laskennallinen tilantarve MRL:n säätelyn piirissä olevalle kaupalle 13 000 k-m² - 41 000 k-m².

Varkauden alueella ei ole tie-dossa maakunta-kaavan laadinnan hetkellä merkittäviä kaupan hankkeita (tilanne 7.1.2010). Mitoittaessa kaupan toimintoja kehittämisvyöhykkeelle on mitoituksessa huomioitava maakuntakaavan tavoitteen mukaisesti keskusta-alueen kaupalliset palvelut ja niiden kehittämis edellytykset. Tämän vuoksi kehittämisvyöhykkeelle on taroituksen mukaista sijoittaa maksimissaan puolet kaupan tilan tilantarpeesta.

Kuva 3.4.10 Varkauden asiointialueet ja asiointiosuudet huonekalu- ja urheiluvälinekaupassa

Taulukko 3.4.6 Liiketilän laskennallinen lisätarve Varkaudessa vuoteen 2030 mennessä
(Varkauden ostovoima + 30 prosentin ostovoiman siirtymä)*

	ostovoiman kasvu pt- kauppa 1%/v ja muu kauppa 2%	ostovoiman kasvu pt- kauppa 2%/v ja muu kauppa 3%
Päivittäistavarakauppa	4 000	10 000
Erikoistavarakauppa	17 000	31 000
MRL:n säätelyn piirissä oleva vähittäiskauppa yhteensä	21 000	41 000
Tilaa vaativa kauppa	8 000	15 000
YHTEENSÄ	29 000	56 000
* Muut laskennassa käytetyt oletukset on esitetty edellä kohdassa Vähittäiskaupan lisäliiketilän tarvelaskelma maakuntakaavassa.		

Valtatien 5 kehittämisvyöhykkeen kaupallisen selvityksen mukaan Pohjoisen portin alue on potentiaalinen kaupan sijoittumispaikka yhdyskuntarakenteen tulevan kehittymisen kannalta. Maakuntakaavan kehittämisvyöhykkeen suunnittelumääräyksellä kytketään alueelle sijoittuvien seudullisesti merkittävien vähittäiskaupan yksiköiden toteuttaminen alueen yhdyskuntarakenteen ja asuinrakentamisen kehittymiseen.

Aluevaraukset

Pohjois-Savon maakuntakaavassa ei osoiteta vähittäiskaupan suuryksiköitä km-merkinnöin. Km-merkinnöin osoitettavat vähittäiskaupan suuryksiköt on käsitelty Kuopion seudun maakuntakaavan yhteydessä. Maakuntakaavassa osoitetaan neljä tilaa vaativan erikoiskaupan keskittymää. Keskittymät sijaitsevat lismessa, Leppävirralla, Suonenjoella ja Nilsissä. Nilsissä osoitettu tilaa vaativan erikoiskaupan keskittymä sijaitsee irrallaan nykyisestä taajamarakenteesta, mutta kytkeytyy maakuntakaavassa osoitettuihin taajamatoimintojen ja matkailupalveluiden alueisiin. Merkinnällä varaudutaan Tahkon matkailupalvelualueiden muodostaman kysynnän kasvuun sekä Nilsien taajaman laajentumiseen.

Lisäksi Kuopioon ja Varkauteen on osoitettu vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke kehittämisperiaatemerkinnällä. Kehittämisvyöhykkeelle on mahdollista sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä ja tilaa vaativaa kaupaa. Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen suunnittelumääräys on esitetty myös kehittämisperiaatemerkintöjen yhteydessä. Kuopion kehittämisvyöhykkeelle on mahdollista sijoittaa enintään 100 000 k-m² ja Varkauden kehittämisvyöhykkeelle enintään 20 000 k-m² seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä. Kuopion kehittämisvyöhykkeelle on jo tällä hetkellä mahdollista sijoittaa 44 000 k-m² vähittäiskauppaa eli maakuntakaavan myötä uutta tilaa on mahdollista sijoittaa 56 000 k-m², on n. puolet MRL:n säätelyn piiriin kuuluvan vähittäiskaupan maksimitilantarpeesta. Varkauden kehittämisvyöhykkeen 20 000 k-m² vastaa puolta MRL:n säätelyn piiriin kuuluvan vähittäiskaupan maksimitilantarpeesta Varkaudessa.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

Tilaa vaativan erikoiskaupan keskittymä

Merkinnällä osoitetaan tilaa vaativa erikoiskaupan alueet.

Suunnittelumääräys: Alueelle saa sijoittaa paljon tilaa vaativaa erikoistavarakauppaa, jonka sijainti ja koko määritellään tarkemmin kuntakaavoituksessa.

km-e 13.003 Vuorelan liikekeskus: alueella saa sijaita tilaa vaativa erikoistavarakaupan keskittymä, jossa voi olla oheistuotteina vähittäiskaupan säätelyn piiriin kuuluvaa erikoistavarakauppaa enintään 22 200 k-m², josta päivittäistavarakauppaa voi olla enintään 900 k-m².

Vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke

Merkinnällä osoitetaan vähittäiskaupan ja tilaa vaativan erikoistavarakaupan kehittämisen alue. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä yli 5 000 k-m² vähittäiskaupan suuryksiköjä ja tilaa vaativaa kauppaa.

Suunnittelumääräys: Alueella saa sijaita seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköjä, joiden sijainti ja koko määritellään tarkemmin kuntakaavoituksessa. Alueelle saa sijoittaa myös tilaa vievää erikoistavarakauppaa. Vähittäiskaupan suuryksikön mitoitustarve ja tarkempi sijoittuminen on suunniteltava siten, ettei vähittäiskaupan suuryksikkö merkittävästi heikennä palveluiden saatavuutta alueellisesti tai väestöryhmittäin eikä merkittävästi heikennä erikoistavarakaupan toimintamahdollisuuksia keskusta-alueilla. Yksityiskohtaisemman kaavoituksen yhteydessä on selvitettävä riittävässä laajuudessa, ettei hanke yksin tai yhdessä muiden kehittämisvyöhykkeen hankkeiden kanssa aiheuta edellä mainittuja haitallisia muutoksia palveluverkossa.

Kuopion vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke: Alueella saa sijaita seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä enintään 100 000 k-m². Vyöhykkeen eteläosan (Hiltulanlahden liittymä) toteuttaminen tulee kytkeä yhdyskuntarakenteen laajenemiseen Hiltulanlahden alueella.

Varkauden vähittäiskaupan kehittämisvyöhyke: Alueella saa sijaita seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä enintään 20 000 k-m². Vyöhykkeen pohjoisosan (Pohjoisen portin alue) toteuttaminen tulee kytkeä yhdyskuntarakenteen laajenemiseen Pohjoisen portin alueella.

Edellä olevalla mitoituksella ei rajoiteta tilaa vievän erikoiskaupan yksiköiden kerrosalaa.

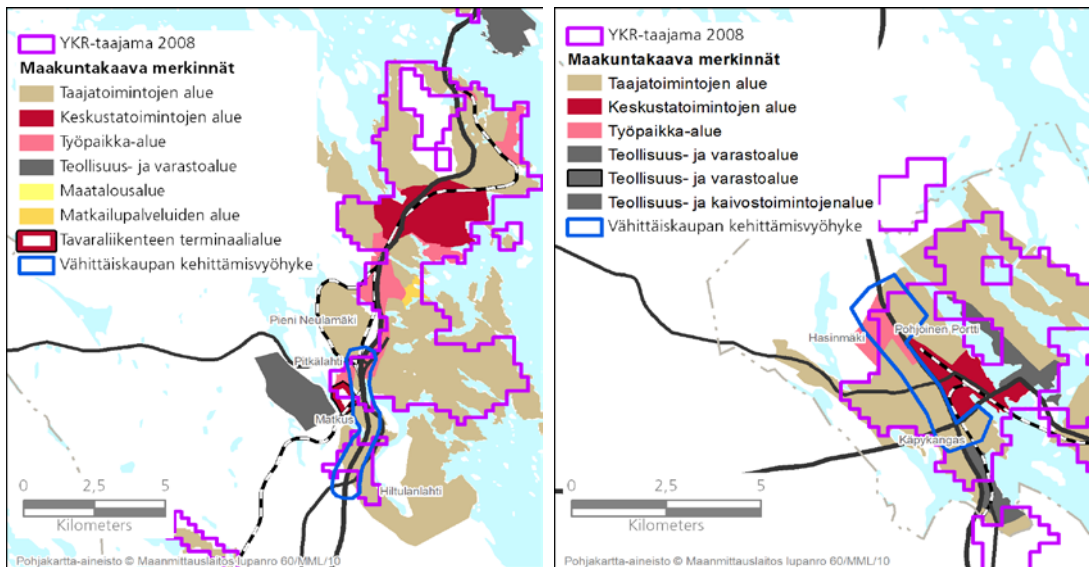
Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Vähittäiskaupan ja tilaa vievän erikoistavarakaupan kehittämisen alue, joka oli esitetty vahvistetussa kaavassa aluevarauksena (Pitkälahti-Hiltulanlahti) kumotaan. Alue osoitetaan vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeenä (kehittämisperiaattemerkintä). Myös alueeseen liittyvää suunnittelumääräystä muutetaan.

Kumotaan Km 11.123 Savilahti. Alue osoitetaan keskustatoimintojen alueena.

Vaikutukset

Maakuntakaavassa osoitetut tilaa vaativan erikoiskaupan keskittymät kytkeytyvät osaksi olemassa olevaa tai maakuntakaavan mukaista kehittyvää yhdyskuntarakennetta. Kuopion ja Varkauden vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeet kytkeytyvät myös nykyiseen tai maakuntakaavan mukaiseen kehittyvään yhdyskuntarakenteeseen. Kuvassa 3.4.11 on kehittämisvyöhykkeiden ja nykyisen yhdyskuntarakenteen (YKR-taajama 2008) suhde.

Kuva 3.4.11 Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeiden sijainti suhteessa yhdyskuntarakentamiseen Kuopiossa ja Varkaudessa

Kehittämisvyöhykkeiden mitoitust perustuu arvioon ostovoiman kehityksestä sen perusteella saatua vähittäiskaupan liiketilan tarpeeseen. Kuopiossa laskennallinen liiketilan lisätarve on 210 000 k-m² vuoteen 2030, kun huomioidaan Kuopion seudun maakuntakaavan laatimisen jälkeen toteutuneet kaupan hankkeet. Vastaavasti Varkaudessa lisäliiketilan tarve on 41 000 k-m². Kehittämisvyöhykkeille on maakuntakaavan mukaan mahdollista sijoittaa noin

puolet laskennallisesta lisätarpeesta (taulukko 3.4.5). Kuopion vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen mitoituksessa on huomioitu merkittävimmät kaupan hankkeet, jotka sijoittuvat joko maakuntakaavan keskusta- tai taajamatoimintojen alueille ja ovat toteutettavissa nykyisten asemakaavojen perusteella. Mitoituksella mahdollistetaan myös näiden hankkeiden toteutuminen.

Taulukko 3.4.3 MRL:n säätelyn piirissä olevan vähittäiskaupan lisäliiketilarpeen jakautuminen eri alueille maakuntakaavassa

Kunta	Laskennallinen liiketilanlisätarve (k-m ²) vuoteen 2030	Maakuntakaavan mitoitust mahdollistaa lisätilaa (k-m ²)	
		Keskustatoimintojen alueelle ja taajamatoimintojen alueelle vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen ulkopuolelle	Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen alueelle
Kuopio	210 000	110 000	100 000
Varkaus	41 000	21 000	20 000

Kehittämisvyöhykkeillä tapahtuva vähittäiskaupan kehittyminen lisää sekä Kuopion että Varkauden vetovoimaa ja vahvistaa näin välillisesti myös keskustojen erikoiskaupan toimintamahdollisuuksia. Samanaikaisesti vyöhykkeille sijoittuva erikoiskauppa lisää kilpailua Kuopiossa, Varkaudessa sekä näiden lähialueilla.

Kehittämisvyöhykkeille sijoittuvien vähittäiskaupan suuryksiköiden vaikutuksia keskusta-alueiden erikois- ja päivittäistavarakaupalle on vaikea arvioida maakuntakaavan yhteydessä, sillä vaikutukset vaihtelevat riippuen siitä, minkä toimialan (päivittäistavara-, vaate-, urheilu-, sisustuskauppa jne.) yksiköitä vyöhykkeille sijoittuu. Keskustojen vetovoiman ja vähittäiskaupan kannalta kriittinen toimiala on ns. muotikauppa ja erityisesti pienet vaate- ja

kenkäkaupan myymälät. Lisäksi keskustojen ja asuinlähiöiden palveluverkon kannalta kriittinen toimiala on päivittäistavarakauppa.

Mikäli kehittämisvyöhykkeille sijoittuisi mitoituksen mukainen maksimimäärä keskustojen vähittäiskaupan kannalta kriittisiä toimialoja, uhkasi tämä todennäköisesti keskustojen erikoiskaupan toiminta- ja kehittämisvellytyksiä. Mitoituksen lisäksi kehittämisvyöhykkeisiin liittyy kuitenkin suunnittelumääräys, jonka mukaan alueille ei ole mahdollista sijoittaa seudullisesti merkittäviä suuryksiköitä sellaista määrää, joka merkittävästi heikentäisi keskusta-alueiden erikoistavarakaupan toimintaedellytyksiä tai asuinalueiden päivittäistavarakaupan toimintaedellytyksiä.

Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeiden toteuttaminen suunnittelumääräyksen mahdollistamassa maksimilaajuudessa loisi kaupallisten palveluiden ylitarjontaa Kuopioon ja Varkauteen kun huomioidaan vain kuntien oman ostovoiman kasvun muodostama liiketilan lisätarve. Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeiden mitoitus perustuu kuitenkin 30 prosentin ostovoiman siirtymiin Kuopioon ja Varkauteen muista kunnista. Näin saatua mitoitusta on verrattu myös TNSGallupin suuren vaikutusalue tutkimuksen asiointialueilla oleviin ostovoiman siirtymiin keskimääräisillä asiointiosuuksilla. Keskimääräisillä asiointiosuuksilla päädytään lähes samoihin liiketilan lisätarpeisiin kuin 30 prosentin ostovoiman siirtymillä. Kehittämisvyöhykkeiden liikkeet eivät siis laskennallisesti tarvitse ostovoimaa nykyisten asiointialueiden ulkopuolelta eivätkä lisää asiointiosuutta nykyisiltä asiointialueilta. Erikoiskaupassa Kuopion ja Varkauden asiointialueet ja -osuudet ovat huomattavasti keskimääräisiä alueita ja osuuksia suuremmat. Näin ollen kehittämisvyöhykkeiden mitoitus ei vaaranna nykyistä erikoistavarakaupan palvelutasoa asiointialueen kunnissa.

Erityisesti Kuopion vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen kauppalikkeet (erityisesti Ikea) tulevat houkuttelemaan asiakkaita Kuopion seudun ja maakunnan ulkopuolelta. Tämän tyyppiset liikkeet vähentävät myös ostovoiman siirtymiä maakunnan ulkopuolelle, mikä vähentää ja lyhentää pohjoissavolaisten asiointimatkoja.

Merkinnät mahdollistavat tilaava vaativan kaupan ja erikoistavarakaupan sijoittumisen hyvien kulkuyhteyksien varrelle. Kehittämisvyöhykkeet ovat saavutettavissa julkisella liikenteellä ja alueiden kehittäminen tukee julkisen liikenteen toimintaedellytyksiä, mikä parantaa alueiden läheisyydessä olevien asuin- ja työpaikka-alueiden saavutettavuutta joukkoliikenteellä. Myös alueen läheisyydessä kulkevaa Savon rataa voidaan tulevaisuudessa hyödyntää joukkoliikenne yhteyksien järjestämisessä alueelle mm. taajamajunaliikenteessä.

Parantuvista ja toimivista joukkoliikenne yhteyksistä huolimatta tehdään suurin osa asiointimatkoista todennäköisesti henkilöautolla. Matkuksen aluetta koskevassa vaikutusten arvioinnissa on liikennevaikutusten arvioinnin lähtökohtana käytetty Lempäälän Ideaparkin kävijämäärää eli 24 kävijää vuorokaudessa 100 neliometriä kohti. Kuopion vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen mitoituksella tämä tarkoiti-

taisi 24 000 kävijää vuorokaudessa, mikä tarkoittaa noin 13 000 ajoneuvoa (1,8 asiakasta/auto) vuorokaudessa. Maakuntakaavan tuoma lisäys voimassa olevien asemakaavojen mukaiseen tilanteeseen on noin 12 000 kävijää ja noin 6 500 ajoneuvoa. Varkauden kehittämisvyöhykkeen luvut olisivat vastaavasti 4 800 kävijää ja noin 2 700 ajoneuvoa vuorokaudessa. Todennäköisesti luvut ajoneuvo- ja kävijämäärä jää tätä alhaisemmaksi, koska vyöhykkeille sijoittuva erikoiskauppa on pääosin tilaa vaativaa kauppaa liittyvää oheistavaroiden kauppaa. Tilaa vaativan erikoistavarakaupan matkatuotos on pienempi kuin keskustahakuisen erikoistavarakaupan tai päivittäistavarakaupan.

Tausta-aineisto

- FCG Planeko/Varkauden kaupunki (2009). Valtatien 5 kehittämisvyöhykkeen kaupallinen selvitys.
- Kontio Katja ja Santasalo Tuomas (2000). Suositus paljon tilaa vaativan erikoistavaran kaupan tulkinnasta. Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000, Opas 2. Ympäristöministeriö, Alueidenkäytön osasto. Oy Edita Ab.
- Nieminen Markku (2009). Kesämökkibarometri 2009. Tilastokeskus.
- Santasalo, T. & Heusala, H (2002). Erikoiskauppa kaavoituksessa. Tuomas Santasalo Ky. Helsinki.
- Santasalo, T & Koskela, K (2003). Vähittäiskauppa Suomessa 2003. Tuomas Santasalo Ky, Helsinki.
- Suuri vaikutusalue tutkimus 2006. TNS Gallup Oy. Pohjois-Savon liitto. Moniste.
- Tuomas Santasalo Ky/Pohjois-Savon liitto (2007). Pohjois-Savon kaupallinen palveluverkko 2006: Kaupan keskukset ja kehitysmahdollisuudet. Pohjois-Savon liiton julkaisu A:50.
- Tuomas Santasalo Ky/Pohjois-Savon liitto (2007). Pohjois-Savon kaupallinen palveluverkko 2006: Maakuntakaavan palveluselvitys; Vähittäiskaupan suuryksiköiden ja tilaa vaativan erikoiskaupan kehitysmahdollisuudet. Pohjois-Savon liiton julkaisu A:49.
- Tuomas Santasalo Ky (2009). Vähittäiskauppaan kohdistuva ostovoiman maakunnittain 2007. Noudettu internetistä osoitteesta <http://www.tuomassantasalo.fi/pages/ostovoima.php> 5.1.2010.
- VTT/Pohjois-Savon liitto (2003). Kuopion seudun maakuntakaava. Rakennemallien palveluverkko selvitys. Pohjois-Savon liitto sarja A:37.
- Ympäristöministeriö (2009): Kaupan sijainnin ohjauksen arviointiryhmän raportti. Ympäristöministeriön raportteja 21/2009.
- Ympäristöministeriö (2004). Kauppa kaavoituksessa. Ympäristöopas 115.

3.5 Työpaikka-alueet (TP1)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Voimassaolevassa seutukaavassa eikä Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa ole esitetty työpaikka-alueita. Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa sekä maakuntakaavan seudullisissa kehittämistavoitteissa korostetaan elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistämistä. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan uusia huomattavia työpaikka-alueita ei tule sijoittaa irrallisen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavassa työpaikka-alueina osoitetaan seudullisesti ja maakunnallisesti merkittävät työpaikka-alueet, jotka muodostavat n. 100 hehtaarin tai 200 työpaikan kokonaisuuden ja ovat selkeästi erotettavissa taajamatoimintojen

alueista. Lisäksi työpaikka-alueina osoitetaan tilaa vaativan erikoistavarakaupan keskittymien alueet.

Kuopion seudun maakuntakaavaan tehtävillä muutoksilla on selkeyttää ja yhdenmukaistaa työpaikka-alueiden esitystapaa ja suunnittelumääräystä erityisesti tilaa vaativan kaupan osalta. Leväsen työpaikka-alueen perustuu Kuopion seudun maakuntakaavan vahvistamisen jälkeen tapahtuneisiin muutoksiin, alueelle on rakentumassa mm. tilaa vaativaa kauppaa ja muita työpaikkoja.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa osoitetaan 6 työpaikka-alueita, joista viisi esitetään muutoksena Kuopion seudun maakuntakaavaan. Työpaikka-alueiden pinta-ala on yhteensä noin 855 hehtaaria. Lisäksi Itä-Suomen logistiikkakeskus on osoitettu merkinnällä LM/TP1 (käsitelty tarkemmin LM-alueiden yhteydessä).

Maakuntakaavamerkintä ja -määräykset

TP1	Työpaikka-alue (TP1)
	Merkinnällä osoitetaan monipuoliset työpaikka-alueet, joissa voi olla toimisto- ja palvelutyöpaikkoja, sekä ympäristöhäiriöitä aiheuttamatonta teollisuutta ja varastointia. Toimintojen määrittelyssä ratkaisevaa on toiminnan vaikutus ympäristöön. <u>Suunnittelumääräykset:</u> Alueen käytön suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomioita alueen saavutettavuuteen ja kaupunkikuvaan. Alueelle voidaan sijoittaa tilaa vaativaa kauppaa. Alueen TP1 11.815 (Kolmisoppi) käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden SL 11.503 (Kolmisoppi-Neulamäki) ja VL 11.433 (Neulaniemi) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, pienilmastoon, viheryhteyksien säilymiseen ja alueille kohdistuviin päästöihin.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

TP-alueiden esitystavan ja suunnittelumääräyksen muutos: TP 11.815 Kolmisoppi, TP 11.811 Kumpusaari, TP 11.816 Leväsen, TP 11.814 Päiväranta, TP 13.810 Toivala. Alueet osoitetaan TP1 -alueina.

Kumotaan TP 11.815 Kolmisoppi, TP 11.811 Kumpusaari, TP 11.816 Leväsen, TP 11.814 Päiväranta, TP 13.810 Toivala.

TP1 11.816 Leväsen, laajennus

A 11.001 kumotaan niiltä osin kuin se sijaitsee laajennetulla työpaikka-alueella.

Vaikutukset

Työpaikka-alueet on sijoitettu kiinni nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen.

Toteutus

Maakuntakaavan ohjausvaikutus toteutuu kuntakohtaisen yleis- ja asemakaavoituksen yhteydessä.

3.6 Teollisuusalueet (T, T/Kem, sv-11)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Sekä valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa että kaavatyölle asetetuissa seudullisissa tavoitteissa korostetaan elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistämistä. Sekä maankäyttö- ja rakennuslain että valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tavoitteena on, että alueiden käyttö ja rakentaminen järjestetään siten, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan seuraavaa: "Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen. Alueidenkäytön suunnittelussa olemassa olevat tai odotettavissa olevat ympäristöhaitat ja poikkeukselliset luonnonolot tunnistetaan ja vaikutuksia ehkäistään. Alueidenkäytön suunnittelussa on haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätettävä riittävän suuri etäisyys." Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan uusia huomattavia työpaikka-alueita ei tule myöskään sijoittaa irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta.

EU:n neuvosto on antanut Direktiivin 96/82/EY (ns. Seveso II –direktiivi) vaarallisten aineiden käsittelystä ja varastoinnista aiheutuvan suuronnettomuusvaaran torjunnasta. Direktiivin tavoitteena on suuronnettomuuksien ehkäiseminen ja niiden seurausten rajoittaminen. Tavoitteeseen pyritään valvomalla:

- uusien tuotantolaitoksien sijoittumista
- olemassa oleviin laitoksiin tehtäviä muutoksia
- olemassa olevien tuotantolaitoksien läheisyydessä toteutettavia rakennushankkeita.

Suomessa Seveso II –direktiivin maankäytön suunnittelua ja vaarallisia kemikaaleja käsitteleviä ja varastoivia tuotantolaitoksia koskeva osuus on huomioitu sekä kemikaali- että maankäyttö- ja rakennuslaissa. Molempien lakien tavoitteena on onnettomuusvaaran huomioonottaminen uusia laitoksia sijoitettaessa, olemassa olevia laitoksia laajennettaessa sekä suunniteltaessa alueidenkäyttöä ja rakentamista olemassa olevien tuotantolaitoksien läheisyydessä. Valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin kuuluu yleistavoite, jonka mukaan alueidenkäytössä kiinnitetään huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen. Valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin kuuluu myös erityistavoite, jonka mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätettävä riittävän suuri etäisyys. Suuronnettomuusvaraa aiheuttavat laitokset on erityistavoitteen mukaan sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista.

Suomessa vaarallisten kemikaalien käsitteleviä ja varastoivia laitoksia valvoo TUKES, joka ylläpitää listaa Seveso II -direktiivin mukaisista tuotantolaitoksista ja varastoista. Tuotantolaitoksen ja varastojen lukeutuminen Seveso II -direktiivin mukaisiin tuotantolaitoksiin riippuu käytettävistä (varastoitavista) kemikaaleista ja niiden pitoisuuksista, minkä vuoksi tuotantolaitoksien ja varastojen tilanne voi tässä suhteessa muuttua hyvinkin nopeasti esim. tuotantoprosesseissa tapahtuvien muutoksien myötä. Näin ollen kaavoitettaessa teollisuusalueita tai niiden läheisiä alueita on suunnittelun yhteydessä syytä varmistua, ettei alueella tai sen läheisyydessä ole Seveso II -direktiivin mukaista laitosta tai varastoa. Ajantasainen tieto tulee tarkistaa Turvatekniikan keskukselta (TUKES).

TUKES:in nettisivuilla olevan listauksen (päivätty 8.10.2009) mukaan Pohjois-Savossa on 11 Seveso II-direktiivin mukaista tuotantolaitosta ja varastoa, jotka on esitetty taulukossa 3.6.1. Taulukossa on esitetty myös tuotantolaitosten konsultointivöhykkeet.

Taulukko 3.6.1 Seveso II -direktiivin mukaiset tuotantolaitokset Pohjois-Savossa

Tehdas tai varasto	Kunta	Konsultointivähykkeen laajuus/km
Forcit Oy Ab	Kuopio	2
Kuopion Energia, Haapaniemi	Kuopio	0,5
Kuopion Energia, Kumpuniemi	Kuopio	0,5
St1 Oy, Kuopion Kelloniemi	Kuopio	0,5
Teboil Oy	Kuopio	1
Kemphos Oy, Kemiittiasema	Siilinjärvi	1,5
Kemphos Oy, Siilinjärven tehtaot	Siilinjärvi	2
CrTe-Plating Oy	Varkaus	0,5
Shell Oy Ab	Varkaus	0,5
Stora Enso Fine Papers Oy	Varkaus	1,5
Varenso Oy	Varkaus	0,5

Lähde:TUKES Direktiivin 96/82/EY mukaiset laitokset Suomessa tilanne 8.10.2009

Suunnitteluperiaatteet

Teollisuus- ja varastoalueiden ja -kohteiden osoittamisen lähtökohtana on ollut 100 ha:n pinta-ala tai vähintään 200 työpaikkaa. Teollisuus- ja varastoalueet, joille voidaan sijoittaa vaarallisia kemikaaleja käsittelevä tuotantolaitos, on merkitty maakuntakaavaan T/kem alue tai kohdemerkinnällä. Seveso II –direktiivin mukaisten tuotantolaitosten suojavyöhykkeet (sv-11) on merkitty Ympäristöministeriön ohjekirjeen 3/501/2001 ja TUKES:in ylläpitämän Seveso-kohdelistauksessa ilmoitetun konsultointivähykkeen mukaisesti. Suojavyöhykkeen etäisyys mitataan vaarallisten aineiden varastoista. Maakuntakaavassa esitetyt Seveso II -direktiivin mukaiset laitokset perustuvat **3.10.2007** päivättyyn TUKES:in listaan

Maakuntakaavan teollisuustoimintojen alueet on osoitettu kaavan laadinnan mukaisen maankäytön perusteella. Teollisuudessa, erityisesti metsäteollisuudessa, on menossa rakennusmuutos, jonka myötä teollisuuslaitoksia voidaan joutua sulkemaan myös jatkossa. Rakennus-

nemuutoksen myötä jää vapaaksi valmista infrastruktuuria ja rakennettuja alueita, jotka sijaitsevat olemassa olevassa rakenteessa. Tämän tyyppisten alueiden osalta voidaan harkita perusteltua poikkeamista maakuntakaavasta yleis- tai asemakaavoituksen yhteydessä, kun alueille suunnitellaan uusia käyttötarkoituksia.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on osoitettu yksitoista teollisuustoimintojen aluetta, joiden pinta-ala on n. 1 400 hehtaaria. Alueiden lisäksi maakuntakaavassa on osoitettu neljä teollisuusaluetta t -kohdemerkinnällä sekä kolme Seveso II-direktiivin mukaista tuotantolaitosta t/kem -kohdemerkinnällä. Lisäksi t/kem -kohteiden ympärille on osoitettu Seveso II -direktiivin mukaiset suojavyöhykkeet sv-11 –merkinnällä. Maakuntakaavassa esitetyt Seveso II -direktiivin mukaiset laitokset perustuvat 3.10.2007 päivättyyn TUKES:in listaan lukuun ottamatta Rautaväärille osoitettua Maxam Oy:n (t/kem 44.800) merkintää, joka on suunnitteilla oleva varastoalue, eikä näin ole mukana TUKES:in ylläpitämässä listauksessa.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

T	Teollisuus- ja varastoalue Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät teollisuus- ja varastoalueet.
t	<u>Suunnittelumääräys:</u> Alueen käytön suunnittelussa tulee huolehtia siitä, että merkittävät ympäristöhäiriöt viereisille alueille estetään.
t/ kem	Teollisuus- ja varastoalue, jolle saa sijoittaa merkittävän, vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät kemianteollisuuden alueet ja tuotantolaitokset. Alueella t/kem 51.803 Stora Enson tehtaat, Varkaus, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona. Alueella t/kem 11.802 Savon Sellu, Kuopio, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona. <u>Suunnittelumääräys:</u> Alueen käytön ja sen lähiympäristön suunnittelussa tulee huomioida vaarallisten kemikaalien käytöstä ja varastoinnista aiheutuvat ympäristöriskit.
sv-11	Suojavyöhyke (sv-11) Merkinnällä osoitetaan Seveso II –direktiivin mukaisten tuotantolaitosten konsultointivyöhykkeet. <u>Suunnittelumääräys:</u> Suojavyöhykkeen sisällä alueen käytön suunnittelussa on selvítettävä tuotantolaitoksen toimintaan liittyvät riskit suuronnettomuusvaaran kannalta. Alueelle rakentamisen on tarkoitettu perustuvaksi yksityiskohtaisempaan suunnitteluun. Lupaharkinnan yhteydessä tulee huomioida erityisesti alueella oleva onnettomuusvaara ja ottaa huomioon turvallisuuden edellyttämät etäisyydet (MRA 57§). Suunniteltaessa alueen käyttöä on palo- ja pelastusviranomaisille ja toiminnanharjoittajalle sekä tarvittaessa Turvatekniikan keskukselle (TUKES) varattava mahdollisuus lausunnon antamiselle. Alueelle ei tule sijoittaa toimintoja, jotka lisäävät merkittävästi suuronnettomuusriskille altistuvien määrää, kuten kouluja, päiväkoteja, sairaaloita tms. Alueelle voidaan sijoittaa muuta teollisuutta tai muuta vastaavaa toimintaa.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan

Lisätään merkinnän teollisuus- ja varastoalue, jolla on/ jolle saa sijoittaa merkittävän vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen, t/kem kuvaukseen täydennys: *Alueella 11.802 Savon Sellu, Kuopio, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona.*

Vaikutukset

Maakuntakaavassa esitetyt teollisuus- ja varastoalueet ovat kaavan mukaisessa käytössään lukuun ottamatta Rautavaaran Maxamin teollisuus- ja varastoaluetta. Edellä mainittua aluetta lukuun ottamatta alueet on yleis- ja asemakaavoitettu. Jätteen energiakäytön vaikutuksia on tarkasteltu jätteenkäsittelyalueiden yhteydessä

Toteutus

Maakuntakaavan ohjausvaikutus toteutuu kuntakohtaisen alemmanasteisen kaavasunnittelun ja ympäristölupamenettelyn kautta.

Tausta-aineisto:

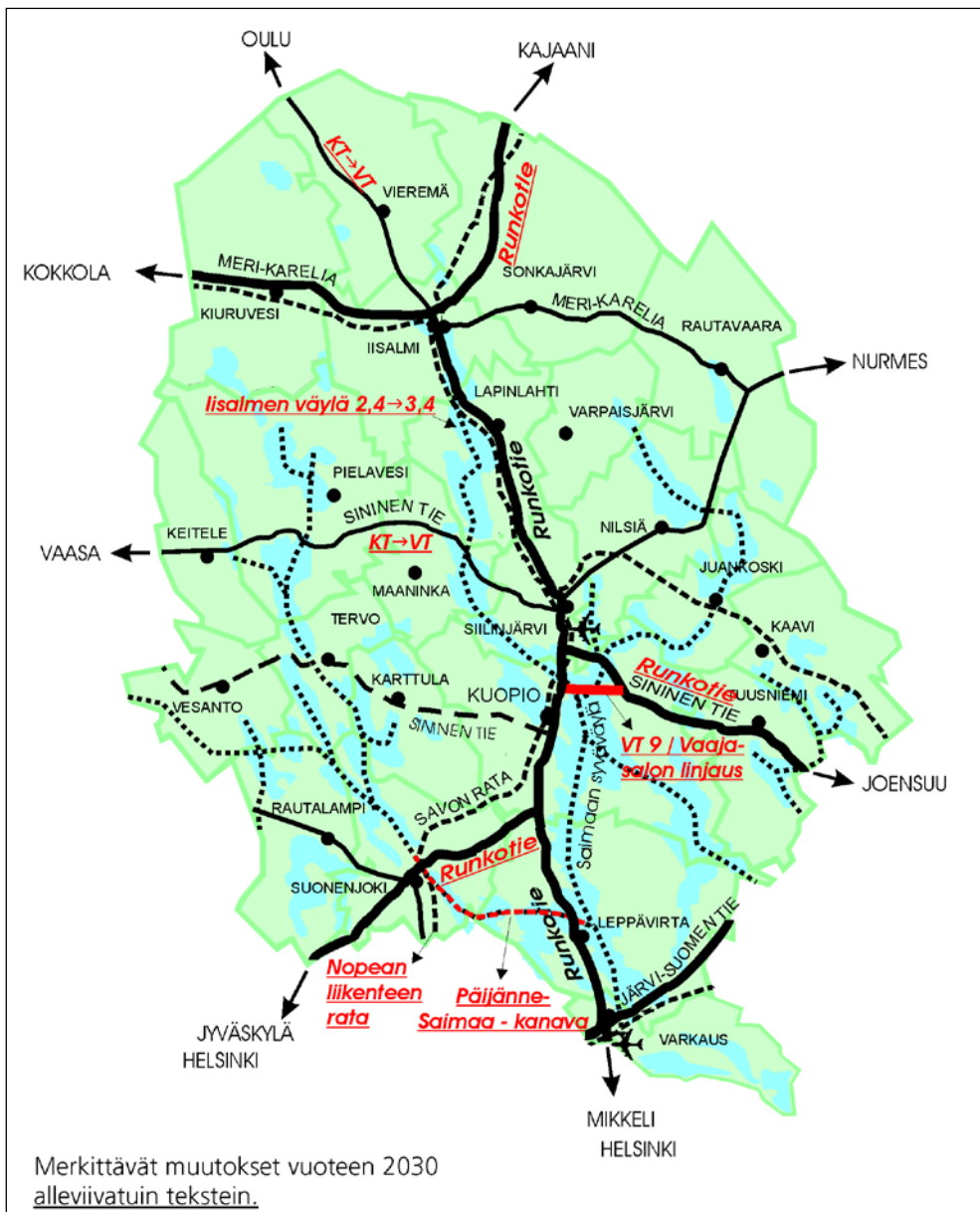
- Ympäristöministeriö: Kemikaaleja käsittelevät ja varastoivat tuotantolaitokset – onnettomuusvaaran huomioon ottaminen kaavoituksessa. Ympäristöministeriön ohjekirje 3/501/2001.
- Turvatekniikan keskus. Direktiivin 96/82/EY mukaiset laitokset Suomessa (3.10.2007 päivätty listaus). Noudettu internetistä osoitteesta:
- <http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Kemikaalit-ja-kaasu/Ohjeita-oppaita-luentomateriaalia/>
- Turvatekniikan keskus. Direktiivin 96/82/EY mukaiset laitokset Suomessa (8.10.2009 päivätty listaus). Noudettu internetistä 23.6.2010 osoite:
- <http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Kemikaalit-ja-kaasu/Ohjeita-oppaita-luentomateriaalia/>

LIIKENTEESSÄ SAAVUTETTA- VUUTTA JA SUJUVUUTTA

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman mukaan maakunnan kehitykselle ovat elintärkeitä sujuvat tie- ja ratayhteydet erityisesti pääkaupunkiseudun suuntaan (VT5, Savonrata). Jatkossa tulevat korostumaan myös yhteydet Jyväskylän ja Tampereen suuntaan (VT9, Pieksämäki-Tampere -rata) sekä Venäjän Karjalan (VT9, ent. vt17) ja Pietarin alueelle. Pääkaupunkiseudulle ja sieltä edelleen ulkomaille suuntautuvissa yhteyksissä Kuopion lentoasemalla on vahvasti kasvava merkitys. Maakunnan teollisuuden raaka-aineiden ja tuotteiden sekä biopolttoaineiden kuljetusten kannalta tärkeä on myös Varkauden- Siilinjärven -syväväylä ja yhteydet edelleen Itämerelle.

Biopolttoaineiden sekä raakaapuun kasvavien kuljetusten näkökulmasta tulevaisuudessa korostuu myös alemman tieverkon ympärivuotinen liikennöitävyys. Talvivaaran kaivoksen käynnistyminen puolestaan aiheuttaa huomattavan kuljetusten lisäyksen ja merkityksen kasvun lisämi-Ylivieska-radalle.

Maakunnan kehittämisstrategiassa keskeisellä sijalla on elinkeinojen kehittäminen ja vahvistaa elinkeinoperustaa kehittämällä globaalissa taloudessa kilpailukykyistä yritystoimintaa. Tähän pyritään mm. parantamalla yritysten toimintaympäristöä ja -edellytyksiä sekä kehittämällä liikenneyhteyksiä ja logistiikkaa.

Kuva 3.6.1 Pohjois-Savon liikenneverkko v. 2005 ja merkittävimmät muutokset vuoteen 2030

3.7 Tieverkko

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan, että "Liikennejärjestelmä ja alueidenkäyttö sovitetaan yhteen siten, että vähennetään henkilöautoliikenteen tarvetta ja parannetaan ympäristöä vähän kuormittavien liikennemuotojen käyttöedellytyksiä. Erityistä huomiota kiinnitetään lisäksi liikenneturvallisuuden parantamiseen. Alueidenkäytössä on edistettävä matka- ja kuljetusketjujen toimivuutta ja turvattava edellytykset julkiselle liikenteelle sekä eri liikennemuotojen yhteistyön kehittämiselle. Alueidenkäytössä on varattava riittävät alueet tavara- ja henkilöliikenteen terminaalien ja matkakeskusten toimintaa ja kehittämistä varten."

Tavoitteena on tehdä maakuntakaavaan riittäviin selvityksiin ja suunnitelmiin tukeutuen seudullisen aluerakenteen sekä valtakunnallisen tieverkon kehittymisen edellyttämät pitkän aikavälin aluevaraukset, joissa huomioidaan valtakunnalliset alueiden käytön tavoitteet yhteysverkostojen osalta.

Suunnitteluperiaatteet

Päätieverkolla keskeiset kehittämistarpeet liittyvät osin valtakunnallisiin tarpeisiin ja osin Pohjois-Savon aluerakenteen tulevaan kehitykseen. Liikenneverkon käsittely maakuntakaavassa perustuu v. 2008 valmistuneeseen Pohjois-Savon liikennejärjestelmästrategiaan sekä Varkauden – Pieksämäen seudun sekä Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmiin.

Maakuntakaavassa esitetään tieverkon toiminnallinen luokitus vuodelle 2030.

Vuoden 2006 alussa voimaan astuneen maantielain mukaan osa pääteistä luokitellaan runkoteiksi. Tavoitteena on luoda suppea korkean palvelutason tieverkko. Runkoteillä paikallinen liikenne pyritään erottelamaan pitkämatkaisesta liikenteestä tarvittavin liittymä- ja rinnakaistiejärjestelyin. Runkotieverkon laajuudesta ei ole päätöksiä, vaan ainoastaan LVM:n asettaman työryhmän esitys keskustelujen pohjaksi. Runkotieverkkoluokituksen käsittely on nyttemmin keskeytetty LVM:n toimesta. Em. luokituksesta poiketen maakuntakaavassa esitetään valtatie 9 runkotienä Pohjois-Savon maakuntasuunnitelman mukaisesti.

Valtatie 9 on vahvistunut runkotienä Keski-Suomen maakuntakaavassa Pohjois-Savon rajalle saakka. Em. syistä on entistäkin perustellumpaa, että koko Suomen halkova vt9 myös luokitellaan runkotieksi koko pituudeltaan eli aina Joensuuhun saakka.

Em. lisäksi kaavassa esitetään merkittävimmät taajamien sisään sijoittuvat maantieverkon jatkeena olevat kokooja- ja pääkadut. Yhdystiet esitetään, siltä osin kuin niillä on merkitystä kyläverkoston toimivuuden ja tavaraliikenteen logistiikan kannalta.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on esitetty valtatiet, kantatiet ja seututiet kokonaisuudessaan sekä yhdystiet niiltä osin kuin niillä on ylikunnallista merkitystä tai merkitystä kyläverkoston toimivuuden kannalta. Lisäksi kaavaan on merkitty maakunnallinen näkemys runkoteistä sekä taajamarakenteen sisään sijoittuvat maantieverkon jatkeena olevat tärkeimmät kokoojakadut. Kaavaan sisällytetty tiestö jakautuu eri tieluokkiin seuraavasti: Valtatiet 320 km (sis.runkotiet), kantatiet 297 km, seututiet 993 km ja yhdystiet 955 km.

Kaavassa oleva tiestö on jo nykyisin olemassa muutamaa merkittävämpää poikkeamaa lukuun ottamatta.

Uusina tieyhteyksinä kaavassa on osoitettu valtatien 5 oikaisut Leppävirran kirkonkylän kohdalla sekä Nerkoon kohdalla Lapinlahdella ja valtatien 9 uusi linjaus Tuusniemellä sekä kantatien 88 uusi linjaus Vieremän lisälmen rajalla. Merkinnät perustuvat tiehallinnon tekemiin /tekeillä oleviin yleissuunnitelmiin. VT 23:n oikaisutarve Varkaudessa esitetään yhteystarvetta kuvaavalla nuolimerkinnällä, koska siitä ei ole laadittu yleissuunnitelmaa. Yhteystarvemerkinä kuuluu ns. kehittämisperiaatemerkintöihin, joita on käsitelty kohdassa 3.2 Kehittämisperiaatemerkinnät.

Parannettava tieyhteys- merkinnällä kaavassa osoitetaan aluerakenteen kannalta keskeisiä tieyhteyksiä, jotka edellyttävät siinä määrin merkittäviä vielä ennakoimattomia ja suunnitelmattomia parantamistoimia, että ne heijastuvat mahdollisesti myös ympäröivään maankäyttöön esim. tielinjauksen muutoksen muodossa.

Edellytyksenä tien osoittamiselle em. merkin-
nällä on ollut, että tie tullaan rakentamaan uu-
teen paikkaan ja/tai nelikaistaistamaan tai että
tielle tullaan rakentamaan ennakoimattomiin
paikkoihin eritasoliittymiä. Merkin-
nän tarkoi-
tuksena on lähinnä informoida tien varren
asukkaita ja maanomistajia odotettavissa ole-
vista mahdollisista ympäristöön vaikuttavista
toimenpiteistä.

Teiden toiminnallinen luokitus poikkeaa pää-
tiestön osalta tiehallinnon luokittelusta ainoas-
taan kantateiden 77 (Sininentie) ja 88 (Oulun-
tie) osalta, jotka kaavassa on luokiteltu valta-

teiksi. Molemmat em. teistä on osoitettu vah-
vistetussa Ylä-Savon seudun maakuntakaa-
vassa valtateinä. Liikenne- ja viestintäministe-
riön asettaman työryhmän runkotieverkkoesi-
tyksestä kaava poikkeaa siten, että valtatie 5
lisäksi kaavassa on Pohjois-Savon maakunta-
suunnitelman mukaisesti esitetty runkoteinä
myös vt 9 Jyväskylä – Kuopio – Joensuu.

***Ympäristöministeriö jätti 7.12.2011 anta-
massaan päätöksessä vahvistamatta val-
tatien 9 runkotiemerkin-
nän.***

Maakuntakaavamerkin- nät ja -määräykset

(alueilla, joita merkin-
nät koskevat on voimassa rakentamista koskeva rajoitus, MRL 33 §):

Moottoritie tai moottoriliikennetie

mo

Runkotie (rt)

rt/vt/kt

Runkotiet yhdistävät pääkaupunkiseudun ja valtakunnan suurimmat kaupunkiseu-
dut, pääkaupunkiseudun ja valtakunnan osat sekä useimmat suurista kaupunkiseu-
duista toisiinsa. Runkotiet palvelevat myös keskeisiä kansainvälisiä yhteyksiä. Liitty-
mäjärjestelyt runkoteille toteutetaan moottoriteiden tapaan eritasoliittyminä. Paikal-
linen liikenne pyritään erottelemaan pitkämatkaisesta liikenteestä rinnakkaistiejärjes-
telyin. Runkotiet on merkitty kaavaan kaksoismerkinnällä, jossa merkin-
nän alkuosa ilmaisee tien nykyisen luokan (vt/rt, mo/rt).

Valtatie (vt)

Valtatiet yhdistävät maakunta- ja ylempiluokkaisia keskuksia toisiinsa, toimivat tär-
keimpinä ulkomaanliikenteen reitteinä sekä muodostavat maantieverkon rungon sel-
laisilla laajoilla alueilla, joilla muutoin olisi vain alempilukkaisia teitä.

Kantatie (kt)

Kantatiet yhdistävät kaupunkikeskukset tärkeimpiin liikennetarvesuuntiinsa ja täy-
dentävät valtatieverkkoa. Lyhyehköt kaupunkien yhdyslinkit valtatieverkkoon luoki-
tellaan pituudesta riippuen seutu- tai yhdysteiksi.

Seututie tai pääkatu

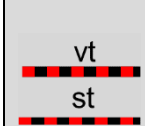
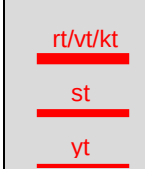
st

Kaavassa on merkitty seututiemerkin-
nällä (st) seututeiden ohella myös niiden jat-
keena olevat taajamarakenteen sisään sijoittuvat tärkeimmät pääkadut. Seututiet yh-
distävät kuntatason keskuksia tärkeimpiin liikennetarvesuuntiinsa ja kytkevät merkit-
tävimät muut liikennettä synnyttävät kohteet sekä yleiset rajanylityspaikat ylempi-
luokkaiseen verkkoon. Valtatieluokkaisen moottoriväylän rinnakkaistie on yleensä
seututie.

yt

Yhdystie tai kokoojakatu

Kaavassa on merkitty yhdystiemerkin-
nällä (yt) yhdysteiden lisäksi myös niiden jatkeena
olevat taajamarakenteen sisään jäävät merkittävimmät kokoojakadut. Yhdystiet toimi-
vat etupäässä paikallis- ja kyläkeskusten sekä haja-asutusalueiden liikenneyhteyksinä.
Yhdysteihin kuuluvat maantiet, jotka eivät kuulu edellä mainittuihin ylempiin luokkiin.

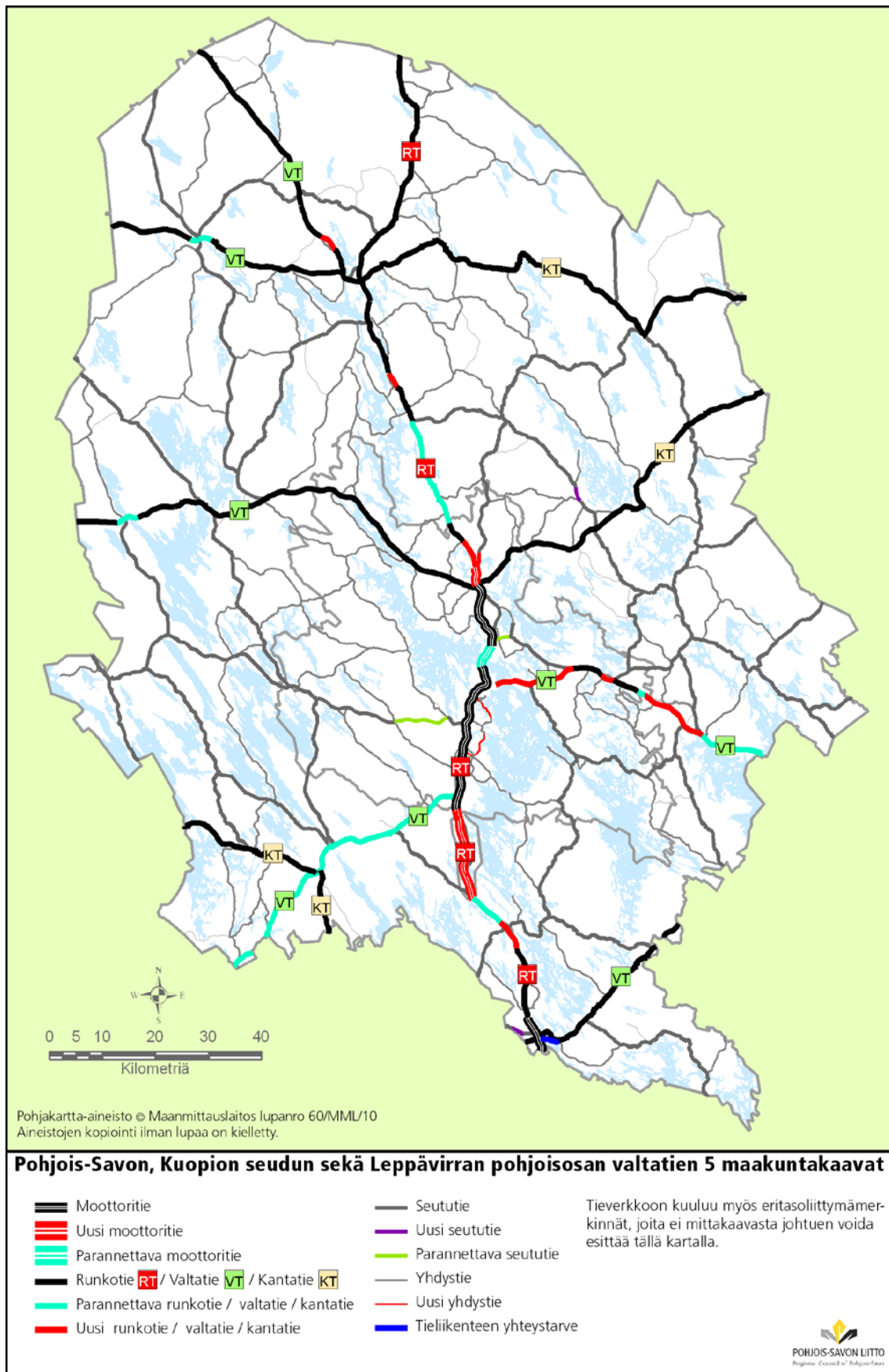
	Merkittävästi parannettava tieyhteys Merkinnällä osoitetaan sellaisia aluerakenteen kannalta keskeisiä tieyhteyksiä, joille on odotettavissa merkittäviä, mutta vielä suunnittelemattomia parantamistoimia (esim. uusi tielinjaus), jotka tulevat heijastumaan myös ympäröivään maankäyttöön. <u>Suunnittelumääräys:</u> Tieyhteyttä tulee kehittää siten, että se tukee ja mahdollistaa kaupunkiseudun aluerakenteen kehittymisen maakuntakaavaan sisältyvien maankäyttöratkaisujen mukaisesti. <u>Suunnittelumääräys:</u> Valtatien 9 suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä alueella olevien tai siihen rajautuvien Natura 2000- verkostoon kuuluvien alueiden SL 31.542 (Keurunmäki-Haavikkolehto) ja SL 31.554 (Kurkivuori, Suonenjoki) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin sekä geologisiin arvoihin.
	Uusi tieyhteys Eritasoliittymä Uusi eritasoliittymä Uusi liikennetunneli

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Valtatie 9 Jännevirran sillan kohdalla osoitetaan parannettavan tien merkinnällä. Vanha merkintä kumotaan. Perusteluna muutokselle ja merkinnälle on sillan merkittävät parantamistarpeet tai rakentamistarpeet uuteen paikkaan, mikäli valtatie 9 suunniteltu oikaisu Vaajasalon kautta ei toteudu. Kaavakartassa todettu tien muutos seututiekse tapahtuu vasta sitten, kun valtatie 9 uusi linjaus Vaajasalon kautta toteutuu.

Vahvistuneesta Kuopion seudun maakuntakaavasta poiketen valtatie 9 esitetään vt/rt -merkinnällä. Em. tiet ovat Pohjois-Savon maakuntakaavassa uudelleen tarkastelun kohteena ainoastaan ko. luokituksen osalta.

Ympäristöministeriö jätti 7.12.2011 antamassaan päätöksessä vahvistamatta valtatie 9 runkotiementä.

Kuva 3.7.1 Maakuntakaavan tieverkko

Vaikutukset

Henkilöauto säilyy maakunnan alueella pääasiallisena liikkumisvälineenä, vaikka kaavan aluevarausten ja kehittämismarkintojen taustalla olevat toimenpiteet parantavatkin jonkin verran joukkoliikenteen, pyöräilyn ja jalankulun olosuhteita. Maakuntakaavalla taataan liikenteen sujuvuuden edellyttämien toimenpiteiden mahdollistuminen alueen liikenneverkolla ja erityisesti valtatiellä 5 ja 9.

Pääteiden kehittäminen tukee pitkämatkaista työssäkäyntiä ja palvelujen käyttöä sekä lisäliikenne- ja palvelualueiden laajeneminen voi johtaa osaltaan liikkumisen lisääntymiseen, mikäli maankäytön kehittämisen keinoin ei pystytä ko. kehitystä kompensoimaan.

Ennustettu liikennemäärien kasvu tulee lisäämään onnettomuusmääriä. Valtateille suunnitellut kehittämishankkeet pienentävät kuitenkin erityisesti vakavien onnettomuuksien riskiä.

Maiseman ja kulttuuriympäristön kannalta voidaan liikennejärjestelmätasolla arvioida lähinnä suurimpien hankkeiden sekä uusien yhteyksien periaatteellisia vaikutuksia. Suuret tiehankkeet tulevat aiheuttamaan paikallisesti merkittäviä muutoksia lähimaisemaan ja myös kulttuuriperintöön. Vaikutusten ei voida kuitenkaan katsoa olevan erityisen merkittäviä koko maakuntaa ajatellen.

Toteutus

Kaavavarausten taustalla olevien hankkeiden toteuttaminen tapahtuu alueen kuntien ja valtion toimesta käytettävissä olevien taloudellisten resurssien määrittelemällä aikataululla.

Kaavavarausten taustalla olevien hankkeiden toteuttaminen vuoteen 2030 mennessä edellyttää rahoitusresurssien nostamista jonkin verran.

3.8 Rautatiet

Lähtökohdat ja tavoitteet

Savon rata on yksi maamme tärkeimmistä pohjois-etelä-suuntaisista pääradoista ja kuuluu LVM:n asettaman työryhmän esityksen mukaan nopeille junille parannettavaan runkora- taverkkoon etelästä Kuopioon saakka ulottu- vana ja sekä raskaan tavaraliikenteen verkkoon koko pituudeltaan. Lisäksi kaikki Pohjois-Savon ratayhteydet taajamien sisäisiä teollisuusrai- teita sekä lisveden rataa lukuun ottamatta kuu- luvat TEN- verkkoon. Pohjois-Savon maakunta- suunnitelmassa Savon rataa esitetään LVM:n asettaman työryhmän esityksestä poiketen pa- rannettavaksi nopean junaliikenteen radaksi aina Kajaaniin saakka. Lähtökohtana suunnitel- massa on pidetty, että nopean junaliikenteen runkoverkon tulee ulottua kaikkiin maakunta- keskuksiin.

Savon radalla on sekä henkilö- että tavaralii- kennettä. Vastaavasti myös lisäliikenne- rata palvelee sekä tavara- että henkilöliiken- nettä. Radan merkitys tulee kasvamaan merkit- tävästi Talvivaaran kaivoksen kuljetusten vuoksi. Savon radasta erkaneva Siilinjärvi-Viini- järvi rata on tärkeä tavaraliikenteen yhteys pal- vellen Kemiran kuljetuksia ja mm. transitoli- kennettä. Rata tullee jatkossa mahdollisesti ole- maan myös henkilöliikenteen käytössä, mikäli mm. Tahkovuoren matkailualueen kehittymi- nen luo sille riittävän kysynnän. Pieksämäeltä Varkauden kautta Joensuuhun johtava rata on tärkeä henkilöliikenteen rata palvelen myös mm. Varkauden teollisuuden kuljetuksia. Em. ratojen lisäksi alueella on Kuopion Iloharjasta Kumpusaaren syväsatamaan sekä Suonenjo- elta lisvedelle johtavat sivuradat.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti maakuntakaavalla turvataan rata- verkon kehittämismahdollisuudet. Savon radan osalta kehittämistoimet tarkoittavat lähinnä ra- dan parantamista nopealle junaliikenteelle ja sen kaksoisraiteistamista. Siilinjärvi - Viinijärvi - ja lisäliikenne- rata osalta kysymys on radan sähköistämisestä. Tahkovuoren matkai- lualueen vahva kasvu edellyttää sen liikennehy- teyksien kehittämistä huomioiden pitkällä aika- välillä myös raideliikenteen antamat mahdolli- suudet.

Suunnitteluperiaatteet

Kaavavarausten lähtökohtana on olemassa oleva rataverkko ja siihen RHK:n toimesta suunnitellut kehittämistoimenpiteet. Aluevarauksia tehtäessä huomioidaan lisäksi Pohjois-Savon liikennestrategiassa sekä Varkauden – Pieksämäen ja Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelmissa esiin nousseet raideliikenteen kehittämistarpeet. Suunnitelluilla rataverkkoon kohdistuvilla parantamistoimilla ei ole vaikutusta aiempien seutu- ja maakunta-kaavojen mukaisiin aluevarauksiin maakunta-kaavan yleispiirteisyydestä johtuen. Sen sijaan suunnitellut uudet liikennepaikat ja yhteystarpeet näkyvät myös kaavassa uusina varauksina.

Aluevaraukset

Savon rata on merkitty maakuntakaavaan nopean junaliikenteen radaksi (160 - 200 km/h). Rata on merkitty kaavaan osittain nykytilanteesta poiketen kaksiraiteisena etelästä aina Kainuun rajalle saakka. Savonradasta Viinijärvelle sekä Ylivieskaan samoin kuin Pieksämäeltä Varkauden kautta Joensuuhun johtavat radat on kaavassa osoitettu päärata-merkinnällä. Savonradasta Suonenjoelta lisvedelle johtava rata samoin kuin Pieksämäki-Joensuu radasta Varkauden tehtaille johtava rata on osoitettu kaavassa sivuratana.

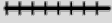
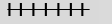
Nykytilanteeseen nähden kaavassa esitetään seuraavat uudet merkinnät / aluevaraukset:

- Savon radan ja Iisalmi- Ylivieska-radon liittymään sijoittuva kolmioraide Iisalmessa uusi päärata-merkinnällä
- Luikonlahden kaivokselle johtava pistoraide on osoitettu uutena sivuratana.

Raideliikenteen aluevarauksia kaavassa on yhteensä 335 km.

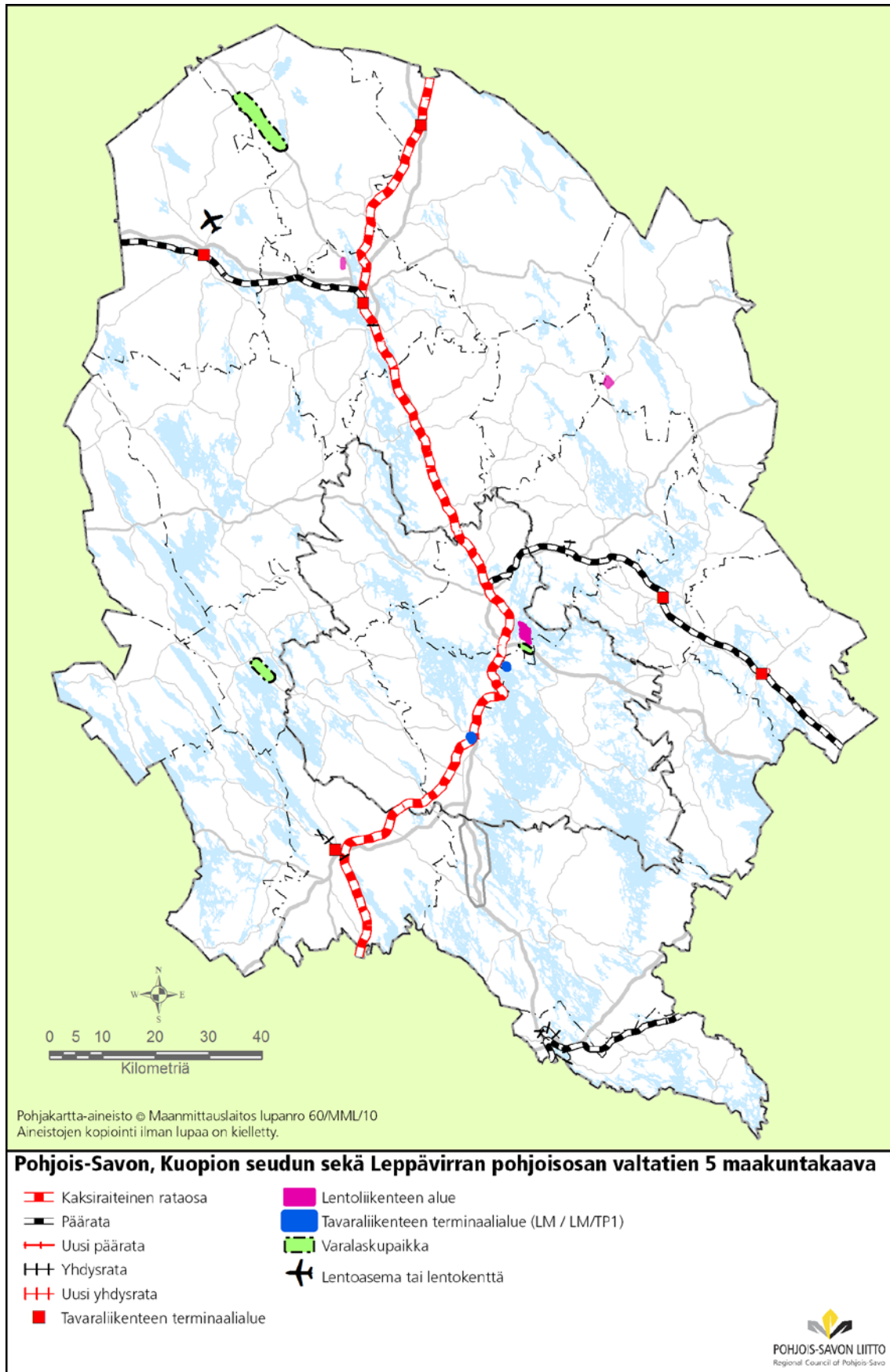
Maakuntakaavamerkinnät ja – määräys

(alueilla, joita merkinnät koskevat on voimassa rakentamista koskeva rajoitus, MRL 33 §):

	Kaksiraiteinen nopean liikenteen rataosa (tavoitenoisuus 160 – 200 km/h), Merkinnällä osoitetaan nopealle junaliikenteelle kehitettävät kaksiraiteiset rataosat.
	Nopean junaliikenteen rata (tavoitenoisuus160 - 200 km/h) Merkinnällä osoitetaan nopealle junaliikenteelle kehitettävät yksiraiteiset rataosuudet.
	Päärata
	Uusi päärata
	Yhdys- tai sivurata
	Uusi sivurata

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Kuopion seudun maakuntakaavasta poiketen kaavassa esitetään Vuorela- Iisalmi- rataosuus kaksiraiteisena.

Kuva 3.8.1 Raide- ja lentoliikenne ja tavaraliikenteen terminaalit

Vaikutukset

Rautatieliikenteen kilpailukyky tulee paranemaan Pohjois-Savon ulkopuolelle suuntautuvissa matkoissa nopeutuvien yhteyksien ansiosta. Pitkällä aikavälillä kaava mahdollistaa radan parantamisen kaksiraiteiseksi maakunnan etelärajalta Siilinjärvelle saakka liikenteen sen edellyttäessä. Nopean junaliikenteen radan ulottamisella pohjoisessa maakunnan rajalle saakka luodaan mahdollisuudet Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti raideliikenteen eli *”ympäristöä vähän kuormittavien liikennemuotojen käyttöedellytysten”* parantamiseen maakuntakeskusten välisissä sekä niistä pääkaupunkiseudulle suuntautuvissa yhteyksissä. Kaava nostaa esille myös uuden ratayhteyden mahdollisen rakentamistarpeen Tahkovuoren vahvasti kasvavalle matkailualueelle. Kaava ei kuitenkaan sisällä raideyhteyttä koskevaa aluevarausta. Ratayhteydestä luontoon ym. kohdistuvat vaikutukset voidaan arvioida vasta, kun radan tulevasta sijainnista on olemassa näkemys.

lisalmen kolmioraide sijoittuu rakennetun taa-jaman välittömään läheisyyteen ja aiheuttaa mahdollisesti melu- ym. vaikutuksia ko. alueelle, mutta toisaalta vähentää ko. häiriöitä lissalmen ratapihalla ja parantaa merkittävällä tavalla Talvivaaran kaivoksen yhteyksiä Ylivieskan suuntaan.

Raideliikenteen nopeutuminen ei uudesta äänettömämmästä kalustosta johtuen lisää melutasoa. Sen sijaan melutaso tulee kasvamaan vuorotarjonnan kasvaessa. Samoin tavaraliikenteen lisääntyessä raskaiden tavarajunien aiheuttamat melu- ja värinävaikutukset tulevat kasvamaan.

Toteutus

Rautateiden toteuttaminen tapahtuu ratalain (110/2007) pohjalta Liikenneviraston toimesta.

Tausta-aineisto

- Pohjois-Suomen tavaraliikenteen kehittämissuunnitelma.
- Etelä-Suomen rataverkon tavaraliikenteen kehittäminen -selvitys/ RHK 2009
- Rataverkon kuvaus 1.1.2009 / RHK 2009
- Tulevaisuuden henkilöliikenne- selvitys/RHK 2009

3.9 Vesiliikenne

Pohjois-Savon vesiväylästä rungon muodostavat Vuoksen vesistön puolella Varkauden-Siilinjärven syväväylä sekä siitä lissalmeen, Heinävedelle, Nilsijään ja Tuusniemelle erkanevat yhdysväylät. Maakunnan länsiosat kuuluvat Kymijoen vesistöalueeseen. Kymijoen vesistön puolella merkittävin on Pielavedelle johtava yhdysväylä. Yhdysväyliä täydentävät alueella olevat paikallisiväylät.

VÄYLÄT

Lähtökohdat ja tavoitteet

Merkittävimmät rahtiliikenteen väylät ovat Pohjois-Savossa Varkauden- Siilinjärven syväväylä sekä lissalmen yhdysväylä. Maan rajojen ulkopuolelle suuntautuvan rahtiliikenteen kehittymistä rajoittaa liikenteen osavuotisuus. Raakapuun uitto muodostaa Vuoksen vesistön puolella merkittävän osan alueen kuljetusjärjestelmää. Sen sijaan Kymijoen vesistön puolella uittotoiminta on päättynyt. Myös raakapuun kuljetukset proomuilla ovat vakiinnuttaneet asemansa yhtenä alueella tarjolla olevista kuljetusmuodoista.

Kallavedeltä Tahkovuoren matkailualueelle johtavan Nilsijän reitin valmistuminen sekä Riistavesi- Vehmersalmi-venereitin ja myös Kiuruveden reitillä olevan Saarikosken kanavan valmistuminen ovat lisänneet kiinnostusta veneilyn ja vesimatkailun kehittämiseen osana alueen matkailutarjontaa. Kymijoen vesistön puolella sijaitsevilla maakunnan länsiosan kunnissa vesistömatkailun merkittävämmän kehittymisen on nähty olevan sidoksissa päävesistöt yhdistävän Päijänne- Saimaa kanavan rakentamiseen. Kanavahankkeen toteutumisella olisikin merkittäviä vaikutuksia koko Pohjois-Savon ja laajemminkin Itä-Suomen vesimatkailun kehittymiselle.

Maakuntakaavan tavoitteena on turvata riittävin aluevarauksin uiton ja proomuliikenteen sekä vesistömatkailun ja veneilyn toiminta- ja kehittymisedellytykset Pohjois-Savon alueella. Tavoite on myös yhdensuuntainen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kanssa. Tavoitteissa korostetaan ympäristöystävällisten liikennemuotojen käyttöedellytysten parantamista sekä luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämistä.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaava perustuu väylä- ja reittivarausten osalta pääsääntöisesti vahvistettuihin seutukunnittaisiin seutu- ja maakuntakaavoihin sekä kuntien yleiskaavoihin.

Väyläluokittelu:

PÄÄLUOKKA			VÄYLÄLUOKKA		
1	Kauppamerenkulun väylät	Ensisijaisesti kauppamerenkulun käyttöön rakennettu ja kauppamerenkulkua varten ylläpidettävä väylä. Kauppamerenkululla tarkoitetaan tässä yhteydessä selalaista rannikon alusliikennettä, joka maksaa väylämaksuja. Sisävesillä kauppamerenkulun väyläksi lasetaan Saimaan syväväylä.	VL1	Kauppamerenkulun 1-lk väylät (pääväylät)	Valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävät kauppamerenkulun pääväylät, joilla kulkee valtaosa vesiliikenteen tavaravirroista. Liikennöinti mahdollista ympärivuotisesti kaikissa näkyvyysolosuhteissa.
			VL2	Kauppamerenkulun 2-lk väylät	Lähinnä paikallista merkitystä omaava kauppamerenkulun väylä, tai pääväylään liittyvä rinnakkais- tai yhdysväylä.
2	Yhdysväylät	Ensisijaisesti muun hyötyliikenteen kuin kauppamerenkulun käyttöön rakennetut ja ylläpidettävät väylät sekä alueellisesti merkittävät veneilyn pääväylät	VL3	Hyötyliikenteen matalaväylät	Mm. yhteysliikennettä, kalastusaluksia, proomuliikennettä, uittoa ja alueellisesti merkittävää matkustajaliikennettä palvelevat väylät.
			VL4	Veneilyrunkoväylät	Veneilyn pääväylä, joka muodostaa yhteisen pidempijaksoisen reitin rannikolla tai sisävesillä kahden alueen välille.
3	Veneilyn paikallisväylät	Ensisijaisesti veneilyn käyttöön tarkoitettu paikallinen matalaväylä	VL5	Veneväylät	Paikallinen veneväylä esim. pistoväylä pääväylältä satamaan tai yhdysväylä kahden muun väylän välillä. Kulkusyvyys 1,0...2,5m.
			VL6	Venereitit	Reittitasoinen matalaväylä Kulkusyvyys 0,5...2,5m (kulkusyvyydestä ei vastata)

Aluevaraukset

Kaavaan on merkitty olemassa olevat kauppamerenkulun väylät, yhdysväylät ja veneilyn paikallisväylät yhdellä ja samalla viivamerkinnällä. Veneilyn paikallisväylinä kaavassa on esitetty myös melontareitit. Väyliä kaavassa on yhteensä 1457 km. Jo olemassa olevien väylien lisäksi kaavassa on esitetty seuraavat uudet väylät:

- Unnukan venereitti / Leppävirta
- Väisälänmäen kiertävä veneilyn paikallisväylä, Lapinlahti
- Päijänne- Saimaa- kanava / Leppävirta, Suonenjoki
- Konnekosken kanava / Rautalampi

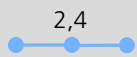
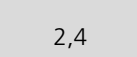
Nykytilanteesta poiketen kaavaan on merkitty lisälmen väylä 3,4 metrin väylänä kasvavan proomuliikenteen tarpeista johtuen.

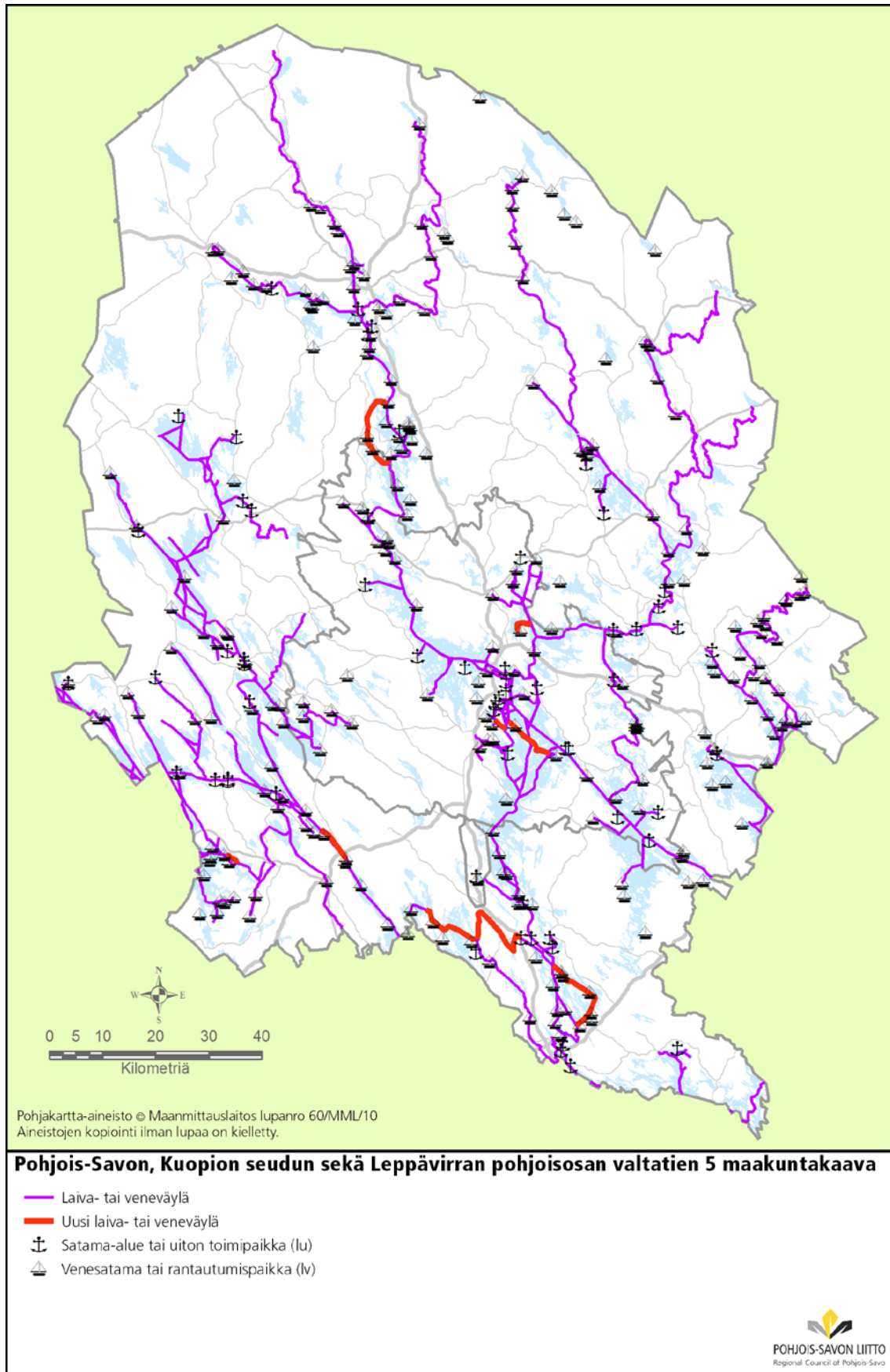
Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Muutoksena Kuopion seudun maakuntakaavaan esitetään Väisälänmäen kiertävä veneilyn paikallisväylä Maaningan kunnan alueelta.

Maakuntakaavamerkinnot

(alueilla, joita merkinnot koskevat on voimassa rakentamista koskeva rajoitus, MRL 33 §):

	Laiva – tai veneväylä ja syväys
	Uusi laiva- tai veneväylä ja syväys
Ennen alueella tehtävää vesirakennustyötä tulee olla hyvissä ajoin yhteydessä Museo- virastoon, jotta arkeologisen inventoinnin tarve voidaan arvioida.	
<u>Päijänne–Saimaa -kanavaan sekä Konnekosken kanavaan kohdistuu seuraava suunnittelumääräys:</u>	
Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen S1 52.501 (Sorsavesi) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden veden laatuun ja järvimaisemaan.	

Kuva 3.9.1 Laiva- ja veneväylät, satamat sekä rantautumis- ja uiton-toimipaikat

SATAMAT (lv)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Suunnittelun tavoitteena on turvata vesiliikenteen toiminta- ja kehittämismahdollisuudet varaamalla tarvittavat alueet vesiliikenteen satama- ja laituritarpeisiin.

Kasvava virkistysveneily edellyttää määrällisesti riittävän ja palveluiltaan tasokkaan satama- ja retkisatamaverkoston luomista. Retkisatamien osalta alueiden varaamiselle on perusteena kasvavan veneilyn ohella kesämökkien määrän voimakas lisääntyminen, mikä uhkaa jo perinteisesti veneilijöiden käytössä olevia rantautumispaikkoja.

Maakuntakaavassa tehtäville veneilyä koskeville aluevarauksille muodostavat lähtökohdan Pohjois-Savon ELY -keskuksen toimesta laaditut satama-, laitur- ja rantautumispaikkojen kehittämistarvetta koskevat selvitykset.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavassa esitetään olemassa olevat ja aiempiin maakunta-, seutu-, yleis- ja ranta-kaavoihin sisältyvät tai muutoin suunnittelun kohteena olevat tärkeimmät satamat ja rantautumispaikat. Merkintäteknisistä syistä taajama-alueilla, joilla jo muutoin on huomattavan paljon merkintöjä, osoitetaan vain kaikkein tärkeimmät satamat.

Satamaluokittelu

- I Syväsatama
- II Teollisuussatama tai -laituri, muu lastinkäsittelypaikka
- III Retki-, koti- ja käyntisatamat
- IV Kalastussatama tai -laituri

Aluevaraukset

Maakuntakaavaan on merkitty kohde-merkinnällä yhteensä 218 satamaa ja laituria.

Maakuntakaavamerkinnot:

Venesatama, rantautumispaikka (lv) (rakentamisrajoitus, MRL 33 §)

...

Satama-alue (lv) (rakentamisrajoitus, MRL 33 §)

Suunnittelumääräys: Ennen alueella tehtävää vesirakennustyötä tulee olla hyvissä ajoin yhteydessä Museovirastoon, jotta arkeologisen inventoinnin tarve voidaan arvioida.

”

UITON TOIMINTAPAIKAT (lu)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Suunnittelun tavoitteena on turvata uiton toiminta- ja kehittämismahdollisuudet varaamalla uiton käyttöön tarvittava määrä alueita pudotus- ja jäälleajopaikoiksi, suojasatamiksi ja käsittelypaikoiksi.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavassa tarkistetaan aiempien kaavojen aluevaraukset nykyisten uittosäätöjen mukaisiksi. Toisin sanoen maakuntakaavan aluevaraukset perustuvat vesioikeuden päätöksen mukaiseen uittosäätöön.

Aluevaraukset

Kaavaan on merkitty nippujen pudotuspaikat, jäälle ajopaikat, suojasatamat ja käsittelyalueet. Piirtämisteknisistä syistä taajama-alueille sijoittuvat uiton toimintapaikat on osoitettu yhdellä yhteisellä merkinnällä. Merkinnän sisältämät kohteet käyvät ilmi aluevarausluettelosta. Ko. aluevarauksia on kaavassa yhteensä 21 kpl.

Maakuntakaavamerkintä ja -määräys:**Uiton toimintapaikka (lu)** (rakentamisrajoitus, MRL 33 §)

”

Rakentamismääräys: Nippujen pudotuspaikat (LU):

Melualueelle ei tule sallia muuta kuin uittoon ja vesiliikenteeseen liittyvää rakentamista.

Vaikutukset

Kaavassa esitetyt uudet väylät ja veneilysatamat edistävät Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti luonnon virkistyskäyttöä sekä luontomatkailun kehittymistä. Iisalmen väylän kehittäminen 3,4 metrin väyläksi parantaa proomuliikenteen toimintaedellytyksiä. Hanke toteuttaa suoraan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden pyrkimystä ympäristöystävällisten liikennemuotojen edistämiseksi. Väisälänmäen kiertävän venereitin toteutuksessa on kysymys lyhyen kannaksen avaamisesta ja sillan rakentamisesta. Hanke mahdollistaa Väisälänmäen matkailullisen kehittämisen sekä parantaa myös ko. matalien lahtien vedenlaatua. Päijänne-Saimaa-kanava edesauttaa sekä veneilyn että vesimatkailun kehittymistä ja myös mm. bioenergian proomukuljetuksia maamme kahden päävesistön välillä. Unnukan venereitti avaa veneilijöille uuden, turvallisen yhteyden Varkauden ja Leppävirran välillä. Reitin varrella on jo valmiina veneilijöitä palveleva rantautumispaikka. Venereitin sijoittelussa on huomioitu mm. alueen kalastajien toiveet. Suunniteltu Päijänne-Saimaa-kanava kulkee Sorsaveden Natura-alueen kautta. Natura-alueelle ei tule kuitenkaan sijoittumaan mitään varsinaisia rakentamistöitä, kuten esim. ruoppauksia. Konnekosken kanavan aluevaraus Rautalammilla on kaavassa osoitettu Hankaveden-Kalajanvuoren osayleiskaavan mukaisena.

Toteutus

Liikennevirasto vastaa pääsääntöisesti hyötyliikenteen ja veneilyn runkoväylien toteuttamisesta. Vain paikallista merkitystä omaavien veneväylien toteuttamisvastuu määräytyy tapauskohtaisesti. Virkistyskäyttöä ja vesimatkailua palvelevien satamien toteuttamisesta vastaavat alueen kunnat yhdessä Pohjois-Savon ELY-keskuksen kanssa.

3.10 Lentoliikenne**Lähtökohdat ja tavoitteet**

Pohjois-Savon maakuntaa palvelevat säännöllisessä vuoroliikenteessä Kuopion lentoasema Siilinjärven Rissalassa ja Varkauden lentoasema Joroisissa Etelä-Savon puolella. Kuopion lentoasemasta on kehittymässä vahva, kansainvälistyvä koko Itä-Suomea palveleva kenttä. Kuopion lentoaseman ohella myös Varkauden lentoasemalla on huomattava merkitys alueensa elinkeinoelämälle.

Maakunnassa on lisäksi harrasteilmailua palvelevat kentät Rautavaaralla ja Iisalmessa sekä lannoite- ym. lentoja palveleva kenttä Kiuruvedellä. Tavoitteena on esittää ko. kentät maakuntakaavassa.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa (VAT) todetaan lentoliikenteen tarpeiden huomioimisesta alueidenkäytön suunnittelussa seuraavaa:

Lentoasemien ympäristön maankäytössä tulee ottaa huomioon lentoliikenteen turvallisuuteen liittyvät tekijät, erityisesti lentoesteiden korkeusrajoitukset sekä lentomelun aiheuttamat rajoitukset.

Alueidenkäytössä on turvattava lentoliikenteen nykyisten varalaskupaikkojen ja lennonvarmistusjärjestelmien kehittämismahdollisuudet sekä sotilasilmailun tarpeet.

Maakuntakaavan tavoitteena on tukea riittävin ja oikein kohdennetuilla aluevarauksin sujuvien ja nopeiden kansainvälisten ja valtakunnallisten liikenneyhteyksien kehittymistä sekä harraste- ym. ilmailun tarpeita. Lisäksi valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti maakuntakaavalla turvataan lentoliikenteen nykyisten varalaskupaikkojen ja lennonvarmistusjärjestelmien kehittämismahdollisuudet sekä sotilasilmailun tarpeet.

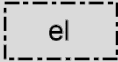
Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaava perustuu lentoliikennettä koskevien aluevarausten osalta jo vahvistuneisiin seutukunnittaisiin seutu- ja maakuntakaavoihin. Varausten muutostarpeita ja uusia varaus-tarpeita arvioidaan Valtakunnallisten alueiden-käytön tavoitteiden ja olosuhteissa tapahtuneiden muutosten perusteella.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on osoitettu lisälmen, Rautavaaran ja Kiuruveden lentokenttien aluevaraukset sekä Vieremän ja Tervon kuntiin sijoituvia lentokoneiden varalaskupaikkoja koskevat erityisalueet.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset:

	Lentoliikenteen alue (rakentamisrajoitus, MRL 33 §) Merkinnällä osoitetaan lentoaseman toimintaan välittömästi liittyvät alueet <u>Suunnittelumääräys:</u> Alueen käyttöä suunniteltaessa on huomioitava Puolustusvoimien ja siviili liikenteen sekä lentorahtiliikenteen tilatarpeet.
	Lentoliikenteen erityisalue (rakentamisrajoitus, MRL 33 §) Merkinnällä osoitetaan lentoliikennettä mm. kriisiaikana palvelevan nousu-/laskutien suojavyöhyke.
	<u>Rakentamismääräys:</u> Ennen rakennusluvan myöntämistä Puolustusvoimille ja Finavialle on varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Muutoksena Kuopion seudun maakuntakaavaan kaavassa osoitetaan Kuopion lentoasemalle johtavan **Lentoasemantien lentoliikenteen erityisalue**, el 13.905. Merkintään sisältyy seuraava rakentamismääräys: Ennen rakennusluvan myöntämistä Puolustusvoimille ja Finavialle on varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Kuopion seudun maakuntakaavassa osoitettiin Rissalan lentokentän meluvyöhyke v. 1999 tehdyn selvityksen mukaisena. Kaavan laadinnan aikana esitettiin epäilyjä vyöhykkeen vanhentuneisuudesta. Finavia on juuri päivittänyt em. meluselvityksen, mutta se ei ennättänyt valmistua maakuntakaavaehdotuksen nähtäville tulon mennessä.

Vaikutukset

Kaavassa esitetyt lentokentät ovat jo merkinnän mukaisessa käytössä, joten kaavamerkintä ei tuo muutosta nykytilanteeseen. Osin uutena merkintänä kaavassa on sekä siviili- että sotilas-ilmailun tarpeita palvelevan nousu-/laskutien lähiympäristön kattava ns. lentoliikenteen erityisalue. Ko. merkinnän tavoitteena on estää sellaisen rakentamisen sijoittuminen nousu-/laskutien välittömään läheisyyteen, joka tulisi vaikeuttamaan tai muodostamaan esteen alueen käyttämiselle em. tarkoitukseen. Merkintä toteuttaa suoraan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, joissa todetaan, että "Alueidenkäytössä on turvattava lentoliikenteen nykyisten varalaskupaikkojen ja lennonvarmistusjärjestelmien kehittämismahdollisuudet sekä sotilasilmailun tarpeet".

Toteutus

Kaavassa osoitetut lentokentät samoin kuin nousu-/laskutiet ovat jo Rissalan (el 11.905) nousutietä lukuun ottamatta merkinnän mukaisessa käytössä.

3.11 Tietoliikenne

Lähtökohdat ja tavoitteet

Sähköisen tietoliikenteen piiriin luetaan puhelin-, radio-, radiopuhelin-, televisio-, lennätin (telex-) ja dataliikenne. Tiedonsiirto-verkoista on laajin puhelinverkko. Varsinaisen puhelintietoliikenteen lisäksi puhelinverkkoa käytetään moniin muihinkin tarkoituksiin, kuten esimerkiksi telex- ja dataliikenteeseen ja ohjelmansiirtoon. Lisäksi puhelinverkon yhteyksiä käyttävät erilaiset kiinteästi kytketyt asiakasverkot. Omat erilliset verkkonsa on mm. rautateillä, puolustuslaitoksella ja ilmailuviestinnällä. Yksisuuntaisen tiedonsiirron suurin verkko on yleinen radio- ja TV-verkko. Sähköisistä viestimisistä on voimakaimmin kasvanut matkapuhelinviestintä. Tämä on merkinnyt mittavan linkkimastoverkoston rakentamista. Vuoden 2008 alussa GSM-puhelinverkko kattoi koko kaava-alueen. Sähköinen tietoliikenne tapahtuu joko kaapelin tai ajojohtojen tai linkkiteknikan avulla.

Pohjois-Savon kaikki keskustaajamat ja lähes kaikki haja-asutus-alueiden taloudet ovat jo laajakaistayhteyksien piirissä. Katvealueita esiintyy ja varsinkin haja-asutusalueilla ollaan yhden palveluntarjoajan varassa lankayhteyksien saatavuudessa. @450-verkko korjaa peitotilannetta.

Haja-asutusalueella ongelmana on langallisten DSL- liittymien poistuminen käytöstä samaan aikaan kun langattomat ratkaisut eivät vielä yhteyksnopeuksiltaan yllä kaivatulle tasolle.

Pohjois-Savon liiton koordinoimana on käynnissä valtakunnallinen Laajakaistaa kaikille -hanke Pohjois-Savoa koskien. Tavoitteena on, että vuoteen 2015 mennessä lähes kaikki kotitaloudet olisivat sijaintipaikastaan riippumatta vähintään 100 Mb/s -tehoisten laajakaistayhteyksien saavutettavissa.

Kunnat arvioivat, mihin kyliin valokuituyhteyksiä rakennetaan tuetusti ja osallistuvat näiden yhteyksien rakentamiskustannuksiin n. viidenneksellä

Jatkossa nähdään tärkeänä yhteyksien nopeuttamisen ja varmistamisen ohella, että kouluja opetustoimen vaatimukset tietoliikenneväylien kapasiteetille ja kattavuudelle tulevat tietoliikenneverkkoja suunniteltaessa riittävästi huomioituiksi.

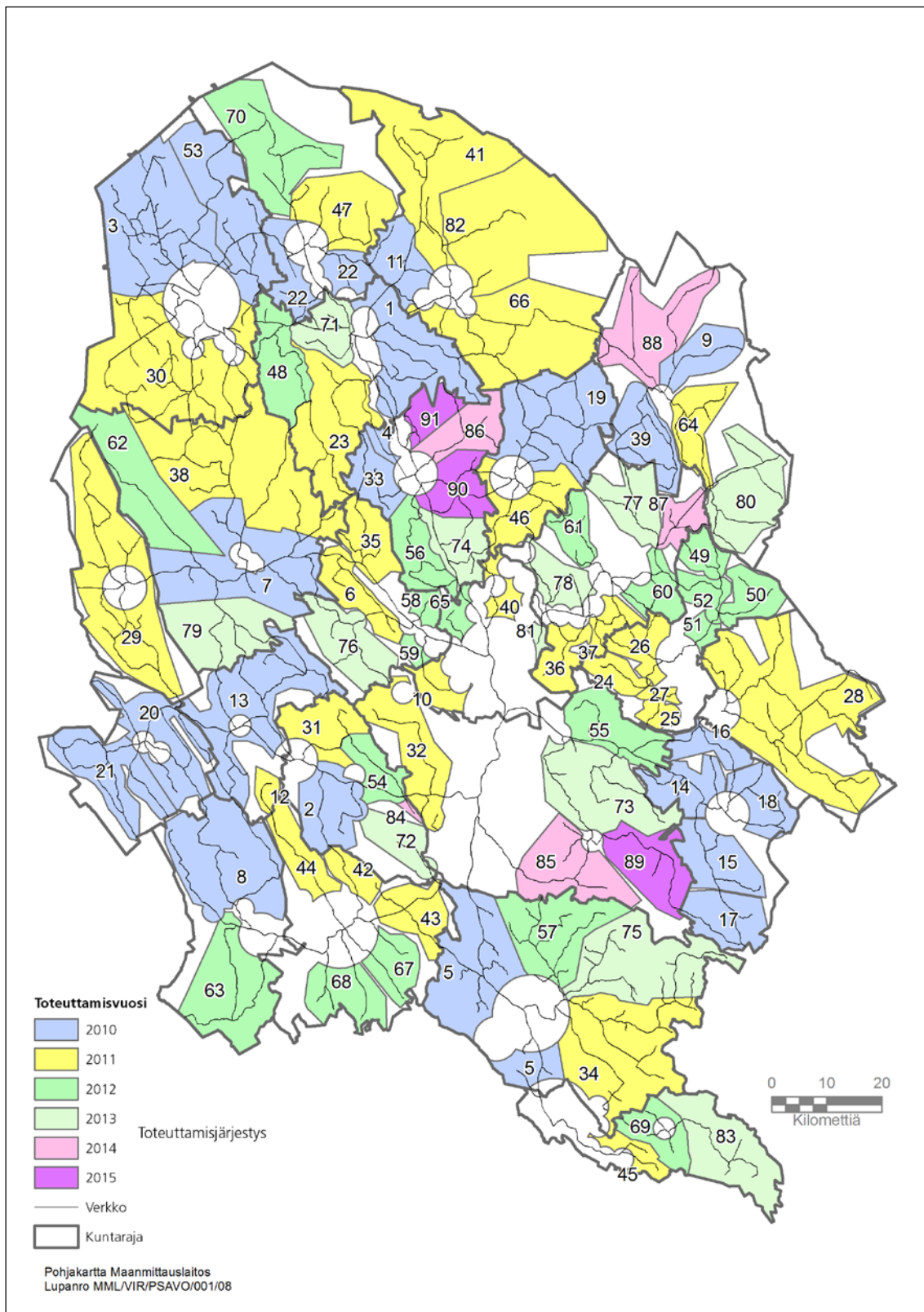
Tietoliikenteen kehitys on ollut viime vuosikymmeninä sekä liikennemäärillä että tietoliikenneverkoston kapasiteetilla ja laadulla mitaten arvaamattoman nopeaa. Kehityksen ovat mahdollistaneet teknologian ja sen myötä mm. automaation nopea edistyminen.

Suunnitteluperiaatteet

Aluevarauksia eri asteisissa kaavoissa edellyttävät puhelinkeskukset, kaapelireitit, radiolinkit jne. Maakuntakaavallisia kysymyksiä ovat lähinnä valokaapelireitit. Uudet rakennettavat ns. valokaapelit tultaneen sijoittamaan tiealueelle, jolloin ne eivät edellytä erillisen aluevarauksen tekemistä. Toisaalta suunnitelluista uusista valokaapeleista ei ole kilpailusysteistä saatavissa tietoja, mikä on esteenä niiden merkitykselle.

Aluevaraukset

Ei merkitä kaavaan, koska kattavaa tietoa olemassa olevista ja suunnitelluista kaapelireiteistä ei ole saatavissa.

Kuva 3.11.1 Laajakaistaa kaikille hankkeen suunniteltu toteutuminen Pohjois-Savossa

3.12 Tavaraliikenteen terminaalialueet (LM, lm)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan, että ” Alueidenkäytössä on varattava riittävät alueet tavar- ja henkilöliikenteen terminaalien ja matkakeskusten toimintaa ja kehittämistä varten.”

Kuljetusyritykset ja niiden terminaalit sijoittuvat nykytilanteessa hajanaisesti eri puolille Pohjois-Savoa. Tämä aiheuttaa ylimääräistä liikennettä kuten huoltoajoja ja alueen sisäisiä tavaransiirtoja verrattuna siihen tilanteeseen, että yritykset olisivat keskittyneet alueellisesti.

Yhtenäisen ns. logistiikka-alueen tarve on noussut esille erityisesti Kuopion seudulla, jonka seurauksena Kuopion seudulle on maakuntakaavassa osoitettu alueita tavaraliikenteen terminaalien tarpeisiin.

Muulla maakunnassa tarve liittyy lähinnä raakapuun lastausalueiden osoittamiseen kaavassa. Pohjois-Suomen tavaraliikenteen rataverkon kehittäminen -julkaisu (rhk 2007) ja Etelä- Suomen tavaraliikenteen rataverkon kehittäminen -julkaisu (rhk 2009) antavat riittävät lähtökohdat tavaraliikenteen terminaalien osoittamiselle maakuntakaavassa. Maakuntakaavan tavoitteena on turvata em. terminaalien perustamismahdollisuudet tarvittavin kaava-merkinnöin.

Suunnitteluperiaatteet

Osoitetaan kaavassa puuhuoltoa ja muuta tavaraliikennettä palvelevat vähintään seudullista merkitystä omaavat olemassa olevat ja suunnitellut terminaali-alueet RHK:n valmistelmien selvitysten mukaisesti.

Aluevaraukset

Kaavaan on merkitty tavaraliikenteen terminaali-alueina Sukevan, Iisalmen, Kiuruveden, Juankosken, Kaavin ja Yläkosken (Iisvesi) raaka-puuterminaalit.

Maakuntakaavamerkintä ja -määräys

Tavaraliikenteen terminaali-alue

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti tai maakunnallisesti tärkeät tavaraliikenteen logistisia toimintoja palvelevat alueet.

Suunnittelumääräys: Alueen käyttöä on suunniteltava niin, ettei melutaso alueen läheisillä taajamatoimintojen alueilla ylitä 55 dBA.

Tavaraliikenteen terminaali-alue / Työpaikka-alue

Suunnittelumääräys: Alueen käyttöä on suunniteltava niin, ettei melutaso alueen läheisillä taajama-toimintojen alueilla ylitä 55 dBA.

LM/TP1 11.010 (Itä-Suomen logistiikkakeskus, Kuopio):

Mikäli alueenkäytön suunnittelussa yhteistyössä toimijoiden kanssa osoittautuu, että toiminta on mahdollista siirtää toiminnallisuuden kannalta samanarvoiseen paikkaan ja se oikeusvaikutteisella kaavalla se varmistetaan, tämä alue voidaan varata työpaikkatoimintojen alueeksi.

Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yk-sistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luon-nonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä alueella olevien tai siihen rajautuvien Natura 2000- verkostoon kuuluvien alueiden SL 11.556 (Mat-kusjärven lehto) ja SL 11.589 (Riihilammen lehto) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohja-vesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen ja pienilmastoon.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Kuopion Matkuksen terminaalialueen LM 11.010 paikka on täsmentynyt yksityiskohtaisen suunnittelun ja kaavoituksen yhteydessä. Siirretään Matkuksen terminaalivarausta em. tarkastelujen perusteella Savon radan länsipuolelle ja lisätään aluetta koskeva Natura-määräys sekä ehtolauseke terminaalivarausten käytöstä työpaikkatoimintojen alueena. Lisäksi Matkuksen terminaalialueen nimi muutetaan Itä-Suomen logistiikkakeskukseksi ja osoitetaan merkinnällä LM/TP1.

Vaikutukset

Puutavaran lastauspaikkojen perustaminen rataverkon ja myös puuntuotantoalueiden kannalta optimaaliseen paikkaan mahdollistaa energiataloudellisen junaliikenteen hyödyntämisen aiempaa suuremmassa määrin raaka-puun kuljetuksissa. Kaavavaraukset toteuttavat suoraan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.

Toteutus

Alueiden varsinainen toteutus tapahtuu ko. yritysten toimesta.

Kohdissa 3.7-3.12 "Liikenteessä saavutettavuutta ja sujuvuutta" käytetty tausta-aineisto

- Rakennevaihtoehtojen liikennejärjestelmät ja niiden vertailu/ Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2003
- Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2005
- Kuopion seudun liikennestrategia / Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2005
- Kuopion seudun logistiikka-alue selvitys / Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2005
- Varkauden – Pieksämäen seudun liikennestrategia,
- Pohjois-Savon liikennestrategia, PSL, 2008
- Verkostoitunut logistiikkayhteistyö Pohjois-Savossa / Kuopion kauppakamari, 2005
- Yhdistettyjen juna-autokuljetusten markkina- ja toteutettavuusselvitys, 2002 ja päivitys 2008.
- Kuopion seudun tavaraliikenneselvitys/ Kuopion seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma, 2004
- Pohjois-Suomen tavaraliikenteen rataverkon kehittämissuunnitelma/ RHK A5/2207
- Etelä ja keskisen Suomen tavaraliikenteen rataverkon kehittämissuunnitelma/RHK A7/2009
- Raakapuuterminalit/RHK /2009

LUONNON MONIMUOTOISUUTTA JA KULTTUURIYMPÄRISTÖN KERROKSELLISUUTTA

3.13 Luonnonsuojelualueet (S1, SL)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

- "Alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä edistetään." "Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät."
- "Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät."

Pohjois-Savon maakuntakaavan tavoitteet (MKV 12.11.2007):

- Osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät luonnonsuojelualueet ja harju- ja kallioalueet erityisesti niiden pohjoissavolaiset piirteet huomioon ottaen.
- Maakuntakaavalla edistetään Rautalammin reitin ja Vuoksen vesistöalueen luonto- ja virkistysarvojen säilyttämistä ja hyödyntämistä.
- Ekologisesti ja virkistyskäytön kannalta merkittävien yhtenäisten luonnonalueiden pirstoutumista pyritään välttämään.
- Maakuntakaavan luonnonsuojelualueita täydennetään ensisijaisesti valtiolle hankituista alueista.

Valtakunnalliset luonnonsuojeluohjelmat, inventoinnit ja Natura 2000 -verkosto on otettu Ylä-Savon ja Kuopion seudun maakuntakaavoissa huomioon. Seutukaavojen suojelualuevarauksista puuttuu osa Natura-ohjelman alueista. Osa on ollut jo seutukaavoissa suojelualuevarauksina.

Valtakunnallisesti merkittävä Kuopion lehtokeskus on otettu huomioon Kuopion seudun maakuntakaavassa täydentämällä tehtyjen selvitysten perusteella Kuopion seudun maakuntakaavan luonnonsuojeluvaramuksia. Myös Ylä-Savon seudun maakuntakaavan ja seudullisten

seutukaavojen laadinnan yhteydessä tehtiin luontoselvityksiä, joiden perusteella päivitettiin ja täydennettiin kaavoja seudullisesti merkittävillä ja rauhoitetuilla alueilla.

Järviluonnon virkistys- ja luontoarvojen säilymistä ja hyödyntämistä on edistetty Kuopion ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavoissa ja seutukaavoissa eri merkinnöin.

Suunnitteluperiaatteet

Pohjois-Savon maakuntakaava-alueella on 240 entistä luonnonsuojelualuevarausta. Ympäristökeskuksen kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella alueiden nykyinen tila päätettiin selvittää 32:sta. Maakunnallista selvitystä uusien alueiden osoittamiseksi ei pidetty neuvotteluissa aiheellisena. Uusia aluevarauksia osoitetaan ensisijaisesti valtion maille. Pohjois-Savon liiton selvityksessä (MMM Kalle Ruokolainen 2007) arvioitiin 20 kaavavarauksen nykytila. Pohjois-Savon ympäristökeskus on arvioinut 12 aluetta v. 2007 ja n. 10 aluetta v. 2009. Vanhoista varauksista 11 poistettiin heikentyneen tai vähäisen arvonsa takia. Muutamien aluevarausten rajauksia on tarkistettu. Erillisiä varauksia on liitetty yhteen, erityisesti Natura-ohjelman alueiden laajentumisen takia, jolloin aluevarausten kokonaislukumäärä on vähentynyt, mutta pinta-ala kasvanut.

METSO-ohjelmaan liittyen maakuntakaavaa on täydennetty valtion maille kymmenellä alueella, joista muutamilla aluevaraukset laajentavat nykyisiä luonnonsuojelualueita. Lisäksi maakuntakaavaa on täydennetty edellisten kaavojen jälkeen rauhoitetuilla yksityismaiden luonnonsuojelualueilla (kohdemerkintöjä). Yleiskaavojen perusteella maakuntakaavaa on täydennetty 15 merkittävimmällä alueella.

IBA-alueiden (tärkeät lintualueet) keskeiset osat sisältyvät maakuntakaavan valtakunnallisiin ja maakunnallisiin suojelualueisiin.

Natura-alueiden läheisyyteen mahdollisesti sijoitettavien aluevarausten osalta on otettu huomioon luonnonsuojelulain 65 §:n mukaiset vaatimukset.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on osoitettu 158 luonnonsuojelualuevarausta (SL), joiden pinta-ala on yhteensä 32 300 ha. Suojelualuevarauksia (S1) on 25 pinta-alaltaan 30 200 ha. Luonnonsuojelualueita on kohdemerkinnällä (< 20 ha) 96 kpl ja suojelualueita 1 kpl.

Natura-verkoston alueita suojelualueista on 101, pinta-alaltaan 51 500 ha ja kohdemerkinnällä 16 kpl. Sama Natura-alue voidaan toteuttaa esimerkiksi maa-aineslailla, luonnonsuojelulailla ja rakennuslailla. Jos maakuntakaavassa näin yksityiskohtaiseen esitystapaan ei ole ollut edellytyksiä, merkinnäksi on valittu alueen hallitsevimman toteutustavan mukainen merkintä. Natura-vesistöt, joiden vesialueet toteutetaan vesilailla ja maa-alueet luonnonsuojelulailla, on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaavassa S1-merkinnällä, koska maakuntakaavan mittakaavassa maa-alueita ei voi merkintäteknisesti erottaa vesialueista. Yksityiskohtaisessa suunnittelussa noudatetaan Natura-ohjelmassa määriteltyä toteutustapaa. Konnevesi-Kalaja-Niinivuoren Natura-alueella (S133.545) oleva Niinivuori (SL33.559) on kuitenkin ELY-keskuksen ohjeen mukaan osoitettu luonnonsuojelualueeksi (toteutustapa Natura-ohjelmassa maa-aineslaki). Kuopion seudun maakuntakaavassa on S-merkinnällä osoitettu ensisijaisesti vesilain nojalla suojeltavia alueita.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräys

S1	Suojelualue (rakentamisrajoitus 33 §), merkinnällä osoitetaan vesilain tai vesilain ja luonnonsuojelulain (maa-alueet) perusteella suojeltavia alueita.
 s1	Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.
SL	Luonnonsuojelualue (rakentamisrajoitus 33 §), merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita.
 sl	Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.
	NATURA 2000 -verkostoon kuuluva alue Merkinnällä on osoitettu Natura 2000 - ohjelmaan sisältyvät alueet. Alueet on osoitettu SL-, S1-, MU-, MY1- ja VR-aluevarauksin.
 sl	<u>Suunnittelumääräys:</u> Natura-alueiden ja niiden viereisten alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja.

Kuopion seudun maakuntakaavan muutokset

Lisätään maakuntakaavaan seuraavat yksityismaiden luonnonsuojelualueet:

- sl 12.554 Havukkavuori Maaninka
- SL 12.545 Patalahti-Patajärvi Maaninka, laajennus
- SL 32.544 Kauppišenneva, Karttula, sijainnin korjaus

Vaikutukset

Ylä- Savon seudun maakuntakaavaan ja seutukaavoihin verrattuna uusia suojelualueita on osoitettu 42. Suojelualueita on poistettu 11. Aluevarauksia on myös yhdistetty suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Koska Natura-verkoston ja valtakunnallisten suojeluohjelmien alueet toteutetaan maakuntakaavasta riippumatta, maakuntakaavan toteuttamisen vaikutukset kohdistuvat ensisijaisesti maakunnallisiin suojelualueisiin.

Nämä täydentävät Natura-verkostoon ja valtakunnallisten suojeluohjelmiin sisältyviä luontotyyppisiä erityisesti suoluonnon, jokiluonnon ja

geologisten kohteiden osalta ja tihentävät ekologista verkostoa. Näiltä osin maakuntakaavan toteuttaminen täydentää ja edistää maakunnan luonnon ominaispiirteiden ja monimuotoisuuden säilyttämistä ja hoitoa.

Toteutus

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteuttaa luonnonsuojelualueet luonnonsuojelulailla korvauksin, ostoin ja maanvaihdon. Vesilailla toteuttaminen S1-alueilla perustuu lupamenettelyyn, jolla ehkäistään rakentamistoimien mahdollisesti aiheuttamat vesistön tilan haitalliset muutokset.

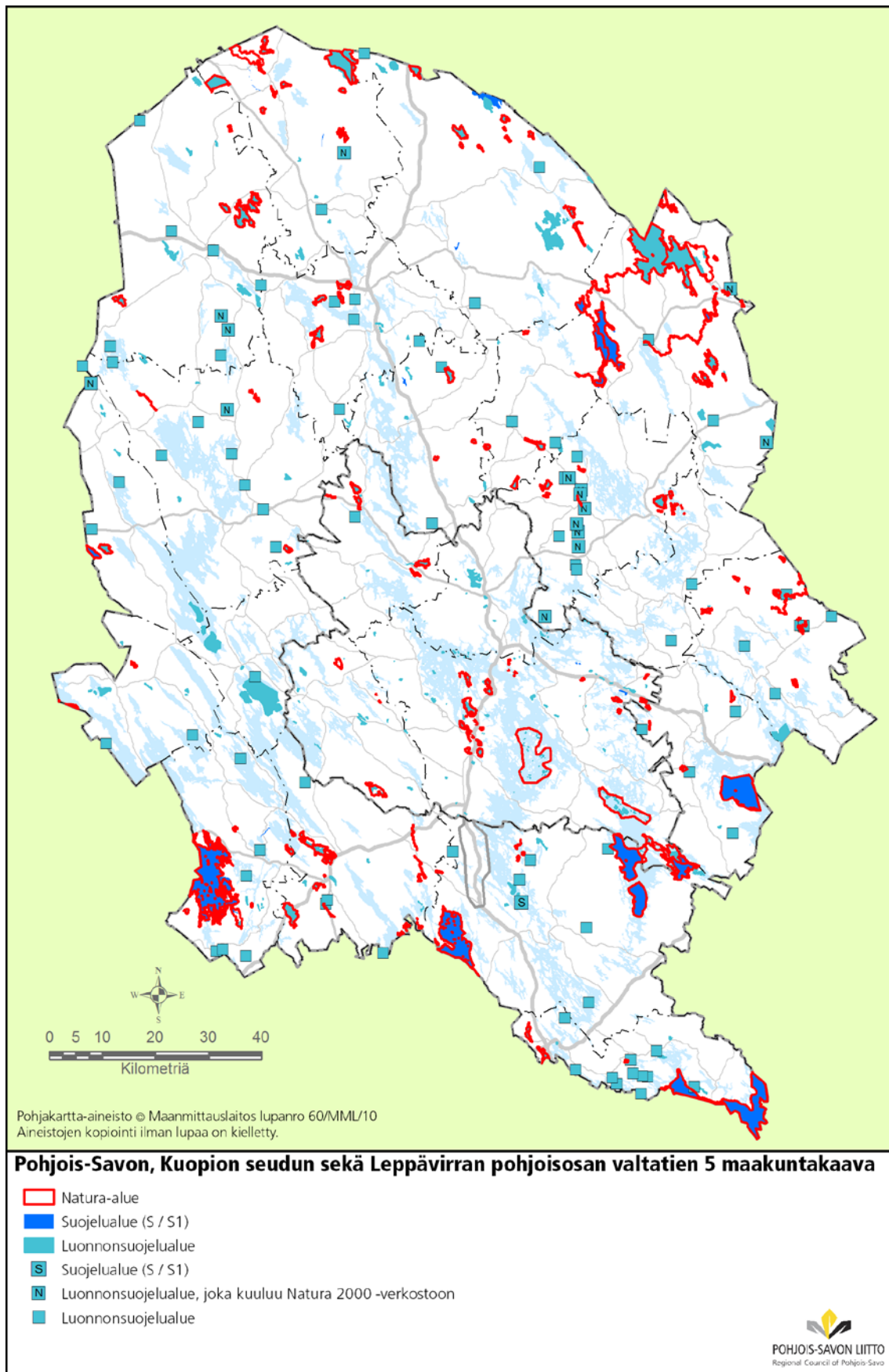
Natura-ohjelman ja valtakunnallisten suojeluohjelmien ulkopuolisia suojelualuevarauksia (SL, S1) on maakuntakaavassa esitetty Suomen ympäristökeskuksen OIVA-tietopalvelun (tilanne 31.12.2009) mukaan 66 aluetta, 6325 ha. Näistä luonnonsuojelulailla toteutettavia alueita on 61, 5557 ha, joista oli toteutettu kokonaan tai osittain yksityismaiden suojelualueina 11 aluetta, 543 ha. Ohjelmien ulkopuolisia luonnonsuojelualueita kohdemerkinnällä (< 20 ha) oli 78, joista 49 oli toteutettu.

Taulukko 3.13.1 Valtakunnallisten suojeluohjelmien toteutumisaste

Ohjelma	maapinta-ala	toteutus, %
suot	4 171	99
rannat	9 081	97
lehdot	236	100
vanhat metsät	2 578	88
valkoselkätikka	257	99
lintuvedet	4 368	90
Natura1)	26 674	94
(luonnonsuojelulaki) tammikuussa 2010 (tiedot: Pohjois-Savon ELY-keskus)		
1) Natura-alueet sisältävät myös niihin kuuluvien suojeluohjelmien alueiden pinta-alat		

Tausta-aineisto

- Kalle Ruokolainen 2007. Luonnonsuojelualueiden nykytilan selvitys. Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä 2008.
- Pohjois-Savon ympäristökeskuksen (nyk. ELY-keskus) luonnonsuojelualueita koskevien selvitysten tietoja
- Suomen ympäristökeskuksen OIVA -ympäristö- ja paikkatietopalvelu
- Ylä-Savon seudun maakuntakaava ja maakuntakaava-aineisto
- Seutukaavat ja seutukaava-aineisto
- Kuntakaavat ja niihin liittyvä aineisto
- Valtakunnalliset suojeluohjelmat
- Natura 2000 –verkoston aineisto
- IBA-alueet

Kuva 3.13.1 Suojelu- ja luonnonsuojelu- sekä Natura 2000 -alueet

3.14 Kulttuuriympäristön vaaliminen (SR, MA1-v, MA1, sm, sr, ma1-v, ma1, ma1-b)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kulttuuriympäristö edustaa ihmisen luoman ympäristön ajallisia, tyyllisiä ja maisemallisia kerrostumia. Ne kertovat kunkin ajan arvoista tuleville sukupolville. **Maakuntakaavan tavoitteena on välittää tieto seudun valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävistä kohteista ja alueista ja edistää niiden vaalimista ja käyttöä niiden arvonomukaisesti.**

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtina. Maakuntakaavotuksessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat. Näillä alueilla alueidenkäytön on sovellettava niiden historialliseen kehitykseen.

Maakunnallisina tavoitteina on (MKV 12.11.-2007) valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen, maisema-alueiden, muinaismuistojen ja perinnebiotooppien osoittaminen erityisesti niiden pohjoissaavolaisten piirteiden huomioon ottamalla.

Pohjois-Savon rakennetun kulttuuriympäristön valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviä kohteita ja alueita kartoitettiin 1980- ja 1990-luvuilla tehtyjen kuntainventointien pohjalta. Pohjois-Savossa on inventoitu 4696 kulttuuriympäristökohdetta 1980-1990-luvuilla. Näistä 88 kpl on valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja alueita tai kohteita ja maisema-alueita 9 kpl. **Inventoinneista puuttuu lähestulkoon täysin 1960-, 1970 ja 1980-lukujen aineiston läpikäynti, joka jatkossa on huomioitava kuntien inventoinneissa.** Kuopion seudun maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävät kohteet on määritelty Kuopion seudun maakuntakaavassa. Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy on valmisteellut asiantuntijaselvityksen Kuopion seudun ulkopuolisista erityisesti maakunnallisesti merkittävistä alueista ja kohteista 2876 inventoidusta

kohteesta, joista haja-asutusalueella on 1887 ja taajama-alueella on 989.

Seudullisia erityispiirteitä löytyy vielä paljonkin, pohjalaisen rakennusperinteen vaikutusta löytyy mm. Ylä-Savon läntisistä osista, Varkauden suunnassa eteläsavolaisia piirteitä, Rautalammin kartanot ovat 1800-luvun virkamieseliitin sekä vakinaisia että loma-asuntoja. Vanhimasta päästä ellei vanhin on Rautavaaran Anttilan talomuseon sudenpyytäjän aitta vuodelta 1733.

Maakunnallisesti merkittävät alueet ja kohteet on käsitelty kulttuuriympäristötyöryhmässä, johon kuuluvat tahot on kuvattu selostuksen kohdassa 8.

Työryhmä laati teemalistan, jota taustaa vasten maakunnallista merkittävyyttä arvioitiin.

sisistys: koulut, työväentalot, seurantalot, kotiseutumuseot, kirjastot

uskonto: kirkot, luterilainen (Stenbäck: Nilsia, Muuruvesi, Varpaisjärvi, Sonkajärvi, Sjöström: Lapinlahti) / ortodoksinen (kolmilla eri tyyppi-piirustuksilla)

liikenne: museotiet, kanavarakenteet, rautateiden historia (Saahkari- Myhinpään museotie, Nikkilänmäen museotie)

elinkeinot: maatalous/Ylä-Savon maatilat ja maisemat, metsätalous/uittorakenteet (Rautavaara, metsäpartijan asunnot ja metsähallituksen entiset kämpät, Tiilikanjoen uittorakenteet) Varkaus, Savon järvimalmiruukit 1800-luvun alusta, Juankoski 1700-luvun puolivälistä alkaen, ovat merkittävä osa Suomen teollisuushistoriaa.

hallinto: läänilaitos/Vuonna 1775 perustetun Savo-Karjalan läänin pääkaupunkiasemasta kertovat monet julkiset rakennukset, kuten lääninhallitus, -sairaala, -vankila sekä kaupunkikasarmialue sekä tuomiokirkko. Valtion suunnittelu- ja rakennustoiminnan kehitystä valottavat myös Kuopion kuurojen ja sokeain koulut, Niuvanniemen sairaala ja Sukevan vankila Sonkajärvellä.

asuminen: Pohjois-Savon varhainen asutus: Rautalampi, Pielavesi, siirtolaisuus eli evakot/Alapitkän asutusmuseo, pohjalaisuuden vaikutus Vieremällä ja Kiuruvedellä, 50-luvun ehyet asuintaloalueet

loma-asuminen: huvilat (Leppävirta/Kotikalio, Sorsaveden "kalastajamökki")

historia: Ferdinand von Wright/Haminalahden kulttuurimaisema, Urho Kekkosen/Lepikon

torppa, Paavo Ruotsalainen, Minna Canth, Suomen Sota 1809, Koljonvirta, Kalmanlahti, Paukari, 1. maailmansodan valtihaudat 1800-luvun lopulta, 1914 Juankosken Nuottiniemi

Työn aikana tuli esille myös uusia suunnittelija-suuruuksia: arkkitehti Kerttu Rytönen /Iisalmi ja Varkauden kaupunginarkkitehti Kalervo Väyrynen.

Maisema-arkkitehti Mervi Koskinen laati Pohjois-Savon maisemista päivitysinventoinnin vuoden 2009 aikana, jonka tulokset huomiodaan maakuntakaavassa siten, että valtakunnalliset maisema-alueet osoitetaan valtioneuvoston 1993 päätöksen mukaisesti (Arvokkaat maisema-alueet).

Maisema-aluetyöryhmän mietintö I-II. Mietintö 66/1992. Helsinki 1993), mutta muutoin päivitysinventoinnin tulokset osoitetaan maakunnallisesti merkittävänä.

Suunnitteluperiaatteet

Valtakunnallisesti merkittävät kohteet ja alueet ovat Museoviraston laatiman inventoinnin (RKY) perusteella osoitettu. RKY on valtioneuvoston päätöksellä 22.12.2009 otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen. Iisalmen Vanhan kirkon osalta rannanläheinen pelto on rajattu pois alueesta: Rajausmuutoksen perustelut: Vanhan kirkon ja Koljonvirrantien välissä sijaitsevat pellot ovat tärkeä osa vanhan kirkon kulttuurimaisemaa. Pellot tulee pitää viljelyksessä tai muutoin avoimena. Vanhan Kirkon pohjoispuolella sijaitseva Betlehemin asuntoalueen ja Kirkonsalmen väliin jäävä peltoalue ei muodosta niin merkittävää avoimaa pidettävää tilaa näkymien osalta, koska jo rakennettu asuntoalue sulkee näkymiä vesistön suuntaan ja ottaa peltoaluetta haltuunsa. Edellisen valtioneuvoston päätöksen mukaiset kohteet ja alueet eli ns. 1993 Punaisen kirjan kohteet ja alueet, jotka eivät ole mukana 2009 päätöksessä, ovat joko kokonaan tai osittain maakunnallisina alueina tai kohteina maakuntakaavassa luokun ottamatta Varkauden Lehtoniemeä.

RKY 2009 –luettelo/Pohjois-Savo:

Iisalmi

Iisalmen kirkkoaukio ja puistoakselit
Iisalmen rautatieasema

Iisalmen vanha kirkko
Koljonvirran historiallinen maisema
Peltosalmen viljelymaisema
Runnin kylpylä ja Saarikosken kanava

Juankoski

Juantehdas

Kaavi

Telkkämäen kaskialue

Karttula

Riuttalan talomuseo
Savon järvimalmiruukit

Kiuruvesi

Kiuruveden rautatieasema
Koskenjoen kylä

Kuopio

Haminalahden kulttuurimaisema
Kuopion entinen ammuslataamo
Kuopion Iso hautausmaa
Kuopion kasarmialue
Kuopion lääninsairaala
Kuopion Piispanpuiston ympäristö ja kuurojen koulu
Kuopion rautatieympäristöt
Kuopion rännikatuverkko
Kuopion satama-alue
Kuopion Snellmanin puisto, tuomiokirkko ja puukorttelit
Kuopion tori
Kuopion vankila
Linnanpellon asuinalue ja sokeainkoulu
Niiralan tyypitaloalue
Niuvanniemen sairaala
Väinölänniemen kaupunkipuisto

Lapinlahti

Lapinlahden kirkonseutu
Lapinlahden rautatieasema
Väisälänmäen kylä

Leppävirta

Konnuksen kanavat
Kotalahden kaivosyhdyskunta
Leppävirran kirkko
Nikkilänmäen museotie
Sorsakosken tehtaat ja tehdasyhdyskunta

Maaninka

Iisalmen reitin kanavat
Leppälahden ja Kuivaniemen kylät
Tuovilanlahden kylä

Nilsä

Paavo Ruotsalaisen Aholansaari

Pielavesi

Lepikon torppa
Pielaveden Kirkkosaari

Rautalampi

Keitele - Iisveden reitin kanavat
Rautalammin kirkko ja keskusraitti
Rautalammin suurtilat
Saahkari-Myhinpään tie

Rautavaara

Tiilikanjoen uittorakenteet

Sonkajärvi

Museosilta
Savon järvimalmiruukit

Sukevan vankila

Suonenjoki

Iisveden tehdas- ja rautatieasemaympäristö

Nuutilan kylä

Suonenjoen rautatieasema ympäristöineen ja ratavartijan talo

Varkaus

Kangaslammin kirkonkylä

Kommila-Kosulanniemen asuinalue

Könönpellon asevelikylä

Varkauden Lehtoniemen alueen rakennushistoriaan ja maisemaan liittyvät arvot ovat heikentyneet siinä määrin, että aluetta ei esitetä myöskään maakunnallisena alueena.

Rakennussuojelulailla on suojeltu:

Iisalmi: Itikan tilan rakennukset, ent. Viitaan koulu

Nilsä: Ukko-Paavon pirtti

Kuopio: Tuomiorovastin pappila.

Kirkkolailla on suojeltu kaikki ennen 1917 rakennetut kirkot:

Iisalmi: Pyhän Ristin kirkko, vanha kirkko

Juankoski: Juankosken vanha kirkko, Muuruveden kirkko

Keitele, Lapinlahden, Leppävirran, Maaningan, Rautalammin, Sonkajärven, Suonenjoen, Tuusniemen, Varkauden, Varpaisjärven ja Vesannon kirkot sekä Nilsän kirkko ja tapuli ja Pielaveden kirkko ja Kirkkosaaren tapuli

Kuopio: tuomiokirkko

Valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten suojelu on perustunut rakennussuojelulakia täydentävään asetukseen valtion omistamien rakennusten suojelusta (asetus 480/85). Asetuksen mukaiset vahvistetut suojelupäätökset koskevat n. 800 rakennusta ja 200 aluetta Suomessa. Suojelupäätökset, joihin on voitu liittää myös erityisiä suojelumääräyksiä, ovat keskeinen perusta valtion kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennuskannan suojelun turvaamiselle ja hyvälle hoidolle. Asetuksella suojeltuja kohteita ja alueita ei ole Kuopion seudun ulkopuolella.

Museoviraston rautateiden asemaympäristöistä tekemää suojeluesitystä toteutetaan omistajien, ympäristöministeriön ja Museoviraston sopimuksella, joka kattaa Pohjois-Savossa Kuopion seudun ulkopuolelta seuraava rautatieasemat: Iisalmi, Iisalmi-Omakotitie, Kiu-ruvesi, Lapinlahti, Suonenjoki ja Suonenjoki-lis-
vesi.

Taipaleen kanavat

Varkauden Kauppakatu

Varkauden Päiviönsaaren keskusta

Varkauden tehtaata

Varpaisjärvi

Tiilikanjoen uittorakenteet

Vieremä

Savon järvimalmiruukit

julkaisupäivämäärä 22.12.2009

Muut alue- ja kohderajaukset ovat maakunnallisia. Arkkitehti Hanna Oijala ja Hannu Puurunen konsulttitoimistosta ovat selvittäneet lähdeaineistojen ja maastokäyntien perusteella kuntakohtaisen lähtökohtaluettelon, jonka osalta on käyty kuntakohtaiset neuvottelut. Osassa kuntainventointeja on tehty kohteiden ja alueiden arvotus myös maakunnalliseen luokkaan, jota on käytetty arvotustyössä hyväksi. Maakuntakaavatyössä on ollut kulttuuriympäristötyöryhmä mukana arvottamassa maakunnallisesti merkittäviä kohteita ja alueita.

Maakunnallisesti merkittävien kohteiden ja alueiden osalta on valittu mahdollisimman edustavat kohteet ja alueet edustamaan kulttuuriympäristötyöryhmän etukäteen valitsemia teemoja.

Muinaismuistolaki (295/63) rauhoittaa kiinteät muinaisjäännökset ja kieltää niiden säilymistä uhkaavat toimenpiteet. Suojelua valvoo Museovirasto. Pohjois-Savon alueen muinaisjäännösinventointitaso, erityisesti maakunnan pohjoisosissa, on heikko, jonka johdosta erityisesti maa-ainestenotossa on kiinnitettävä huomiota arkeologiseen kulttuuriperintöön. Pohjois-Savon maakuntakaavassa on osoitettu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät muinaismuistot; Museoviraston muinaisjäännösrekisterin paikkatietoaineiston 1. ja 2. luokan muinaisjäännökset. Rauhoitusluokkaan 3 kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset sekä tiedossa olevat vedenalaiset muinaisjäännökset ovat kaavaselostuksen liitteenä. **Muinaisjäännöksiä löytyy koko ajan lisää, joten alueiden käytössä on tarkistettava aina viimeisin tieto museoviranomaisilta.** Ajantasainen luettelo muinaisjäännöksistä ja kohteiden tarkat paikkatiedot ovat saatavilla Museovirastosta sähköisessä muodossa (paikkatieto@nba.fi).

Aluevaraukset sekä alueen erityisominaisuutta osoittavat merkinnät

Maakuntakaavassa on osoitettu Pohjois-Savon kulttuuriympäristöalueet ja kohteet, varsinaiset aluevaraukset sr/SR –merkinnöillä ja alueen tai kohteen erityisominaisuutta osoittavat MA/ma –merkinnöillä. Taajamien kulttuuriympäristö on osoitettu kaavakartassa omilla merkinnöillä, joihin kuuluvat alueet ja kohteet on esitetty maakuntakaavan kuntakohtaisissa liitekarttoissa. Liitekartat ovat merkinnät- ja määräykset -julkaisussa, joka vahvistuu osana maakuntakaavaa. Selostuksen liitteenä olevassa kuntakohtaisessa luettelossa on kaavakartalla olevan numeron lisäksi kohteen tai alueen nimi sekä ominaisluonteen ja erityispiirteiden luonnehdinta H historiallinen, M maisemallinen ja/tai R rakennushistoriallinen. Internetsivulta www.pohjois-savo.fi löytyy Pohjois-Savon liiton maakuntakaavoituksen alta selvitys Pohjois-Savon kulttuuriympäristö, jossa on alueiden ja kohteiden tarkempi kuvaus.

MA1/ma1 -merkintä ei ole varsinainen aluevarausmerkintä, vaan se kuvaa osa-alueen vähintään seudullisesti merkittäviä erityisominaisuuksia. MA1/ma1-merkinnällä osoitetut alueet ja kohteet ovat pääasiassa arvotettu maakunnallisesti arvokkaiksi, paitsi –liitteellä –v, varustetut, jotka ovat valtakunnallisesti merkittäviä. Näitä alueita ovat mm. Runnin alue lisäalassa. Tavoitteena on turvata kohteiden ja alueiden erityisominaisuuksien säilyminen tai niiden asettamat reunaehdot on otettava huomioon suunniteltaessa alueiden käyttöä. Erityisominaisuudet tulevat esille seikkaperäisesti kaavan liiteaineistossa olevasta kulttuuriympäristöselvityksestä.

Maakunnallisesti merkittävien kohteiden valinnassa on painottunut kohteiden historiallinen merkittävyys. Pohjois-Savon teollisuuden eri vaiheet on pyritty huomioimaan. Maakunnallisesti merkittävät koulurakennukset on huomioitu aikaisempien seutukaavojen pohjalta uudelleen arvottamalla.

Maakunnallisia kohteita valittaessa on pyritty ottamaan huomioon niiden asema suhteessa koko Pohjois-Savoon. Maakunnallisesti merkittävänä kulttuurimaisemana on osoitettu mm. Linnansalmen maisema Lapinlahdella, jonka ominaispiirteinä on Onkiveden länsipuolella aukeavat laajat pellot maatilojen pihapiireineen ja itäpuolella maiseman maamerkinä jatkuvasti laajentuneet ja laajentuvat Valion tehtaat kertomassa alueen maidonjalostuksen teollisesta kehitymisestä. Merkintä ei museoi Valion tehdasaluetta, vaan sallii sen kehittymisen osana maisemaa.

Maakuntakaavassa on osoitettu 651 muinaismuistokohdetta, rakennussuojelukohteita 7 kpl, perinnebiotooppeja 67 kpl, ma1- 136 kpl ja ma1-v kohteita 9 kpl, MA- 54 kpl ja MA1-v –alueita 18 kpl sekä maiseman vaalimisen kannalta tärkeitä alueita; MA1-v 7 kpl ja MA1 34 kpl. Suurin osa taajamista on kuvaustekniikan johdosta esitetty osa-alueajauksella, jonka osalta löytyy yksityiskohtaisempi kartta Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset asiakirjasta. Taajama-alueilla on ma1 –kohteita 93 kpl ja ma1-v 2 kpl, sr-kohteita 25 kpl ja –alueita 10 kpl, MA1 –alueita 52 kpl ja MA1-v –alueita on 24 kpl. Lisäksi keskustojen ja taajamien kulttuuriympäristökokonaisuuksiin kuuluu kaksi maakunnallisesti tärkeää maisema-aluetta ja 32 muinaismuistokohdetta.

Ympäristöministeriö jätti 7.12.2011 antamassaan päätöksessä vahvistamatta Paukarlahden MA1-osa-aluemerkinnän siltä osin, kuin se on päällekkäinen voimassa olevan Leppävirran kunnan pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaavan MA-v –osa-alueajauksen kanssa. Vahvistamatta jätetyllä alueella jää voimaan kyseinen MA-v-osa-alueajaus.

Ympäristöministeriö lisäsi oikaisunluonteisena korjauksena rakennussuojelualue tai –kohde merkintään seuraavan virkkeen: ”Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus”.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

Koko maakuntakaava-aluetta koskeva suunnittelumääräys:

Alueidenkäyttöä suunniteltaessa on kiinnitettävä huomiota arkeologiseen kulttuuri-perintöön ja kulttuuriympäristöinventointien päivitysinventointeihin erityisesti 1960-luvun ja sitä nuoremman rakennusperinnön osalta.

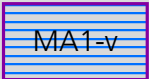

 SR

Rakennussuojelualue tai -kohde

Merkinnällä osoitetaan maankäyttö- ja rakennuslain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita valtakunnallisesti merkittäviä kohteita tai alueita, rakennussuojelulain 3 §:n 2 momentin perusteella suojeltuja rakennuksia tai rakennusryhmiä sekä asetuksessa valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/1985) tarkoitettuja alueita ja kohteita.

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Suunnittelumääräys: Alueen tai kohteen suunnittelussa ja käytössä on otettava huomioon kulttuuriympäristön vaaliminen ja turvattava merkittävien kulttuuriarvojen ja ominaispiirteiden säilyminen. Alueen tai kohteen suunnittelussa on pyydetty lausunto alueelliselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja museoviranomaisilta.

 MA1-v

 MA1

 ma1-v

 ma1

Kulttuuriympäristön kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue tai kohde

Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätöksen mukaiset valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (MA1-v, ma1-v) ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt (MA1, ma1).

Suunnittelumääräys: Alueen tai kohteen suunnittelussa on otettava huomioon rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuudet ja ominaislaatu. Alueen tai kohteen erityispiirteitä tulee vaalia. Valtakunnallisesti merkittävien alueiden (MA1-v, ma1-v) suunnittelussa on pyydetty lausunto alueelliselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja museoviranomaisilta.

Maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä alue

Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätöksen mukaiset valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet (MA1-v) ja maakunnallisesti merkittävät maisema-alueet (MA1).

Suunnittelumääräys: Alueen suunnittelussa on otettava huomioon maisema-alueen kokonaisuudet ja ominaislaatu. Alueen erityispiirteitä tulee vaalia. Valtakunnallisesti merkittävien alueiden (MA1-v) suunnittelussa on pyydetty lausunto alueelliselta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta ja museoviranomaisilta.

 ma1-b

Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti tärkeä perinnebiotooppi

Merkinnällä osoitetaan perinteisen maatalouden ja karjanhoidon muovaamat yksittäiset biotoopit, kuten kaskiahot ja laidunmetsät (ma1-b) eli perinnebiotoopit.

Suunnittelumääräys: Alueen tai kohteen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kohteen kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen säilymistä. Kohteisiin merkittävästi vaikuttavissa hankkeissa on varattava alueelliselle elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tilaisuus antaa lausunto.

 sm	Muinaismuistokohde Merkinnällä osoitetaan muinaismuistolain nojalla suojeltu tiedossa oleva valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä esihistoriallinen tai historiallinen suojelukohde tai -alue Kaikki muinaismuistot on rauhoitettu muinaismuistolailla (295/1963). Rauhoitus koskee myös vielä löytämättömiä muinaismuistoja. Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus. <u>Suunnittelumääräys:</u> Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueella olevat muinaismuistot. <u>Suojelumääräys:</u> Kaikista alueen muinaisjäännöksiin mahdollisesti vaikuttavista maankäyttöhankkeista on neuvoteltava museoviranomaisten kanssa. Alueen kaisuaminen, peittäminen, muuttaminen tai muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty.
	Taajaman kulttuuriympäristö Merkinnän alueella sijaitsevat kulttuuriympäristökohteet ja -alueet, joita ei maakuntakaavan mittakaavasta johtuen voida esittää varsinaisella maakuntakaavakartalla, on esitetty maakuntakaavan osa-aluekohtaisissa liitekartoissa (liitteet 1 ja 2) Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset asiakirjan lopussa.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

MA1-v 11.611 Haminalahden kulttuurimaisema, rajauksen supistaminen. Kumotaan laajempaan osoitettu MA-v 11.611 Haminalahden kulttuurimaisema.

MA1 11.627 Haminalahti, uusi maisema-alue Pohjois-Savon arvokkaiden maisema-alueiden ja maisemanähtävyyksien päivitysinventointi.

MA1 11.628 Västinniemen ympäristö, uusi maisema-alue

MA1 12.630 ja MA1 13.623 Maaningan-Lapinlahden kulttuurimaisemat, uusi maakunnallisesti merkittävä maisema-alue

MA1-v 12.618 Leppälahti-Kuivaniemi maisema-alue, koulu statuksen muutos, alue muuttuu maakunnallisesti merkittävästä valtakunnallisesti merkittäväksi.

Kumotaan MA 12.618 Leppälahti-Kuivaniemi maisema-alue, koulu.

MA1-v 12.620 Tuovilanlahti, rajauksen supistaminen.
Kumotaan laajempaan osoitettu MA-v 12.620 Tuovilanlahti.

MA1 13.609 Räimä-Haapalahti-Väänälänranta -kulttuurimaisema, statuksen muutos, alue muuttuu valtakunnallisesti merkittävästä maakunnallisesti merkittäväksi.

MA-v 13.609 Räimä-Haapalahti-Väänälänranta -kulttuurimaisema kumotaan.

MA1 13.622 Räimä-Haapalahti-Väänälänranta, uusi maisema-alue

MA1 32.606 Syvänniemen kulttuurimaisema, statuksen muutos, alue muuttuu valtakunnallisesti merkittävästä maakunnallisesti merkittäväksi.

MA-v 32.606 Syvänniemen kulttuurimaisema kumotaan.

MUUTOKSET KUOPION KESKUSTAN KULTTUURIYMPÄRISTÖSSÄ:

MERKINNÄN TUNNUS	MERKINNÄN NIMI	MUUTOS KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVAAN
MA1 11.1201	Snellmaninkadun korttelit	Alue supistuu, erotetaan Snellmanin kotimuseo (SR -merkinnällä) valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: MA 11.1201 Snellmaninkadun korttelit
MA1 11.1215	Linnanpellon asuinalue	Alue muuttuu valtakunnallisesta maakunnallisesti merkittäväksi, nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: MA-v 11.1215 Linnanpellon alue 1
ma1 11.1345	Postitalo	Uusi kohdemerkintä
ma1 11.1346	Piispantalo (nykyisin osa Kuopion muotoiluakatemiaa)	Uusi kohdemerkintä
MA1-v	Rännikatuverkko, viiva-merkintä	Merkittään rännikatuverkko valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavassa laajempaan osoitettu rännikatuverkko.
MA1-v 11.1001	Väinölänniemen kaupunkipuisto	Merkittään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: SR 11.1001 Väinölänniemi
MA1-v 11.1205	Sankaripuisto	Merkittään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), alue muuttuu maakunnallisesti merkittävästä valtakunnallisesti merkittäväksi. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: MA 11.1205 Sankaripuisto
MA1-v 11.1216	Kuopion vanha hautausmaa	Alue laajenee, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: MA-v 11.1216 Kuopion vanha hautausmaa. ma 11.1343 Puijon kappeli
SR 11.1004	Piispanpuiston ympäristö ja kuurojen koulu	Rajauksen muutos, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), laajenee, nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: SR 11.1003 Kuopion kuurojen koulu SR 11.1004 Piispanpuiston ympäristö
SR 11.1005	Snellmanin puisto, tuomiokirkko ja puukorttelit	Rajaus muuttuu, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), laajenee, nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: MA 11.1211 Snellmanin puiston eteläosa ma 11.1325 Maria Jotunin koulu, entinen Snellmanin koulu SR 11.1002 Puukorttelit SR 11.1005 Snellmanin puisto sr 11.1104 Victor Barsokevitsch -valokuvakeskus
SR 11.1008	Kuopion kasarmialue	Alue laajenee, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: MA 11.1213 Kasarmialueen pohjoisosa SR 11.1008 Kuopion kasarmialue
SR 11.1010	Kuopion lääninvankila	Alue laajenee, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: SR 11.1010 Kuopion lääninvankila
SR 11.1014	Linnanpellon asuinalue ja sokeainkoulu	Alue laajenee, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: SR 11.1014 Linnanpellon alue 2 sr 11.1101 Ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, entinen sokeainkoulu
sr 11.1110	Kuopion rautatieasema	uusi kohdemerkintä, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009)

Rakennussuojelukohteet:

- sr 11.602 Ammuslataamo, esitystavan muutos:
- Aluevaraus SR 11.602 kumotaan, merkintä muutetaan kohdemerkinnäksi.
- sr 12.610 Maaningan kirkko, uusi merkintä

Muinaismuistokohteet, uudet merkinnät:

- sm 11.610-625 (Kuopiossa 16 kpl), sm
- 12.597-604 (Maaningalla 8 kpl)
- sm 13.602-613 (Siilinjärvellä 12 kpl), sm
- 32.319-336 (Karttussa 18 kpl)

Vaikutukset

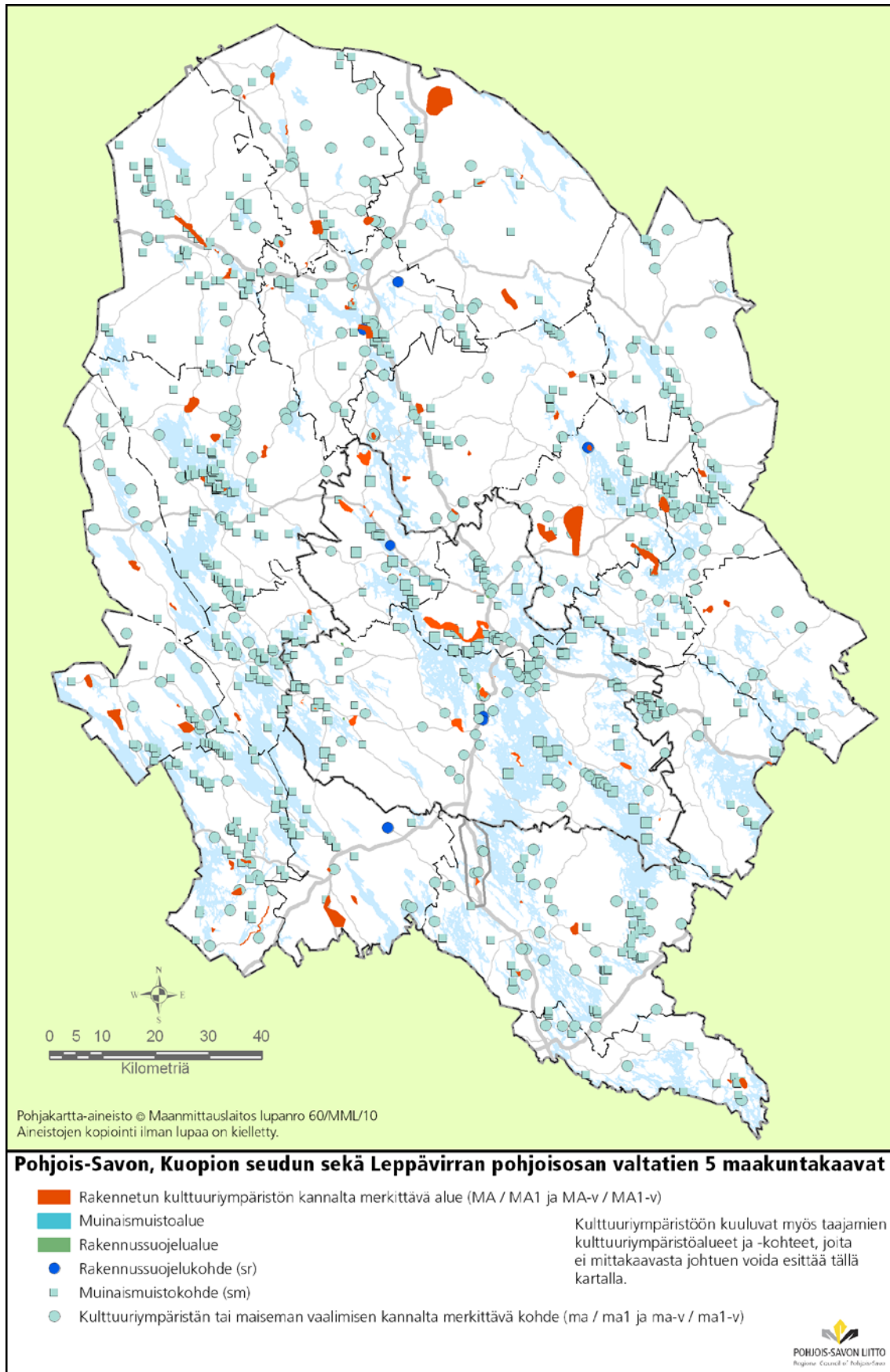
Voimassaoleviin seutu- ja maakuntakaavoihin verrattuna Pohjois-Savon maakuntakaavassa alueiden ja kohteiden määrä kasvaa huomattavasti. Pääpaino on alueen historiaa kuvaavilla aluekokonaisuuksilla, joiden kautta vaikutuksena on alueen identiteetin vahvistuminen. Kulttuuriympäristön kohteiden ja alueiden vaaliminen ja hoito edistää seudulle ominaisen rakennus- ja maaseutukulttuurin ja kotiseutuidentiteetin säilymistä ja lisää alueen matkailullista vetovoimaa.

Toteutus

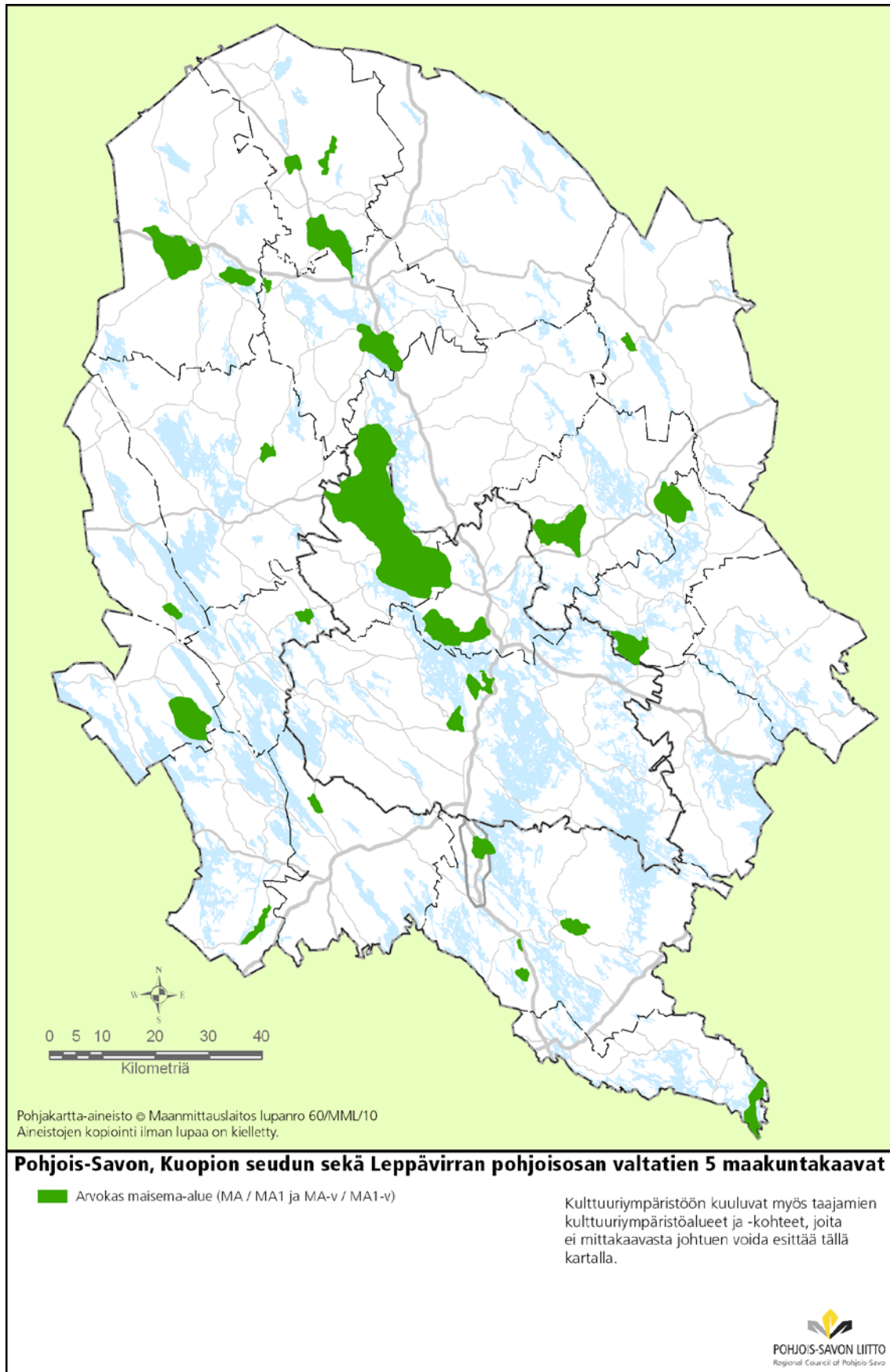
Kulttuuriympäristön vaaliminen toteutetaan lähinnä yksityiskohtaisemmalla kaavoituksella, rakennuslupamenettelyllä, valtion avustuksilla, rakennussuojelulailla sekä maisemanhoidon järjestämisellä ja Tapion metsänhoitosuosituksin. Muinaismuistokohteet ovat muinaismuistolain suojaamia. Maisema-alueiden ja perinnetuomaisemien arvon säilyminen edellyttää hoitoa. Tavoitteena on, että maakuntakaavassa esitetyillä maisema-alueilla sijaitsevat tilat, joiden alueilla on perinnetuomaisemia, otetaan erityisesti huomioon ympäristötuen maisemanhoitotukia jaettaessa. Kehittämishankkeiden yhteydessä on hyvä hyödyntää niin valtakunnallisesti että maakunnallisesti merkittävien alueiden ja kohteiden lisäarvoa.

Tausta-aineisto

- Valtioneuvoston päätös 22.12.2009, valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt www.rky.fi
- Museoviraston muinaisjäänne rekisteri <http://kulttuuriymparisto.nba.fi>
- Museoviraston paikkatietoaineisto paikka-tieto@nba.fi
- Pohjois-Savon kulttuurimaisemien ja maisemanähtävyyksien päivitysinventointi 2009, maisema-arkkitehti Mervi Koskinen
- Maiseman muisti. Valtakunnallisesti merkittävät muinaisjäänne kset. Museovirasto 2001
- Pohjois-Savon ympäristökeskus: Pohjois-Savon perinnetuomaisemat. Heli Ilaskari. Kuopio 2000.
- Pohjois-Savon vanhat vesirakenteet. Tuulikki Miettinen, Erkki Kaijalainen, Maisa Siirala. Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri. Helsinki 1994.
- Savon Arkkitehdit SAFA: Arkkitehtuurin opaskartta 2003
- Pohjoissavolainen kylämaisema. Valtakunnallinen maisema-alueinventointi vuosina 1987-89. Pohjois-Savon seutukaavaliitto. Kuopio 1990.
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu 16. Helsinki 1993
- Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-alue työryhmän mietintö I-II. Mietintö 66/1992. Helsinki 1993
- Rakennussuojelulaki (RakSL) 60/85
- Valtion asetus valtion omistamista rakennuksista 480/85
- Sopimus rautatieasema-alueista, YM:n päätös 9.12.1998
- Pohjois-Savon kulttuuriympäristö maakunnan vahvuudeksi, arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen, 2008
- Kuntainventoinnit

Kuva 3.14.1 Rakennettu kulttuuriympäristö

Kuva 3.14.2 Arvokkaat maisema-alueet

VIRKISTYSTÄ JA LUONNONRAUHAA

Vapaa-ajan lisääntyminen ja varallisuustason nousu ovat lisänneet ja monipuolistaneet ihmisten harrastusmahdollisuuksia. Erityisesti ulkoilu- ja retkeilyharrastusten merkitys vapaa-ajan käytössä on jatkuvasti lisääntynyt. Suomen Ladun ja Taloustutkimus Oy:n tekemän kyselytutkimuksen mukaan tärkeimmiksi ulkoilupalvelujen kehittämiskohteiksi nähdään päivittäiseen lenkkeilyyn soveltuvat asuntoalueiden läheiset ulkoilualueet sekä viikonloppukäyttöön soveltuvat taajamien läheiset ulkoilualueet. Tärkeinä koettiin myös pyöräilyreittien ja pitkien retkeily- ja hiihtoreittien toteuttaminen. Tehdyt tutkimukset osoittavat, että ulkoilu luonnossa, retkeily ja veneily ovat kiistatta nousumassa etusijalle tarkasteltaessa kodin ulkopuolisia vapaa-ajan käyttötottumuksia.

3.15 Virkistysalueet (VL, VR) ja ulkoilureitit

Lähtökohdat ja tavoitteet

Virkistystoimintojen lisääntyminen aiheuttaa ympäristönhoidollisia haittoja, joita voidaan torjua varaamalla virkistyskäyttöön erityisiä alueita sekä perustamalla ulkoilu- ja vesiretkeilyreittejä ja ohjaamalla virkistystoimintojen painopiste niille. Maakuntakaavoituksen eräänä tehtävänä on selvittää näiden alueiden ja reittien tarve sekä niiden sijoittuminen maakunnallisella ja seudullisella tasolla.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet velvoittavat useissa kohdin huomioimaan maakuntakaavassa yleiset virkistystarpeet ja niitä tukevat alueidenkäytölliset muut tekijät. Valtakunnallisten alueiden-käyttötavoitteiden mukaan:

- Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät.
- Alueidenkäytön suunnittelussa on maaseudun asutusta sekä matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja suunnattava mahdollisuuksien mukaan tukemaan maaseudun taajamia ja kyläverkostoa sekä infrastruktuurin hyväksikäyttöä.

- Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä. Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävä hyödyntäminen edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta.
- Maakuntakaavoituksessa on luotava alueidenkäytölliset edellytykset ylikunnallisesti merkittävien virkistyskäytön reitistöjen ja verkostojen muodostamiselle. Maakuntakaavoituksella ja yleiskaavoituksella on luotava alueidenkäytölliset edellytykset seudullisten virkistysalueiden muodostamiselle erityisesti Etelä-Suomessa ja suurilla kaupunkiseuduilla.
- Maakunnan suunnittelussa on tuettava matkailukeskusten ja -alueiden verkottumista sekä vapaa-ajankäytön vyöhykkeiden kehittämistä niin, että muodostuu toimivia palvelukokonaisuuksia. Ensisijaisesti on kehitettävä olemassa olevia matkailukeskuksia ja -alueita. Alueidenkäytön suunnittelulla matkailualueita tulee eheyttää ja osoittaa matkailun kehittämiselle riittävät alueet.

Virkistysalueet ovat yksi osa kestävästä kehityksen perusolottuvuudesta. Niiden kehittäminen turvaa laadullisen ja viihtyisän elinympäristön ja kohottaa samalla seudun imagoa. Useat virkistykseen liittyvät alueet tai kohteet edistävät matkailuelinkeinojen kehittymistä.

Maakuntakaavan tavoitteena on virkistysalueiden varaamisella turvata väestön virkistäytymismahdollisuudet luontosuhteiltaan houkuttelevilla alueilla, mutta myös luoda edellytyksiä luontomatkailun kehittämiselle. Retkeilyreittien suunnittelulla pyritään luomaan edellytykset kuntakohtaiselle reittien suunnittelulle ja toteutukselle siten, että lopputuloksena on monipuolinen ja houkutteleva seudullinen ulkoilureitistö.

Suunnitteluperiaatteet

Kaavassa osoitetaan erityisesti kaupunkitaajamien läheisyydessä yhtenäisesti jatkuva virkistykseen soveltuvien alueiden vyöhykkeistö osana maakunnallista järjestelmää. Virkistysvyöhykkeet on käsitelty kohdassa 3.2. Kehittämisperiaattemerkinnät. Maakuntakaavan virkistysalueet ja muut jokamiehenoikeuden piirissä olevat viheralueet sekä ulkoilureitit muodostavat maakunnan vapaa-ajan alueiden vyöhykkeiden rungon. Maakunnalliset alueet täydentävät kuntakaavoituksessa taajamien lähivirkistysalueilla ja puistoilla.

Myös Pohjois-Savon laajat vesistöalueet ovat tärkeä osa maakunnan vapaa-ajan alueiden tarjontaa. Järvialueiden merkitys virkistys- ja matkailukäytössä sekä Vuoksen vesistöaluetta koskevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otetaankin korostetusti huomioon kaava laadittaessa.

Maakuntakaavaan sisältyvät virkistysalueet on jaettu lähivirkistysalueisiin (VL) ja retkeilyalueisiin (VR). Lisäksi kaavassa on lähinnä samoiluun tarkoitettuja, mutta pääasialliselta käytöltään metsätalouskäytössä olevia MU-alueita. MU-alueiden ohella virkistystä palvelevat myös suojelualueet, perinnemaisema-alueet, arvokkaat kallio- ja harjualueet jne. Ko. alueita on tarkasteltu kaavaselostuksessa omina kohtinaan.

Em. erityyppiset viheralueet yhdessä muodostavat virkistyksen ja matkailun kannalta eritasoisia virkistyksen ja matkailun kehittämisvyöhykkeitä, joista eräillä on jo valtakunnallista tunnettavuutta. Virkistysalueiden suurin kysyntä kohdistuu Kuopion, Iisalmen ja Varkauden lähialueille sekä Tahkon matkailualueen ympäristöön, mistä syystä virkistykseen soveltuvia alueita pyritään osoittamaan juuri näiden keskusten läheisyyteen. **Lähtökohtana on, että kaavassa osoitetuilla virkistysalueilla on vähintäänkin seudullista merkitystä.**

Kehittämisvyöhykkeille sijoittuu ja niitä yhdistävät ulkoilureitistöt. Maakuntakaavaan merkitty ulkoilureitistö on sijainniltaan ohjeellinen, mikä mahdollistaa reitin toteuttamisen myös kaavasta poikkeavalla tavalla. Maakuntakaava perustuu ulkoilureittien osalta Pohjois-Savon ympäristökeskuksen toimesta laadittuihin seutukunnittaisiin ulkoilureittisuunnitelmiin tai jo toteutuneeseen tilanteeseen. Valtaosa reiteistä on jo toteutettu kuntien ja ympäristökeskuksen yhteistyönä.

Maakuntakaavan yleispiirteisyyden vuoksi kaavassa on eritelty toisistaan ainoastaan moottorikelkka ja muut ulkoilureitit. Kaavan reittimerkintä kuvaa lähinnä yhteystarvetta. Vielä rakentamattomien reittien tarkka sijainti määräytyy maanomistajien kanssa käytävissä neuvotteiluissa yksityiskohtaisen suunnittelun yhteydessä.

Aluevaraukset ja muut kaavamerkinnät

Maakuntakaavassa on osoitettu lähivirkistysalueita (VL) 13 kpl yhteispinta-alaltaan 1 453 ha, retkeily- ja ulkoilualueita 13 kpl yhteispinta-alaltaan 1 217 ha. Huomattava osa lähivirkistysalueista on taajamien ja matkailukeskusten yhteydessä jo käytössä olevia alueita tai kuntien omissa maankäyttösuunnitelmissaan esittämiä alueita.

Em. lisäksi kaavassa on osoitettu virkistykseen ja matkailuun soveltuvien alueiden kehittämisvyöhykkeet. Vyöhykkeet pitävät sisällään virkistysalueita, suojelualueita, matkailualueita, maa- ja metsätalousvaltaisia alueita jne. Ko. vyöhykkeitä on tarkasteltu kohdassa 3.2. Kehittämisvyöhykkeet.

Maakuntakaavakartalla on moottorikelkkareittejä 1 025 km ja muita ulkoilureittejä 758 km. Reitit on merkitty kaavaan yhtä viivamerkintää käyttäen riippumatta reitin suunnittelu- tai toteutusvaiheesta.

Seutukaavaan nähden maakuntakaavassa on virkistysalueiden kokonaismäärä ja pinta-ala lähes kaksinkertaistunut. Vesiretkeilyn väylätarpeita on tarkasteltu luvussa 3.9 Vesiliikenne.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

VL

Lähivirkistysalue, joka on tarkoitettu pääasiassa lähiulkoilua ja virkistyskeskuksia varten (rakentamisrajoitus, MRL 33 §)

Merkinnällä osoitetaan vähintäänkin seudullista merkitystä omaavat virkistysalueet.

Rakentamismääräys: Alueella saa rakentaa vain yleistä virkistäytymistä palvelevia rakennuksia ja rakenteita sekä suorittaa rakennusten peruskorjauksia.

Suunnittelumääräys: VL 51.431 Kämäri- alueelle voi sijoittaa virkistyskeskuksen ohella myös matkailuun ja asumiseen liittyviä toimintoja, mutta kuitenkin siten, että virkistystoiminnot säilyvät alueen pääkäyttömuotona.

Suunnittelumääräys: Alueen VL 43.432 (Tahkomäki-Tarpeisenmäki) käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen SL 43.544 (Huutavanholma) perusteena olevia luonnonarvoja.

VR

Retkeily- ja ulkoilualue, joka on tarkoitettu pääasiassa tehokasta retkeilytoimintaa varten (rakentamisrajoitus, MRL 33 §)

Merkinnällä osoitetaan vähintäänkin seudullista merkitystä omaavat retkeilytoimintaan tarkoitetut alueet

Rakentamismääräykset:

Alueella saa rakentaa vain yleistä virkistäytymistä ja maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia ja rakenteita sekä suorittaa rakennusten peruskorjauksia.

Ulkoilureitti

Merkinnällä osoitetaan ohjeellisesti seudullisesti ja maakunnallisesti merkittävät ulkoilureitit.

Suunnittelumääräys: Reitin yksityiskohtaisempi suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä maanomistajien kanssa.

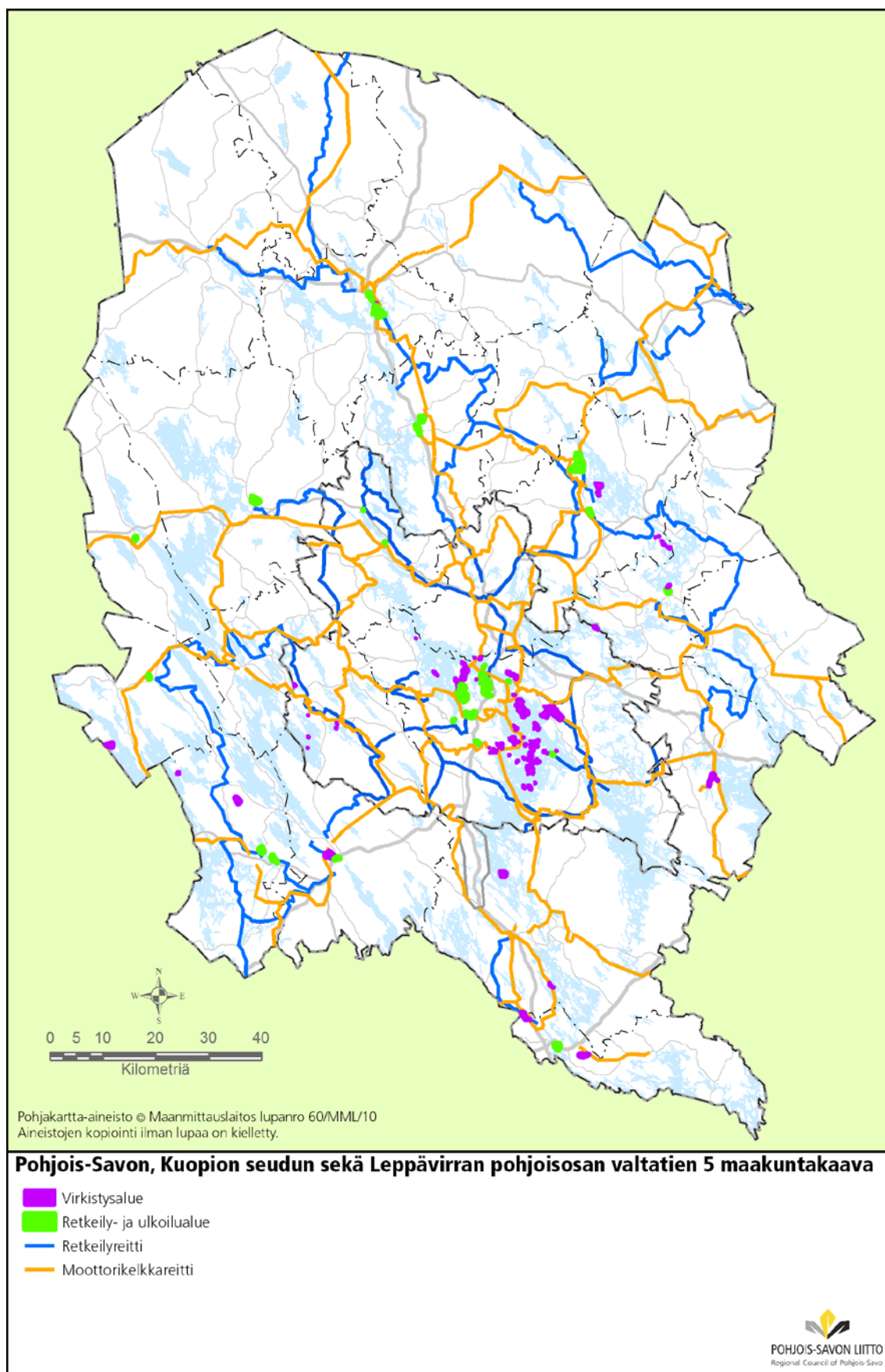
Reittien suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä alueella olevien tai siihen rajautuvien Natura 2000- verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja.

Moottorikelkkailureitti

Merkinnällä osoitetaan ohjeelliset olemassa olevat ja suunnitellut maakunnalliset runkoreitit.

Suunnittelumääräys: Reitin yksityiskohtaisempi suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä maanomistajien kanssa.

Kuva 3.15.1 Virkistys- ja retkeilyalueet sekä retkeily- ja moottorikelkkareitit

Vaikutukset

Kaavaan merkityt reitit ovat jo valtaosin olemassa. Uudet, vielä toteutumattomat reitit perustuvat alueelle laadittuihin ulkoilureittisuunnitelmiin. Kaavan reittimerkintä on ohjeellinen ja kuvastaa lähinnä yhteystarvetta. Reitin tarkempi sijoittuminen määräytyy maanomistajaneuvotteluissa tai reittitoimituksen yhteydessä.

Kaavaan merkityt virkistysalueet ovat myös yleiskaavoissa varattu ko. tarkoitukseen tai vähintäänkin MU-alueiksi. Jälkimmäisten alueiden osalta maakuntakaava korostaa alueiden seudullista merkitystä virkistyskäytön kannalta.

Arvioitaessa virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyttä kaavassa ei voida tarkastella vain virkistykseen nimenomaisesti osoitettujen alueiden määrää, kokoa ja sijaintia. Merkittävän osan virkistys- ja ulkoilutarpeesta tyydyttävät maakuntakaavassa ilman aluevarauksia olevat maa- ja metsätalousalueet jokamiehenoikeuden puitteissa. Lisäksi virkistystä palvelevat monet kaavan suojelualueet, perinnemaisema-alueet, arvokkaat kallio- ja harjualueet jne.

Toteutus

Virkistysalueet ja reitistöt toteutetaan kuntien toimesta maankäyttö- ja rakennuslain, maastoliikennelain ja ulkoilulain nojalla. Kaavaan merkityt virkistysalueet ovat jo kuntien yleiskaavoissa virkistysalueina tai vähintäänkin ulkoilun tarpeet huomioon ottavina maa- ja metsätalousalueina (MU). Kaavassa olevat ulkoilu- ja moottorikelkkareitit ovat valtaosin jo olemassa olevia ja perustuvat maanomistajien kanssa tehtyihin sopimuksiin. Uudet reitit perustuvat alueelle laadittuihin ulkoilureittisuunnitelmiin. Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja alueen kuntien tavoitteena on ollut lähivuosien aikana muuttaa em. reiteistä tärkeimmät eli ns. runkoreitit ulkoilulain / maastoliikennelain mukaisiksi virallisiksi reiteiksi.

Tausta-aineisto

Virkistysaluevarausten osoittaminen ei ole edellyttänyt erillistutkimuksia. Merkinnot perustuvat yleiskaava-materiaaliin. Reitistöt perustuvat valtaosin kuntien ja Pohjois-Savon ympäristökeskuksen (nyk. ELY-keskus) yhdessä laatimiin reittisuunnitelmiin ja niiden pohjalta em. tahojen käymiin neuvotteluihin maanomistajien kanssa.

3.16 Rantarakentaminen

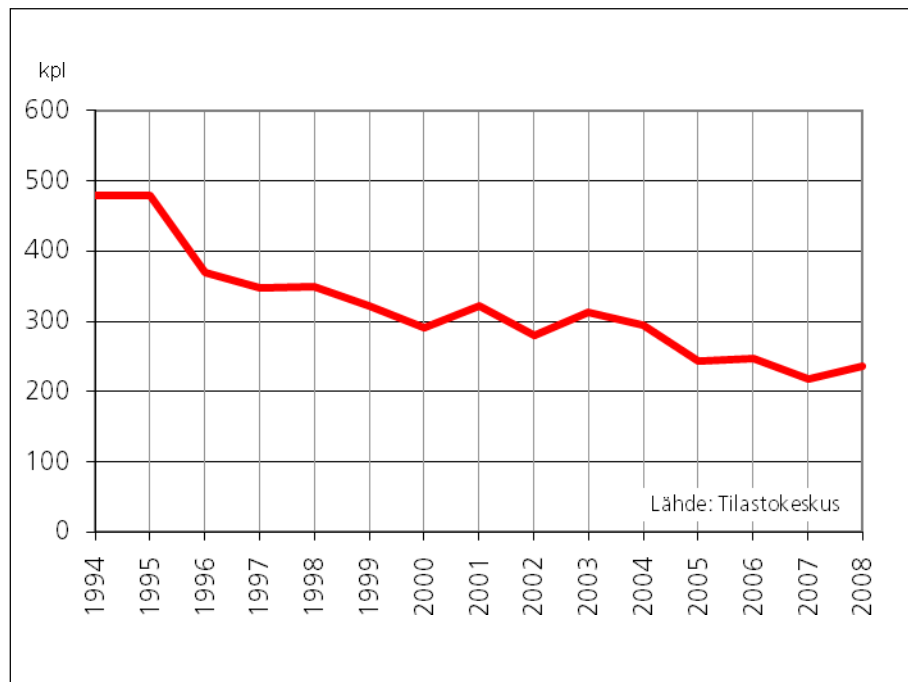
Nykytilanne

Loma-asuntojen määrä on Pohjois-Savossa ylittänyt maaseudun vakinaisten asuntojen määrän. Merkittävimmät järviolueet on yleiskaavoitettu (kuva -). Loma-asuntoja on määrällisesti ja rantaviivaan nähden eniten Kuopion seudulla.

Pohjois-Savon ulkopuolelta tulevista kesäasukkaista suurin osa kotoisin Uudeltamaalta, erityisesti Helsingistä, Espoosta ja Vantaalta. Suhteellisesti eniten maakunnan ulkopuolisia kesäasukkaita on Rautalammilla, Kuopiossa ja Lempävirralla.

Taulukko 3.16.1 Asunnot, loma-asunnot ja loma-asuntotiheys v. 2005 Haja-asutusalueiden ja taajamien asuntokanta sekä kesämökit 31.12.2005 sekä rantaviivan pituus v. 2002

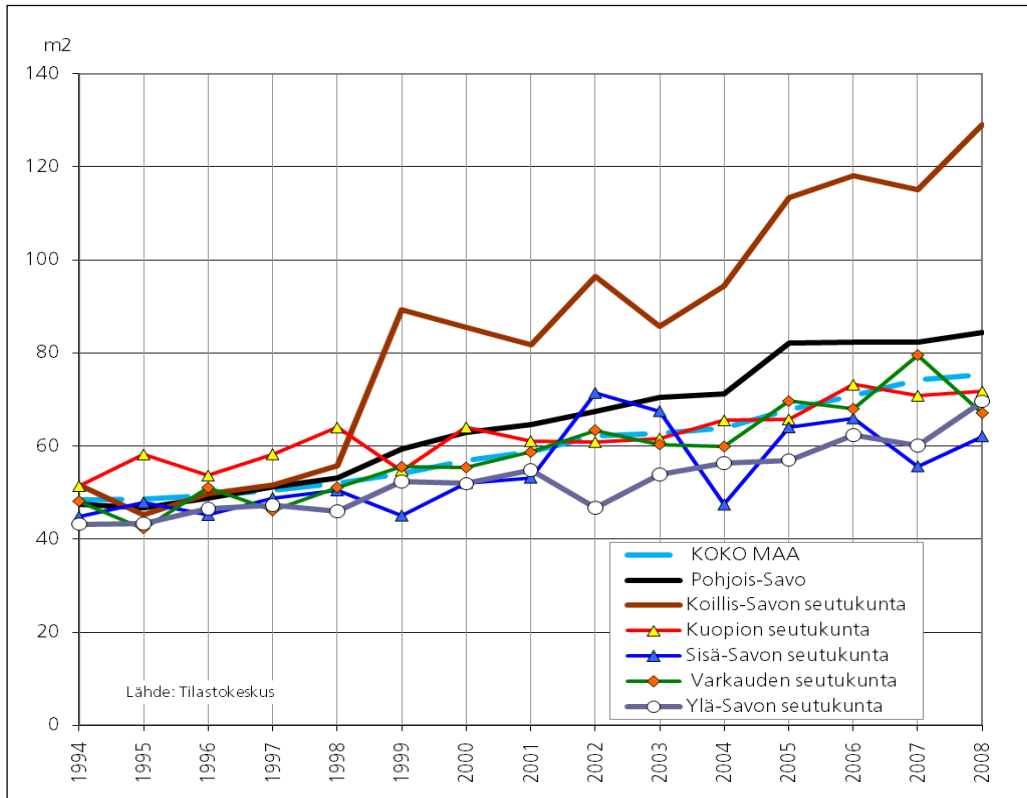
	Koko kunnan asuntokanta	Taajamien asuntokanta	Haja-asutusalueen asuntokanta	Kesämökit	Rantaviiva, km	Kesämökiä/ rantaviiva km
Kuopion seutukunta	59 496	53 109	6 387	8 359	5 010	1,7
Ylä-Savon seutukunta	30 685	19 003	11 682	7 013	7 422	0,9
Sisä-Savon seutukunta	8 342	4 891	3 451	4 299	3 464	1,2
Koillis-Savon seutuk.	11 109	5 943	5 166	6 026	5 597	1,1
Varkauden seutuk.	18 563	15 841	2 722	4 292	3 440	1,2
Pohjois-Savo	128 195	98 787	29 408	29 989	24 933	1,2

Kuva 3.16.1 Vapaa-ajan asuntojen uustuotanto vuosina 1994-2008

Valmistuneiden vapaa-ajanasuntojen määrä on vähentynyt tasaisesti ja laski 2000-luvulla alle 300 asunnon vuodessa. Loma-asuntojen koko kasvaa tasaisesti. V. 2007 valmistuneilla loma-asunnoilla se oli Pohjois-Savossa 82 m² ja koko maassa 74 m².

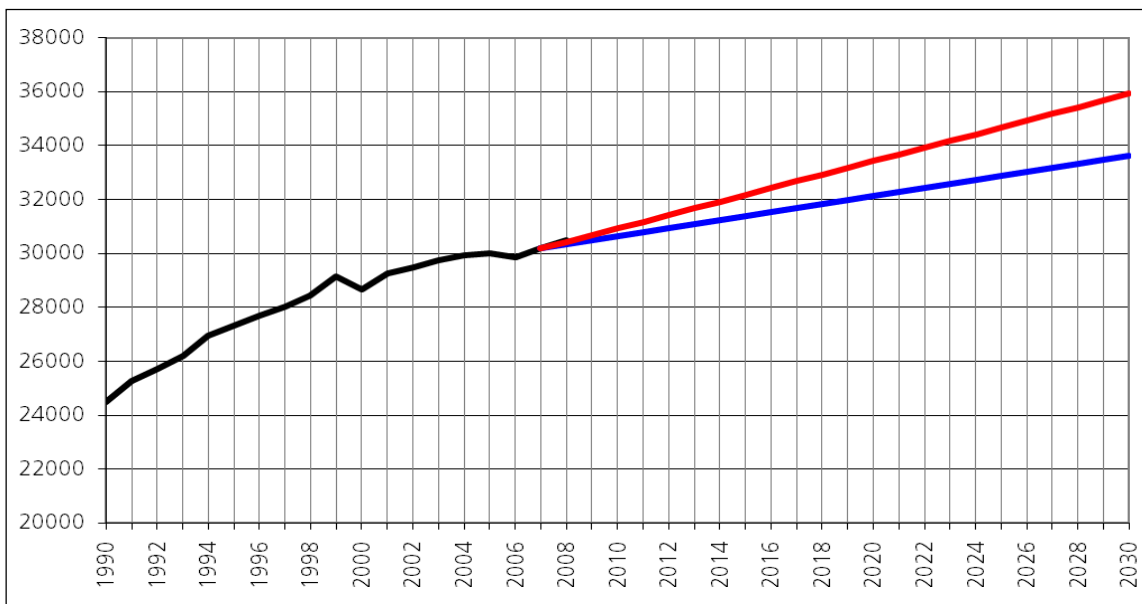
Pohjois-Savossa alueellinen vaihtelu on huomattavaa. Esimerkiksi Nilsiässä loma-asuntojen kerrosala on ollut 2000-luvulla 116-159 m². Loma-asuntokannasta 42 % on rakennettu 80-luvulla tai sen jälkeen.

Kuva 3.16.2 Valmistuneiden vapaa-ajan asuntojen keskimääräinen kerrosala (m²) v. 1994-2008

Pohjois-Savossa rakentamattomien rantatonttien hinnat ovat laskeneet vuosina 1989-2005 kuten Etelä-Savossa ja Keski-Suomessakin. Rakennettujen rantatonttien hinnat ovat taas nousseet vuosina 1995-2005 Pohjois-Savossa, Etelä-Savossa ja Pohjois-Karjalassa. Kysyntä näyttää siis kohdistuvan valmiisiin loma-asuntoihin. Loma-asuntojen määrän kehitykseen

vaikuttavat monet tekijät, kuten maaseudulla syntyneen väestön väheneminen, loma-asuntojen periminen, taloudellinen kehitys ja sosiaaliset arvostukset. Tapahtuneen kehityksen perusteella loma-asuntojen määrä nousisi vuoteen 2030 mennessä 34 000 – 36 000:een, mutta kasvu voi olla vähäisempääkin.

Kuva 3.16.3 Loma-asuntokanta 1990-2007 sekä ennuste vuoteen 2030

Suunnittelutarve

Kuntien rantayleiskaavoitustilanne huomioon ottaen rantojen käytön suunnittelu on edennyt niin yksityiskohtaiselle tasolle, ettei maakunta-kaavassa ole perusteita esittää erityisesti loma-asutusta koskevia kaavamerkintöjä. Maakunta-kaava on myös liian suurpiirteinen tarkastelemaan rantojen pysyvän asutuksen ja loma-asutuksen alueita. Rantojen käyttöä maakuntakaavassa ohjataan muilla merkinnöillä, joista keskeisimpiä ovat suojelu-, virkistys-, maa- ja metsätalousvaltaisia ja vesiliikennealueita koskevat merkinnät, joiden suunnitteluperiaatteet ja aluevarausten luonne on esitetty kaavaselosituksen asianomaisessa kohdassa.

Rakentamiskorkeudet:

Suomen Ympäristökeskus on selvittänyt ilmastomuutoksen vaikutusta kerran 250 vuodessa toistuviin tulviin Vuoksen vesistöissä. Pohjois-Savossa vaikutus on -19 – +8 cm. Suurimpien taajamien osalta on laadittu selvitykseen perustuvia tulvakarttoja. Tulva-alueet ovat niin vähäisiä, ettei niitä ole edellytyksiä tarkastella maakuntakaavan mittakaavassa. Rakentamiskorkeudet määritellään rakennusjärjestyksissä ja kuntakaavoissa. Tulva-, sortuma- ja vyörymävaara-alueille on annettu koko maakunta-kaava-aluetta koskeva suunnittelumääräys

Maakuntakaavamääräykset:

Koko maakuntakaava-aluetta koskeva suunnittelumääräys:

Tulva-, sortuma- ja vyörymävaara-alueet on osoitettava yleis- ja asemakaavoissa joko alueina tai rakentamisrajoituksina. Rakennuspaikkoja ei saa suunnitella sijoitettavaksi alueille, joilla on tulvan, sortuman tai vyörymän vaaraa. Tulvariskialueet tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa.

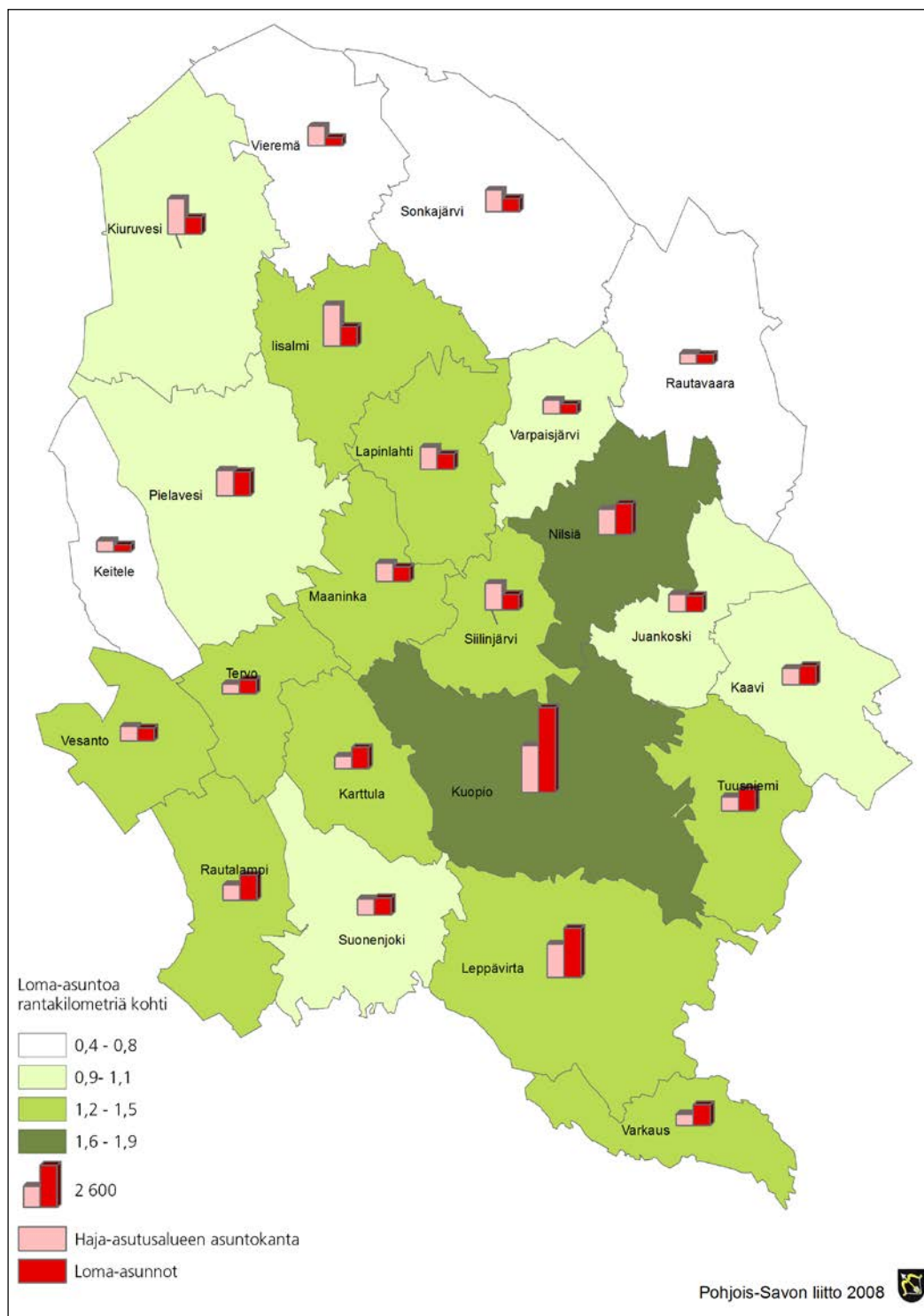
Kylämerkintöihin (at-11, at-21) liittyvä loma-asutusta koskeva suunnittelumääräys:

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon kylien läheisyydessä mahdollisuudet lisätä vapaa-ajan asumisen käyttöastetta tai muuttaa alueella sijaitsevaa loma-asutusta vakinaiseksi kylien erityispiirteet, vesihuolto ja tieverkko huomioon ottaen.

Tausta-aineisto:

- Ilmastomuutoksen vaikutus kerran 250 vuodessa toistuviin tulviin Vuoksen vesistöissä. Raportti 12.10.2006. Suomen Ympäristökeskus. Hydrologian yksikkö. Noora Veijalainen
- Berhäll. Perrels, Sahari. Mökkikannan kehityspolku vuoteen 2025 asti. VATT-keskustelualoitteita. 455. VATT 2008.

- Tilastokeskus.

Kuva 3.16.4 Maaseudun asutuskanta ja loma-asunnot v. 2005

3.17 Matkailualueet (RM, rm1, RMk)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet:

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa on matkailualueita koskeviin aluevarauksiin liittyen seuraavia kannanottoja:

”Alueidenkäytöllä edistetään kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta sekä kyläverkon kehittämistä. **Erityisesti harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla kiinnitetään alueidenkäytössä huomiota jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen.**”

”Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyödyntäen.”

”Maakunnan suunnittelussa on selvitettävä maaseudun alue- ja yhdyskuntarakenteen sekä kyläverkon kehittämiseen liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään olemassa olevien rakenteiden hyödyntämistä, palvelujen saatavuutta, **maaseudun elinkeinotoiminnan monipuolistamista sekä ympäristöarvojen säilymistä.**”

”Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä. **Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävä hyödyntämistä edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta.**”

”Maakunnan suunnittelussa on tuettava matkailukeskusten ja alueiden verkottumista sekä vapaa-ajan käytön vyöhykkeiden kehittämistä niin, että muodostuu toimivia palvelukokonaisuuksia. **Ensisijaisesti on kehitettävä olemassa olevia matkailukeskuksia ja alueita.**

Alueidenkäytön suunnittelussa matkailualueita tulee eheyttää ja osoittaa matkailun kehittämiseksi riittävät alueet.”

”Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten, että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät.”

Pohjois-Savon maakuntakaavan ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden suhteista voidaan todeta seuraavaa:

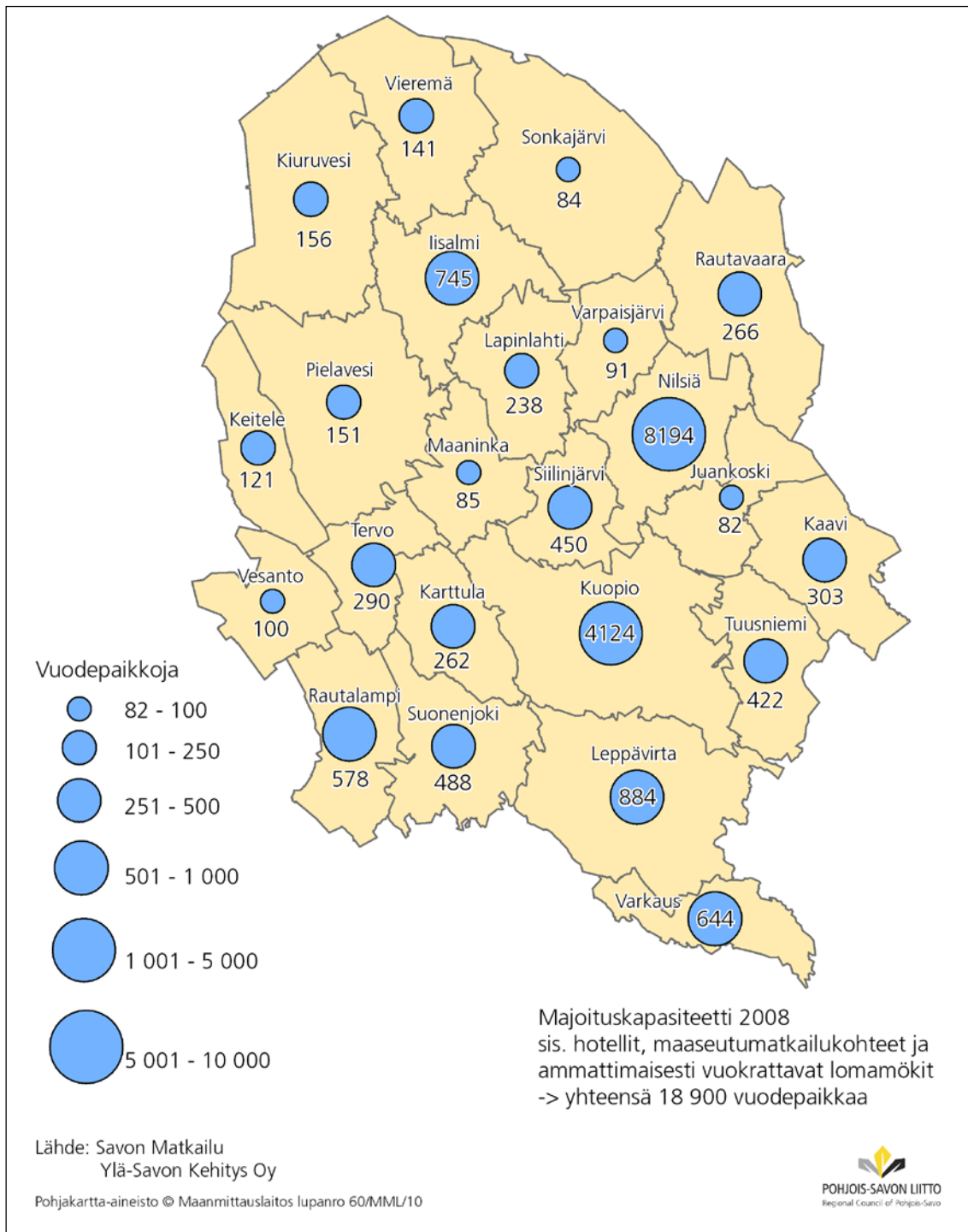
Pohjois-Savon elinkeinostrategiassa matkailu on valittu erääksi elinkeinojen kehittämisen painopistealueeksi. Palveluelinkeinona matkailun volyymillä on suora yhteys työllistämismahdollisuuksiin. Lisäksi matkailulla on laajat ja monille eri aloille ulottuvat tulovaikutukset.

Vuonna 2007 laadittu Pohjois-Savon matkailustrategia 2007-2013 on perustana maakuntakaavan matkailumerkinnöille ja ne tukevat matkailustrategian tavoitteita. Pohjois-Savon matkailustrategiassa korostetaan ympäristön huomioon ottamista ja hyvän ympäristön säilyttämistä keskeisenä lähtökohtana. Luonto- kuten vesistömatkailun ja maaseutumatkailun edistäminen sisältyvät matkailustrategian painopisteisiin.

Pohjois-Savon matkailustrategiassa keskeisen lähtökohdan muodostaa vahvojen matkailukeskittymien edelleen kehittäminen ja niiden vetovoiman hyödyntäminen. Matkailijoille tarjottavien palvelukokonaisuuksien kautta tästä hyötyvät myös pienemmät ja keskusten ulkopuolella sijaitsevat matkailuyritykset.

Matkailuelinkeinon tärkeä ominaispiirre onkin sen aluerakennetta ja alueellista kehitystä tasapainottava vaikutus, tyyppiesimerkkinä **Tahkon matkailukeskus.**

Yhteenvedona maakuntakaavan ja valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden suhteista voidaan näin ollen todeta, että maakuntakaava ja matkailustrategia tukevat valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista.

Kuva 3.17.1 Pohjois-Savon vuodepaikat 2008

Matkailuelinkeinon mahdollisuudet ovat Pohjois-Savossa myönteiset. Strategiassa matkailuyöpymisten määrän arvioidaan kasvavan kotimaisten yöpymisten osalta +6 %/vuosi. Vastavasti ulkomaisten yöpymisten kasvuksi arvioidaan +10 % vuodessa. Arvio vastaa viime vuosien toteutunutta kehitystä. Maakuntakaavan aluevaraustarpeet on johdettu em. tavoitteesta vuodepaikkamäärien kautta. Pääosa kasvusta suuntautuu ensisijaisesti Tahkon alueelle, mutta myös Kuopioon, Leppävirralle ja Lohimaahan.

Matkailustrategian määrälliset tavoitteet on määritelty vuoteen 2013 ulottuvina. Matkailuyöpymisiä koskeva em. tavoite edellyttää n. 6000 vuodepaikan rakentamista suunnittelujaksolla 2008-2013. Pääosa kasvusta suuntautuu Tahkon alueelle. Tällä hetkellä matkailuun liittyviä vuodepaikkoja on Pohjois-Savossa lähes 19 000 vuodepaikkaa. Näistä n. kaksi kolmesta vuodepaikasta sijoittuu Nilsiään ja Kuopioon (kuva 3.17.1).

Maakunnan tärkeimpiä matkailukeskuksia/keskittymiä ovat Kuopion ja Tahkon ohella Leppävirta ja Lohimaa Tervossa. Vastavasti suurempia yksittäisiä matkailukohteita edustaa mm. Metsäkartano Rautavaaralla, Runni lialmassa sekä Kunnonpaikka Siilinjärvellä. Palvelutarjonnan merkittävä osa ovat maaseutumatkailu-ryitykset, jotka sijoittuvat varsin tasaisesti eri puolille maakuntaa.

Matkailuelinkeinon kehittämisedellytysten turvaaminen ja parantaminen liittyy varsinaisten matkailun aluevarausten lisäksi myös moniin muihin maakuntakaavan aluevaraustyyppisiin. Tällaisia ovat mm. liikenneväylät, virkistysalueet, reitistöt, luonnonsuojelualueet, kulttuuriympäristöön liittyvät kohteet ja alueet sekä myös mm. hiljaiset alueet.

Matkailustrategiassa korostetaan ympäristöasioiden huomioon ottamista maakunnan matkailun kehittämisessä. Yksi keskeisiä tähän liittyviä ja merkitykseltään koko ajan vahvistuvia asioita on ilmastomuutoksen huomioon ottaminen. Tämä korostaa mm. ympärivuotisen käytön lähtökohtaa matkailukohteiden käytön suunnittelussa.

Matkailupalvelujen alueet (RM, rm1)

Suunnitteluperiaatteet

Merkinnällä osoitetaan matkailu- ja lomakeskuksille, merkittävälle leirintäalueille, lomahotelleille, matkailuun liittyville lomakylille ja muille vastaaville toiminnoille alueita niihin kuuluvine virkistysalueineen.

Merkittävin aluevaraus on Tahko, jonka osalta varaudutaan keskuksen kasvamiiseen n. 30 000 vuodepaikan keskuksiksi, riippumatta Tahkon korotushankkeesta, jota maakuntakaavassa ei tarkastella, eikä maakuntakaava näin ollen mahdollista hanketta. Tahkon kasvu jatkuu silloin suurin piirtein samalla tasolla, kuin se keskimäärin on ollut 2000-luvulla.

Rautavaaralla säilyvät Metsäkartanon ja Kiparin alueiden aluevaraukset, Tuusniemelle esitetään uutena RM-alueena Pahkasalo. Tervon Lohimaa, Leppävirran alue ja Runnin kylpyläalue ovat myös RM-aluevarauksina. Kinahmin aluevaraus poistetaan, koska Tahkon matkailutoiminta halutaan keskittää yhdyskuntarakenteen kannalta kestävämmälle pohjalle Tahkon ja Nilsiän keskustan väliselle vyöhykkeelle.

Kohdemerkinällä esitetään pienialaisia matkailupalvelukohteita riittävän kapasiteetin ja monipuolisen palvelun tarjoavia maaseutumatkailukohteita. Merkinnoilla kiinnitetään alueidenkäytössä huomiota erityisesti harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen.

Tahkon matkailupalvelujen alue ja alueen laajenemissuunta

Tahkon alueen matkailupalveluiden mitoituksessa lähtökohtana on 30 000 vuodepaikkaa, mikä tarkoittaa noin 22 000 uutta vuodepaikkaa vuoteen 2030 mennessä. Mitoituksessa on oletettu, että yhtä vuodepaikkaa kohti rakennetaan 25 k-m², mikä pitää sisällään myös palvelurakentamisen. Näin ollen Tahkon alueelle rakentuisi uutta kerrosalaa 550 000 k-m².

Maakuntakaavan on tavoitteena tiivistää Tahkon alueen olemassa olevaa rakennetta, mikä tarkoittaa sitä, että yksi kolmasosa uudisrakentamisesta tapahtuu olemassa olevaa rakennetta tiivistäen Koillis-Savon seutukaavan mukaisilla matkailupalveluiden alueilla Sääskinielessä ja Sieraniemessä. Tällöin näiden alueiden aluetehokkuus nousisi nykyisestä tehokkuudesta 0,018 tehokkuuteen 0,05.

Uusille alueille (seutukaavan aluevarausten ulkopuolelle) rakentuisi siis kaikkiaan 385 000 km², mikä vaatisi aluetehokkuudella 0,05 noin 800 hehtaaria uusia matkailupalveluiden alueita. Maakuntakaavassa Tahkon alueelle osoitetaan lähes 1000 hehtaaria uusia matkailupalveluiden alueita, jotka sijoittuvat Sääskinien ja Sieraniemen alueelle sekä näiden alueiden itäpuolisiin Syvärin saariin.

Saariston osalta Nilsin kaupunki on teettänyt selvityksen, jossa on tarkasteltu saarien käyttöönottomahdollisuuksia, käyttöönotosta aiheutuvia yhdyskuntakustannuksia sekä saarten luonnonympäristöä. Selvityksen mukaan matkailupalveluiden alueita on mahdollista laajentaa maakuntakaavassa osoitettuihin osiin saaristoa. Matkailutoimintojen alueeksi osoitetut saaret on jo rantaosayleiskaavoitettu, joten niihin on joka tapauksessa tulossa lomarakentamista. Saarten toteuttaminen matkailupalveluiden alueena edellyttää tieyhteyden rakentamista saariin.

Tahkon alueelle osoitetut matkailupalveluiden alueet sisältävät kaksi golf-kenttäaluetta, joiden yhteenlaskettu pinta-ala noin 200 ha. Näin ollen maakuntakaavassa osoitetut alueet riittävät laskennalliseen tarpeeseen, jos alueet toteutuvat oletetulla tehokkuudella.

Näiden lisäksi maakuntakaavassa osoitetaan noin 90 hehtaarin laajennus Aholansaaren matkailupalveluiden alueelle. Nilsin alueelle osoitetaan uusia matkailupalveluiden alueita myös Hakoniemeen (n. 60 ha) ja Tiirinniemeen (n. 130 ha).

Tahkon matkailupalveluiden alueelta osoitetaan maakuntakaavassa yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta matkailupalveluille Tarpisenmäen suuntaan. Laajenemissuunta on osoitettu maakuntakaavan mukaiselle MU-alueelle (MU 43.271 Tahkomäki–Tarpisen-mäki). Tällä menettelyllä pyritään tarvittaessa luonnonolojen asettamissa rajoissa mahdollistamaan matkailupalveluiden kehittäminen Tahkon alueelle tilanteessa, jossa maakuntakaavassa osoitetut matkailupalveluiden alueet toteutuvat oletettua nopeammin tai pienemmällä aluetehokkuudella. Maakuntakaavassa on matkailupalveluiden mitoituksessa aluetehokkuutena käytetty 0,05. Maakuntakaavan yhteydessä ei voida kuitenkaan tehdä niin yksityiskohtaisia tarkasteluja, jotta voitaisiin olla varmoja, että matkailupalveluiden alueet on mahdollista toteuttaa ko. tehokkuudella. Aluetehokkuuteen vaikuttavia seikkoja, jotka voidaan ottaa huomioon vasta kuntakaavoituksen yhteydessä, ovat mm. maaperän rakennettavuus ja luonnonarvot. Lisäksi osoittamalla maakuntakaavassa mahdollinen laajenemissuunta MU-alueena halutaan varmistaa, että alueelle ei synny rakenteita, jotka estäisivät tai haittaisivat matkailupalveluiden mahdollista kehittämistä alueella siinä vaiheessa, jos aluetta ryhdytään toteuttamaan matkailupalveluiden alueena.

Aluevaraukset

Matkailupalvelujen alueita esitetään maakuntakaavassa 17 kpl, yhteispinta-alaltaan n. 3 500 ha. Kohdemerkinnällä esitettyjä pienialaisia matkailupalvelukohteita (lähinnä riittävän kapasiteetin ja monipuolisen palvelun tarjoavat maaseutumatkailukohteet) kaavassa on 44 kpl.

Maakuntakaavamerkinnot ja määräykset

RM

Matkailupalvelujen alue

Merkinnällä osoitetaan alueita matkailu- ja lomakeskuksille, merkittäville leirintäalueille, lomahotelleille, matkailuun liittyville lomakylille ja muille vastaaville toiminnoille niihin kuuluvine virkistysalueineen.

Suunnittelumääräys: Alueen RM 43.331 (Tahkon matkailualueet, Nilsia) käytön suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota alueen yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen, luonnonarvoihin, ympärivuotisen matkailun mahdollistamiseen sekä yhtenäisiin viher- ja virkistysreitistöihin.

Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000-verkostoon kuuluvien alueiden SL 43.544 (Huutavanholma) ja sl 43.550 (Pieni-Tarpisen lehto) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen ja pienilmastoon.

Matkailupalveluiden kohde

Merkinnällä osoitetaan pienialaiset toimivat tai suunnitellut matkailupalvelukohteet.

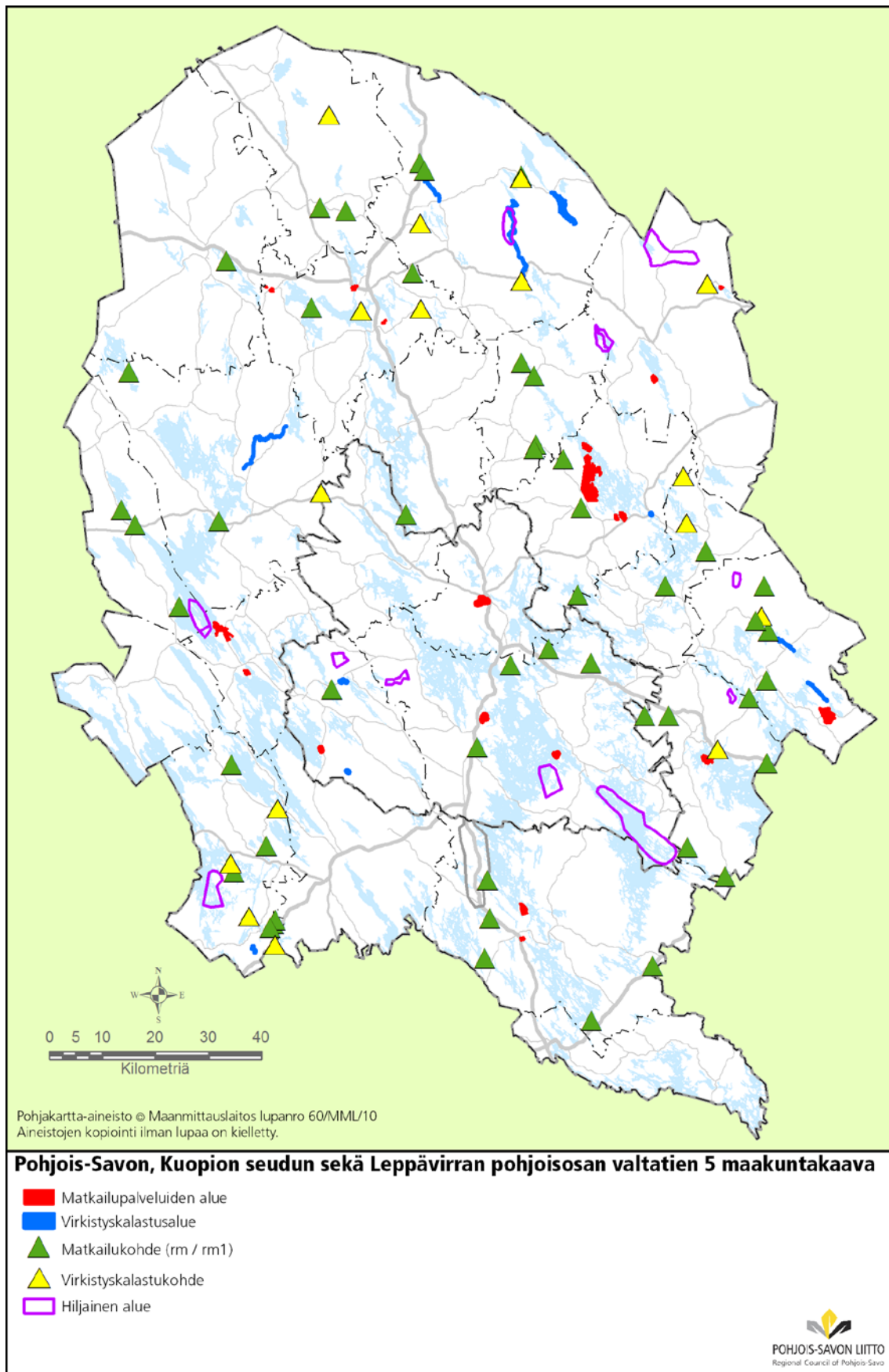
Suunnittelumääräys: Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota matkailullisesti vetovoimaisen yksikön muodostamiseen sekä ottaa huomioon eri toimintojen ja rakentamisen sopeuttamiseen ympäristöön.

Vaikutukset

Alueiden varaaminen matkailukäyttöön maakuntakaavassa mahdollistaa matkailuelinkeinon myönteisen kehityksen Pohjois-Savossa. Maakunnan kehittämisstrategiassa matkailu on yksi elinkeinon painopistealueista ja sen on arvioitu olevan työllistävyydeltään selkeä kasvuelinkeino. Aluevaraukset mahdollistavat tulevaisuudessa entistä tärkeämpien erilaisten matkailuaktiviteettien ja ohjelmapalvelujen kehittymisen alueella. Maakuntakaavan edistäminen parantaa myös harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen.

Tahkon matkailupalvelujen alue

Tahkon RM-varaus rajautuu Natura 2000 -verkostoon kuuluviin Huutavanholmaan (SL 43.544) ja Pieni-Tarpisen lehtoon (sl 43.550). RM-varaukseen, matkailupalveluja koskevaan yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta -merkintään ja Tahkomäen-Tarpisenmäen MU-varaukseen on esitetty Natura-alueita koskeva suunnittelumääräys, joka edellyttää, että suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen ja pienilmastoon.

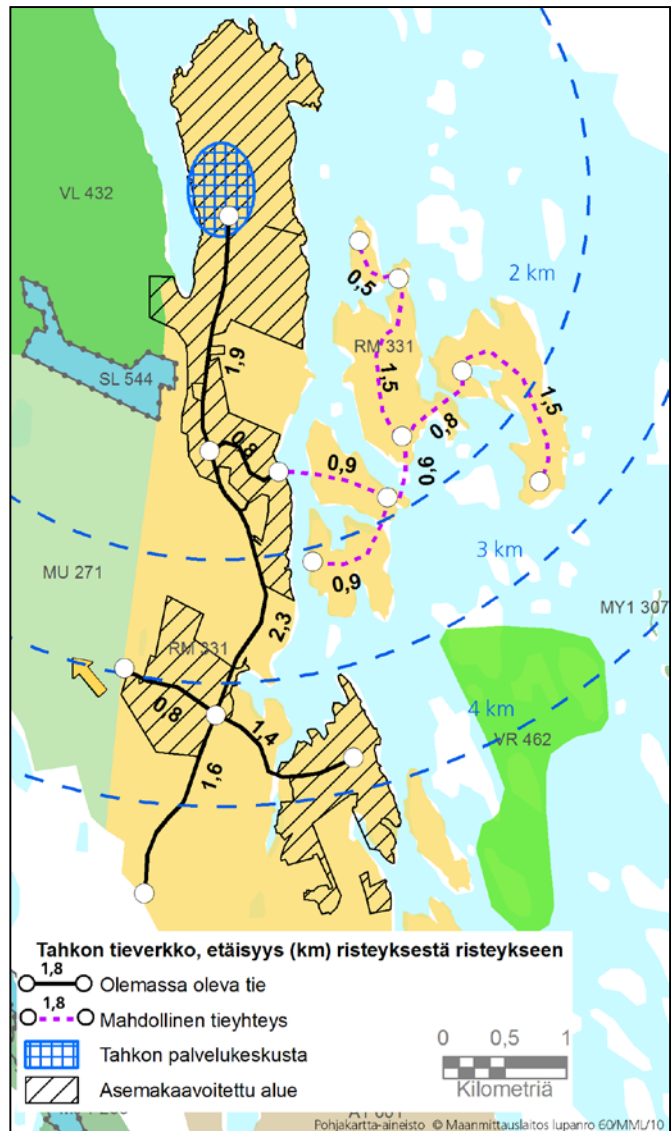

Kuva 3.17.2 Matkailupalveluiden alueet, virkistyskalastusalueet ja hiljaiset alueet

Siirryttäessä mahdollisesti toteuttamaan yhdyskuntarakenteen laajenemissuunnassa olevia alueita voidaan kuntakaavituksella yksityiskohtaisemmin ratkaista rakennettavien ja rakentamisen ulkopuolelle jäävien alueiden suhde. Tämä on tärkeää, koska MU-alue rajautuu Huutavanholman Natura-alueeseen ja osa MU-alueesta on Huutavanholman valuma-alueella. Lisäksi MU-alueella on uhanalaista lajistoa, joista muutamia koskee Euroopan yhteisön lajisuojelua koskevat erityissäännökset (luonnonsuojelulaki 49 §) ja rauhoitettujen kasvien hävittämiskielto (LSL 42 §). Yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta –mer-kintään liittyy suunnittelumääräys, jonka mukaan yhdyskuntarakenteen laajentamista suunniteltaessa tulee turvata luonto- ja maisema-arvojen säilyminen sekä riittävät viher- ja virkistysyhteydet. Suunnittelussa on lisäksi kiinnitettävä huomiota ympärivuotisen matkailun mahdollistamiseen, eheän yhdyskuntarakenteen muodostumiseen ja uuden rakennettavan alueen kytkeytymiseen toiminnallisesti, liikenteellisesti ja kunnallisteknisesti jo toteutuneeseen alueeseen.

Ilmastonmuutoksen johdosta entistä enemmän on kiinnitettävä huomiota myös Tahkolla matkailun ympärivuotisiin mahdollisuuksiin, jonka johdosta nykyisen Tahkon keskustan läheisyydessä oleva saaristo on otollinen matkailun toimintojen laajentumisalue. Saaret ovat lähekkäin, salmissa on matalat vedet, joten lyhyillä silloilla ja pengertämällä on saatavissa palvelukeskustan läheltä matkailupalvelujen alueita. Saaret on osoitettu Syvärin rantayleiskaavassa loma-asuntoalueiksi ja maa- ja metsätalousvaltaisiksi alueiksi. Saariin ei ole yleiskaavassa osoitettu luonnonsuojelu- eikä virkistysalueita.

Suunnittelumääräysten ja luonnonsuojelulain reunaehtojen huomioon-

Kuva 3.17.3 Tahkon matkailupalveluiden alueet

ottaminen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja lupamenettelyssä mahdollistaa matkailualueen yhdyskuntarakenteen eheyttämisen ja mahdollisesti tarpeellisen laajentamisen ilman merkittäviä kielteisiä ympäristövaikutuksia.

Suunnittelussa on tarpeellista ottaa huomioon seuraavat asiat ilmastonmuutoksen johdosta: kasvillisuuden säilyttäminen siltä osin kuin mahdollista, matala-tiivis-pienimittakaavainen rakentaminen, tiivis rakenne, kapeat liikenneväylät ja erityisesti tuuliolosuhteet. Lämmitysjärjestelmissä biopohjainen aluelämmitys on kasvihuonepäästöjen kannalta edullisin.

Toteutus

Toteutus tapahtuu sekä kuntien että matkailuyritysten toimesta.

Tausta-aineisto

- Pohjois-Savon matkailustrategia 2007-2013. Pohjois-Savon liitto 2007.
- FCG Planeko / Nilsin kaupunki (2007). Saariston esiselvitys.
- Wahlgren Irmeli, Kimmo Kuismanen, Lasse Makonen. Ilmastonmuutoksen huomioiminen kaavoituksessa -tapauskohtaisia tarkasteluja. Tutkimusraportti. Nro VTT-R-03986-08. 9.5.2008.
- Kuntien kaava-aineisto
- Matkailukeskuksia koskevia maakuntakaava- ja yleiskaava-aineistoja

Virkistyskalastusalueet (RMk)

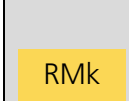
Suunnitteluperiaatteet

Virkistyskalastuskohteina esitetään maakuntakaavassa ongintalammikot sekä muut virkistyskalastuspaikat. Alueen suunnittelussa tulisi ottaa huomioon virkistyskalastuksen tarpeet.

Aluevaraukset

Virkistyskalastusalueita Pohjois-Savon maakuntakaavassa on 8 kpl, yhteensä 992 ha.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

 	Virkistyskalastusalue Virkistyskalastuskohteina esitetään maakuntakaavassa ongintalammikot sekä muut virkistyskalastuspaikat.
--	--

Vaikutukset

Virkistyskalastusalueet ovat matkailussa tärkeä aktiviteettipalvelu ja vetovoimatekijä. Kohteiden sijoittuminen maaseudulle lisää myös laajemmin maaseutumatkailupalvelujen kysyntää. Näin sillä on myös eri alueiden tasapainoisempaa kehitystä edistävä vaikutus.

Samalla se on alueen luontaisten kehitysmahdollisuuksien myönteistä hyödyntämistä.

Toteutus

Kaavassa on esitetty tällä hetkellä toiminnassa olevat kohteet.

3.18 Kalastukseen liittyvät aluevaraukset (E2, e2)

Kalanviljelylaitokset (E2, e2)

Suunnitteluperiaatteet

Kalanviljelylaitoksista esitetään tällä hetkellä toiminnassa olevat kohteet. Uusia laitoksia ei ole tällä hetkellä suunnitteilla. Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee välttää toimenpiteitä, jotka vaikeuttavat ko. tavoitteen toteuttamista.

Aluevaraukset

Kalanviljelylaitoksia kaavassa on esitetty aluevarauksilla kaksi, yhteispinta-alaltaan n. 70 ha. Kohdemerkinnällä on osoitettu viisi kalanviljelylaitosta. Merkintöihin ei liity rajoituksia olemassa olevaan maankäyttöön.

Maakuntakaavamerkintä

E2 e2	Kalanviljelylaitos (e₂) Merkinnällä osoitetaan alueita kalanviljelylaitoskäyttöön.
---	--

Muutokset Kuopion seudun maakunta-kaavaan

Osoitetaan uudet kalanviljelylaitokset

1. e2 11.757 Biotieteiden laitos, Kuopio
2. e2 12.753 Myhkyri Oy, Maaninka

Ko. kalanviljelylaitokset on lisätty kaavaan TE-keskuksen (nyk. ELY-keskuksen e-vastuualue) kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella.

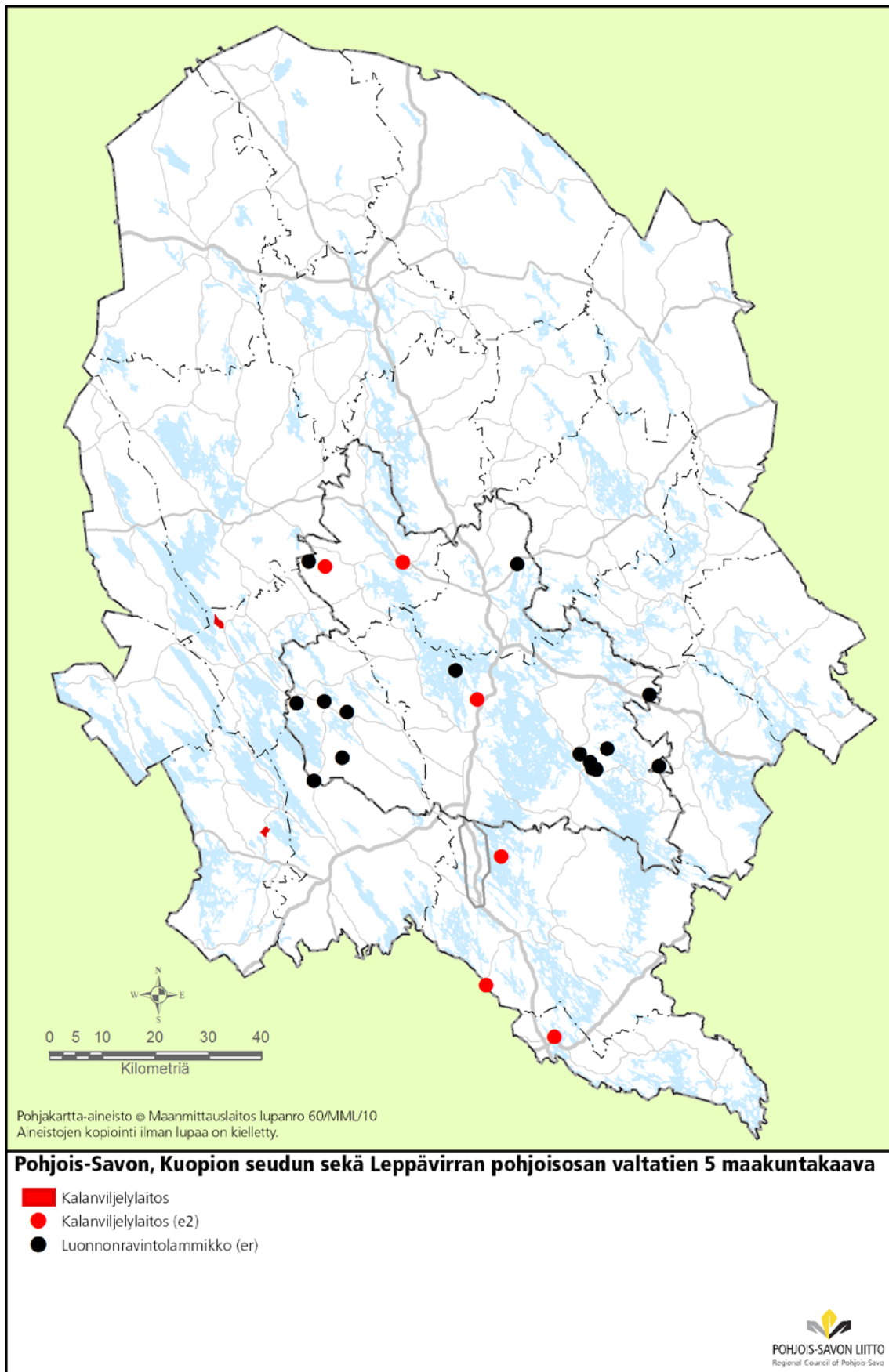
Kumotaan kaavasta Suovunkosken kalanviljelylaitos e2 11.767, Kuopio, koska laitoksen toiminta on loppunut.

Vaikutukset

Kalanviljelylaitokset ovat alueen vesivarojen luonnollinen hyödyntämistapa. Laitosten sijoittuminen maaseudulle tarjoaa työ- ja yritystoiminnan mahdollisuuksia maaseutualueille. Pääosa maakunnan kalanviljelylaitoksista on poikasvaiheen kasvatusyksiköjä. Laitosten kalamääriä koskevat ylärajat määritellään lupamenettelyssä ympäristönäkökohtien pohjalta.

Toteutus

Maakuntakaavassa osoitetut alueet ja kohteet ovat jo tällä hetkellä toiminnassa olevia.

Kuva 3.18.1 Kalanviljelylaitokset ja luonnonravintolammikot

3.19 Hiljaiset alueet (hil1)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Melu on yksi nykypäivän kasvavista ympäristöongelmista, joka heikentää elinympäristön laatua ja viihtyisyyttä sekä heikentää ihmisten terveyttä. Noin miljoonan suomalaisen arvioidaan asuvan aluilla, joiden ympäristömelu ylittää päivisin valtioneuvoston asettaman ohjearvon 55 dB. Alueet, joilla voi kuunnella luonnon ääniä ilman ihmistoiminnan aiheuttamaa melua, ovat vähenemässä. Muuta ympäristöä hiljaisemmat alueet ovat tärkeitä ihmiselle virkistytymisen kannalta ja myös luonto tarvitsee hiljaisuutta.

Hiljaisten alueiden kartoittaminen ja niiden säilyttäminen hiljaisina on noussut esille sekä kansallisella että EU:n tasolla. Valtioneuvoston 13.2.2003 tekemän periaatepäätöksen mukaan maakuntaliittojen toivotaan selvittävän luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävimmät hiljaiset luontoalueet ja niiden hiljaisina säilyttämisen mahdollisuudet. Lisäksi Ympäristöministeriön asettama meluntorjunnan kehittämistä käsitellyt työryhmä on laatinut v. 2004 *"Meluntorjunnan valtakunnalliset linjaukset ja toimintaohjelman"*. Ohjelman tavoitteena on turvata terveellinen, viihtyisä ja vähämeluinen elinympäristö ennaltaehkäisemällä melun syntymistä ja leviämistä, vähentämällä meluhaittoja. Tavoitteeseen pyritään muun muassa säilyttämällä erityyppisiä hiljaisia alueita. EU:n ympäristömeludirektiivin tavoitteissa on mainittu vähämeluisten alueiden kartoittaminen taajamissa ja rakentamattomilla alueilla. Maankäytön ja liikenteen suunnittelu ovat keskeisiä tekijöitä meluhaittojen ennaltaehkäisyssä.

Edellä mainittu ympäristöministeriön työryhmä on esittänyt kriteerien ja määrittelyjen laadintaan erityyppisille hiljaisille alueille. Niiden avulla maankäytön suunnittelun yhteydessä kartoitetaan hiljaiset alueet ja arvioidaan hiljaisten alueiden tarvetta. Suomessa ensimmäisenä maakuntana hiljaisia alueita on kartoittanut Satakunta. Satakunnassa tehdyssä pilottiselvityksessä luotuja hiljaisten alueiden kartoitusmenetelmiä käytettiin myös kartoittaessa hiljaisia alueita Kuopion seudun maakuntakaavaa varten ja nyt samaa menetelmää käytetään Pohjois-Savon maakuntakaavan yhteydessä.

Valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden mukaan alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkaileua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä. Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävä hyödyntäminen edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta. **Alueidenkäytössä edistetään kyseiseen tarkoitukseen osoitettujen hiljaisten alueiden säilymistä.**

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävillä hiljaisilla alueilla luonnon äänet ovat hallitsevia alueen äänimaisemassa. Alueilla on mahdollista nauttia luonnon äänistä ja kokea luonnon rauhaa sekä luonnossa hiljentymistä. Alueelle kuuluvat ihmistoiminnasta aiheutuvat äänet ovat satunnaisia tai vähäisiä. Alueelle ei tulisi kuulua liikenteestä tai muusta ihmisen toiminnasta aiheutuvaa taustakohinaa. Keskimääräisen melutason tulisi luonnonrauha-alueilla olla alle 30-35dB. Hiljaiset alueet sijaitsevat tyypillisesti kaukana taajamista ja ovat yleensä laajoja metsäalueita, ulkoilu- ja virkistysalueita ja suojelutarkoituksiin varattuja alueita.

Maakuntakaavan tavoitteena on hiljaisten alueiden osoittamisella informoida alueista, joilla on mahdollisuus virkistytymiseen mahdollisimman rauhallisessa ja hiljaisessa ympäristössä. Lisäksi hiljaisten alueiden merkitsemisellä pyritään tukemaan alueen luonto- ja virkistysmatkailua.

Suunnitteluperiaatteet

Hiljaisten alueiden suunnittelussa käytetään samoja suunnitteluperiaatteita kuin Kuopion seudun maakuntakaavan hiljaisten alueiden suunnittelussa. Kuopion seudun maakuntakaavan yhteydessä suunnittelua ohjasi erillinen hiljaisten alueiden –työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi Erkki Björk Kuopion yliopistosta. Pohjois-Savon maakuntakaavan laadinnan yhteydessä hiljaisten alueiden suunnittelua on käsitelty erityisesti virkistysalue työryhmässä. Pohjois-Savon maakuntakaavan kohdalla joidenkin melulähteiden puskurivyöhykkeitä on muutettu verrattuna Kuopion seudun maakuntakaavan yhteydessä käytettyihin. Alueiden suunnitteluun liittyen Pohjois-Savon liitossa laadittiin *Hiljaiset alueet maakuntakaavassa* –selvitys, jossa on käyty yksityiskohtaisemmin läpi hiljaisia alueita ja niiden suunnittelua. Seuraavassa kuvataan lyhyesti suunnittelumenetelmä pääpiirteittäin.

Hiljaisten alueiden valinnassa käytettiin ns. poissulkevaa menetelmää. Menetelmässä tunnistettiin ensimmäiseksi suunnittelualueella olevat melulähteet eli alueet joilta ei todennäköisesti löydy hiljaisuutta. Lisäksi kunkin melulähteen ympärille asetettiin ns. puskurivyöhyke. Melulähteen ympärillä olevalla puskurivyöhykkeellä tarkoitetaan etäisyyttä kohteesta, jonka yli melun ei pitäisi kuulua tai ei ainakaan ylitä sille asettuja raja-arvoja. Melulähteet ja niiden puskurivyöhykkeet on esitetty taulukossa 3.19.1.

Taulukko 3.19.1 Melulähteet ja niiden puskurivyöhykkeet

Melulähde	Puskurivyöhyke
Tiet, joilla yli 5 000 ajoneuvoa/vrk	3 km
Tiet, joilla 2 500-5 000 ajoneuvoa/vrk	1 km
Tiet, joilla 900-2 499 ajoneuvoa/vrk	0,4 km
Tiet, joilla 250-899 ajoneuvoa/vrk	0,2 km
Rautatiet	3 km
Saimaan syväväylä + lisälmen väylä	3 km
Lentoliikennealueet	5 km
Taajamat	4 km
Turvetuotantoalueet	2 km

Seuraavassa vaiheessa melulähteet ja puskurivyöhykkeet asetettiin peruskartalle, jolloin potentiaaliset hiljaiset alueet hahmottuivat puskurivyöhykkeiden ulkopuolisina alueina. Kaikkiaan menetelmällä löytyi Kuopion seudun ulkopuolelta potentiaalisia hiljaisia alueita n. 9 400 km².

Taulukossa 3.19.1. tieliikenteelle asetut puskurivyöhykkeet perustuvat tieliikennemelun pohjoismaisen laskentamallin mukaisille arvoille. Tieliikenteestä syntyvän melun ei pitäisi ylittää puskurivyöhykkeen ulkopuolella 35 dB. Myös Satakunnan liitossa tehdyssä hiljaisten alueiden pilottiselvityksessä käytettiin ns. poissulkevaa menetelmää. Selvityksessä tieliikenteelle annetut puskurivyöhykkeet olivat seuraavat:

valta- ja kantatiet	4 km
seututiet	3 km
isommat yhdystiet	2 km

Melulähteiden vaikutuksia hiljaisille alueille on vaikeaa arvioida monesta eri syystä. Ensinnäkin sama ääni voidaan tulkita hyvin tavoin. Se mikä on yhdelle melua, voi olla toiselle rentouttavaa ja alueen äänimaisemaan kuuluvaa. Esimerkiksi veneilystä tai maataloudesta aiheutuvat äänet ovat tämän kaltaisia ääniä. Lisäksi osa melulähteistä aiheuttaa häiriötä vain tiettyinä vuoden-

tai vuorokaudenaikana, esim. moottorikelkailu ja turvetuotanto. Laajoilla vesistöalueilla olevat hiljaiset alueet ovat ongelmallisia siinä, ettei niiden kohdalla kyetä huomioimaan moottoriveneilyä ja muusta veneilystä aiheutuvaa melua. Toisaalta veneilyn äänet voidaan katsoa olevan osa alueiden "luonnoslista" äänimaisemaan. Puskurivyöhykeajattelussa ongelmana on myös se, ettei siinä pystytä huomioimaan eri sääolojen ja luonnonolojen (kasvillisuus, maastonmuodot) vaikutuksia äänen kulkuun. Lisäksi tuulen kohina saattaa joissakin olosuhteissa peittää alleen liikenteen taustakohinan.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on huomioitu *luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävät hiljaiset alueet* alueen erityisominaisuutta ilmaisevalla merkinnällä (hil). Maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen taajamissa sijaitsevia hiljaisia alueita on tarkoituksenmukaisempaa tarkastella yleis- ja asemakaavatasolla.

Maakuntakaavaan on merkitty hiljaisia alueita seitsemän kappaletta, joista kaksi ulottuu kahden kunnan alueelle, minkä vuoksi aluevarausluettelossa alueiden määrä on yhdeksän. Hiljaiset alueet on osoitettu alueen erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä. Hiljaisten alueiden pääasiallinen maankäyttomuoto on maa- ja metsätalous. Merkinnällä ei ohjata metsälain mukaista metsänhoitoa, eivätkä metsälain mukaiset toimenpiteet edellytä lausunnotonmentelyä. Alueille voidaan myös rakentaa metsäautoiteita sekä ottaa ja murskata maa-aineksia.

Alueet ovat hiljaisia suunnittelussa käytetyillä kriteereillä ja näin ollen alueet eivät ole aina hiljaisia, mutta hiljaisuus on niiden äänimaiseman vallitseva ominaisuus. Alueilla voi siis ajoittain kuulua voimakkaitakin ihmistoiminnasta syntyviä ääniä. Kaikilla maakuntakaavan hiljaisilla alueilla koneellisesti tehtävät maa- ja metsätaloustyöt aiheuttavat satunnaisesti melua. Lisäksi Pohjois-Savon maakunta kuuluu Karjalan lennoston toiminta-alueeseen ja kaikki maakuntakaavassa olevat hiljaiset alueet sijaitsevat ainakin osittain myös Karjalan lennoston harjoitusalueilla näin ollen lentotoiminta on yksi satunnainen melulähde kaikilla maakuntakaavan hiljaisilla alueilla.

Maakuntakaavamerkintä ja suunnittelumääräys

hil1

Hiljainen alue

Merkinnällä osoitetaan luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta merkittävät hiljaiset alueet. Hiljaisten alueiden pääasiallinen maankäyttömuoto on maa- ja metsätalous. Merkinnällä ei ohjata maa- ja metsätalouden toimintaa eikä investointeja. Metsälain mukaiset toimenpiteet eivät edellytä lausuntomenettelyä. Alueilla voidaan myös rakentaa metsäautoteitä sekä ottaa ja murskata maa-aineksia.

Suunnittelumääräys: Pysyviä toimintoja alueelle ja sen ympäristöön suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota alueen säilymiseen hiljaisena siten, että alueiden valinnassa käytetyt hiljaisuuden kriteerit täyttyvät edelleen ja hiljaisuudesta ja luonnon äänistä nauttiminen on mahdollista.

Suunnittelumääräyksessä pysyvillä toiminnoilla tarkoitetaan kartoituksessa käytettyjä melulähteitä (taulukko 3.19.1).

Vaikutukset

Hiljaisilla alueilla pyritään turvaamaan alueiden säilyminen hiljaisena siten, että alueella voidaan nauttia luonnosta ja luonnon äänistä ilman ihmistoiminnasta syntyvää melua. Alueet vaikuttavat alueiden valinnassa käytettyjen kriteerien (melulähteiden) mukaisen toiminnan sijoittumiseen. Alueiden maankäyttöön vaikuttavat myös alueiden sisällä olevat kaavamerkinnot. Alueet tukevat luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkailua ja parantavat alueiden läheisyydessä toimivien matkailuyritysten toimintaedellytyksiä. Vielä ei pystytä arvioimaan kuinka merkittäviksi ja vetovoimaisiksi matkailu- ja virkistyskohteiksi alueet muodostuvat hiljaisuutensa vuoksi, minkä vuoksi alueiden yksityiskohtaisempaa suunnittelutarvettakaan ei voida arvioida. Pääsääntöisesti hiljaisille alueille ei tule rakentaa uusia moottorikelkkareittejä. Alueet eivät aiheuta rajoituksia maa- ja metsätaloudelle.

Toteutus

Alueiden yksityiskohtaisempaa käyttöä ohjataan kuntakohtaisella kaavoituksella ja muiden viranomaisten harjoittamalla alueiden käytön suunnittelulla.

Taustamateriaali

- Karvinen, Päivi ja Savola, Anne (2004). Hiljaisuuden keitaat Satakunnassa. HiljaPisa. Ympäristöministeriön julkaisuja, Suomen ympäristö 691.
- Pohjois-Savon liitto (2008). Hiljaiset alueet maakuntakaavassa. Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä.

LUONNONVARAT KESTÄVÄÄN KÄYTTÖÖN

3.20 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Tavoitteena on esittää merkittävimmät ja laajimmat ulkoilun ohjaamistarvetta edellyttävät aluekokonaisuudet osana virkistykseen soveltuvien alueiden maakunnallista järjestelmää. MU-alueet yhdessä muiden jokamiehen oikeuden piirissä olevien alueiden kanssa ja kytkeytyneenä tehokkaassa käytössä oleviin varsinaisiin virkistysalueisiin muodostavat maakunnan vapaa-ajan alueiden verkoston rungon. Lähtökohtana kuitenkin on, että MU -alueiden pääkäyttönä on ja säilyy myös jatkossa maa- ja metsätalous. Merkinnän ohjausvaikutus tulee kohdistumaan muihin käyttömuotoihin.

Suunnitteluperiaatteet

Ympäristöministeriön maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa merkintäohjeessa ulkoilun ohjaamistarvetta ja ympäristöarvoja koskevat alueet on esitetty kahdella eri merkinnällä: MU-merkintä kuvaamaan erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta ja MY-merkintä kuvaamaan ympäristöarvoja. Rakennuslain aikaisten ohjeiden mukaisissa seutukaavoissa ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa MU-merkintä tarkoitti ulkoilun ohjaamistarvetta tai ympäristöarvoja. MY-merkintää käytettiin kyseisissä kaavoissa osoittamaan maa-aineslailla suojeltavia harjualueita ja kalliomaisema-alueita. Pohjois-Savon maakuntakaavassa ne seutukaavojen ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavan MU-merkinnällä

osoitetut alueet, joiden ominaisuuksissa korostuvat ympäristö- ja maisemalliset arvot ulkoilun ohjaamistarvetta enemmän, on esitetty MY-merkinnällä, kuten harju- ja kalliomaisema-alueetkin. Ulkoilun ohjaamistarvetta tarkoittavien MU-alueiden määrää on vähennetty ja alueet pyritään osoittamaan kaavassa taajamien läheisyyteen ja osana maakunnallista vapaa-ajanalueiden verkostoa.

Alueet painottuvat seutukaavoista poiketen Iisalmen, Kuopion ja Varkauden kaupunkien sekä Tahkon matkailualueen läheisyyteen. Kun seutukaavoissa ja Ylä-Savon seudun maakunta-kaavassa MU-alueita on 64, yhteensä 18 000 ha, merkintöjen määrä Pohjois-Savon maakunta-kaavassa vähenee.

Aluevaraukset

MU-aluevarauksia on osoitettu 12, yhteensä 7 730 ha.

Maakuntakaavamerkintä ja -määräys:

MU	Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta
	<u>Suunnittelumääräys:</u> Alueen käytön suunnittelussa on metsätalouden ohella otettava huomioon alueen ulkoilukäytön tarpeet.
	Alueen MU 43.271 (Tahkomäki-Tarpisenmäki) käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen luontoarvot ja huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000-verkostoon kuuluvan alueen SL 43.544 (Huutavanholma) ja SL 43.550 (Pieni-Tarpisen lehto) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pohjavesi- ja pintavalumaolosuhteisiin, maaston kulumiseen ja pienilmastoon.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

MU 13.271 Hanhimäki, Siilinjärvi, kumotaan.

Vaikutukset

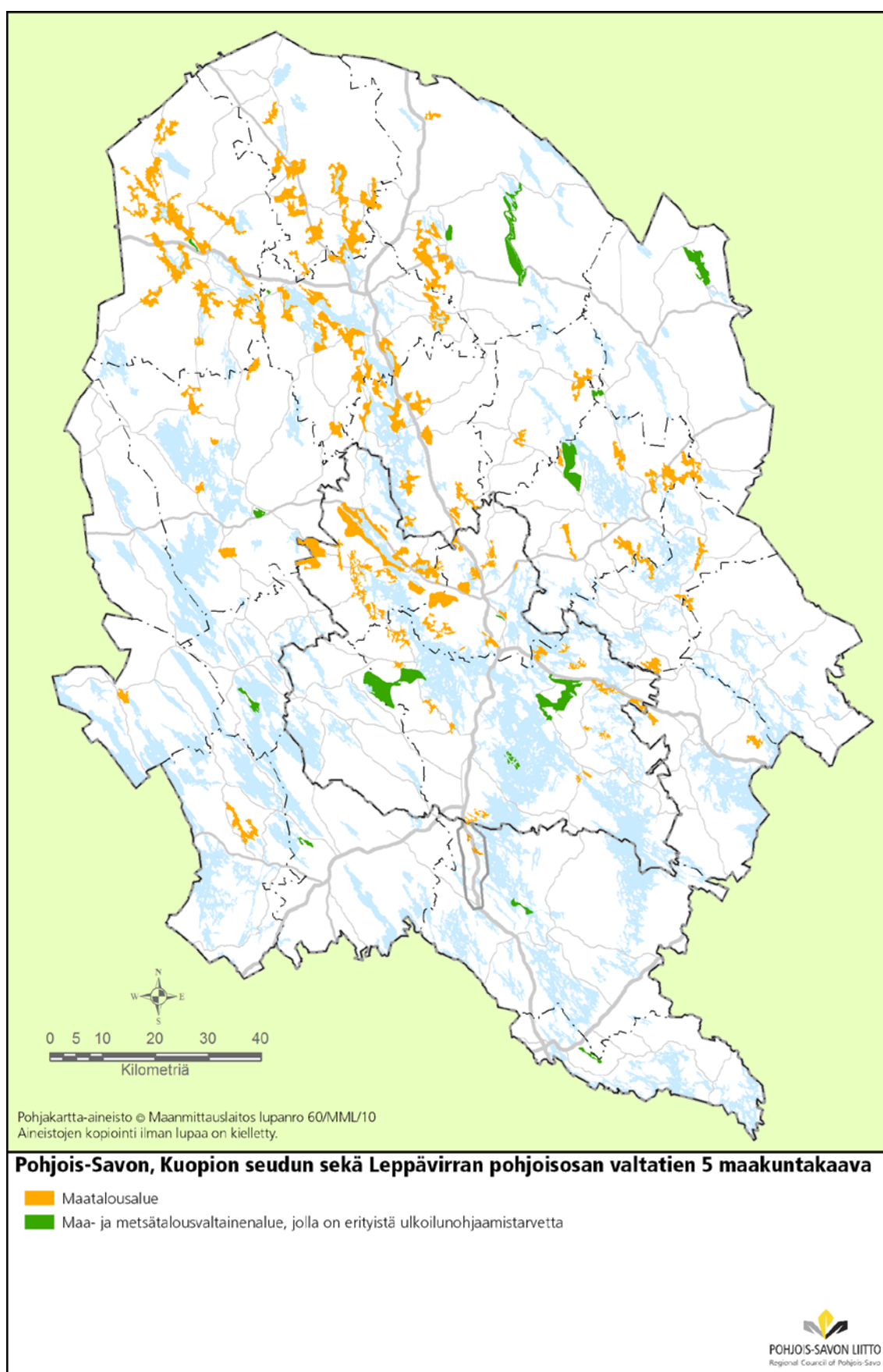
Maakuntakaavamerkinnällä pyritään säilyttämään alueen metsätalousvaltaisuus ja ulkoilumahdollisuudet metsätalous huomioon ottaen. MU-alueiden päämaankäyttömuoto on metsätalous. Merkinnällä ei ohjata metsälain mukaista metsänhoitoa. Metsälain mukaiset toimenpiteet eivät edellytä lausuntomenettelyä. Merkinnällä ei oteta kantaa rantayleiskaavoituksen rakentamismitoitukseen.

Toteutus

Alueet ovat metsätalousalueita. Ulkoilureitit toteutetaan kuntien toimesta maankäyttö- ja rakennuslain, maastoliikennelain ja ulkoilulain nojalla. Kaavassa olevat ulkoilu- ja moottorikelkkareitit ovat valtaosin jo olemassa olevia ja perustuvat maanomistajien kanssa tehtyihin sopimuksiin. Uudet reitit perustuvat alueelle laadittuihin ulkoilureittisuunnitelmiin. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen ja alueen kuntien tavoitteena on ollut lähivuosien aikana muuttaa em. reiteistä tärkeimmät eli ns. runkoreitit ulkoilulain tai maastoliikennelain mukaisiksi virallisiksi reiteiksi.

Tausta-aineisto

- Kuntien kaavamateriaali
- Seutukaavojen ja Ylä-Savon seudun maakunta-kaavan materiaali

Kuva 3.20.1 Maa- ja metsätalousalueet

3.21 Maatalousalueet (MT)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Maakuntakaavan aluevarausten tavoitteena on luoda edellytykset alueella harjoitettavan maa- ja metsätalouden jatkumiselle ja kehitykselle varaamalla tuotantoalueita ja pyrkimällä estämään muusta alueidenkäytöstä mahdollisesti aiheutuvia haittoja.

2. seutukaavassa olivat mukana maa- ja metsätalouden erityisalueet (MT). Mukana olivat opetus- ja tutkimus- ja jalostustoiminnan alueet sekä sellaiset maa- ja metsätalousalueet, joiden suojaaminen muilta maankäyttömuodoilta (esim. taajamatoiminnat) katsottiin tarpeelliseksi.

3. seutukaavassa olivat mukana hyvät peltoalueet (MT1), joiden säilyminen viljelyksessä haluttiin turvata. Lähtökohtana MT1-alueiden varaukselle olivat alueet, joilla on runsaasti laatuokaltaan erittäin hyviä peltoalueita. Rajausten perustana on maatilahallituksen suorittama peltointentointi (1975). Mukaan otettiin lähinnä IA-luokan pellot ja niistä yhtenäiset suuret aluekokonaisuudet.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan, että " Ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen käyttöön".

Suunnitteluperiaatteet

MT- ja MT1-aluevarausmerkinnät on maakuntakaavassa yhdistetty yhdeksi luokaksi MT. Pohjois-Savon maakuntakaavassa osoitettujen MT-alueiden rajausten lähtökohtana ovat olleet aiempien seutu- ja maakuntakaavojen aluevaraukset maankäyttö ja maanpeite aineistolla (Corine 2000 –aineisto) tarkistettuna. Koska maakuntakaavassa pyritään aiempaa suurempaan yleispiirteisyyteen, kaavassa esitetään vain suurimmat yhtenäiset peltoalueet. Samoin vanhoissa seutukaavoissa olleita muutamia opetusmetsäalueita ei enää osoiteta. Uusia aluevarauksia osoitetaan siinä määrin kuin corine-aineisto luo siihen perusteita. Maakuntakaavaa varten ei ole tehty varsinaista erillisselvitystä MT-alueiden tarkistamiseksi.

Kaavamerkinnällä ei oteta kantaa peltojen käyttöön taimituotantoon tai metsittämiseen.

Aluevaraukset

MT-alueita on kaikkiaan varattu kaavaan 79 kpl , yhteensä 50 551 ha. Kunnittaisen luettelon mukaan aluevarauksia on lukumääräisesti enemmän, koska alue voi sijoittua useamman kunnan alueelle ja on mukana usean kunnan luettelossa.

Maakuntakaavamerkintä ja -määräys:

MT	Maatalousalue Merkinnällä osoitetaan laatuokaltaan hyvät, yhtenäiset , laajat peltoalueet., jotka halutaan jatkossakin säilyttää maatalouskäytössä. <u>Suunnittelumääräys:</u> Alueet tulee ensisijaisesti säilyttää maatalouskäytössä. Rakentaminen tulee suunnitella siten, että yhtenäisiä peltoalueita ei pirstota, eikä muutoin heikennetä viljelyolosuhteita, ja otetaan huomioon maiseman peruspiirteet.
-----------	---

Kuopion seudun maakuntakaavan muutokset

MT13.231 Jälänmäki supistetaan käsittämään vain moottoritien länsipuolelle sijoittuvan osuuden. Valtaosa poistettavasta osuudesta on Toivalan metsäkoulun opetusmetsiä, joita ei tehdyn päätöksen mukaan enää osoiteta kaavassa. Lopulta osin alue on moottoritien ja vanhan vt5:n risteykselle jäävää peltoaluetta, johon kaavassa on osoitettu varaus ns. Greenwalleyn ostoskeskukselle.

MT 13.232 Vuorela-Toivala poistetaan

Vaikutukset

Aluevaraukset kuvaavat olemassa olevaa tilannetta suurten peltokuvioiden osalta. Aluevarauksilla pyritään turvaamaan hyvien peltoalueiden säilyminen maatalouskäytössä. Kaavamerkinnällä ei kuitenkaan oteta kantaa peltojen käyttöön taimituotantoon tai metsittämiseen.

Toteutus

Kaavaan merkityt alueet ovat kaikki kaavamerkinnän mukaisessa käytössä. Aluevaraukset katsotaan toteutuneiksi, kun ne säilyvät nykyisessä käytössä.

3.22 Maa- ja metsätalousvaltaisen alue, joilla erityisiä ympäristöarvoja sekä harju-, kallio- ja moreeni-alueet (MY1, ge)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Harju- ja moreenialueiden osalta tarkastelu perustuu v. 2007 valmistuneen POSKI-projektin selvityksiin. Projektissa yhteen sovitettiin maa-ainesten oton ja pohjaveden suojelun tarpeita. Työssä tarkennettiin myös aiemmin tehtyjä harjuselvityksiä luonnonarvojen osalta.

Moreenialueiden suojelullisten tarpeiden osalta maakuntakaava perustuu Valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat – julkaisuun (ympäristöministeriö 2007).

Kallioalueiden osalta tarkastelu on kohdennettu niihin alueisiin, jotka ovat nousseet esille em. maa-aineselvityksessä sekä v. 2000 valmistuneessa Finnveran, GTK:n ja Savon Liiton toimesta tehdyssä rakennuskivi-inventoinnissa sekä Poski-projektin yhteydessä v. 2007 tehdyissä selvityksissä ja niiden tarkistuksissa vuosina 2008- 2009.

Kallioalueiden suojelullisten tarpeiden osalta maakuntakaavan tarkastelu perustuu Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa –julkaisuun (SYKE 2001) ja Kallioperän suojelu- ja opetuskohteita Pohjois-Savossa – julkaisuun (Ympäristöministeriö 2005) sekä Pohjois-Savon ympäristökeskuksen, kuntien ja Pohjois-Savon liiton edustajien yhdessä v. 2007-2008 tekemiin maastokäynteihin.

Maakuntakaavan tavoitteena on osoittaa ne kallio- ja harjualueet sekä moreenialueet / osa-alueet, joilla maa-ainesten otosta aiheutuu tai saattaa aiheutua maa-aineslain 3 §:n mukaisia seurauksia eli

- kauniin maisemakuvan turmeltumista
- luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutumista
- huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia luonnonolosuhteissa tai
- tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesialueen veden laadun tai antoisuuden vaarantuminen, jollei siihen ole saatu vesilain mukaista lupaa.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavan aluevarausten periaatteet noudattavat aiemmissa seutu- ja maakuntakaavoissa olleita periaatteita. Alueiden rajauksia ja käyttötarkoituksia on tarkistettu em. selvitysten pohjalta. Alueet on jaettu suojeluvuononsa puolesta kahteen luokkaan: MY1 ja ge-alueet.

MY1-alueella tarkoitetaan aluetta, jolla maa-ainesten otosta ilmeisesti aina aiheutuisi maa-aineslain 3.1 §:n mukaisia seurauksia eli kauniin maisemakuvan turmeltumista tai em. luonnonarvojen tuhoutumista. Merkinnän tarkoittamia ympäristöarvoja ovat maa-aineslain kannalta harjuihin ja kallioihin sekä moreenialueisiin liittyvät kauniit maisemakuvat, luonnon merkittävät kauneusarvot sekä erikoisten luonnonmuodostumien kokonaisuudet. Näillä alueilla ei tulisi suorittaa maa-ainesten ottoa lainkaan lukuun ottamatta kotitarveottoa ja vanhojen ottoalueiden maiseointia, sillä ottamisesta ilmeisesti aina aiheutuisi maa-aineslain 3.1 §:n mukaisia seurauksia eli kauniin maisemakuvan turmeltumista tai em. luonnonarvojen tuhoutumista. Merkintänä on käytetty maa- ja metsätalousvaltaisen alueen merkintää, sillä alueet ovat nykyään ja säilyvät jatkossakin lähinnä maa- ja metsätalouskäytössä ja suojelu kohdistuu pääasiassa maaperän muotoihin. Merkinnällä ei ohjata metsälain mukaista metsänhoitoa. Metsälain mukaiset toimenpiteet eivät edellytä lausuntomenetelyä.

Harju-, moreeni- tai kallioalueiksi (ge) on merkitty sellaiset alueet, joilla maa-ainesten otosta saattaa aiheutua maa-aineslain 3.1§:n mukaisia seurauksia. Ge-alueilla voi maa-ainestenotto olla mahdollista. Se edellyttää kuitenkin tapauskohtaista selvittämistä. Mahdollinen maa-ainestenotto ko. alueilla asettaa aina erityiset laatuvaatimukset maa-ainestenoton ja sen jälkihoidon suunnittelulle.

Kaavassa maa-ainesten ottoon varattuja EO-alueita on käsitelty kohdassa 3.24 Eristystoimintojen alueet soran ja hiekan ottoa sekä kallion louhintaa varten.

Harju-, moreeni- tai kallioalueet (ge) on kaavassa merkitty alueen erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä. Merkintä ilmaisee, että myös mahdollisten aikaisempien suojelu- tai

muiden varausperusteiden lisäksi alueella voi olla maa-aineslain 3§:n tarkoittamia maisemaan liittyviä arvoja.

Aluevaraukset

MY1-aluevarauksia on yhteensä 148 kpl, 19 000 ha ja kohdemerkinnällä 58 kpl. Harju-, moreeni- tai kallioalueita (ge) on maakuntakaavassa 53 kappaletta.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset:

MY1	Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja Merkinnällä osoitetaan alueet, joilla on maa-aineslain 3 §:n tarkoittamia maisemaan liittyviä arvoja.
my1	<u>Suunnittelumääräys:</u> Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon alueen maisemalliset arvot ja harju-, moreeni- tai kalliomuodostuman luonteenomaiset piirteet, ympäröivä vesi- tai kulttuurimaisema sekä pohjaveden suojelu.
ge	Harju-, moreeni - tai kallioalue Merkinnällä osoitetaan alueet, joilla mahdollisesti on maa-aineslain 3§:n tarkoittamia maisemaan liittyviä arvoja. <u>Suunnittelumääräys:</u> Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee erityisesti ottaa huomioon alueen maisemalliset arvot ja harju-, kallio- tai moreenimuodostuman luonteenomaiset piirteet, ympäröivä vesi- tai kulttuurimaisema sekä pohjaveden suojelu. Ennen alueilla tehtävää maa-ainestenottoa tulee olla hyvissä ajoin yhteydessä Museo- virastoon, jotta arkeologisen inventoinnin tarve voidaan arvioida. ge -alue 28.660 (Koulukangas): alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä alueella olevien tai siihen rajautuvien Natura 2000- verkostoon kuuluvien alueiden, SL 28.542 (Mammonhauta-Rotimojoki) ja SL 28.544 (Kaatiainen) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden kasvillisuuteen ja veden laatuun.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

MY11.300 Ritoniemi - ja MY11.271 Lamminniemi ja saaret – aluevarauksia supistetaan ja ge-merkintää 11.661 laajennetaan.

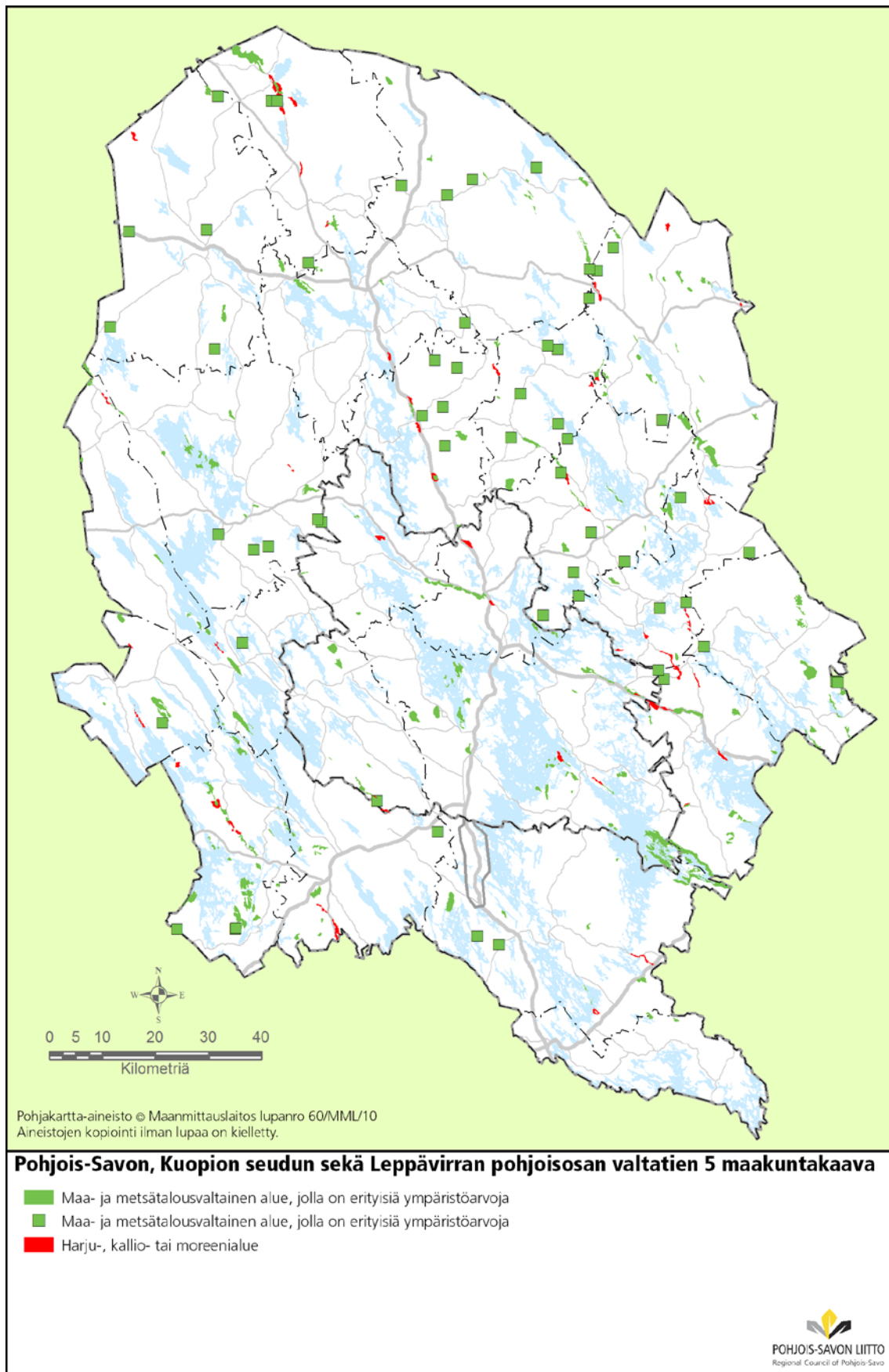
Vaikutukset

Kaavavaraukset edistävät arvokkaiden harju-, moreeni ja kallioalueiden säilymistä. Vaikutukset kohdistuvat nimenomaan alueiden geologisiin muotoihin eli maa-ainesten ottotoimintaan ko. alueilla. Sen sijaan merkinnällä ei ole vaikutuksia maa- ja metsätalouteen. Maa-aineslu-

pien myöntäminen kuuluu maa-aineslain perusteella kuntien toimivaltaan. Mahdollisen maa-aines-lupahakemuksen kohdistuessa MY1-alueelle on kuitenkin todennäköistä, että ottaminen tulee aiheuttamaan alueella maa-aineslain 3.1§:n tarkoittamia luontoon, maisemaan jne. kohdistuvia vaikutuksia. Sen sijaan ge-alueilla ottaminen saattaa olla rajoitetussa määrin mahdollista.

Toteutus

Alueet ovat jo kaavamerkinnot mukaisessa käytössä eli maa- ja metsätalousalueina. Aluevaraukset katsotaan toteutuneiksi, kun ne säilyvät nykyisessä käytössään.

Kuva 3.22.1 Arvokaat harju-, kallio-, moreenialueet

Tausta-aineisto

- Valtakunnallisesti arvokkaat moreenimuodostumat, ympäristöministeriö 2007
- Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Pohjois-Savossa, SYKE 2001
- Kallioperän suojelu- ja opetuskohteita Pohjois-Savossa, ympäristöministeriö 2005
- Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen – Pohjois-Savon loppuraportti, Pohjois-Savon ympäristökeskus 2007. Poski
- Rakennuskivi-inventointi, Finnvera 2001
- Maastokäynnit harju- ja kallioalueille/Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä 2007- 2009

3.23 Turvetuotantoalueet ja turvetuotantoon soveltuvat alueet (EO1)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden maakuntakaavoitusta koskevista erityistavoitteista ”maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto- ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita soita tai käytöstä poistettuja suopeltoja. Turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain ja otettava huomioon erityisesti suoluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja muiden ympäristönäkökohtien sekä taloudellisuuden asettamat vaatimukset”. Alueidenkäyttöä koskevista yleistavoitteista tulee turvata energiahuollon valtakunnalliset tarpeet ja edistää uusiutuvien energialähteiden hyödyntämismahdollisuuksia.

Valtioneuvosto teki 23.11.2006 periaatepäätöksen ”**Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015**”. Ohjelmassa määritellään toimia, joiden tavoitteena on saavuttaa vesien hyvä tila ja estää tilan heikkeneminen. Maakuntakaavoituksen kannalta suuntaviivat vastaavat valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.

Yksityiskohtaisemmin maakunnan vesien tilaa ja vesienhoidon tavoitteita on kuvattu valtioneuvoston 10.12.2009 hyväksymissä **Vuoksen vesienhoitoalueen ja Kymijoki-Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmissa**. Vesienhoidon tavoitteena on pinta- ja pohjavesien hyvä tila vuoteen 2015 mennessä.

Maakuntakaavan tavoitteena (MKH 10.12.2007) on edistää kotimaisen energian käyttöä ja maakunnan energialaitosten polttoaineen saantia riittävän läheltä käyttölaitosta. Turvetuotannon suunnittelussa otetaan huomioon valtakunnallinen vesiensuojeluohjelma ja vesienhoitosuunnitelmien tavoitteet. Turpeenoton vaikutuksia tarkastellaan valuma-alueittain. Turvetuotantoalueeksi varataan ensisijaisesti jo ojitettuja soita. Parannetaan energiaturpeen käytön maakunnallista omavaraisuutta.

Kuopion Energia Oy rakentaa Haapaniemen kolmatta voimalaitosyksikköä. Uusi voimalaitos korvaa v. 1972 käyttöön otetun Haapaniemi 1-yksikön. Yksikön teho on 46 MW sähköä ja 80 MW kaukolämpöä. Laitoksen pääpolttoaine on turve. Puuta ja ruokohelpeä arvioidaan alkuvuosina käytettävän n. 25 % polttoainetarpeesta.

Turvevarojen tarkastelu perustuu GTK:n tutkimusraporttiin (n:o 156) Suomen turvevaroista v. 2000 ja GTK:n julkaisemiin kunnittain julkaistuihin turvetutkimuksiin, joissa turvetuotantokelpoiset suot on määritelty.

Pohjois-Savon suoalasta on tutkittu vuoteen 2000 mennessä puolet. Pohjois-Savossa on tutkittua, teknisesti käyttökelpoista turvetuotantoaluetta on 20 000 ha eli 25 % tutkitusta suoalasta. Tämän perusteella maakunnassa on yli 20 ha:n soilla käyttökelpoista turvetuotantoalaa arviolta 40 000 ha.

Taulukko 3.23.1 Pohjois-Savon suo- ja turvevarat

Kunta	Soiden lkm kpl > 20 ha	Soiden pinta-ala >20 ha	Tutkitut suot			Tutkimus- tilanne %	Teknisesti käyttökelp. suoala ha
			Soiden lkm	Pinta-ala ha	Turvetta milj.m ³		
POHJOIS-SAVO	2 131	166 634	900	81 251	1 050	49	19 875
Ylä-Savon seutukunta	1 256	111 046	542	54 821	677	49	14 072
Kuopion seutukunta	42	1 560	37	1 326	18	85	278
Koillis-Savon seutukunta	600	38 540	209	18 554	253	48	3 876
Varkauden seutukunta	40	1 500	17	534	8	36	138
Sisä-Savon seutukunta	193	13 988	95	6 016	93	43	1 511

Turpeen käytön ennusteita

Kuopion seudun maakuntakaavassa tarkasteltu koko Pohjois-Savoa koskeva polttoturpeen käytön ennuste perustui Itä-Suomen energiatoimiston 2001 julkaisemaan ohjelmaan "Itä-Suomen puuvoima -ohjelma vuoteen 2010". Samaa ennustetta käytettiin Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa 2020 v. 2002. Kuopion Energian ennusteen mukaan (2002) sen turpeen käyttö ja suhteellinen osuus maakunnan turpeen käytöstä kasvaisi edelleen. Kuopion seudun maakuntakaavassa on käytetty Kuopion energian ennusteen pohjalta laadittua maksimiennustetta, jonka mukaan turpeen käyttö säilyisi vuoteen 2020 nykytasollaan eli n. 2000 GWh:ssa vuodessa.

Pohjois-Savon maakuntasuunnitelmassa 2030 (MAASU 2006) esitetty arvio polttoturpeen käytöstä perustuu Elektrowatt-Ekonon Itä-Suomen Energiatoimistolle laatimaan selvitykseen "Itä-Suomen energiataseet v. 2025." "ilmasto"-vaihtoehtoon. Selvityksessä on esitetty nykykäyttöä vastaavaa ennuste- (BAU) ja "ilmasto"-vaihtoehtoa (ILM), jossa puun käyttöä on lisätty tavoitteellisesti turpeen kustannuksella.

VTT (Martti Flyktman 2005, 2007) on arvioinut turpeen valtakunnallista käyttöä. Viimeisin ennuste: Energia- ja ympäristöturpeen kysyntä ja tarjonta vuoteen 2020 on vuodelta 2007. Käyttöarvioissa ei ole mukana turpeen käyttöä liikennepolttoaineena.

Taulukko 3.23.2 Energiaturpeen käyttöarvioita, GWh

1999	2002	2003	2005	2010	2015	2020	2025	2030	selvitys/ suunnit.
2083				2000	2000	2000	(2000)	(2000)	KSMK 2003
		2530			1980 1660		1990 1270		BAU Itä-S. ILM 2005
	2330				1660		1270		MAASU 2006
			2020	2481	2338	1962			VTT 2007
			2020	2000	2000	2000	2000	2000	PSMK 2007

Vuonna 2007 Kuopion Energia ja Savon Voima käyttivät energiaturvetta yhteensä 1900 GWh.

Pohjois-Savon maakuntakaavassa on käytetty turvetuotantoalueiden tarvearvion pohjana 2000 GWh/v eli samaa arviota kuin Kuopion seudun maakuntakaavassa. Arvio on korkeampi kuin maakuntasuunnitelmassa, mutta koska varattavien soiden saamisesta tuotantoon on epävarmuuksia, arviota voi pitää varusteen määrän laskennallisena lähtökohtana perusteltuna. Käytetty arvio vastaa VTT:n ennustetta. Turpeen käyttöä mahdollisena liikennepolttoaineena ei ole otettu huomioon.

Taulukko 3.23.3 Tuotantokunnossa oleva turvetuotantoalueet v. 2008

Seutukunta	Kpl	ha
Kuopion seutu	0	0
Koillis-Savo	9	523
Sisä-Savo	18	771
Varkauden seutu	0	0
Ylä-Savo	54	2 865
Pohjois-Savo yht.	81	4 159

Kun turvetuotantoalueelta keskimäärin tuotettu energiamäärä on 400 MWh/ha, arvioidun 2000 GWh:n vuotuisen energiamäärän saanti edellyttää 5000 ha:n jatkuvasti käytössä olevaa tuotantoalaa. Tuotannossa olevien soiden määrä on ollut keskimäärin noin 4000 ha. Tuotantokunnossa olevien soiden määrä jää siis maakunnan keskimäärin tarvitsemaa laskennallista tuotantoalaa pienemmäksi, joten viidennes maakunnassa käytettävästä turpeesta tuodaan alueen ulkopuolelta.

Tuotantokunnossa olevia alueita oli ympäristöhallinnon VAHTI-rekisterissä v. 2008 yhteensä 4159 ha, mutta rekisteristä ei ilmene alueiden alkuperäinen tai nykyinen kokonaistuotantomahdollisuus. Tuotantoalaa ei siis ole edellytyksiä suhteuttaa turpeen laskennalliseen tarpeeseen.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavan sisältövaatimuksissa edellytetään kiinnitettäväksi erityistä huomiota mm. alueiden käytön ekologiseen kestävytyteen, vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväan käyttöön ja maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin. Ympäristöministeriön maakuntakaavan sisältöä ja esitystapaa koskeissa ohjeissa korostetaan turvetuotannon ja suoluonnon suojelun yhteensovittamista sekä valuma-aluekohtaiseen tarkasteluun perustuvaa vesiensuojelutavoitetta.

Maakunnan kehityksen kannalta turvetuotantoon sopivien alueiden määrää ja tarvetta on tarvetta tarkastella Pohjois-Savon maakuntakaavoituksessa. Tuotantoalueiden ja -aluevarausten osoittaminen maakuntakaavassa jäsentää tietämystä soiden käyttötarkoituksesta maakunnassa ja tärkeimpien tuotantoon sopivien alueiden sijainnista sekä helpottaa turvetuotannon alueellisten vesistövaikutusten arviointia. Tuotantoalueiden osoittamisesta huolimatta ”turvetuotanto voi kuitenkin sijoittua tällaisen maakuntakaavan estämättä muillekin kuin kaavassa tätä tarkoitusta varten osoitetuille alueille (Turvetuotannon edistäminen maakuntakaavoituksessa KK 305/2002 vp)”.

Tuotantoalueiden tarve on arvioitu oletetun vuotuisen käytön (2000 GWh/v) ja Pohjois-Savon soiden turpeen ominaisuuksien perusteella. Vuotuinen 2000 GWh:n merkitsee laskennallisesti vuosille 2008-2030 laskennallisesti 6000 ha tuotantokelpoista suoalaa. Jos kolmannes tuotantokelpoisten soiden kokonaisalasta oletetaan tuotantokelpoiseksi, tarvittava tuotantokelpoinen ala merkitsee n. 18000 ha kokonaissuoalaa.

Pohjois-Savon maakuntakaavassa turvetuotannon ohjaus perustuu Kuopion seudun maakuntakaavassa sovellettuun suunnittelumenetelmään. Maakuntakaavan laadinnan alkaessa karttatarkastelun perusteella GTK:n tutkimista turvetuotantoon soveltuvista soista (tuotantokelpoinen ala vähintään 30 ha) valittiin 121 ja tutkimattomista (ei julkaistua GTK:n tutkimusta) 9 suota maastokatselmuksia varten. Valinnassa puolet aineistosta karsiutui. Selvitysmateriaali perustuu v:n 2007 kevääseen mennessä julkaistuihin GTK:n tutkimuksiin. Karsinnan läpäisseiden, maastossa arvioitujen soiden pinta-ala oli yhteensä n. 18000 ha ja tuotantokelpoinen ala n. 7000 ha (38 %).

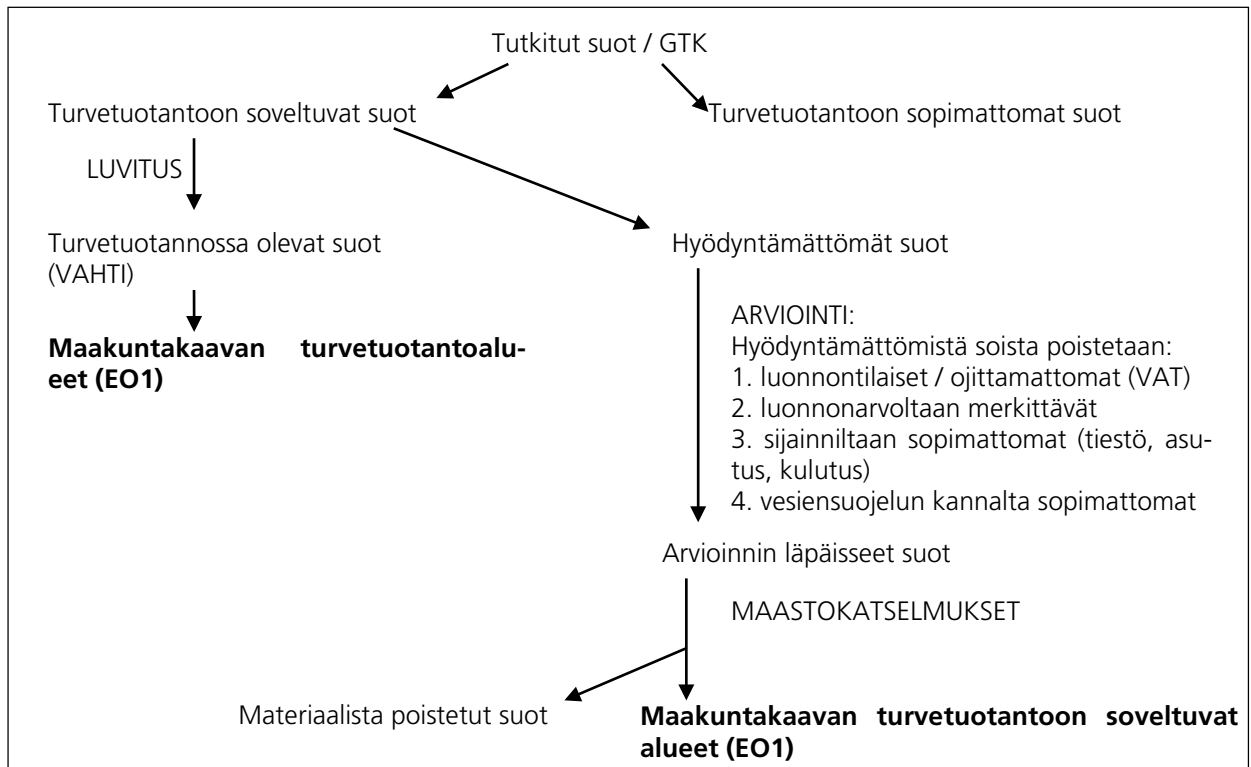
Maastokatselmusten tarkoituksena oli saada yleiskuva soiden luonnontilasta ja luonnonarvoista silmällä pitäen maakunnan suojeltujen soiden arvoja ja maakunnan soiden erityispiirteitä. Lisäksi kirjattiin ylös huomioita muista tekijöistä, joilla saattaa olla vaikutusta suon turvetuotantokelpoisuuteen (mm. kohteen sijainti suhteessa asutukseen, nykyinen maankäyttö ja Natura 2000 -verkostoon).

Tarkastelussa suot jaettiin luonnonarvojen pohjalta kolmeen luokkaan:

C (101 kpl) = luonnontilaltaan täysin tai jokin osin täysin muuttunut, ei merkittäviä suojellisia arvoja havaittu

B (26 kpl) = luonnonarvot joltakin osin säilyneet ja alueella joitakin erityispiirteitä, jotka ovat arvokkaita

A (3 kpl) = sellaisia luonnonarvoja, joiden hävittämistä pitäisi välttää eikä kohde sovellu turvetuotantoon

Kuva 3.23.1 Turvetuotantoaluevarausten periaatteellinen valintamenettely

Katselmuksessa olleista soista poistettiin ympäristösyistä erityisesti A- ja B-luokan kohteita sekä Tiilikan- ja Keyritynjoen varren soita. Muutamien alueiden rajoja supistettiin. Turvetuotantoon soveltuvia soita osoitetaan maakuntakaavassa 98.

Turvetuotantoon sopiviksi alueiksi on maakuntakaavan mittakaavan takia osoitettu koko suo maastokartan perusteella kivennäismaan rajoja noudatellen, vaikka ohuempiturpeiset reuna-alueet jäävätkin mahdollisen tuotannon ulkopuolelle. Tuotantokelpoiselta alaltaan alle 30 ha:n soita ei ole osoitettu.

Suunnittelumääräysten kohteena olevien valuma-alueiden valinta perustuu vesienhoitosuunnitelmien valuma-alueittaisiin kuormitustietoihin ja nykyiseen ja tulevaan turvetuotantoon. Maakuntakaavan turvetuotannon vesiensuojelussa sopivana tarkastelutasona on

pidetty valuma-aluejaon 1. ja 2. jakovaiheen tasoa.

Turpeen käytön tarkastelua maakuntakaavassa on ohjannut energiatyöryhmä, jossa on edustettuna turvetuotannon osalta ELY-keskuksen, GTK:n, turvetuottajien, energiayhtiöiden ja Pohjois-Savon liiton edustajat.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa on 71 turvetuotantoaluetta, yhteensä 6 500 ha ja 102 turvetuotantoon soveltuvaa aluetta (98 suota) n. 12 400 ha. **Varsinaista tuotantokelpoista alaa tästä on katselmusmateriaalin perusteella n. 38 % eli n. 4700 ha.**

Suunnittelumääräys koskee yleisesti valuma-alueen kaikkea turvetuotantoa. Natura-alueita koskeva varauskohtainen määräys on annettu erikseen.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset:**Koko maakuntakaava-aluetta koskeva suunnittelumääräys:**

Valuma-alueilla 4.56 (Koskenjoki), 4.57 (Luupuvesi), 4.66 (Tiilikajoki) ja 4.67 (Keyri-tynjoki) ja 14.7 (Rautalammin reitin vesistöalue) on kiinnitettävä huomiota turvetuotantoalueiden toiminnan järjestämiseen ja ajoitukseen siten, ettei toiminnan aiheuttaman kuormituksen yhteisvaikutus aiheuta veden laadun heikkenemistä. Valuma-alueet on esitetty maakuntakaavan turvetuotantoa koskevassa liitekartassa 3 maakuntakaavamerkinnoissa ja -määräyksissä ja kaavaselostuksen sivulla 147.

Turvetuotantoalue

EO1

Merkinnällä osoitetaan luvitut tuotantoalueet.

Turvetuotantoon soveltuva alue

EO1

Merkinnällä on osoitettu ne pääosin tuotannon ulkopuolella olevat GTK:n tutkimat turvetuotantoon soveltuvat suot, jotka ovat ojitettuja ja sijainniltaan tuotantoon soivia.

Suunnittelumääräys: Aluevarausten EO1 23.741(Heinäsuu), 23.749 (Mäntysuu) ja 23.750 (Olkossuu, Kiuruvesi); 24.703 (Kivisuu) ja 24.704 (Polvisuu, Lapinlahti) ja 26.739 (Ahosuu, Sonkajärvi) turvetuotannon suunnittelussa on otettava huomioon, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura-alueiden SL 23.502 (Kaislaan, Kiuruvesi), SL 24.546 (Hukkasuu, Lapinlahti) ja SL 26.503 (Laakajärven metsät ja suo, Sonkajärvi) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pintavalumaolosuhteisiin.

Muutos Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Turvetuotantoalueisiin ja turvetuotantoon soveltuviin alueisiin liittyvä Rautalammin reittiä koskeva suunnittelumääräys annetaan samalla tavalla yleismääräyksenä kuten Pohjois-Savon maakuntakaavassakin. Poistetaan merkinnän kuvauksesta maininta toiminnanharjoittajien tuotantoa varten hallintaansa hankkimista soista.

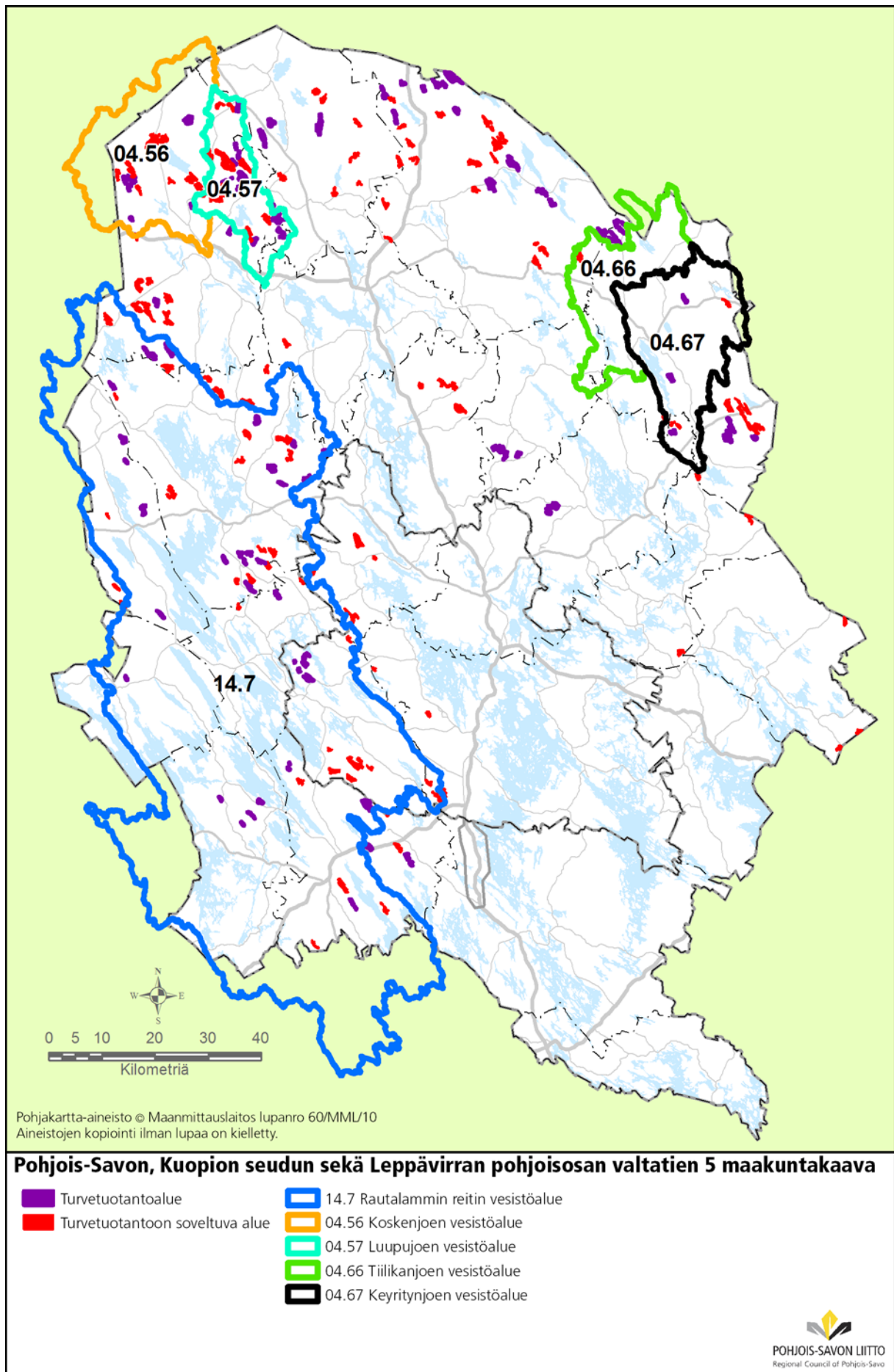
Vaikutukset

Ylä-Savon seudun maakuntakaavassa, Koillis-Savon ja Sisä-Savon seutukaavoissa on 151 turvetuotantoaluevarausta (EO1). Merkinnät sisälsivät sekä tuotannossa olevia että mahdollisia uusia alueita. Pohjois-Savon maakuntakaavassa nykyiset/luvitut tuotantoalueet osoitetaan turvetuotantoalueiksi (EO1) ja mahdolliset uudet alueet turvetuotantoon soveltuviksi alueiksi (EO1-rajaukset). Maakuntakaavan laadintavaiheessa niistä vanhojen kaavojen EO1-alueista, jotka eivät olleet tuotannossa, poistettiin

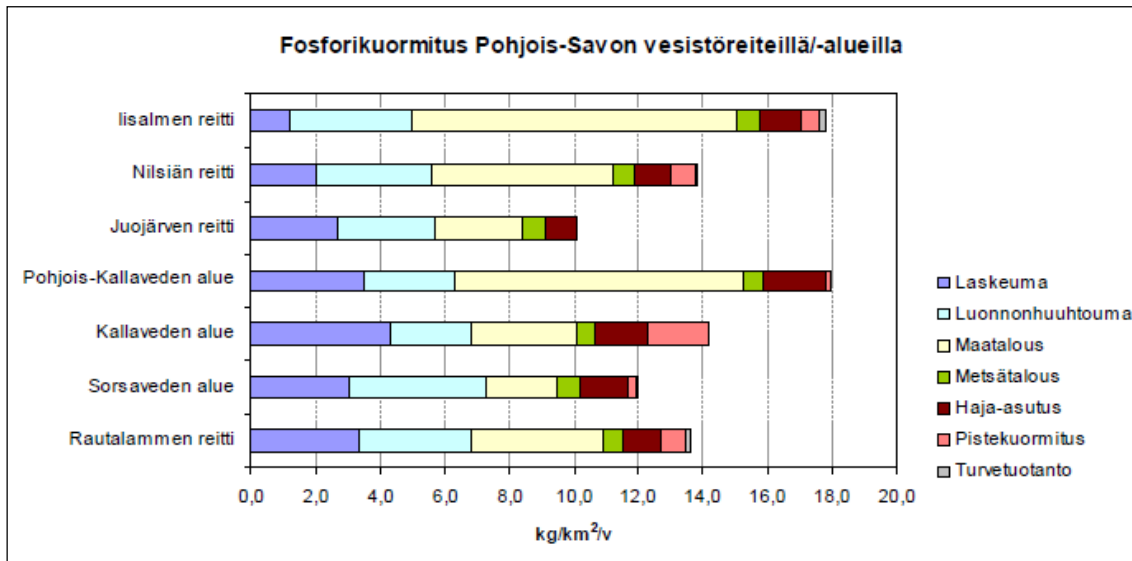
ojittamattomuuden tai osittaisen ojittamattomuuden takia 38 suota. Vanhoihin kaavoihin verrattuna Pohjois-Savon maakuntakaavassa mahdolliset uudet tuotantoalueet on kokonaan osoitettu ojitetuille ja luonnontilansa menettäneille soille.

Turvetuotantoon soveltuvia alueita on esitetty koko Pohjois-Savon ja Kuopion seudun maakuntakaavoissa 14 100 ha, josta varsinaista tuotantokelpoista aluetta on n. 5400 ha. Pohjois-Savon yli 20 ha:n suoalasta aluevarausten määrä on 8 % ja tuotantokelpoinen, varsinaisesti hyödynnettävä ala 3 %. Määrät koko suoalaan verrattuna ovat vähäiset ja lisäksi varaukset kohdistuvat ojitetuille, luonnontilansa menettäneille soille.

Turvetuotanto aiheuttaa paikallisia pöly- ja meluhaittoja. Turvetuotantoon soveltuvat suot on pyritty osoittamaan riittävän kauas asutuksesta näiden haittojen estämiseksi.

Kuva 3.23.2 Turvetuotantoalueet ja turvetuotantoon soveltuvat alueet

Kuva 3.23.3 Ulkoinen fosforikuormitus Pohjois-Savon vesistöalueilla

(Lähde Pohjois-Savon vesienhoitotoimenpideohjelma 23.11.2009)

Turvetuotanto voi aiheuttaa alapuolisissa vesistöissä ravinne- ja kiintoainekuormitusta sekä kuivatus- että tuotantovaiheessa. Vesistöalue-tasolla turvetuotannon osuus vesistöjen kokonaiskuormituksesta on Pohjois-Savossa sekä ty-pen että fosforin osalta 1 %:n tasoa (Kuva 3.23.3). Paikallisesti kuormitus voi olla kuiten-kin merkittävämpää. Alueellisten haitallisten vaikutusten vähentämiseen pyritään lisäksi kaa-vamääräyksillä. Suunnittelumääräys kohdistuu Rautalammin reitin valuma-alueeseen, jolla ve-den ekologinen luokka on erinomainen tai hyvä ja Koskenjoen ja Luupuveden valuma-alueisiin, joilla veden ekologinen luokka on tyydyttävä tai välttävä sekä Tiilikanjoen ja Keyritynjoen valuma-alueisiin. Tiilikanjoki ja Keyritynjoki kuuluvat Natura-ohjelmaan, jonka mukaan suojelu toteutetaan vesilailla. Rautalammin reitillä suunnittelumääräyksen tarkoituksena on myötävaikuttaa nykyisen tilan säilymiseen ja Koskenjoen ja Luupuveden valuma-alueilla edistää nykyisen tilan parantumista. Tiilikanjoen ja Keyritynjoen valuma-alueita koskevalla suunnittelumääräyksellä pyritään ehkäisemään turvetuotannosta ko. Naturakohteille mahdollisesti aiheutuvia ympäristöhaittoja. Lisäksi erillinen kaavamääräys on osoitettu sellaisille turvetuotantoon soveltuville alueille, jotka sijaitsevat Natura-alueiden läheisyydessä.

Turvetuotantoon soveltuvien soiden valintamennettelyllä tuotannon haitalliset vaikutukset on pyritty minimoimaan. Suot ovat ojitettuja ja luonnontilansa menettäneitä. Tuotannon osoittaminen ojitetuille soille vähentää kasvi-

huonekaasupäästöjä ja vesistökuormitusta tuotannon käynnistysvaiheessa verrattuna ojittamattomien soiden tuotantoon.

Ojitetuilla soilla, joita turvetuotantoon soveltu-vat suot ovat, ei ole maakunnallisia suojeluarvoja. Niitäkään soita, joilla katselmuksen perusteella havaittiin paikallisia luonnonarvoja sisältäviä kohteita, ei esitetä turvetuotantoon tai kohteet rajattiin varauksen ulkopuolelle. Turvetuotantoon soveltuvat suot ovat muuttumia ja turvekankaita. Maakuntakaavaan toteuttaminen edistää näin ollen suojelualueisiin kuulumattomien luonnontilaisten soiden säilymistä turvetuotannon ulkopuolella.

Pohjois-Savon ja Kuopion seudun maakunta-kaavojen suojelualueilla (SL, S1, S) soita on Maanmittauslaitoksen maastotietokannan mukaan 15800 ha eli selvästi tuotantoon soveltuviksi esitettyjä soita enemmän.

Natura-alueiden läheisyydessä sijaitsevien aluevarausten mahdolliset vaikutukset on arvioitu yleispiirteisesti. Näitä varauksia koskee suunnittelumääräys. Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arviointi tapahtuu mahdollisen lupahakemuksen yhteydessä.

Tuotannon haitat yksittäisellä suolla arvioidaan lupamenettelyssä. Hakemuksissa edellytetyt selvitykset on määritelty Turvetuotannon ympäristönsuojeluoppaassa. Luvan hakijan on mm. selvitettävä suunnitellun turvetuotanto-alueen ja sen lähiympäristön luontoarvot.

Tuotannon jälkihoito perustuu maanomistajan ja tuottajan sopimukseen. Tavanomaisin jälki-käyttömuoto on maa- ja metsätalous, joka toteutustavasta ja tarkastelujakson pituudesta riippuen vähentää enemmän tai vähemmän tuotannon koko elinkaaren kasvihuonepäästöjä.

Pyrkimys maakunnalliseen energiaturpeen omavaraisuuteen lyhentää kuljetusetaisyyksiä ja liikenteen päästöjä. Turpeen käyttö lisää kansallista huoltovarmuutta. Turvetuotantoon soveltuvien soiden esittäminen maakuntakaavassa jäsentää aluerakenteellista käsitystä tuotannossa olevien ja tuotantoon soveltuvien soiden suhteesta tiestöön, asutukseen ja energiantuotantolaitoksiin.

Toteutus

Turvetuotantoalueet toteutetaan ympäristön-suojelulain mukaisella lupamenettelyllä. Lupa-viranomainen on Itä-Suomen aluehallintovi-rasto. Yli 150 ha:n tuotantoalaa koskevilta hankkeilta edellytetään YVA-lain mukaista ympäristövaikutusten arviointia

Tausta-aineisto

- GTK:n tutkimusraportti (n:o 117) Suomen turve-varoista vuodelta 1993 (Eino Lappalainen ja Pekka Hänninen)
- GTK:n tutkimusraportti (n:o 156) Suomen turve-varoista v. 2000 (Kimmo Virtanen, Pekka Hänninen, Riitta-Liisa Kallinen, Sirkka Vartiainen, Teuvo Herranen ja Ritva Jokisaari 2003).
- Tarja Väyrynen ym. 2008. Turvetuotannon ympäristönsuojeluopas. Pohjois-Pohjanmaan ympäris-tökeskus
- GTK:n julkaistut turveraportit Pohjois-Savon alu-eelta (esitetty Kalle Ruokolaisen selvityksessä, Pohjois-Savon liitto 2008)
- Seppo Laitila 2003. Turvetuotanto maakuntakaa-vassa. Lähtökohdat ja suunnittelumenetelmä-eh-dotus. Muistio 18.3.2003. Pohjois-Savon liitto.
- Jaana Martin 2003. Turvetuotanto maakuntakaa-vassa. Turvesoiden alustava valinta. Selvitys 16.9.2003. Pohjois-Savon liitto.
- Turvetuotannon edistäminen maakuntakaavoi-tuksessa (KK 305/2002 vp)
- Kalle Ruokolainen 2007. Turvetuotantoon sovel-tuvien alueiden maastokatselmukset. Pohjois-Sa-von maakuntakaavan selvityksiä 2008.
- Martti Flyktman: Energia- ja ympäristöturpeen kysyntä ja tarjonta vuoteen 2020, 1. päivitys, 6/2007 tutkimusraportti vtt-r- 03620 -07 21.6.2007
- Itä-Suomen Energiatoimisto. Itä-Suomen energia-taseet maakunnittain v. 2025. ELECTROWATT-EKONO OY Viite 60K05393.01-Q220-001 Päi-väys 29.11.2005.
- Janne Nuutinen, Pasi Yli-Pirilä, Kati Hytönen, Jussi Kärtevä. Turvetuotannon pöly- ja melupäästöt sekä vaikutukset lähialueen ilmanlaatuun. Symo. Kuopio 10.5.2007
- Janne Nuutinen, Jussi Kärtevä, Terhi Lylyjärvi. Turvetuotantokoneiden liikkumisen ja pölypitoi-suuksien seuranta isonevalla 2007. Symo. Kuopio 16.12.2007
- Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunni-telma vuoteen 2015. Vuoksen vesienhoitoalue 2009.
- Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen ve-sienhoitosuunnitelma vuoteen 2015. Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalue 2009.
- Pohjois-Savon vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2010-2015. Pohjois-Savon ELY-keskuk-sen julkaisu1/2010.

3.24 Erityistoimintojen alueet soran ja hiekan ottoa sekä kallion louhintaa varten (EO2)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan ”Maakuntakaavotuksessa on otettava huomioon käyttökelpoiset kiviainesvarat sekä niiden kulutus ja kulutustarve pitkällä aikavälillä sekä sovitettava yhteen kiviaineshuolto- ja suojelutarpeet. Kiviaineshuoltoon osoitettavien alueiden on perustuttava arviointiin, jossa selvitetään alueiden luonto- ja maisema-arvot sekä toisaalta soveltuvuus vesi- ja kiviaineshuoltoon.”

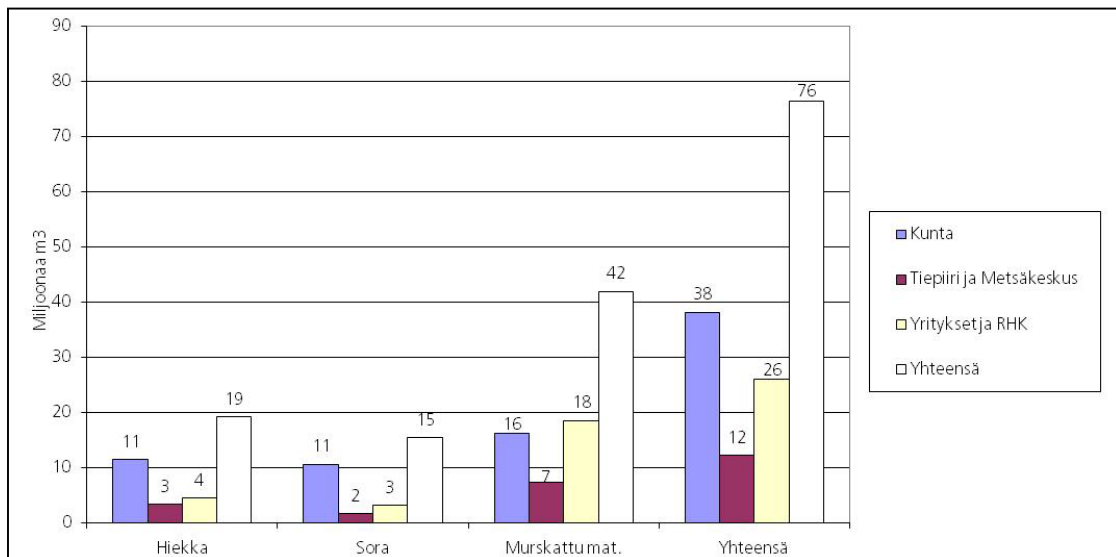
Kiviainesten käyttöä rajoittavat mm. asutus, tiestö, pellot ja ranta-alueet. Osa rajoituksista koostuu maa-ainelain 3 §:n mukaisista maisemarajoituksista.

Kiviainesten kulutukseksi Pohjois-Savossa arvioidaan vuodesta 2006 vuoteen 2030 n. 76 milj.m³. Kulutusennusteiden lähtökohtana on ollut v. 2006 maa-ainesten käyttäjille (kunnat, Savo-Karjalan tiepiiri, ratahallintokeskus, betoniteollisuus ja Metsäkeskus) suunnattu kysely.

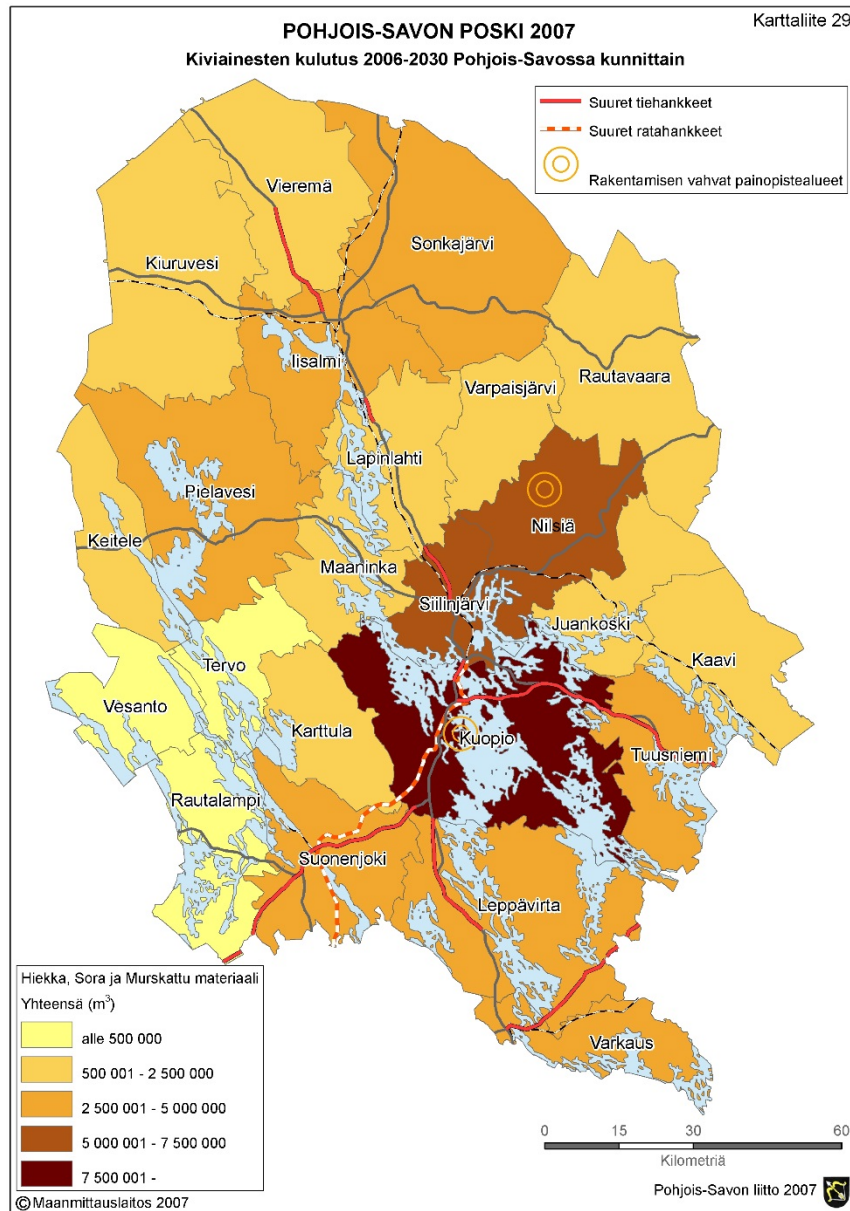
Saadut tulokset vastaavat suuruusluokaltaan vastaavanlaisissa seutukunnissa muualla maassamme ilmenevää kysyntää. Tästä jalostamattoman soran osuus on neljännes, laatusoran (betonikiviainekset, salaojasora, hiekoitus-hiekka) vajaa neljännes ja kalliomassan n. puolet.

Kaavaan ei ole mahdollista tehdä betoniteollisuuden tarvitseman laatusoran osalta riittäviä aluevarauksia 20–30 vuoden tarpeisiin, saati sitten vielä riittävää ylimitoitusta hintojen vaakaana pitämiseksi. Maakuntakaavassa lähdetäänkin siitä olettamuksesta, että pitkällä tähtäimellä kalliokiviaineksen käsittelymenetelmät kehittyvät siten, että tulevaisuudessa kalliokiviaines tulee entistä paremmin soveltumaan myös betoniteollisuuden tarpeisiin.

Muun kuin laatusoran osalta voidaan sora-aineksen niukkuutta kompensoida alueelta varsin hyvin saatavalla kalliokiviaineksella. Em. lähtökohdista kaavaan tullaan merkitsemään huomattava määrä kalliokiviaineksen ottoalueita.

Kuva 3.24.1 Kiviainestarve (milj. m³) Pohjois-Savossa 2006-2030

Kuva 3.24.2 Kiviaineiden kulutus Pohjois-Savossa 2006-2030

Ympäristöministeriön mukaan (Maa-ainesten ottaminen, opas 1/1994) v. 1993 kalliokiviaineksen osuus koko kiviaineskulutuksesta Suomessa oli n. 30 %. Osuuden ennustetaan kasvavan vuoteen 2010 mennessä 60 %:iin. Lisäksi alueilla, joilla luonnonsoraa on niukasti, kalliokiviaineksen osuuden kokonaiskulutuksesta ennustetaan kasvavan erittäin nopeasti.

Kalliokiviaineksen käytön lisääminen Pohjois-Savon kiviaineshuollossa on välttämätöntä sovararojen hupenemisen vuoksi. Käytön lisääminen on myös mahdollista pitkälle tulevaisuuteen saakka, sillä tehtyjen tutkimusten mukaan alueella runsaasti materiaaliltaan ottamistoi- mintaan kelvollisia kallioalueita.

Myös sijaintinsa ja maa-aineslain 3.1§:n tarkoittamien rajoitusten osalta ko. alueet sopivat kiviainestuotantoon. Ympäristöministeriön näkemyksen mukaan kalliokiven käyttöä luonnonsoraa korvaavana materiaalina tulisikin suosia yhä enemmän silloin, kun siihen ei ole muita esteitä. Näin on mahdollista säästää jäljellä olevaa harjuluontoa ja edistää osaltaan pohjaveden suojelua. Tavoitteena voidaan myös pitää, että ottotoiminta keskitetään jo olemassa oleville kallionlouhinta-alueille ja uusia avataan vain todellisessa tarpeessa.

Moreenikohteita on kaavaan merkitty ainoastaan kaksi, vaikkakin tulevaisuudessa myös maakunnan huomattavat moreenivarat tulevat otettavaksi käyttöön mm. sorateiden parantamisessa. Moreenikohteita on selvitetty GTK:n toimesta mm. Poski-projektin yhteydessä.

Maakuntakaavan tavoitteena on turvata maa-ainesten ottotoiminnan jatkuminen ja toisaalta ohjata ko. ottamistoiminta alueille, joilla se on mahdollisimman vähän ristiriidassa muiden maankäyttömuotojen kanssa.

Suunnitteluperiaatteet

Kaavaluonnoksessa esitetyt hiekan-, moreenin- ja soranottoalueet ja kallionlouhinta-alueet on jo tarkasteltu MAL 3 §:n (kauniin maisemakuvan turmeltuminen, luonnon merkittävien kauneusarvojen tai erikoisten luonnonesiintymien tuhoutuminen) kannalta taustaselvitysten tekovaiheessa mm. maastokäynnein. Tehdyt maastokäynnit on tehty maakuntakaavan edellyttämällä tarkkuudella.

Kallionlouhinta-alueiksi on merkitty kallioalueita seuraavien kriteerien perusteella:

- kiviaines täyttää laatukriteerit
- alueella ei ole merkittäviä maisemallisia ym. luonnonarvoja
- alueen välittömässä läheisyydessä ei ole asutusta
- alue sijaitsee käyttökohteisiin sekä tiestöön nähden edullisesti

Maakuntakaavan yhteydessä suoritettut selvitykset eivät poista tarvetta selvittää lisäksi kunnassa tapahtuvan lupaharkinnan yhteydessä ko. alueen soveltuvuutta maa-aineslain näkökulmasta ottamistoimintaan. Merkintä ei poista myöskään MAL 5§:n (Ottosuunnitelmien tulee perustua koko alueen kattavaan osayleiskaavaan tai maisemaselvitykseen) vaatimusta laajojen ottoalueiden suhteen.

Aluevaraukset

Kaavassa on esitetty aluevarauksina vain kuntien maa-aineshuollon kannalta tärkeimmät ottamisalueet. Maa-ainestenottoalueita kaavassa on yhteensä 35 kpl, pinta-alaltaan 1 614 ha. Lisäksi kaavassa on 76 kallionlouhinta-aluetta kohdamerkinnällä.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset:

EO2

Maa-ainesten ottoalue, soran, moreenin ja hiekan otto sekä kallion louhintaa varten

Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittävät soran-, moreenin- ja hiekanottoalueet sekä kallionlouhinta-alueet.

eo2

Suunnittelumääräys:

Laajoilla, usean toimijan käsittävillä maa-ainesten ottoalueilla ottosuunnitelmien tulisi perustua koko alueen kattavaan osayleiskaavaan tai maisemaselvitykseen (MAL 5.2§).

Kun ottoalue sijaitsee ge-alueilla tai on MY1-alueen ympäröimä, alueeseen kohdistuu seuraava suunnittelumääräys: Alueiden käytön suunnittelussa tulee erityisesti ottaa huomioon ympäröivän harjualueen maisemalliset arvot ja harjumuodostuman luonteenomaiset piirteet sekä ympäröivä vesi- ja kulttuurimaisema.

Ennen alueilla tehtävää maa-ainestenottoa tulee olla hyvissä ajoin yhteydessä Museovirastoon, jotta arkeologisen inventoinnin tarve voidaan arvioida.

Alueella EO2 31.681 Jauhomaäki on alueen käytön suunnittelussa huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvien alueiden VR 31.463 (Lintharju) ja SL 31.545 (Lintharju) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pintavalumaolosuhteisiin.

Vaikutukset

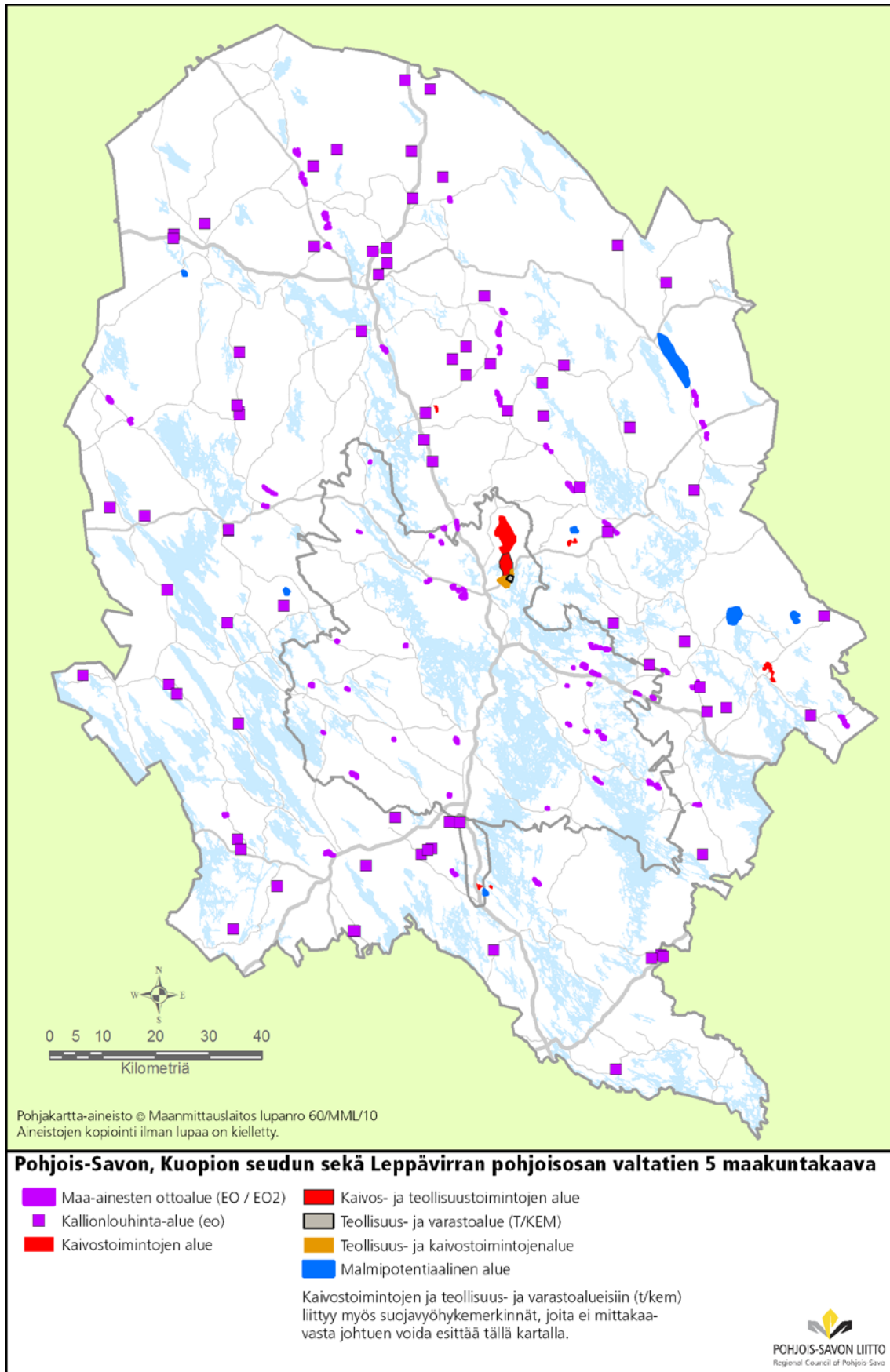
Kaavaan merkittyjen ottamisalueiden soveltuvuus maa-aineslain 3.1 §:n näkökulmasta on selvitetty liiton, kuntien ja Pohjois-Savon ympäristökeskuksen yhdessä suorittamin maastokäynnein. Kaavamerkintä ei kuitenkaan poista tarvetta selvittää kunnissa tehtävän maa-aineslupaharkinnan yhteydessä tarkemmin alueen soveltuvuutta ottotoimintaan. Kaavaan on merkitty ainoastaan kunnan maa-aineshuollon kannalta tärkeimmät ottamisalueet. Alueen sisältäminen maakuntakaavaan ottamisaluemerkinnällä ei ole näin ollen edellytys maa-ainesluvan myöntämiselle.

Toteutus

Maakuntakaavaan tehty ottamisaluevaraus kertoo alustavan näkemyksen alueen soveltuvuudesta ottotoimintaan. Päätökset ottamisluvan myöntämisestä tehdään kunnissa maa-aineslain nojalla.

Tausta-aineisto

- Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen (POSKI) – Pohjois-Savon loppuraportti, Pohjois-Savon ympäristökeskus 2007
- Rakennuskivi-inventointi, Finnvera 2001
- Maastokäynnit harju- ja kallioalueille / Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä 2007-2009

3.24.3 Maa-ainestenotto ja kaivostoimintojen alueet

3.25 Kaivostoimintojen alueet (EK) ja malmipotentialiset alueet (ek1)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kaivostoiminta ja siihen liittyvä malmien etsintä on kokenut 2000-luvun alussa suuria muutoksia maassamme. Aikaisemmin toimijat olivat lähinnä kotimaisia, mutta viime vuosina suurin osa etsintätoiminnasta on ollut ulkomaisten yhtiöiden toteuttamaa. Muutoksen taustalla on metallien hintakehitys ja kysynnän kasvu. Tosin syksyllä 2008 alkanut kansainvälinen taantuma on heijastunut myös kaivostoimintaan ja vähentänyt metallien kysyntää sekä laskenut maailmanmarkkina hintoja. Kaivostoiminnan kannattavuus ja päätös toiminnan aloittamisesta ovatkin riippuvaisia hintojen kehityksestä. Hintojen noustessa aikaisemmin liian köyhinä ja kannattamattomina "hylätyt" esiintymät voivat uudessa markkinatilanteessa muodostua kannattaviksi. Tai tilanne voi kääntyä päin vastaiseksi, nykyisessä markkinatilanteessa tuotantokelpoiseksi katsottu esiintymä voi markkinoiden laskiessa muuttua kannattamattomaksi.

Kaivostoimintaa säädellään ensisijaisesti kaivoslain (503/1965), kaivosasetuksen (663/1965) sekä ympäristösuojelulain (86/2000) ja -asetuksen (169/2000) nojalla ja tapauksesta riippuen myös yksityiskohtaisemalla kaavoituksella. Kaivoslain 22 §:n nojalla maakuntakaava on kaivospiiriä määrittäessä otettava huomioon siten, ettei merkittävästi vaikeuteta maakuntakaavan toteuttamista. Kaivostoiminnan aloittamiseen tarvitaan työ- ja elinkeinoministeriön myöntämä kaivosoikeus. Ennen kaivostoiminnan aloittamista tarvitaan kaivosoikeuden lisäksi ympäristölupa. Lisäksi tulevat mahdollinen kaavan laadinta sekä rakennuslupa-asiat. Luonnonsuojelun näkökulma tulee huomioida paitsi mahdollisissa YVA-prosessissa myös ympäristöluvassa sekä kaivosviranomaisen lupaharkinnassa. Kaivoslain mukainen tutkimuslupa eli valtausoikeus antaa haltijalle määräaikaisen oikeuden kaivoskivennäisen etsintään. Lain mukaan valtausoikeuden haltijalla on yksinoikeus tehdä valtausalueella tutkimustoimenpiteitä (kilpailijoiden poissulkeminen). Valtausoikeuden haltijalla on myös oikeus saada kaivosalue muodostetuksi, mikäli kaivoslain ja muun lainsäädännön edel-

lytykset täyttyvät sekä oikeus tehdä tutkimuksia ilman erillistä suostumusta maanomistajalta.

Kaivoslain mukainen valtausoikeus tai sitä koskeva hakemus ei muodosta estettä maa-ainesten ottamiselle ja maa-aineslain mukaisen ottamisluvan myöntämiselle, eikä estä tavanomaisista kiinteistön hyödyntämistä, esim. metsätalouden harjoittamista. Valtausoikeus ei myöskään estä maanomistajaa rakentamasta valtausalueelle. Maa-aineslupaa myöntävän viranomaisen olisi hyvä saattaa luvanhaltijan tietoon samalla alueella muun lain nojalla suoritettava toiminta. Näin eri lakien nojalla toimivat voivat tarvittaessa sovittaa toimintansa ja aika-aulunsa yhteen.

Mikäli valtausoikeuden nojalla myöhemmin haetaan kaivospiirin perustamista esiintymän hyödyntämiseksi, asetelma on erilainen. Jos valtausoikeus on tullut voimaan ensimmäisenä, ei myöhemmällä rakentamisella tai maa-ainesten otolla valtausalueelta ole välttämättä sellaista kaivoslain 6 §:ssä tarkoitettua estevaikutusta, jonka nojalla kaivospiirin määrittäminen olisi evättävä. Korvauskysymykset käsitellään tällöin erillisessä kaivospiiritoimituksessa.

Sekä maankäyttö- ja rakennuslaki, että valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet toteavat, että alueidenkäyttö ja rakentaminen järjestetään siten, että siinä luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle. Valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista todetaan seuraavaa: *"Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen. Alueidenkäytön suunnittelussa olemassa olevat tai odotettavissa olevat ympäristöhaitat ja poikkeukselliset luonnonolot tunnistetaan ja vaikutuksia ehkäistään. Alueidenkäytön suunnittelussa on haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätettävä riittävän suuri etäisyys."* Kaivostoiminnan vaikutusta muihin toimintoihin pyritään ehkäisemään merkitsemällä kaivosalueiden ympärille suojavyöhyke. Suojavyöhykkeen (sv-21) merkitys on informatiivinen ja sillä pyritään kiinnittämään huomiota muun muassa kaivostoiminnan aiheuttamaan elinympäristön laadun heikentymiseen (esim. pölyhaitat ja melu) ja toimintaan liittyviin onnettomuusriskeihin (esim. patoturvallisuus).

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa sekä maakuntakaavan kehittämistavoitteissa korostetaan elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistämistä. Kaivostoiminnan toimintaedellytyksien varmistamiseksi sekä kaivostoiminnan ympäristöhäiriöille herkkien toimintojen oikein sijoittamiseksi maakuntakaavassa osoitetaan aluevarauksia kaivostoimintojenalueille sekä malmipotentiaalisia alueita alueen erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä.

Pohjois-Savossa oli vuoden 2010 alussa työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämän kaivosrekisterin karttatiedostojen mukaan 34 voimassa olevaa kaivospiiriä ja 47 voimassa olevaa valtausta. Kaivosrekisterin mukaisten kaivospiirien ja valtauksien kohtalaisen suuri määrä selittyy sillä, että hyvinkin laajat vierekkäisten kaivospiirien

ja valtausalueiden muodostamat kokonaisuudet ovat kaivosrekisterissä useampana alueena. Esimerkiksi Luikonlahden kaivosalue muodostuu yhdeksästä kaivospiiristä ja Siilinjärven Yaran kaivosalue koostuu kolmestatoista kaivospiiristä. Edellä mainittu huomioden Pohjois-Savossa on Kuopion seudun ulkopuolella tosiasiassa seitsemän kaivospiiriä.

Geologian tutkimuskeskus ylläpitää kupari-, nikkeli- ja sinkkitietokantoja, joista löytyy tietoa tutkituista esiintymistä. Tietokannoissa on Pohjois-Savon alueella kaksi kupariesiintymää, 15 nikkeliäsiintymää ja 15 sinkkiesiintymään.

3.25.1 Kaivospiirit ja kaivokset Pohjois-Savossa pl. Kuopion seutu (tilanne 13.8.2010)

Kaivospiiri / Kaivos	Kunta	Lupatilanne
Luikonlahti	Kaavi	ympäristölupa myönnetty 2008
Hallaperä	Kiuruvesi	ei ympäristölupaa
Joutsenlampi	Lapinlahti	ympäristölupa myönnetty 2007
Särkiniemi	Leppävirta	ympäristölupa myönnetty 2005 ja 2008
Kinahmi	Nilsia	ympäristölupa myönnetty 2005
Lasivuori	Nilsia	ympäristölupa myönnetty 2009 / luvasta valittu Vaasan hallinto-oikeuteen
Hiekkämäki	Nilsia	toiminta loppunut

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavassa kaivostoimintojen alueina osoitetaan kaivoslain mukaiset kaivospiirit, joilla on kaivostoimintaa tai sen toimintaedellytykset on selvitetty. Kaivosalueille osoitetaan suojavyöhykkeet, joiden tavoitteena on kaivostoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen, mikäli kaivostoiminnan aluetarpeet lisääntyvät. Lisäksi tavoitteena on edistää rakentamisen harkintaa alueiden läheisyydessä.

Alueen erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä, malmipotentiaaliset alueet (ek1), osoitetaan kaivosrekisterin mukaiset valtausalueet sekä kaivospiirit (luvittamattomat), jotka sijaitsevat asema- ja yleiskaavoitettujen alueiden ulkopuolelle ja ovat GTK:n asiantuntijoiden mukaan mahdollisia tulevaisuuden kaivosalueita. Malmipotentiaaliset alueet ovat nykyisin maa- ja metsätalouskäytössä, eikä maakuntakaavan merkintä aiheuta rajoituksia nykyiselle maankäytölle. Merkintä on tarkoitettu edistämään rakentamisen harkintaa alueella.

Aluevaraukset

Kaivostoimintojenalueita osoitetaan neljä kappaletta, joiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 650 hehtaaria. Alueet sijaitsevat Kaavilla, Lapinlahdella, Leppävirralla ja Nilsissä. Kaivostoimintojen alueisiin liittyy myös suojavyöhyke-merkintä. Malmipotentiaalisia alueita osoitetaan seitsemän kappaletta.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

EK

Kaivostoimintojen alue

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja seudullisesti merkittävät kaivosalueet.

Suunnittelumääräykset: Alueen käytön suunnittelussa tulee erityisesti ottaa huomioon toiminnan aiheuttamat vesistövaikutukset.

Alueen EK 43.802 Kinahmi käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen sl 43.561 (Viitalamminsuu) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pintavalumaolosuhteisiin.

ek1

Malmipotentialinen alue

Merkinnällä osoitetaan alueita, joilla on todettu malmi- ja mineraalivarantoja.

Suunnittelumääräys:

Alueen Ek1 44.810 Rauta käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen S 44.557 (Keyritynjoki) ja SL 44.549 (Kuo-husuo) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pintavalumaolosuhteisiin.

Alueen Ek1 43.803 Lasivuori käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen sl 43.545 (Rinniäiti) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden pintavalumaolosuhteisiin.

sv-21

Suojavyöhyke (sv-21)

Kaivostoimintojen alueiden suojavyöhykkeitä koskee seuraava suunnittelumääräys: Suunniteltaessa alueen käyttöä on huomioitava kaivostoiminnasta aiheutuvat ympäristölliset haittatekijät sekä alueella oleva onnettomuusvaara. Suunniteltaessa alueen käyttöä on palo- ja pelastusviranomaisille ja toiminnanharjoittajalle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Vaikutukset

Maakuntakaavassa osoitetut kaivostoimintojen alueet ovat jo kaavan osoittamassa käytössä. Sekä kaivostoimintojen alueet, että malmipotentialiset alueet asettavat rajoituksia alueiden maankäytölle. Malmipotentialisten alueiden tullessa kaivostoiminnan piiriin, ovat vaikutukset verrattavissa nykyisiin kaivosalueisiin, mutta ennen kaivostoiminnan alkamista alueet pysyvät pääosin nykytilan mukaisessa maankäytössä, joka on maa- ja metsätalous.

Rautavaaran kirkonkylän välittömässä läheisyydessä sijaitsevan malmipotentialisen alueen muuttuminen kaivostoimintojen alueeksi voi laskea elinympäristön viihtyisyyttä Rautavaaran taajama-alueella. Lisäksi kaivostoiminta voi heikentää läheisten Natura-alueiden luonnonarvoja. Vaikutukset riippuvat kaivostoiminnan laajuudesta ja hyödynnettävän malmiesiintymän (varsinainen kaivosalue) sijainnista suhteessa taajama- ja Natura-alueisiin. Lisäksi kaivostoiminnan aiheuttamat vaikutukset riippuvat kaivostyypistä (avolouhos, maanalainen kaivos).

Kaivostoiminnan vaikutukset lähiympäristöön vaihtelevat riippuen kaivostyypistä (avolouhos, maanalainen kaivos) sekä malmin rikastamistoiminnan sijainnista. Yleisimmin kaivostoiminta aiheuttaa ympäröiville alueille melu- ja pölyhaittoja, joita syntyy mm. louhinnasta ja murskauksesta, sekä kuormitusta lähivesistöihin. Kaivostoiminta kuluttaa myös uusiutumattomia luonnonvaroja sekä heikentää alueiden luonnonarvoja sekä vähentää alueiden asumis- ja virkistyskäyttömahdollisuuksia. Lisäksi toiminta synnyttää liikennevirtoja, josta pääosa on raskasta liikennettä. Haitallisten vaikutusten syntymistä ja leviämistä voidaan ehkäistä alueiden ja toimintojen hyvällä suunnittelulla. Kaivostoiminta luo alueille työpaikkoja ja tukee alueiden kehittymistä. Toiminnan aiheuttamat vaikutukset arvioidaan aina tapauskohtaisesti ympäristölupamenettelyssä.

Toteutus

Maakuntakaavassa osoitetut kaivostoimintojen alueet ovat jo kaavan mukaisessa käytössä lukuun ottamatta Leppävirran Särkiniemen aluetta, jolla on ollut toimintaa, mutta toiminta on toistaiseksi keskeytetty (tilanne 13.8.2010). Malmipotentiaalisilla alueilla kaivostoiminnan aloittaminen toteutuu kaivosyhtiöiden päätösten perusteella ja hankkeelle haettavien lupien ja lupaehtojen mukaisesti.

Tausta-aineisto

- GTK. FinCopper Database. Päivitetty 11.1.2009. Noudettu internetistä osoitteesta: www.gtk.fi/geotieto/aineistot/uusimmat/meta-data/fincopper.html (29.1.2010)
- GTK. FinNickel Database. Päivitetty 18.2.2008. Noudettu internetistä osoitteesta: www.gtk.fi/geotieto/aineistot/uusimmat/meta-data/finnickel.html (29.1.2010)
- GTK. FinZink Database. Päivitetty 17.2.2009. Noudettu internetistä osoitteesta: <http://en.gtk.fi/Geoinfo/DataProducts/latest/> (29.1.2010)
- Itä-Suomen ympäristölupavirasto (2009). Kvartsii-
tin louhintaa ja jalostusta Kinahmin ja Lasivuoren kaivospiireissä koskevan ympäristölupapäätöksen nro 120/05/2, 15.12.2005 käsittelemisen uudelleen Lasivuoren kaivospiiriin osalta. Korkein hallinto-oikeuden 13.7.-2009 uudelleen käsiteltäväksi palauttama asia.
- Itä-Suomen ympäristölupavirasto (2008). Luikonlahden kaivoksen ja rikastamon ympäristölupa sekä toiminnan aloittamislupa, Kaavi.¹
- Itä-Suomen ympäristölupavirasto (2008). Särkiniemen kaivospiirissä sijaitsevien East (E)-, Pohja(P)- ja Väli(V) -malmioiden louhinnasta johtuvien muutosten tekeminen Särkiniemen kaivoksen ympäristölupaan sekä toiminnan aloittamislupa, Leppävirta.
- Itä-Suomen ympäristölupavirasto (2008). Louhintamenetelmän muuttamisesta johtuvien muutosten tekeminen Särkiniemen kaivoksen ympäristölupapäätökseen sekä toiminnan aloittamislupa.
- Itä-Suomen ympäristölupavirasto (2007). Anortsiittimalmin louhintaa Joutsenenlampi -nimisessä kaivospiirissä koskeva ympäristölupahakemus, Lapinlahti.
- Itä-Suomen ympäristölupavirasto (2005). Nikkelimalmin louhintaa Särkiniemen esiintymästä koskeva ympäristölupa ja toiminnan aloittamislupa, Leppävirta.
- Itä-Suomen ympäristölupavirasto (2005). Kvartsii-
tin louhintaa ja jalostusta Kinahmin ja Lasivuoren kaivospiirissä koskeva ympäristölupahakemus sekä toiminnan aloittamislupa rikastushiekka-
al-
taiden korottamisen ja suotovesijärjestelmän parantamisen osalta.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. Kaivosrekisterin kartatiedostot. Noudettu internetistä osoitteesta: <http://www.tem.fi/index.phtml?s=2143> (2.2.2010)
- Työ- ja elinkeinoministeriö. www.kaivostoiminta.fi (11.01.2010).

¹ Itä-Suomen ympäristölupaviraston ympäristölupapäätökset löytyvät internetosoitteesta: <http://www.environment.fi/default.asp?contentid=243976&lan=fi&clan=fi>

YHDYSKUNTATEKNIKALLA HUOLTOVARMUUTTA JA TURVALLISUUTTA

3.26 Jätteenkäsittelyalueet (EJ)

Tavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (erityistavoitteet):

- Maakuntakaavassa on osoitettava jätteenkäsittelylaitoksille alueet siten, että pääosin kaikki syntyvä jäte voidaan hyödyntää tai käsitellä valtakunnallisesti tai alueellisesti tarkoituksenmukaisesti, tarvittaessa ylimaakunnallisena yhteistyönä.
- Alueidenkäytössä tulee varautua uusiutuvia ja jäteperäisiä polttoaineita käyttävien energialaistosten ja niiden logististen ratkaisujen aluetarpeisiin osana alueen energia- ja jätehuoltoa.

Valtakunnallisen jättesuunnitelman vuoteen 2016 (VN 10.4.2008) on annettu jätepoliittiset tavoitteet sekä yksityiskohtaiset tavoitteet jätehuollolle:

- Maakuntakaavoituksessa huolehditaan riittävästä aluevarauksista jätehuollon laitoksille ja palveluille valtakunnallisen ja alueellisen jättesuunnitelman asettamisen tavoitteiden mukaisesti. Jätehuollon aluetarpeet otetaan painokkaasti huomioon sovitettaessa yhteen erilaisia maankäytön intressejä. Esimerkiksi jätteiden energiahyödyntäminen on nivellettävä yhteen energiahuollon aluevarausten kanssa.
- Maakuntaohjelmissa otetaan huomioon alueellisesti merkittävät jätehuollon kehittämistavoitteet ja hankkeet, tarvittaessa maakuntien välisenä yhteistyönä.
- Arvioidaan tarvittava jätteenpolttokapasiteetti alueellisten jättesuunnitelmien laatimisen yhteydessä ja vaikutetaan kuntien jätelaitoksiin ja muihin alan toimijoihin siten, että alueelle saadaan riittävästi ja tasapainoisesti jätteen energiahyödyntämisen kapasiteettia ottaen huomioon myös erityiskäsittelyä vaativat jätteet.
- Jätehuollosta aiheutuvia kasvihuonekaasupäästöjä pienennetään erityisesti vähentämällä biohajoavan jätteen sijoittamista kaatopaikoille ja lisäämällä kaatopaikoilla syntyvän metaanin talteenottoa. Yhdyskuntajätteen osalta tavoitteena on kierrättää eli hyödyntää materiaalina 50 %, polttaa eli hyödyntää energiana 30 % ja sijoittaa kaatopaikoille enintään 20 % jätteestä.

Valtakunnallisesti tavoitteena on nostaa jätteen energiahyödyntämisen kapasiteetti 700 000 - 750 000 t/a, mikä on edellytys valtakunnallisen 30 %:n energiahyödyntämistavoitteen saavuttamiselle.

Itä-Suomen alueellinen jättesuunnitelman kehittämisen painopisteet vuoteen 2016:

- jätteiden energiahyötykäytön lisäämiseksi,
- biohajoavien (biojätteet ja lietteet) jätteiden käsittelyn kehittämiseksi,
- haja-asutusalueiden jätehuollon kehittämiseksi sekä
- rakentamisen jätteiden käsittelystä.

Maakuntakaavan tavoitteiden (MKH 10.12.-2007) mukaisesti pyritään turvaamaan jätehuollon maakunnallisen kehittämisen alueidenkäytölliset edellytykset.

Lähtökohdat

Pohjois-Savossa toimii kolme seudullista jätehuoltoyhtiötä tai yhtymää, joista kullakin on oma jätteenkäsittelyalueensa: Ylä-Savon Jätehuolto Oy:llä on lisalmessa Peltomäen jätokeskus, Varkauden seudun kunnilla on Varkauden kaupungin Riikinnevan jätteenkäsittelyalue Leppävirralla ja Jätekukko Oy:llä on Kuopion jätokeskus Kuopiossa. Aluerakenteellisesti yhdyskuntajätteen huolto on saatu toteutettua maakunnassa järkevästi ja nyt alueellisia jätteenkäsittelyalueita on tavoitteena kehittää monipuolisiksi jätokeskuksiksi.

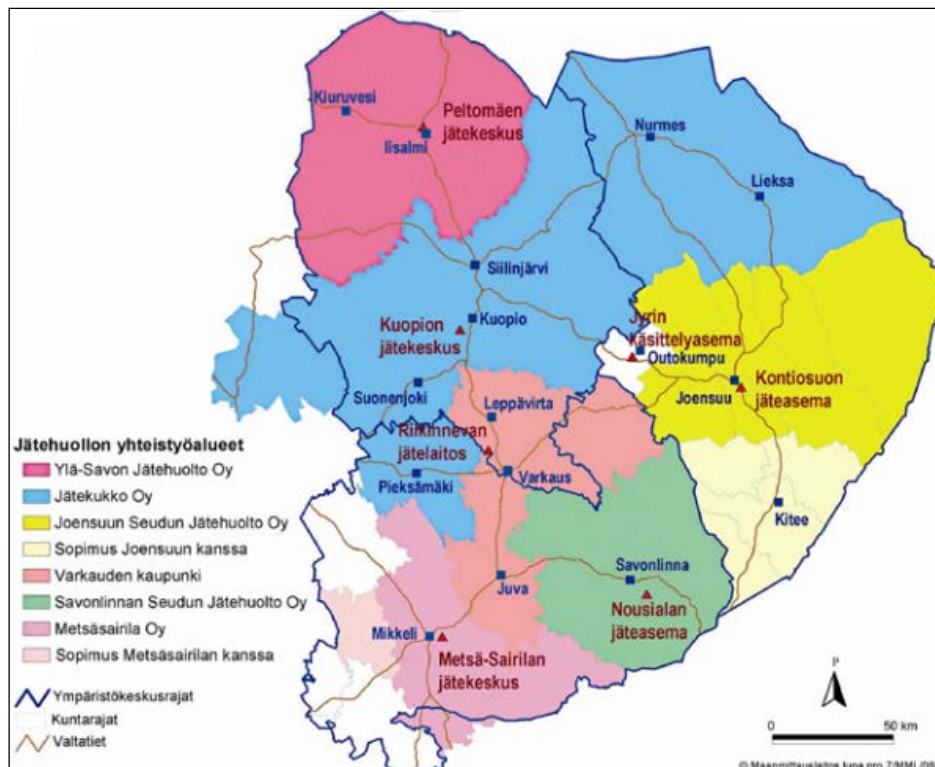
Riikinnevalle ja Peltomäelle on käsittelyalue myös pilaantuneita maita varten. Kuopion seudun pilaantuneita maita kuljetetaan käsiteltäväksi näille käsittelyalueille sekä Outokumpuun ja Jyväskylään. Karttulassa Airakselassa Kuusakoski Oy:llä on metallien, erityisesti romuajoneuvojen kierrätyslaitos. Kuusakoski Oy:llä on aikomus lisätä metallien käsittelyä ja lisäksi aloittaa pilaantuneiden maiden käsittely ja loppusijoitus nykyistä laajemmalla alueella.

Pilaantuneista maa-alueista n. 130 on huoltoasemia ja muita polttonesteiden jakelupisteitä. Käytöstä poistuneita kaatopaikkoja on 35, joista 1980-luvulla lopetetut on jälkihoidettu säädösten mukaisesti.

Jätekukko on saanut huhtikuussa 2008 luvan Kuopion Heinälamminrinteelle sijoittuvalle jätteiden murskauslaitokselle sekä kyllästetyn puun vastaanottoon ja käsittelyyn.

Murskauslaitoksessa saa käsitellä vuodessa enintään 170 000 tonnia sekä kotitalouksista että yrityksistä peräisin olevia esilajiteltuja REFI – REFIII polttoaineiden valmistukseen soveltuvia jätteitä. Lisäksi laitoksessa voidaan murskata puhdasta puuperäistä materiaalia yhteensä n. 16 000 tonnia. Laitos sijoittuu maakuntakaavassa ja yleiskaavassa osoitetulle jätteenkäsittelyalueelle.

Jätekkukko Oy:n ja Kuopion Energian laatimassa vaikutustenarvioinnissa selvitettiin v. 2004 jätteen käyttöä Kuopion Energian tuotannossa. Kuopion Energia Oy rakentaa Haapaniemen kolmatta voimalaitosyksikköä. Laitoshanketta arvioitiin erikseen v. 2007. Laitoksen pääpolttoaineeksi valittiin turve. Kierrätyspolttoaineiden käyttöön ei löytynyt Kuopion olosuhteisiin soveltuvaa teknistä ratkaisua, joka olisi täyttänyt jätteen energiahyötykäytön kriteerit.

3.26.1 Jätehuollon yhteistyöalueet Itä-Suomessa

Pohjois-Savossa ja Itä-Suomessa ei ole jätteenpolttolaitoksia eikä niiden ympäristölupahakemuksia tai kaavoja ole vireillä. Ekolämpö Oy:lla on lupa polttaa 14 000 t termisesti kuivattua jätevesilietettä rinnakkaispolttoaineena Lapinlahden Suoniemessä. Laitos on rakennettu ja sen käyttöönotto on meneillään.

Varkaudessa Stora Enso OYJ:n ympäristöluvassa on myönnetty lupa polttaa rinnakkaispolttolaitoksessa kuitupakkausten kuidutusprosessissa muodostuva alumiiniton muovijae ja erilliskerättyä muovijaetta, mikä vastaa n. 20–170 GWh/v.

Suunnitteluperiaatteet

Maakuntakaavassa osoitetaan Leppävirran Riihimäen ja Iisalmen Peltomäen jätteenkäsittelyalueet asemakaavojen mukaisin rajauksin.

Asemakaavavaraukset riittävät toiminnanharjoittajien mukaan todennäköisesti maakuntakaavan tähtäysvuoteen. Jätteenkäsittelyalueille osoitetaan suojavyöhykkeet edistämään rakentamisen harkintaa alueiden läheisyydessä.

Pilaantuneita maa-alueita ja käytöstä poistettuja kaatopaikkoja ei osoiteta maakuntakaavassa. Käytöstä poistetut kaatopaikat on jälkihoidettu säädösten mukaisesti.

Teollisuusyritysten jätteenkäsittelyalueita ei osoiteta erikseen. Ne sisältyvät teollisuustoimintojen alueisiin. Varkauden Pukkikankaan erillinen jätteenkäsittelyalue on osoitettu maakuntakaavassa mahdollisen tulevan ylikunnallisen merkityksen takia.

Jätteen energiakäytön edistämiseksi muuta-miin toimiviin energialaitoksiin tai laitosten kaavavarauksiin on esitetty mahdollisuus jätteen käyttöön rinnakkaispolttoaineena tai jätteen energiakäyttöön yleensä, mikäli asiaa on aikaisemmin arvioitu:

- Kuopion jätekeskus (EJ 11.791):

Kuopion Energian jätteen energiankäyttöhankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa v. 2004 tarkasteltiin yhtenä vaihtoehtona jätteenpolttolaitoksen sijoittamista Heinälamminrinteelle. Etäisyytensä takia kaukolämpöverkkoon kohde olisi arvioiden mukaan ollut toteutettavissa järkevästi vain lauhdevoimalana, joten kaukolämpöhyöty olisi jäänyt saamatta. Lisäksi lauhdeveden käsittelyssä olisi saattanut olla ongelmia. Tulevaisuudessa kaukolämpöverkon mahdollisesti laajentuessa ja jätteenpolton kannattavuuden lisääntyessä kohteen toteuttaminen voi olla taloudellisesti mielekkäämpää kuin arviointijankkohtana.

- Savon Sellu (t/kem 11.802) Kuopio Sorsasalo: Savon Sellun voimalaitos on 41 v. vanha ja edellyttää maakuntakaavan tavoitevuoteen mennessä korvaamista uudella laitoksella. V. 2006 oli vireillä energiayhtiöiden ja Savon Sellun hanke nykyisen voimalan korvaamiseksi yhdyskuntajätteen polttolaitoksella. Vallinneen suhdannetilanteen takia hanke ei ole edistynyt. Savon Sellun merkintään on esitetty mahdollisuus jätteen energiakäytöstä rinnakkaispolttoaineena. Jätteenpolton mahdollistavan voimalaitoksen päästövaatimukset ovat tiukemmat kuin nykyisen voimalaitoksen, jolloin laitoksen päästöt todennäköisesti vähenisivät nykytilanteeseen verrattuna. Lisäksi tehtaan välittömässä läheisyydessä on jo jätteen käsittely- ja loppusijoitusalue.

- Stora Enson Varkauden tehtailla (t/kem 51.803) on ympäristölupa jätteen käyttöön rinnakkaispolttoaineena.

- Haapaniemen ja Kumpusaaren voimalaitosten uudet merkinnät (en 11.001, 11.002) Kuopiossa:

Haapaniemen voimalaitos sijoittuu Kuopion seudun maakuntakaavan keskustatoimintojen alueelle (C 11.100) ja Kumpusaaren voimalaitosvaraus työpaikka-alueelle (TP 11.811). Kummallakin kohteella on varaus yleis- ja asemakaavassa. Kohteet osoittautuivat sijaintinsa takia Heinälamminrintettä edullisemmiksi mainitussa jätteen energiankäyttöhankkeen vaikutusten arvioinnissa. Uusi voimalaitos toteutetaan Haapaniemessä, mutta ilman kierrätyspolttoaineen käyttöä. Silmällä pitäen Pohjois-Savon maakuntakaavan tavoitevuotta 2030 tilanne voi muuttua Haapaniemen ja Kumpusaaren osalta sellaiseksi, että maakuntakaavaan on nähty aiheelliseksi esittää jätteen energiakäytönmahdollisuus laitosten merkintöihin, koska se suoritettuna ympäristövaikutusten arvioinnin perusteella on mahdollista.

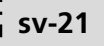
- Parkatin voimalaitoksen uusi merkintä (en 21.001) lisalmessa:

Parkatin voimalaitos sijoittuu Pohjois-Savon maakuntakaavaluonnoksen teollisuus- ja varastoalueelle (T 21.800 Parkatti). Voimalaitosalue on asemakaavoitettu. Savon Voiman voimalaitos käyttää polttoaineena haketta ja turvetta. Merkinnällä varataan mahdollisuus jätteen käyttöön rinnakkaispolttoaineena, mikäli se muodostuu tulevaisuudessa kannattavaksi.

Aluevaraukset

Maakuntakaavassa osoitetaan Leppävirran Riikinnevan, lisalmen Peltomäen ja Varkauden Pukkikankaan jätteenkäsittelyalueet ja niiden suojavyöhykkeet.

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräys:

EJ	Jätteenkäsittelyalue Merkinnällä osoitetaan jätteenkäsittelyalueet.
 ej	Alueella EJ 21.790, Peltomäen jätteenkäsittelyalue, lialmi, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden valmistukseen. Alueella EJ 11.791, Kuopion jätekeskus, Kuopio, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden valmistukseen ja hyödyntämiseen energiana.
	Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.
 sv-21	Suojavyöhyke (sv-21) <u>Suunnittelumääräys:</u> Jätteenkäsittelyalueen suojavyöhykkeen rajan sisäpuolella alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon jätteenkäsittelyalueen ympäristövaikutukset.

Merkinnän **teollisuus- ja varastoalue, jolla on/ jolle saa sijoittaa merkittävän vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen, t/kem** kuvauksessa todetaan: Alueella t/kem 51.803 Stora Enson tehtaata, Varkaus, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona (kts. teollisuusalueet).

Merkinnän **energiahuollon alue, en**, kuvauksessa todetaan: Alueella en 21.001, Parkatin voimalaitos, Iisalmi, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona.

Merkinnän **yhdyskuntateknisen huollon alue, ET**, kuvauksessa todetaan: Alueella ET, 24.771 Suoniemi, Lapinlahti, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

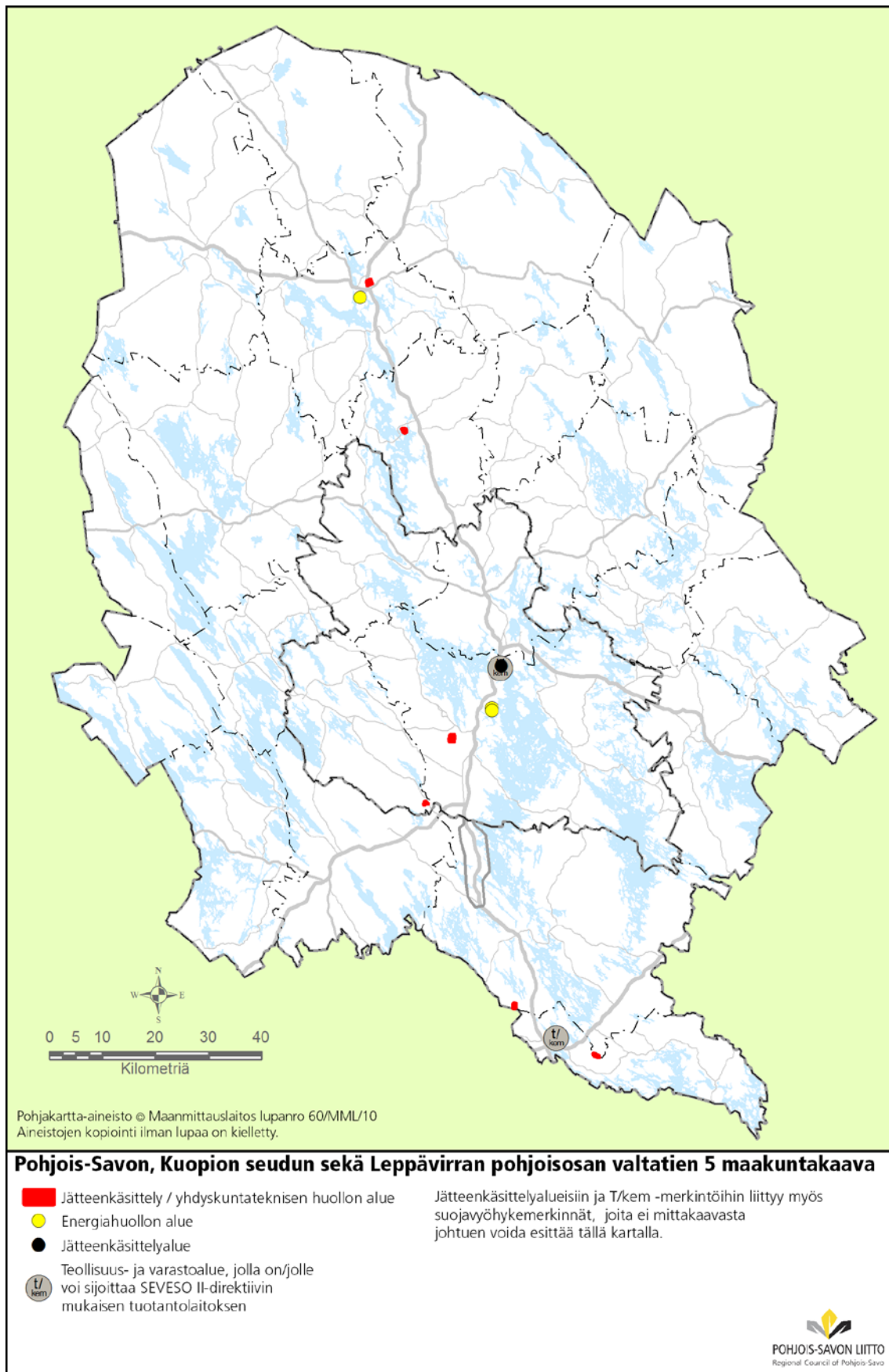
- Lisätään Sorsasaloon Kuopion teollisuusjätteen käsittely- ja kierrätyskeskus merkinnällä jätteenkäsittelyalue, ej 11.792.
- Lisätään merkinnän jätteenkäsittelyalue EJ kuvaukseen seuraavat täydennys:
Alueella EJ 11.791, Kuopion jätekeskus, Kuopio, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden valmistukseen ja hyödyntämiseen energiana.
- Muutetaan merkinnän jätteenkäsittelyalue EJ kuvaus muotoon: Merkinnällä osoitetaan jätteenkäsittelyalueet.
- Lisätään merkinnän teollisuus- ja varastoalue, jolla on/ jolle saa sijoittaa merkittävän vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen, t/kem kuvaukseen täydennys (kts. teollisuusalueet): Alueella t/kem 11.802 Savon Sellu, Kuopio on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona.
- Lisätään merkintä energiahuollon alue, en (kts. energiahuolto) 11.001 Haapaniemen ja 11.002 Kumpusaaren voimalaitokset ja todetaan merkinnän kuvauksessa: Alueilla en 11.001 Haapaniemi ja en 11.002 Kumpusaari, Kuopio on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden hyödyntämiseen energiana.

Vaikutukset

Itä-Suomen jätesuunnitelman jätteiden energiakäytön ympäristöarvioinnin vaihtoehtovertailussa osoittautui, että jätteiden kuljetus muualle poltettavaksi ei menesty vertailussa alueella tapahtuvalle rinnakkais- tai massapolttoon perustuville vaihtoehdoille. Ympäristöarvioinnin perusteella jätteen energiahyötykäytön lisääminen alueellisella massapolttolaitoksella olisi paras ratkaisu. Riippuen olemassa olevasta alueellisista rinnakkaispolttomahdollisuuksista ja jätepoliittisista linjauksista, rinnakkaispoltto voi olla ympäristövaikutuksiltaan parempi vaihtoehto kuin massapoltto, mikäli huomioidaan myös laitoksen rakentamisen ympäristövaikutukset.

Mikäli Itä-Suomeen ei saada perustettua yhtä suurta koko aluetta hyödyntävää massapolttolaitosta, seurauksena voi olla jätteen energiakäyttö hajautetusti sivupolttoaineena tai kuljetus alueen ulkopuolelle, kuten jo tapahtuu. Kehitykseen vaikuttaa ilmastopoliittikaan liittyen ympäristölainsäädännön ja polttoaineiden hinnan kehitys. Väestöpohjan perusteella massapolttolaitosten edullisimmat sijaintipaikat Pohjois-Savossa olisivat Kuopiossa ja Varkaudessa. Kuopion vaihtoehdoista Heinälammrinne, Haapaniemi, Kumpusaari ja Pitkälähti on arvioitu v. 2004. Kuopion Savon Sellun, Iisalmen Parkatin ja Varkauden Stora Enson osalta on esitetty rinnakkaispolttomahdollisuus, koska massapolttolaitoksen esittäminen edellyttäisi vaikutusten tarkempaa arviointia. Näissä tapauksissahan kysymyksessä ovat suuret voimalaitokset, jotka toimivat joka tapauksessa.

Kuopion Energian jätteen energiankäyttöhankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa laitoksen polttoainetehon ollessa 20 - 75 MW jätettä olisi hyödynnetty 50 000 – 150 000 tn/v. Tämän arvioitiin merkitsevän jättepolttoaineen kuljetuksia täysperävaunurekoilla 5 – 16 kuorma päivässä. Koska vastaavasti muun polttoaineen kuljetus vähenee, jättepolttoaineen kuljetuksen liikenteelliset ja muut ympäristövaikutukset ovat vähäiset. Jyrsinturpeen ja sekajätteen lämpöarvot ja tiheydet vastaavat toisiaan.

3.26.2 Jätteenkäsittelyalueet ja yhdyskuntateknisenhuollon alueet

Energiahöydyntämiseen ohjataan sellaisia jätteitä, joita ei voida kohtuullisin kustannuksin ja tehokkaasti kierrättää tai muodostumista ehkäistä, millä on myönteisiä ympäristövaikutuksia. Rinnakkaispoltossa energiahöytysuhde on korkea ja ratkaisu on joustava suhteessa muutoksiin jätteen määrässä. Rinnakkaispoltto on perusteltua erityisesti harvaan asutuilla alueilla, kuten Itä-Suomessa, mikäli jätemäärät eivät muodostu riittäviksi varsinaisen jätteenpolttolaitoksen perustamiseen.

Jätteenpolttoasetuksen aiheuttamat lisäkustannukset eivät ole merkittäviä yli 50 MW:n kattilalaitoksissa, joiden on jo suuria kattilalaitoksia koskevan lainsäädännön perusteella noudatettava korkeatasoista savukaasujen puhdistusta ja tarkkailua.

Riikinnevan ja Peltomäen jätteenkäsittelyalueet on osoitettu asemakaavassa ja Pukkikangas ja Kuopion jätekeskus yleiskaavassa ja alueilla on maakuntakaavamerkinnän mukaista toimintaa. Riikinnevan, Peltomäen (pilaantuneiden maiden käsittely) ja Kuopion jätekeskuksen (Heinälammrinrinne) toiminnasta on tehty YVA-lain mukainen arviointi. Suojavyöhykemerkinnällä pyritään ehkäisemään jätteenkäsittelystä mahdollisesti aiheutuvia haittoja. Jätteenkäsittelyalueilla syntyvien vesien ohjauksen avulla hallitaan ympäristöön kohdistuvat välilliset vaikutukset. Peltomäellä ja Heinälammrinrinteellä on tilaa maakuntakaavassa esitettyihin toimintoihin. Sorsasalons Kuopion teollisuusjätteen käsittely- ja kierrätyskeskuksen vaikutukset on arvioitu v. 2009. Sorsasalons ej-merkintään ei ole liitetty suojavyöhyke-merkintää, koska kohde sijaitsee teollisuusalueella saareissa ja viereisen Savons Sellun t-kem –merkinnän määräys edellyttää ympäristöriskien huomioon otamisen.

Merkintöjen toteutuminen edistää jätteen höydyntämistä energiantuotannossa VAT:n, valtakunnallisen ja Itä-Suomen jätesuunnitelman mukaisesti.

Toteutuminen

Alueet ovat maakuntakaavamerkinnän mukaisessa käytössä Kumpusaarta lukuun ottamatta ja niillä on kuntakaavoissa toiminnan mahdollistava merkintä. Jätteen käsittely perustuu pääasiassa ympäristönsuojelulain mukaiseen lupamenettelyyn. Lupaviranomainen on Itä-Suomen aluehallintovirasto.

Taustamateriaali:

- Riikinnevan jätelaitoksen ympäristövaikutusten arviointi. Arviointiselostus. Varkauden seudun jätehuolto, Tieliikelaitos, Stora Enso Oyj, Suomen IP-Tekniikka Oy. 2003.
- Peltomäen pilaantuneiden maiden käsittelykeskuksen ympäristövaikutusten arviointiselostus. Tieliikelaitos, SCC Viatek 2003.
- Pohjois-Savons alueellisen jätesuunnitelman tarkistus. Pohjois-Savons ympäristökeskus. 2003.
- Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2016 (VN 10.4.2008)
- Riikinnevan yleiskaava ja asemakaava
- Peltomäen asemakaava
- Varkauden yleiskaava
- Jätteen energiakäyttöhankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostus. Kuopion Energia, Paavo Ristola Oy. 2004.
- Heinälammrinrinteen jätekeskuksen kehittäminen. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Jäte-kukko. Jaakko Pöyry Infra Maa ja Vesi. 16.2.2005.
- Kuopion Energia Oy. Voimalaitoshanke. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Pöyry. 2007
- Itä-Suomen jätesuunnitelma. Nykytilan kuvaus 3.7.2009. Luonnos.
- Itä-Suomen jätesuunnitelma. Ympäristöselostus 31.8.2009. Luonnos
- Itä-Suomen jätesuunnitelma. Suunnitelma 13.8.2008. Luonnos
- Kuopion teollisuusjätteen käsittely- ja kierrätyskeskus. Ympäristövaikutusten arviointiselostus. Ekokem-palvelu. Ramboll Finland Oy 2009.

3.27 Energiahuollon alueet (en, z)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Euroopan Unionissa uusiutuvien energialähteiden merkitys on maittain hyvin vaihtelevaa. Uusiutuvilla energialähteillä tuotetaan EU:ssa n. 6 % kokonaisenergiatarpeesta. EU on hyväksynyt uusiutuvia energialähteitä koskevan yhteisöstrategiaa ja toimintasuunnitelmaa koskevan valkoisen kirjan, jossa asetetaan tavoitteeksi uusiutuvien energialähteiden osuudet muuttumaan nykyisestä 6 %:sta 12 %:iin vuoteen 2010 mennessä. Tämä ja muiden kansainvälisten sopimusten noudattaminen linjaa Suomen energiapolitiittisen suunnan jatkossakin.

Suomen energiatalouden eräs voimatekijä on ollut tuotantorakenteen monipuolisuus. Puun ja puuperäisten polttoaineiden käytöllä on merkittävä asema tässä hajautetussa, monipuolisessa energijärjestelmässä. Puun ja muiden uusiutuvien kotimaisten energialähteiden käytön lisääminen on Suomen energiastrategian selkeä tavoite. Tämä on kirjattu mm. valtioneuvoston toukokuussa 1997 hyväksymään energiastrategiaan, jonka se antoi selontekona eduskunnalle ja jonka eduskunta käsitteli lokakuussa 1997. Suomella on teollisesti kehittynein maailman korkein bioenergian käyttöosuus sekä kokonaisenergiassa että sähköntuotannossa. Teollisuus käyttää pääosan, n. 80 % kaikesta puupolttoainesta joko massa- ja paperiteollisuuden sivutuotteina tai mekaanisen teollisuuden jätteinä lämmöntuotannossa.

Puun tämänhetkinen energiankäyttäjä seuraa metsäteollisuuden kehitystilannetta. Myös laaja sähkön ja lämmön yhteistuotanto on leimaa-antavaa suomalaiselle energiapolitiikalle. Tämä kehitys näyttää jatkuvan jatkossakin. Tähän asti puuenergian tuottamisen esteenä lämmön ja sähkön tuotannossa ovat olleet puun korkea hinta muihin polttoaineisiin verrattuna, suhteellisen suuret investointikustannukset ja puupolttoaineen epävarmat markkinat. Tilanne on kuitenkin muuttumassa biopolttoaineen, puun eduksi mm. Kioton sopimuksen, teknisen kehityksen ja öljyn hinnan nousun vuoksi. Kioton sopimuksen mukaisesti Suomi joutuu vähentämään tuottamansa kasvihuonekaasupäästöt vuosina 2008–2012 vuoden 1990 tasolle.

Suurin rasitus tulee turpeen käytölle energiatuotannossa, sitten hiilelle ja öljylle. Ns. päästökauppa käynnistyi EU:ssa vuoden 2005 alusta.

Päästökauppa parantane puun kilpailukykyä energialähteenä ja näin erityisesti metsähäkkeen käyttöä energiantuotannossa. Tämä merkitsee sitä, että puuhun ja muihin uusiutuviin polttoaineisiin tukeutuen tullaan rakentamaan uusia sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitoksia sekä lämpöyrittäjyyteen perustuvia lämpölaitoksia nyt jo Pohjois-Savossa toteutettujen lisäksi.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan, että "Maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet".

Työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta on marraskuussa 2009 valmistunut tuulivoiman hyödyntämismahdollisuuksia kartoittava ns. tuuliatlas- selvitys. Selvityksen mukaan tuulivoima on käyttökelpoinen energiantuotantomuoto myös sisämaassa. Tuulivoiman hyödyntämiseen Pohjois-Savon alueella onkin jo ilmennyt kiinnostusta energiayhtiöiden taholla. Pohjois-Savon liitto tulee käynnistämään vuoden 2010 aikana ko. energiamuodon aluevaaraustarpeita koskevan selvitystyön mahdollisesti ylimaakunnallisena hankkeena ja sen jälkeen maakuntakaavan valmistelun.

Sähkön siirto suoritetaan valtakunnan tasolla 110, 220 ja 400 kV:n kantaverkolla. Kantaverkon pohjois-eteläsuuntainen voimajohto kulkee Etelä-Savosta Sisä-Savon kautta Kuopioon ja edelleen Lapinlahdelle, Iisalmeen ja Kajaniin. Sähkön syöttö kuntakeskusten sähkösemiin hoidetaan 110 kV:n linjoilla.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa todetaan, että "Maakuntakaavoituksessa on osoitettava ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon valtakunnallisen energihuollon kannalta merkittävät voimajohtojen linjaukset niin, että niiden toteuttamismahdollisuudet säilyvät".

Aluevarausperiaatteet

Maakuntakaavaan merkitään olemassa olevat 110 ja 400 kV:n sähkönsiirtolinjat, suunnitteilla olevat uudet linjat sekä olemassa olevat sähköasemat. Energiahuollon alueina (en) esitetään vain merkittävimmät, teholtaan n. 50 MW:n laitokset sekä ne laitokset, joilla on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispoltona.

Maakuntakaavamerkinnot ja -määräykset

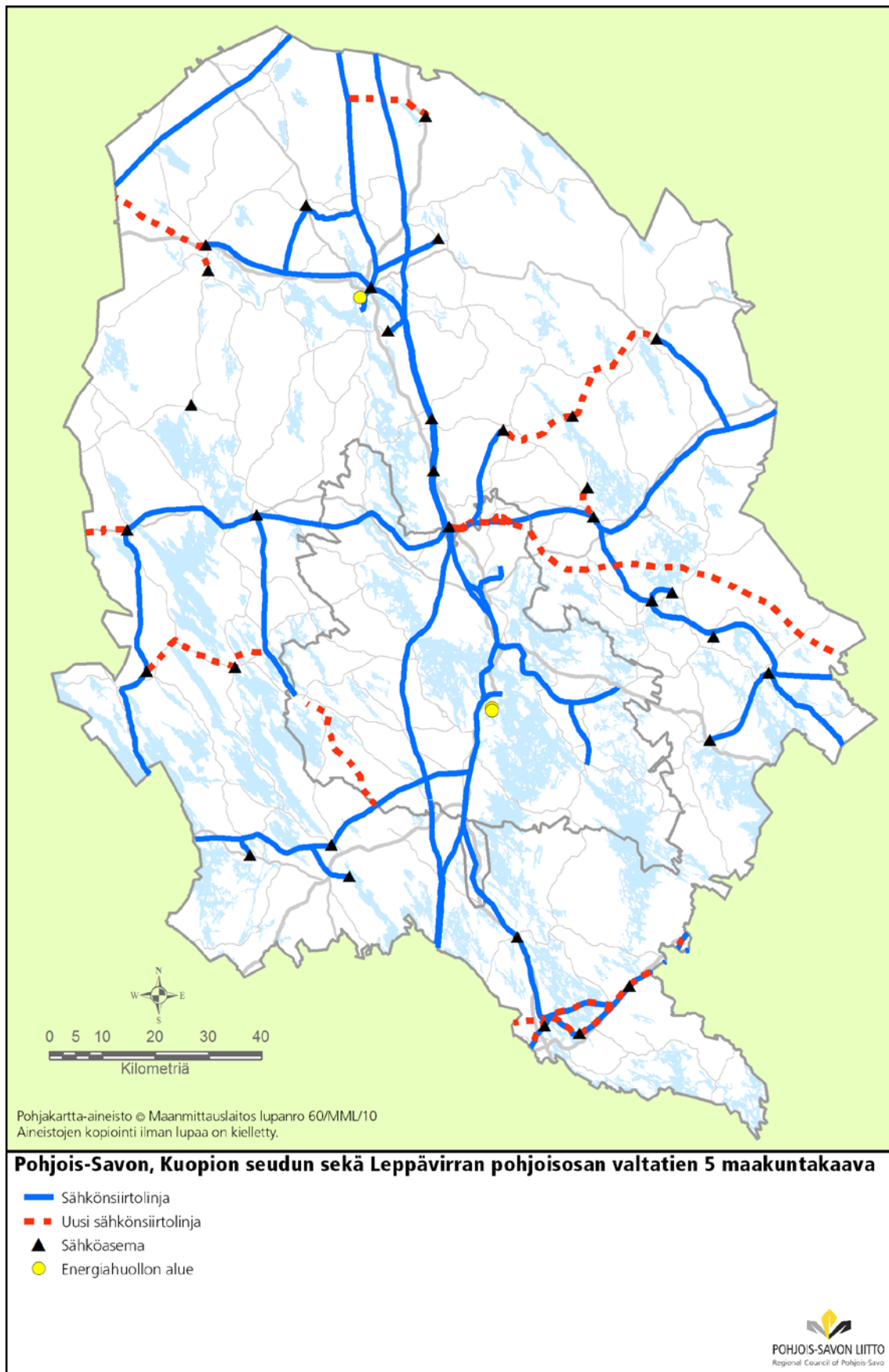
 en	Energiahuollon alue Merkinnällä osoitetaan merkittävimmät laitokset ja ne laitokset, joilla on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden hyödyntämiseen energiana tai energiakäyttöön rinnakkaispolttona. Alueella en 21.001, Parkatin voimalaitos, Iisalmi, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona. Alueilla en 11.001 Haapaniemi ja en 11.002 Kumpusaari, Kuopio, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden hyödyntämiseen energiana. Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus
	Sähkönsiirtolinja ja jännite Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus
	Sähköasema Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus
	Ohjeellinen sähkönsiirtolinja ja jännite Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus Rakentamismääräys: Varpaisjärvi- Rautavaara – 110 kV:n sähkönsiirtolinjan toteutuksessa tulee ottaa huomioon maakunnallinen maisema-alue MA1 44.531 Nikinmäki.

Paria poikkeusta lukuun ottamatta kaavaan merkityt sähkönsiirtolinjat sisältyvät jo aiempiin seutu- ja maakuntakaavoihin. Kaavaan on merkitty yhtenäisellä viivalla olemassa olevat 110 kV:n ja 400 kV:n sähkönsiirtolinjat. Lapinlahden Alapitkän ja Joensuun (Kontiolahti) välinen 400 kV:n sähkönsiirtolinja on merkitty kaavaan ohjeellisella katkoviivamerkinillä. Fingridin laatiman selvityksen mukaisesti, koska linjan tarkkaa sijaintia ei ole vielä kaikilta osin selvitetty. Varkaudesta – Joensuuhun (Kontiolahti) johtavasta 400 kV:n sähkönsiirtolinjasta esitetään molemmat vaihtoehtoiset linjaukset katkoviivalla. Ratkaisu toteutettavasta linjauksesta tehdään hankkeesta tehtävän lakisääteisen ympäristövaikutusten arvioinnin yhteydessä.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Muutoksena Kuopion seudun maakuntakaavaan kaavassa esitetään 400kV:n ja 110 kV:n sähkönsiirtolinjojen vaihtoehtoiset linjaukset Siilinjärven pohjoisosassa olevalla kaivostoimintojen alueella EK 13.804.

Lisätään merkinnällä **energiahuollon alue, en** 11.001 Haapaniemen ja 11.002 Kumpusaaren voimalaitokset maakuntakaavaan seuraavalla merkinnän kuvauksella:
Alueilla en 11.001 Haapaniemi ja en 11.002 Kumpusaari, Kuopio, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden hyödyntämiseen energiana.

3.27.1 Sähkönsiirtolinjat ja energiahuollonalueet

Vaikutukset

Lapinlahden ja Joensuun sekä Varkauden ja Joensuun välisiä 400 kV:n sähkönsiirtolinjoja lukuun ottamatta kaavaan merkityt sähkönsiirtolinjat ovat jo olemassa. 400 kV:n linjat on osin suunniteltu hyödyntävän jo olemassa olevia 110 kV:n johtoalueita. Fingrid oyj on selvittänyt linjausten vaikutuksia yleispiirteisellä tasolla. Rakentamishankkeiden ajankohtaistessa Fingrid tulee tekemään niistä YVA-lain mukaiset ympäristövaikutusten arvioinnit. Pää-tökset linjan rakentamisesta ajoittuvat aikavälille vv. 2010 – 2020. Kaavamerkinnät toteuttavat suoraan valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita, joissa todetaan, että ” *Alueidenkäytössä turvataan energiahuollon valtakunnalliset tarpeet ja edistetään uusiutuvien energialähteiden hyödyntämismahdollisuuksia.*”

Jätteen energiakäytön osalta kts. jätehuolto.

Toteutuminen

Sähkönsiirtolinjat toteutetaan lunastuslain nojalla. Uuden sähkönsiirtolinjan tarveluvan myöntää sähkömarkkinaviranomainen sähköyhtiön rakentamislupahakemuksesta. Linjan rakentamista koskeva lunastuslupa menee valtioneuvoston päätettäväksi.

Tausta-aineisto

- Huutokoski - Kontiolahti 400 kV voimajohto/ Selvitys maakuntakaavoitusta varten 2006, Fingrid Oyj
- Alapitkä- Kontiolahti 400 kV voimajohto/ Selvitys maakuntakaavoitusta varten 2008, Fingrid Oyj

3.28 Vesihuolto (pv1, ET)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Vesihuoltoon luetaan vedenhankinta ja -jakelu, viemäröinti ja jätevesien käsittely. Pohjois-Savossa raakavesi pääsääntöisesti otetaan pohjavesiintymästä tai osittain rantaimetyneestä pohjavedestä, puhdistetaan ja johdetaan vesijohtoja pitkin kuluttajille. Käytön jälkeen vedestä tulee jätevettä, joka johdetaan viemäriin, käsitellään jätevedenpuhdistamossa ja johdetaan vesistöön.

Pohjois-Savossa on tehty usean vuosikymmenen ajan määrätietoista työtä haja-asutuksen vedenhankinnan kehittämiseksi. Maaseudulle on muodostunut laaja vesijohtoverkoston ko-

konaisuus. Laaja ja hyvin toimiva vesijohtoverkosto takaa riittävän talousveden myös poikkeuksellisissa kuivuustilanteissa. Viime vuosina on panostettu vedenhankinnan turvaamiseen myös häiriö- ja poikkeustilanteissa rakentamalla haja-asutuksen sekä kunnallisten vesihuoltolaitosten välille toimiva yhdysvesijohtoverkosto. Näillä ratkaisilla on pystytty vastaamaan poikkeuksellisen kuivuuden tuomaan haasteeseen ja turvaamaan vesihuoltolaitosten vedenhankinta.

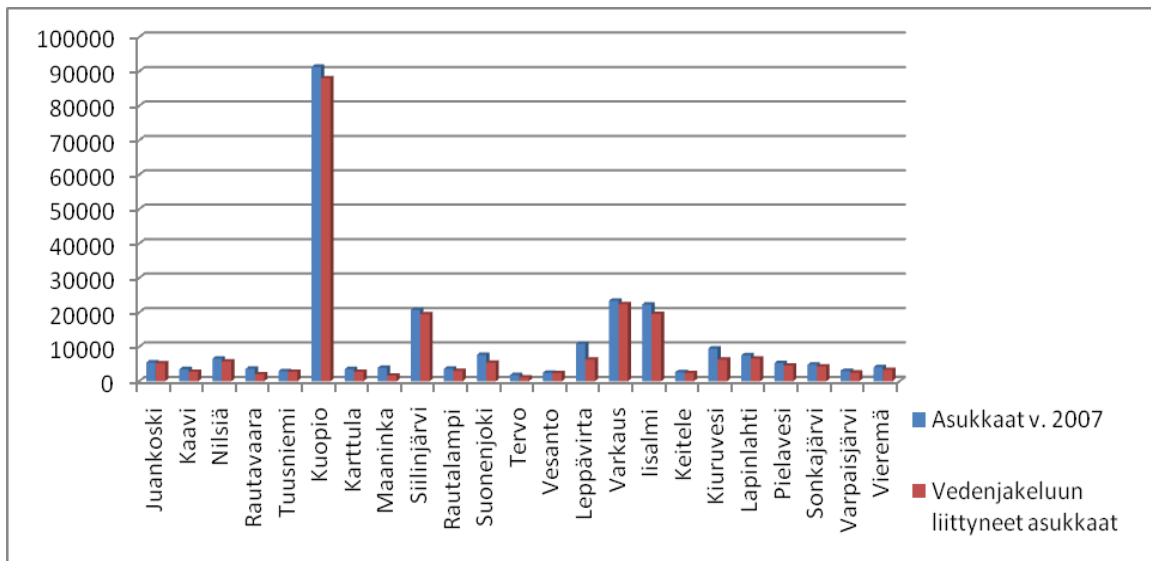
Pohjois-Savon alueella vesihuollon toimijoina ovat kunnalliset vesi- ja viemärlaitokset, vesiosuuskunnat ja -yhtymät ja vesihuoltoyritykset sekä vettä myyvät tukkuvesiyhtiöt. Näiden toimijoiden merkittävyyden välillä vesihuollon osalta on kuntakohtaisia eroja. Joissakin kunnissa vedenjakelu haja-asutusalueella on kokonaan toteutettu vesiosuuskunnilla ja -yhtymillä. Osuuskuntia voi olla vain yksi suurempi tai lähes sata pienempää kunnan alueella. Osuuskunnat voivat olla omavaraisia tai ostaa talousveden vesilaitoksilta, toisilta osuuskunnilta tai yrityksiltä. Talousveden tuotannon voi myös toteuttaa usean kunnan omistama vesiyhtiö, kuten Ylä-Savossa toimiva Ylä-Savon Vesi Oy tai Koillis-Savossa Koillis-Savon Vesi Oy.

Vesihuollon kehittämisen tarpeeseen vaikuttavat kehittyvä väestömäärä sekä palveluiden ja teollisuuden kasvun muutokset. Alueilla, missä väestömäärä, palvelut ja teollisuus ovat kasvavia, on paineita vesihuollon kehittämiseksi. Talousveden riittävä saanti on edellytys yritystoiminnan ylläpidolle ja laajentumiselle. Lisäksi järjestetty vesihuolto houkuttelee kuntaan uusia asukkaita.

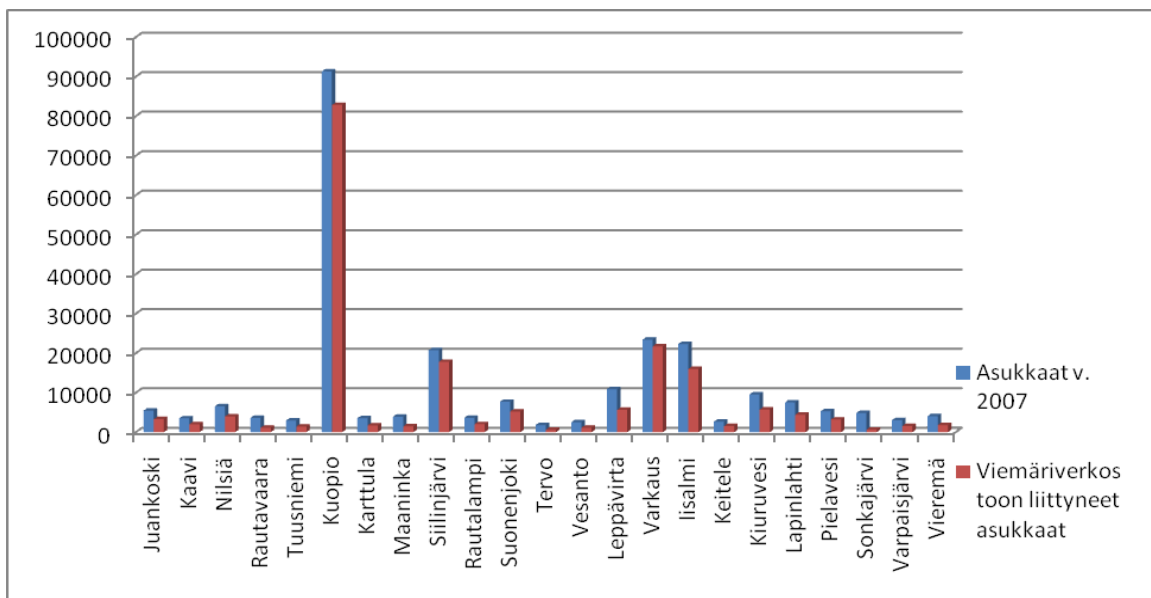
Haja-asutusalueella vesiosuuskuntien ja -yhtymien osalta painopiste vesihuollossa on siirtynyt viemäröinnin järjestämiseen tai jäteveden käsittelyn tehostamiseen. Kunnat tukevat haja-asutusalueilla syntyviä jätevesiosuuskuntia ym. keskittymiä ja muutaman talouden yhteisviemäröintihankkeita mahdollisuuksien mukaan suunnittelu- ja rakentamisavustuksilla. Pohjois-Savossa vesijohtoverkostoon on liittynyt n. 88 % ja viemäriverkostoon 75 % maakunnan asukkaista. Lukuihin liittyy mm. talouksien koosta johtuvia epävarmuuksia. Lisäksi vapaa-ajan asutuksia ei ole eritelty kokonaismäärästä.

Ylä-Savon alueella on jo useiden vuosien ajan selvitetty Iisalmen, Lapinlahden, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän kuntien jätevesien käsittelyn järjestämistä tulevaisuudessa. Hankkeen tavoitteena on edistää hankealueen teollisuuden ja elinkeinojen kehittymistä, pienentää pohjavesiin kohdistuvia riskejä, parantaa asutuksen jätevesihuoltoa, parantaa jätevedenpuhdistuksen prosessien toimivuutta ja puhdistustehoa, parantaa Iisalmen vesistöreitien vedenlaatua, vähentää nykyisten puhdistamoiden lähialueiden ympäristöhaittoja, kehittää

alueen maankäyttöä sekä luoda pitkällä aikavälillä kustannustehokas jätevesien käsittelyratkaisu. Hanke on edennyt ympäristövaikutusten arviointivaiheeseen. Arvioinnissa on tarkastellut useita vaihtoehtoja, joista vahvimmin on kuitenkin esillä jäteveden puhdistuksen keskitäminen Lapinlahdelle. Hanke etenee vuonna 2011 yleissuunnitelman laatimiseen.

Kuva 3.28.1 Vesijohtoverkostoon liittyneiden osuus Pohjois-Savossa v. 2007

Kuva 3.28.2 Viemäriverkostoon liittyneiden osuus Pohjois-Savossa v. 2007

Taulukossa 3.28.1 on esitetty kunnittain prosentuaalinen osuus vesihuoltoon liittyneistä tehtyjen arvioiden perusteella.

Taulukko 3.28.1 Vesihuoltoon liittyneiden prosentuaalinen osuus Pohjois-Savossa

Kunta	Vedenjake- luun liittyneet % asukasmää- rystä	Viemäriver- koston liit- tyneet % asukasmää- rystä
Juankoski	95,5	60,5
Kaavi	78,5	57,0
Nilsia	87,8	60,4
Rautavaara	54,4	30,6
Tuusniemi	93,2	47,7
Kuopio	96,3	90,7
Karttula	76,0	47,9
Maaninka	41,6	37,3
Siilinjärvi	93,6	85,7
Rautalampi	83,9	56,5
Suonenjoki	70,2	67,8
Tervo	59,9	34,0
Vesanto	95,4	44,4
Leppävirta	57,3	51,9
Varkaus	95,7	92,7
Iisalmi	87,5	71,8
Keitele	87,5	58,2
Kiuruvesi	95,0	59,9
Lapinlahti	87,1	58,5
Pielavesi	85,2	60,5
Sonkajärvi	87,9	13,2
Varpaisjärvi	82,2	50,6
Vieremä	80,6	43,9
Kokonaistilanne	88,8	74,5

Vedenhankintaa varten tärkeitä (I-luokka) pohjavesialueita, on Pohjois-Savossa yhteensä 107 kpl, ja näillä alueilla muodostuvan pohjaveden yhteenlaskettu määräarvio on n. 160 000 m³/d. Tästä vesimäärästä käytetään nykyisellään hie-
man yli 44 000 m³/d eli n. 28 %. Vedenhan-
kintaan soveltuvia (II-luokka) pohjavesialueita
on 67 kpl, joilla muodostuu pohjavettä arviolta

n. 48 000 m³/d. Pohjavettä otetaan maakun-
nan alueelle myös etelässä Pieksämäen ja Jo-
roisten suunnalta Varkauden tarpeisiin.

Antoisuudeltaan suurimmat, yli 10 000 m³/d,
pohjavesimuodostumat ovat Siilinjärvi-Maa-
ninka –harjukson Harjamäki-Kasurila ja Harja-
mäki-Käärmelahti pohjavesialueet, joiden yh-
teenlaskettu arvioitu antoisuus on 11 500 m³/d
sekä Suonenjoen Lintharju, jonka arvioitu an-
toisuus on 11 000 m³/d. Ylä-Savossa Viere-
mällä on myös suuria pohjavesialueita, Linna-
harju ja Mammonkangas, joiden yhteenlas-
kettu arvioitu antoisuus on 11 200 m³/d.

Niukimmat pohjavesivarat ovat maakunnan
eteläosassa, Leppävirralla sekä Vesannolla ja
Kaavilla, jossa arviot muodostuvan pohjaveden
määrästä ovat pohjavesialuekohtaisesti alle
500 m³/d.

Suunnitteluperiaatteet

MRL 28§:n mukaan maakuntakaavassa osoite-
taan merkitykseltään vähintään seudulliset
vesi- ja jätevesihuollon runkolinjat sekä kylien
vesihuollon kannalta tärkeimmät linjat. Lisäksi
kaavaan merkitään I- ja II- luokkaan kuuluvat
pohjavesialueet.

Aluevaraukset

Maakuntakaavaan on merkitty I- ja II- luokkaan
kuuluvat pohjavesialueet. Alueita on yhteensä
144 kpl. Alueet on merkitty kaavaan ohjeelli-
sella katkoviivamerkinnällä ja siihen liittyvällä
pv1 -kirjaintunnuksella. Lisäksi 11 pohjavesialu-
etta on merkitty kohdemerkinnällä. Jäteveden-
puhdistamot on merkitty kaavaan omilla koh-
demerkinnöillään. Olemassa olevien puhdistam-
oiden ja päävesijohto- ja pääviemäri-
linjojen lisäksi kaavaan on merkitty lukuisia uusia seu-
dullisia päävesijohtolinjoja ja pääviemäri-
linjoja. Kaavassa on huomioitu aluevarauksin käyn-
nissä olevat selvitystyöt Ylä-Savon kuntien jäte-
veden puhdistuksen keskittämisestä Lapinlah-
delle. Lapinlahden Suoniemeä on tarkasteltu
kohdassa 3.26 Jätteenkäsittelyalueet.

Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset

ET	Yhdyskuntateknisen huollon alue Alueella ET, 24.771 Suoniemi, Lapinlahti, on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiakäyttöön rinnakkaispolttona. Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.
pv1	Tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue Merkinnällä osoitetaan vedenhankinnan kannalta tärkeät (1.lk) tai vedenhankintaan soveltuvat (2.lk) pohjavesialueet <u>Suunnittelumääräys:</u> Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava ja toteutettava siten, ettei pohjaveden määrällinen ja laadullinen tila heikkene.

Jätevedenpuhdistamo

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Päävesijohtolinja

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Uusi päävesijohtolinja

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Kerkonkosken ja Rautalammin taajaman väliseen suunniteltuun päävesijohtoon ja viemäriinjohtoon kohdistuu seuraava suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen SL 33.565 (Hetteinen ja Liimattalanharju) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden geologisiin arvoihin.

Pääviemäriinjohtolinja

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Uusi pääviemäriinjohtolinja

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Kerkonkosken ja Rautalammin taajaman väliseen suunniteltuun päävesijohtoon ja viemäriinjohtoon kohdistuu seuraava suunnittelumääräys: Alueen käytön suunnittelussa on huolehdittava siitä, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 65 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000- verkostoon kuuluvan alueen SL 33.565 (Hetteinen ja Liimattalanharju) perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on erityisesti otettava huomioon vaikutukset Natura-alueiden geologisiin arvoihin.

Muutoksen Kuopion seudun maakuntakaavaan

Vesijohtot ja viemärit:

- Lisätään olemassa olevat päävesijohtot: Kuopiossa: Hiltulanlahti-Vehmersalmi, Hiltulanlahti-Sotkanniemi, Pitkälähti-Haminalahti-Pihkainmäki, Riistavesi, Länsiranta sekä Airaksela.

Siilinjärvellä: Siilinjärvi-Alapitkä, Vuorela-Jännevirta, Siilinjärvi->Nilsiä-Sänkimäki, Siilinjärvi->Varpaisjärvi, Siilinjärvi-Maaninka sekä Kehvo. Maaningalla: Maaninka-Tuovilanlahti-Väisälänmäki sekä Maaninkajärven lounaisranta

Jäteveden puhdistamot:

- Lisätään Neuronin jätevedenpuhdistamo
Pohjavesialueet:
- lisätään uusina alueina: Airaksela lk1, Kukonharju-Vaaralampi lk2, Pyssymäki lk2

Muutos Leppävirran pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaavaan

Lisätään maakuntakaavaan Kotalahti-Oravikoski-Paukarlahti-Humalamäki –päävesijohtolinja.

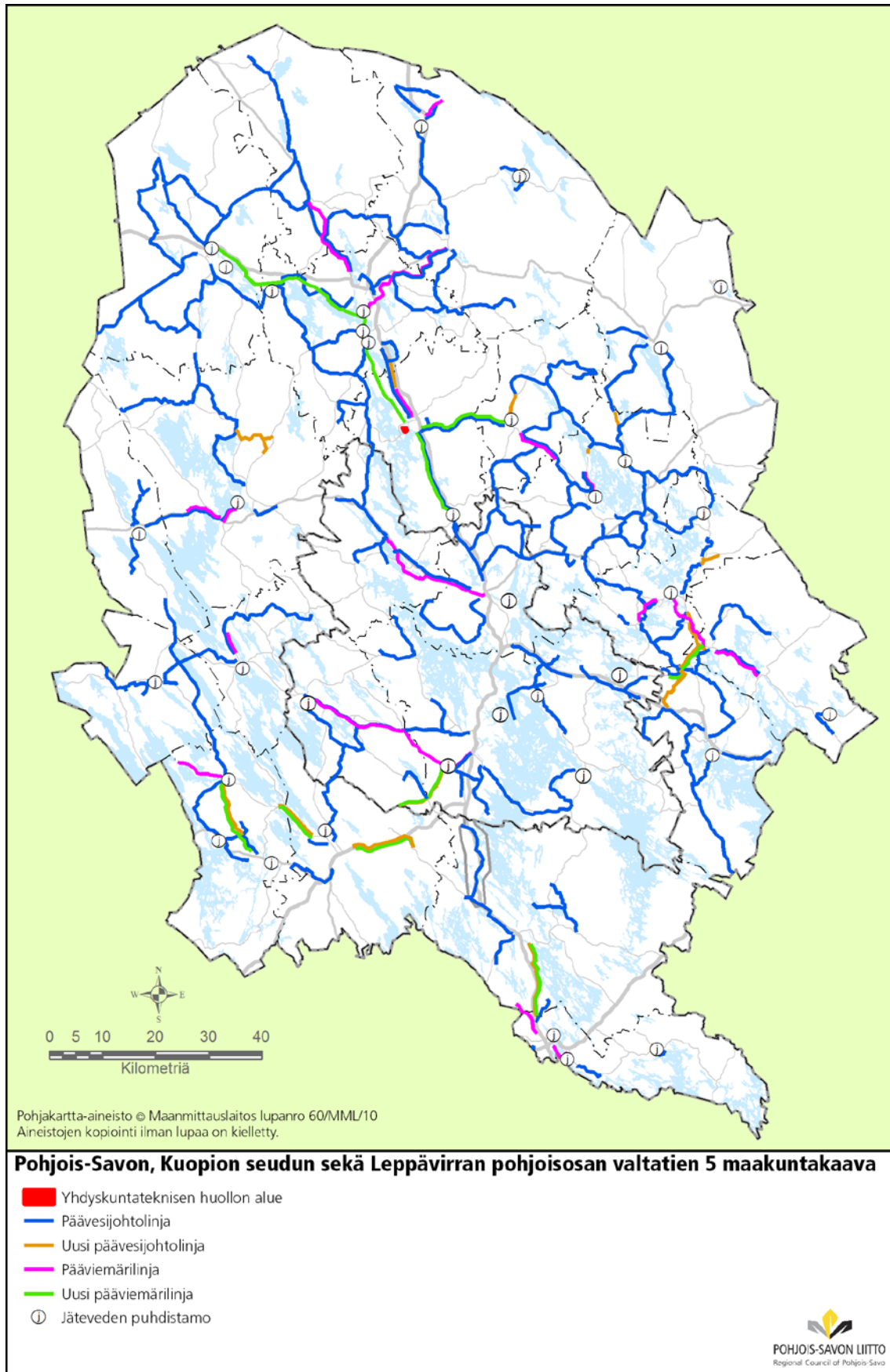
Vaikutukset

Vesihuollon yksityiskohtaista suunnittelua säädelään ensisijaisesti vesilaila ja vesihuoltolaila sekä jäte- ja pintavedenpuhdistuslaitosten osalta myös ympäristösuojelulaila. Vesihuoltoa koskeva maakuntakaavatasoinen suunnittelu Kuopion seudulla pohjautuu alueelliseen kehittämissuunnitelmaan, jota toteutetaan alueen kuntien toimesta em. lakien nojalla. Maakuntakaava ei näin ollen tuo muutosta jo suunniteltuun tilanteeseen. MRL 32.2 §:n mukaisesti vesihuoltolain mukaisessa suunnittelussa on otettava maakuntakaava huomioon ja pyrittävä edistämään kaavan toteutumista.

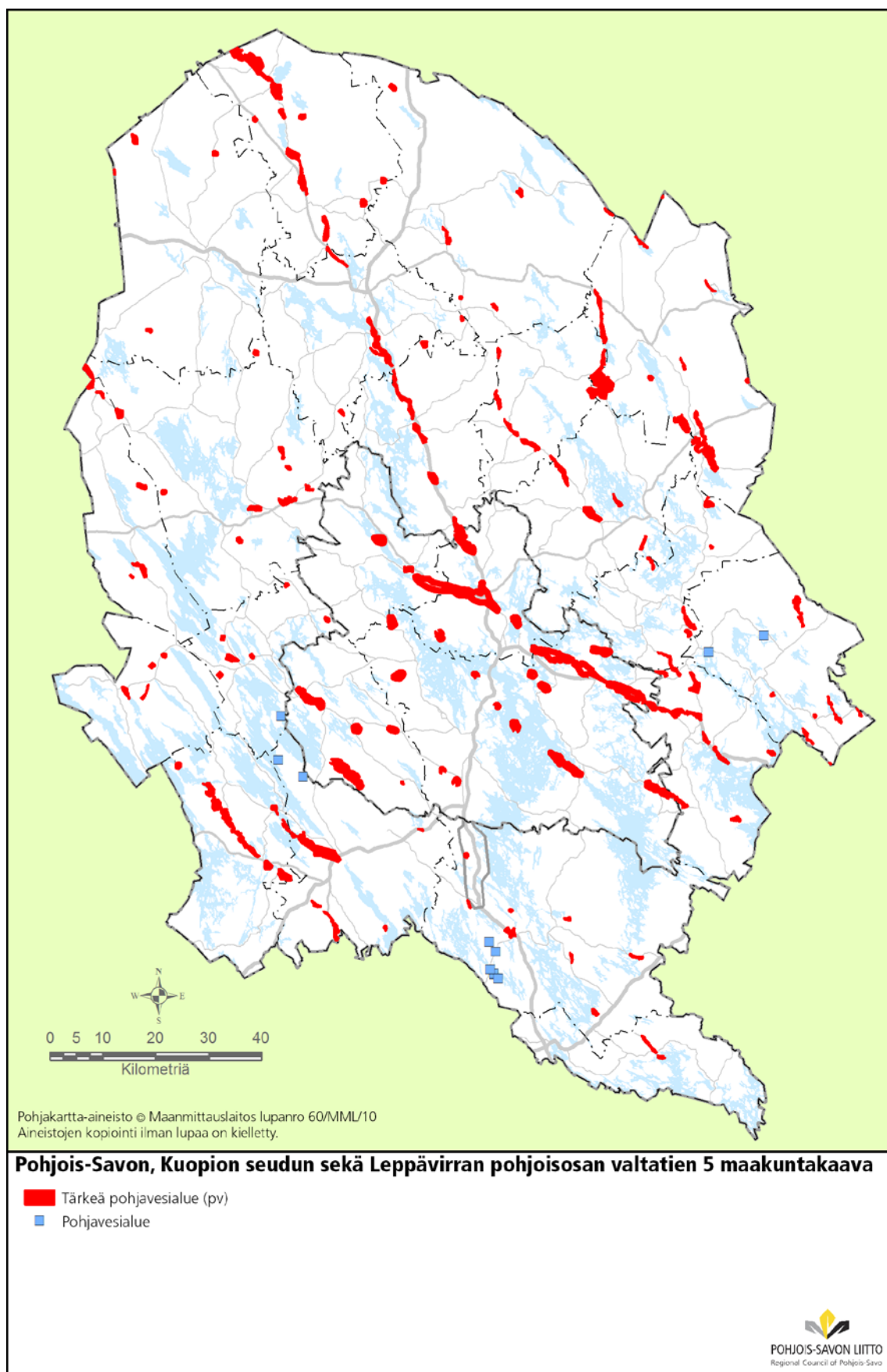
Tausta-aineisto

- Pohjois-Savon vesihuolto v. 2007 ja vesihuollon kehittämistarpeet, Pohjois-Savon liitto 2008

- Ylä-Savon jätevesien käsittelyn ympäristövaikutusten arviointiohjelma. Luonnos 1.2.2010. Kiuruveden kaupunki, Iisalmen kaupunki, Lapinlahden kunta, Sito Oy, Kiuru & Rautiainen Oy.

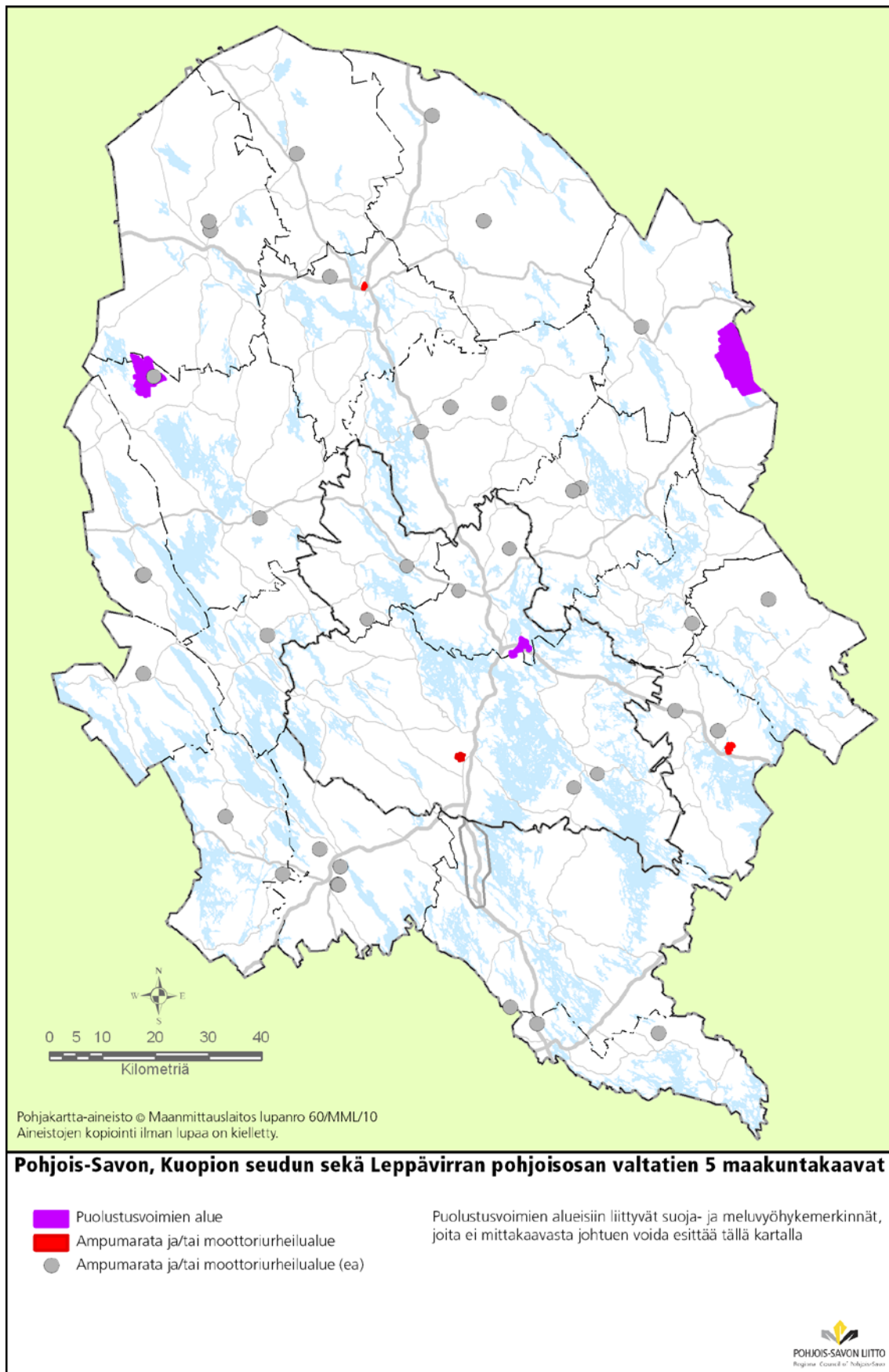

Kuva 3.28.3 Vesi- ja viemäriinjat sekä jäteveden puhdistamot

Kuva 3.28.4 Pohjavesialueet

Neuvottelut Puolustusvoimien edustajan kanssa.

Kuva 3.29.1 Puolustusvoimien alueet sekä ampumaradat ja moottoriurheilualueet

3.30 Ampumarata- ja moottoriurheilualueet (EA1, ea1)

Lähtökohdat ja tavoitteet

Merkinnällä osoitetaan ympäristöluvan saaneet ja/tai VAHTI-rekisteriin kuuluvat seudullista merkitystä omaavat ampumarata-alueet, ajo-harjoitteluradat ja moottoriurheilualueet. Yhteistä näille toiminnoille on niistä aiheutuva meluvaikutus, mikä joudutaan huomioimaan alueiden sijaintia määriteltäessä.

Maakuntakaavan tavoitteena on turvata ampuma- ja moottoriurheilun toimintaedellytykset samoin kuin liikennelainsäädännöstä johtuvat ajoneuvokoulutukseen liittyvät harjoitusmahdollisuudet maakunnassa. Maakunnallisesta näkökulmasta keskeistä on myös mahdollisuus olemassa olevien ratojen kapasiteetin ja palvelujen kehittämiseen.

Ampumarata-alueet

Maakuntakaava-alueella on runsaat 20 siviilikäytössä olevaa, merkittäväksi luokiteltavaa ulkoampumarataa. Radat sijoittuvat 19 kuntaan. Kuitenkin jokaisessa kaava-alueen kunnassa on vähintään yksi paikallisessa käytössä oleva rata. Harjoitus- ja suorituspaikoista ei varsinaisesti ole puutetta missään osissa maakuntaa, kun kysymys on metsästyksen liittyvästä harjoittelusta. Monet ampumaradoista ovat kuitenkin pieniä ja käsittävät vain yhden ratatyyppin ja niiden käyttö on sen vuoksi vähäistä. Ampumaratojen vuosittaisten käyttäjämäärien vaihteluväli onkin suuri.

Valtakunnallista merkitystä on ainoastaan Heinjoen ampumaradalla Kuopiossa ja Raasion radalla Siilinjärvellä. Ratojensa puolesta Raasion rata täyttää myös kansainväliset mitat. Lisämessä sijaitsevasta Hanhilammen ampumaradasta on tavoitteena kehittää maakunnallista merkitystä omaava rata. Seudullista merkitystä omaavia ratoja sen sijaan on alueella lukuisia.

Ampumaradat vaativat melu- ja muiden ympäristövaikutusten takia laajahkoja, tarkoitukseen soveltuvia maa-alueita, joten niiden huomioon ottaminen ja yhteensovittaminen muuhun maankäyttöön kaavoituksessa on tärkeää.

Ajoharjoitteluradat ja moottoriurheilualueet

Selvitysalueella on yhteensä 13 olemassa olevaa eritasoista moottorirataa/ moottoriurheilualuetta ja kaksi moottoriurheilualuetta on suunnitteilla. Näistä kolme on lähinnä moottoripyörille tarkoitettuja motocrossratoja, kaksi ajo-opetusta palvelevia harjoitteluratoja ja loput 8 sellaisia moottoriurheiluratoja, joissa on mahdollista harrastaa sekä autourheilua että moottoripyöräilyä. Moottoriradat sijoittuvat kymmeneen kuntaan.

Monipuolisista kilpailutoimintaan soveltuvista alueista on selkeää puutetta. Uusien moottoriratojen perustaminen on kuitenkin ongelmallista, sillä melu- ja muiden ympäristövaikutusten takia ne soveltuvat huonosti monien muiden toimintojen läheisyyteen. Moottoriradat vaativat laajahkoja, tarkoitukseen soveltuvia maa-alueita, joten niiden huomioon ottaminen ja yhteensovittaminen muuhun maankäyttöön kaavoituksessa on tärkeää.

Moottorirata-alueen sijoituspaikan valinnassa, suunnittelussa ja rakentamisessa tulee ottaa huomioon riittävän pitkä aikatahtain.

Aluevaraukset

Kaava sisältää maakunnassa sijaitsevien riistanhoitoyhdistysten, ampuma- ja moottoriurheiluseurojen sekä muiden tahojen esittämät ympäristöluvan saaneet tai VAHTI-rekisteriin kuuluvat ampumarata- ja moottoriurheilualueet ja ajoharjoitteluradat. Lähtökohtana on myös pidetty, että alueilla on ylikunnallista merkitystä. Lisälmen ajoharjoittelurata ja Tuusniemen moottoriurheilualue ovat merkitty kaavassa aluevarauksena ja muut ampuma- ja moottoriurheilualueet (31 kpl) niiden pienuuden vuoksi kohdemerkinnällä.

Maakuntakaavamerkinnot ja – määräykset

EA1

 ea1
Ampumarata- ja / tai moottoriurheilualue

Merkinnällä osoitetaan suunnitteilla olevat ja olemassa olevat ympäristöluvan saaneet ja/tai VAHTI-rekisteriin kuuluvat seudullista merkitystä omaavat ampumarata-alueet, ajoharjoitteluradat ja moottoriurheilualueet.

Suunnittelumääräys: Toiminnasta aiheutuvan meluhaitan vuoksi melualueelle ei tule sijoittaa uusia asuinrakennuksia tai muuta melulle herkkää toimintaa. Ampumarata-alueilla toiminnot tulee sijoittaa siten, että toiminnasta ei aiheudu siihen rajautuvilla alueilla maaperän saastumisongelmia.

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa

Muutoksena Kuopion seudun maakuntakaavaan kaavassa esitetään Siilinjärven Raasion ampumarata ea1 13.200 sekä Maaningan Leinolanlahden ampumarata ea1 12.201.

Vaikutukset

Kaavassa esitetyt aluevaraukset turvaavat metsä- ja ampumaharrastuksen samoin kuin ajo-opetuksen ja moottoriurheilun edellyttämät harjoittelumahdollisuudet maakunnan alueella. Alueet ovat jo Tuusmäen ja Rautalammin Heikinjärven moottoriurheilualuetta lukuun ottamatta ko. käytössä. Ko. uusien

moottoriurheilualueiden vaikutukset, perustamismahdollisuudet ja –ehdot määriteltäneen ympäristöluvan yhteydessä.

Toteutus

Toteutuksesta vastaavat riistanhoitoyhdistykset, ampumaseurat, moottoriurheiluseurat/-yhdistykset sekä eräissä tapauksissa alueen kunnat.

Tausta-aineisto

- Pohjois-Savon ampumaradat, Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä 2008
- Pohjois-Savon moottoriurheilu-/harjoittelu-alueet, Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä 2008
- Kuntien yleiskaavat

4 KUOPION SEUDUN MAAKUNTAKAAVAAN JA LEPPÄVIRRRAN POHJOISOSAN VT5 MAAKUNTAKAAVAAN TEHTÄVÄT MUUTOKSET

Muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa:

Yleismääräykset

- Tulva-, sortuma-, vyörymävaara-alueet, uusi koko maakuntakaava-alueutta koskeva suunnittelumääräys
- Turvetuotanto, uusi koko maakuntakaava-alueutta koskeva suunnittelumääräys
- Kulttuuriperintö, uusi koko maakuntakaava-alueutta koskeva suunnittelumääräys

Kehittämisperiaatemerkinnot

- Kehittämisperiaatemerkinnot päivitetään ja yhdenmukaistetaan. Kuopion seudun maakuntakaavassa esitetyt kehittämisperiaatemerkinnot, lukuun ottamatta viheryhteystarve- ja yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta –merkintöjä, kumotaan.
- Vesimatkailun kehittämisalueen laajennus Pohjois-Kallaveden, sekä Tahkon, Leppävirran ja Heinäveden vesireitit kattaviksi
- Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen (Pitkälähti-Hiltulanlahti, Kuopio) suunnittelumääräystä muutetaan
- Lisätään yhdyskuntarakenteen eheyttämistarve –merkinnät Kuopion ja Siilinjärven rautatieasemien ympäristöön
- Lisätään yhdyskuntarakenteen laajenemissuuntanuolet Siilinjärvellä Vuorelaan ja Toivalaan. Samalla kumotaan MU 13.271 Hanhimäki ja MT 13.232 Vuorela-Toivala.
- Lisätään yhdyskuntarakenteen laajenemissuunta Keskisaaren suuntaa Maaningalla
- Laajennetaan Joukkoliikennevyöhyke kattamaan Kuopion lentoaseman alueen

Taajamatoimintojen alueet (A1)

- A1 11.001, Keskeinen kaupunkialue, laajennus Pieni-Neulamäki: EP/A 11.790 Pieni Neulamäki kumotaan.
- A1 11.001, Keskeinen kaupunkialue, laajennus Matkus: LM 11.010 Matkus kumotaan.

Keskustatoimintojen alueet (C)

- Kuopion keskustatoimintojen aluetta C 11.100 laajennetaan, vahvistetusta kaavasta kumotaan alueet A 11.001 ja TP 11.815 niiltä osin kuin ne sijaitsevat laajennutulla C-alueella. Km 11.123 Savilahti kumotaan.

Ympäristöministeriö jätti 7.12.2011 antamassaan päätöksessä vahvistamatta C-aluevarausmerkinnällä osoitetun Kuopion keskustatoimintojen alueen niiltä osin, kuin sitä on laajennettu voimassa olevassa Kuopion kaupunkiseudun maakuntakaavassa osoitetusta vastaavasta keskustatoimintojen alueesta. Vahvistamatta jätetyllä alueella jäävät voimaan Kuopion kaupunkiseudun maakuntakaavan merkinnät.

Vähittäiskaupan suuryksiköt ja tilaa vaativan vähittäiskaupan yksiköt

- Vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen (Pitkälähti-Hiltulanlahti, Kuopio) suunnittelumääräystä muutetaan
- Vuorelan liikekeskus, Siilinjärvi, osoitetaan kme- merkinnällä

Teollisuusalueet

- Lisätään merkinnän, teollisuus- ja varasto-alue, jolla on/ jolle saa sijoittaa merkittävän vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen, t/kem kuvaukseen täydennys: t/kem 11.802 Powerflute Oyj - Savon Sellu, Kuopio. Alueella on mahdollisuus jäteperäisten polttoaineiden energiatehokäyttöön rinnakkaispolttona.

Työpaikka-alueet (TP1)

- TP-alueiden merkintätavan ja suunnittelumääräyksen muutos: TP 11.811 Kumpusaari, TP 11.814 Päiväranta, TP 11.815 Kolmisoppi, TP 11.816 Levänen, TP 13.810 Toivala. Alueet osoitetaan TP1 -alueina. Kumotaan TP 11.811 Kumpusaari, TP 11.814 Päiväranta, TP 11.815 Kolmisoppi, TP 11.816 Levänen, TP 13.810 Toivala.
- TP1 11.816 Levänen, laajennus. A 11.001 kumotaan niiltä osin kuin se sijaitsee laajennetulla työpaikka-alueella.

Parannettava valtatie

- Vt 9 (ent. vt17) / Jännevirta, merkitään parannettavan tien merkinnällä. Vanha merkintä kumotaan em. osin.

Runkotiet: merkitään valtatie 9 vt/rt –merkinnällä. Kumotaan vt -luokitus.

Ympäristöministeriö jätti 7.12.2011 antamassaan päätöksessä vahvistamatta valtatien 9 runkotiemerkinnän.

- Valtatie 5 eritasoliittymien sijainnin tarkistus Kuopion keskustan kohdalla; yksi uusi eritasoliittymä -merkintä ja yhden eritasoliittymä -merkinnän kumoaminen.

Savon rata

Savon rata, muutos pääradasta kaksiraiteiseksi rataosuudeksi Siilinjärvellä
Kumotaan päätämerkkintä em. osin.

Uusi veneväylä

- Väisälänmäen kiertävä veneväylän osa Maaningan kunnan alueella

Lentoliikenteen erityisalue (el)

- Lentokentäntien lentoliikenteen erityisalue, varalaskupaikka, uusi merkintä

Tavaraliikenteen terminaali-alue (LM)

- LM 11.010 Matkus; sijaintipaikan siirto, terminaalin nimen ja merkinnän sekä suunnittelumääräyksen muutos. Osoitetaan LM/TP1 11.010 Itä-Suomen logistiikkakeskus Savonradan länsipuolelle.

LM 11.010 Matkus ja sen alueella olevat uusi ratalinja ja uusi asema kumotaan. TP 11.813 kumotaan niiltä osin kuin se sijaitsee LM/TP1 11.010 Itä-Suomen logistiikkakeskus alueella.

Luonnonsuojelualueet

- laajennetaan luonnonsuojelualueetta SL 12.545 Patajärvi ja Patalahti, Maaninka
- lisätään uutena merkintänä sl 12.554 Havukkavuoret, Maaninka
- korjataan SL 32.544 KauppiSensevan sijainti, Karttula

Kulttuuriympäristön vaaliminen

11.1000 Kuopion keskustan kulttuuriympäristöön kuuluvien merkintöjen muutokset on esitetty Maakuntakaavamerkinnät ja -määräykset -asiakirjan liitekartalla.

MA-v 11.611 Haminalahden kulttuurimaisema, rajauksen supistaminen
Kumotaan laajempaan osoitettu MA-v 11.611 Haminalahden kulttuurimaisema.

MA 11.627 Haminalahti, uusi maisema-alue Pohjois-Savon arvokkaiden maisema-alueiden ja maisemanähtävyyksien päivitysinventointi

MA 11.628 Västinniemen ympäristö, uusi maisema-alue

Pohjois-Savon arvokkaiden maisema-alueiden ja maisemanähtävyyksien päivitysinventointi

MA-v 12.618 Leppälahti-Kuivaniemi maisema-alue, koulu, statuksen muutos

MA 12.618 Leppälahti-Kuivaniemi maisema-alue, koulu kumotaan. (alue muuttuu maakunnallisesti merkittävästä valtakunnallisesti merkittäväksi)

MA-v 12.620 Tuovilanlahti, rajauksen supistaminen

Kumotaan laajempaan osoitettu MA-v 12.620 Tuovilanlahti.

MA 12.630 ja MA 13.623 Maaningan- Lapinlahden kulttuurimaisemat, uusi maakunnallisesti merkittävä maisema-alue

Pohjois-Savon arvokkaiden maisema-alueiden ja maisemanähtävyyksien päivitysinventointi

MA 13.609 Räimä-Haapalahti-Väänälänranta-kulttuurimaisema, statuksen muutos

MA-v 13.609 Räimä-Haapalahti-Väänälänranta-kulttuurimaisema kumotaan. (alue muuttuu valtakunnallisesti merkittävästä maakunnallisesti merkittäväksi)

MA 13.622 Räimä-Haapalahti-Väänälänranta, uusi maisema-alue

Pohjois-Savon arvokkaiden maisema-alueiden ja maisemanähtävyyksien päivitysinventointi

MA 32.606 Syvänniemen kulttuurimaisema, statuksen muutos

MA-v 32.606 Syvänniemen kulttuurimaisema kumotaan. (alue muuttuu valtakunnallisesti merkittävästä maakunnallisesti merkittäväksi)

sr 11.602, Ammuslataamo, esitystavan muutos:

Aluevaraus SR 11.602 kumotaan, merkintä muutetaan kohdemerkinnäksi.

sr 12.610 Maaningan kirkko, uusi merkintä

Muinaismuistokohteet, uudet merkinnät:

sm 11.610-625 (Kuopiossa 16 kpl), sm

12.597-604 (Maaningalla 8 kpl)

sm 13.602-613 (Siilinjärvellä 12 kpl), sm

32.319-336 (Karttulassa 18 kpl)

MUUTOKSET KUOPION KESKUSTAN KULTTUURIYMPÄRISTÖSSÄ:

Merkinnän tunnus	Merkinnän nimi	Muutos Kuopion seudun maakuntakaavaan
MA1 11.1201	Snellmaninkadun korttelit	Alue supistuu, erotetaan Snellmanin kotimuseo (SR –merkinnällä) valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: MA 11.1201 Snellmaninkadun korttelit
MA1 11.1215	Linnanpellon asuinalue	Alue muuttuu valtakunnallisesta maakunnallisesti merkittäväksi, nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: MA-v 11.1215 Linnanpellon alue 1
ma1 11.1345	Postitalo	Uusi kohdemerkintä
ma1 11.1346	Piispantalo (nyk. osa Kuopion muotoiluakatemiaa)	Uusi kohdemerkintä
MA1-v	Rännikatuverkko, viiva-merkintä	Merkitään rännikatuverkko valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavassa laajempaan osoitettu rännikatuverkko.
MA1-v 11.1001	Väinölänniemen kaupunkipuisto	Merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: SR 11.1001 Väinölänniemi
MA1-v 11.1205	Sankaripuisto	Merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), alue muuttuu maakunnallisesti merkittävästä valtakunnallisesti merkittäväksi. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: MA 11.1205 Sankaripuisto
MA1-v 11.1216	Kuopion vanha hautausmaa	Alue laajenee, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: MA-v 11.1216 Kuopion vanha hautausmaa. ma 11.1343 Puijon kappeli
SR 11.1004	Piispanpuiston ympäristö ja kuurojen koulu	Rajauksen muutos, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), laajenee, nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: SR 11.1003 Kuopion kuurojen koulu SR 11.1004 Piispanpuiston ympäristö
SR 11.1005	Snellmanin puisto, tuomiokirkko ja puukorttelit	Rajaus muuttuu, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), laajenee, nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: MA 11.1211 Snellmanin puiston eteläosa ma 11.1325 Maria Jotunin koulu, entinen Snellmanin koulu SR 11.1002 Puukorttelit SR 11.1005 Snellmanin puisto sr 11.1104 Victor Barsokevitsch -valokuvakeskus
SR 11.1008	Kuopion kasarmialue	Alue laajenee, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009). Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: MA 11.1213 Kasarmialueen pohjoisosa SR 11.1008 Kuopion kasarmialue
SR 11.1010	Kuopion lääninvankila	Alue laajenee, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009) Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkintä: SR 11.1010 Kuopion lääninvankila
SR 11.1014	Linnanpellon asuinalue ja sokeainkoulu	Alue laajenee, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009), nimen tarkistus. Kumotaan Kuopion seudun maakuntakaavan merkinnät: SR 11.1014 Linnanpellon alue 2 sr 11.1101 Ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, entinen sokeainkoulu
sr 11.1110	Kuopion rautatieasema	uusi kohdemerkintä, merkitään valtioneuvoston päätöksen mukaisesti (RKY 2009)

Kaavaselostuksen liitteet:

Rauhoitusluokkaan 3 kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset
Tiedossa olevat vedenalaiset muinaisjäännökset

EO2 maa-ainesten ottoalue, soran ja hiekan ottoon tai kallionlouhintaan

- EO2 13.681 Vuorimäki, kallionlouhinta-alue, uusi merkintä
- EO2 32.681 Jouhtenisenkangas, supistetaan vahvistetussa kaavassa esitettyä merkintää

Turvetuotantoalue, turvetuotantoon soveltuva alue (EO1)

- Muutetaan suunnittelumääräys yleismääräykseksi

Hyvät peltoalueet (MT)

- MT 13.231 Jälänmäki, kumotaan vt5:n itäpuoleinen osa
- MT 13.232 Vuorela-Toivala kumotaan

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla ulkoilunohjaamistarvetta (MU)

- MU 13.271 Hanhimäki kumotaan

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, ympäristöarvoja (MY)

- Laajennetaan ge 11.661 Ritoniemi merkinnän kattamaa aluetta ja poistetaan aluevaraukset MY 11.271 ja MY 11.300 siltä osin kuin ne sijoittuvat laajennetulle ge -alueelle.
- my1 32.294 Iso Kalakukko, uusi kohde
- MY1 32.295 Ollinsalo-Jouhtenisenkankaat, uusi alue

Valtakunnallisesti arvokkaina moreeni-alueina lisätään seuraavat:

- MY1 12.294 (MOR-Y07-036 Karhuvuori-Seiväsmäki) uusi alue
- my1 12.295 (MOR-Y07-039 Väljänkukkulat) uusi kohde
- MY11.305 Vasaravuori, (MOR-Y07-019 Vasaraniemi) merkinnän laajennus ja muutos merkinnäksi MY1 11.305 Vasaraniemi. Kumotaan MY 11.305 Vasaravuori.

Arvokkaat harju- ja kallioalueet (ge)

- Muutetaan aluevarausluokan nimi seuraavasti: Harju-, kallio- ja moreenialueet (ge)
- ge 32.660 Ruuhilamminkangas, uusi alue
- ge 32.661 Kalakukkokangas, uusi alue
- ge -merkinnän kuvauksen ja suunnittelumääräyksen muutos: ge 11.660 Leppäranta, ge 11.662 Horkanlahti-Korholankangas, ge 12.660 Keskisaari, ge 13.660 Kasurila ja ge 13.661 Kärängänmäki
Kumotaan vahvistetussa kaavassa ollut merkinnän kuvaus ja suunnittelumääräys.

Vesijohdot ja viemärit:

- Lisätään olemassa olevat päävesijohdot: Kuopiossa: Hiltulanlahti-Vehmersalmi, Hiltulanlahti-Sotkanniemi, Pitkälahti-Haminalahti-Pihkainmäki, Riistavesi, Länsiranta sekä Airak-sela.

Siilinjärvellä: Siilinjärvi-Alapitkä, Vuorela-Jännevirta, Siilinjärvi->Nilsiä-Sänkimäki, Siilinjärvi-Varpaisjärvi, Siilinjärvi-Maaninka sekä Kehvo. Maaningalla: Maaninka-Tuovilanlahti-Väisälänmäki sekä Maaninkajärven lounaisranta

Jäteveden puhdistamot:

- Lisätään Neuronin jätevedenpuhdistamo Kuopiossa

Pohjavesialueet:

- lisätään uusina alueina: pv1 32.658 Airak-sela lk1, pv1 11.667 Kukonharju-Vaara-lampi lk2, pv1 12.653 Pyssymäki lk2

Ampumarata (ea)

- ea 12.201 Leinolanlahden ampumarata, uusi merkintä
- ea 13.200 Raasion ampumarata, uusi merkintä

Kalanviljely ja kasvatust

e2 11.757 Biotieteiden laitos, uusi merkintä
e2 11.767 Suovunkosken kalanviljelylaitos, kumotaan
e2 12.753 Myhkyri Oy, uusi merkintä

Jätteenkäsittelyalueet (EJ, ej)

-Lisätään Sorsasaloön Kuopion teollisuusjätteen käsittely- ja kierrätyskeskus merkintä jätteenkäsittelyalue, ej 11.792

- Lisätään merkinnän jätteenkäsittelyalue EJ kuvaukseen seuraavat täydennys:
EJ 11.791, Kuopion jätekeskus, Kuopio. Alueella on mahdollisuus jäteperäisten polttoainesten valmistukseen ja hyödyntämiseen energiana.

- Muutetaan merkinnän jätteenkäsittelyalue EJ kuvaus muotoon: Merkinnällä osoitetaan jätteenkäsittelyalueet.

Energiahuollon alueet

Lisätään merkintä **energiahuollon alue, en** (kts. energiahuolto) 11.001 Haapaniemen ja 11.002 Kumpusaaren voimalaitokset ja todetaan merkinnän kuvauksessa: *Alueilla en 11.001, 11.002 on mahdollisuus jäteperäisten polttoainesten hyödyntämiseen energiana.*

Sähkönsiirtolinja

- Lisäyksenä 400 kV:n ja 110 kV:n voimajohtolinjojen vaihtoehtoiset linjaukset Kemiran kaivosalueella
- Sähkönsiirtolinja -merkinnän muuttaminen ohjeelliseksi sähkönsiirtolinjaksi 110 kV välillä Suonenjoki (kunnan raja) - Karttulan kirkonkylä
- Kumotaan sähkönsiirtolinja -merkintä ko. väliltä

Muutokset Leppävirran pohjoisosan valtatie 5 maakuntakaavaan Pohjois-Savon maakuntakaavassa:

- Lisätään uusi maakunnallisesti merkittävä maisema-alue MA 52.636 Paukarihti
- Lisätään olemassa oleva Kotalahti-Oravikoski-Pukarihti-Humalamäki –päävesijohtolinja.
- Kumotaan valtatie 5 kehittämisvyöhyke, joka korvautuu Pohjois-Savon maakuntakaavan 2030 laveammalla vyöhykkeellä.
- Lisätään vesimatkailun kehittämisalue.

5 VALTAKUNNALLISTEN ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN POHJOIS-SAVON MAAKUNTAKAAVASSA

Alueidenkäyttötavoitteiden arviointi on tehty kaavan valmisteluvaiheessa Pohjois-Savon maakuntakaavaluonnoksen 23.1.2009 perusteella ja sitä on täydennetty ja täsmennetty mm. vaikutusten arvioinnin ohjausryhmän, Pohjois-Savon liiton vaikutusten arviointityöryhmän ja aluerakennetyöryhmän 13.2.2009 miniseminaarin

sekä maakuntakaavoituksen johtoryhmän 25.2.2009 palautteen perusteella.

Arvioinnissa on käytetty 1.3.2009 voimaan astuneita tavoitteita.

5.1 Toimiva aluerakenne

Yleistavoitteet

Alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyyn ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävä hyödyntämistä.

Aluerakenteen ja alueidenkäytön kehittäminen perustuu ensisijaisesti alueiden omiin vahvuuksiin ja sijaintitekijöihin.

Aluerakennetta kehitetään monikeskuksisena ja verkottuvana sekä hyviin liikenneyhteyksiin perustuvana kokonaisuutena.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavassa on tuotu riittävässä määrin esille alueen elinkeinotoiminnan kannalta keskeiset tekijät sekä ympäristön laatutekijät. Kaava on laadittu niin, että se yhdessä Kuopion kaupunkiseudun maakuntakaavan kanssa ohjaa maakunnan alueidenkäyttöä tavoitteen mukaiseen suuntaan. Kaavan keskeiset periaatteet tukevat maakuntasuunnitelma 2030:n linjausten mukaisesti tavoitetta. Kaavassa esitetty keskustatoimintojen alueet ja kylät ja määritelty niiden toiminnallinen luokka.

Toimivan aluerakenteen runkona kehitetään Helsingin seutua, maakuntakeskuksia sekä kaupunkiseutujen ja maaseudun keskusten muodostamaa verkostoa. Eteläisessä Suomessa aluerakenne perustuu erityisesti Helsingin ja alueen muiden kaupunkikeskusten välisiin raiteliikenneyhteyksiin.

Alueidenkäytöllä edistetään kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta sekä kyläverkon kehittämistä.

Erityisesti harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla kiinnitetään alueidenkäytössä huomiota jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen. Alueidenkäytössä otetaan huomioon haja-asutukseen ja yksittäistoimintoihin perustuvat elinkeinot sekä maaseudun tarve saada uusia pysyviä asukkaita.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavassa kylien luokittelu, loma-asuntojen ympäristövuotisuuden huomioon ottaminen maaseudun aluerakenteen jäsentämiseksi edistävät tavoitetta. Maaseudulle seudulle sijoittuva rakentaminen pyritään ohjaamaan kyläalueille hyödyntäen nykyisiä rakenteita, erityisesti vesihuoltoa. Kaavassa on esitetty matkailukohteet ja kehittämisvyöhykkeet, jotka painottuvat maaseutualueille.

Eritystavoitteet

Maakunnan suunnittelussa yhteistyössä maakuntien liittojen kesken on selvittävä ne alueet ja yhdyskuntarakenteeseen ja muuhun alueidenkäyttöön liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään ylimaakunnallisten kehittämisvyöhykkeiden muodostamista ja niiden kehittämisedellytyksiä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavassa on otettu huomioon tavoite osoittamalla ylimaakunnallinen lisalmi-Kiuruvesi-Pyhäjärvi (Pohjois-Pohjanmaa) kehittämisvyöhyke itä-länsikehittämisvyöhyke (Keski-Suomi) sekä viitostien kehittämisvyöhyke (Kainuu ja Etelä-Savo). Lisäksi on osoitettu vesimatkailun kehittämisvyöhyke (Keski-Suomi ja Etelä-Savo).

Maakunnan suunnittelussa on esitettävä valtakunnallisesti tärkeät vyöhykkeet sekä kaupunki- ja taajamaverkostot ja niiden kehittämisperiaatteet. Maakunnan suunnittelussa on selvitettävä maaseudun alue- ja yhdyskuntarakenteen

kehittämiseen liittyvät toimenpiteet, joilla edistetään olemassa olevien rakenteiden hyödyntämistä, palvelujen saatavuutta, maaseudun elinkeinotoiminnan monipuolistamista sekä ympäristöarvojen säilymistä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Ylimaakunnalliset vyöhykkeet: kts. edellinen kohta. Kaavan perusselvityksenä on tehty mm. asuntotarvelaskelma ja palvelu-, kylä- ja taajamaselvitykset. Selvitysten perusteella kaavassa on osoitettu taajamat ja kylät sekä keskukset luokitettuna.

Maakunnan suunnittelussa on mahdollisuuksien mukaan selvitettävä ja edistettävä alueidenkäytön järjestämistä raja-alueilla.

Samalla tulee kiinnittää huomiota alue- ja yhdyskuntarakenteen toimivuuteen sekä elinkeinotoiminnan tarpeiden ja ympäristöarvojen yhteensovittamiseen.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavan laadinnassa on tunnistettu ylimaakunnallisia vyöhykkeitä ja esitetty niiden järjestämiseksi tarpeellisia toimenpiteitä kuten Keiteleen työssäkäyntialueella maantiesuhteiden parantaminen, Varkauden työssäkäyntialueen toimenpiteet sekä Vieremän työssäkäyntialueella kantatien 88 oikaisu.

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon maanpuolustuksen ja rajavartiolaitoksen tarpeet ja turvattu riittävät alueelliset edellytykset varuskunnille, ampuma- ja harjoitusalueille, varikkotoiminnalle sekä muille maanpuolustuksen ja rajavartiolaitoksen toimintamahdollisuuksille.

Samalla on huomioitava muun yhdyskuntarakenteen, elinympäristön laadun ja ympäristöarvojen asettamat vaatimukset.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaava turvaa ko. alueiden säilymistä merkinnän mukaisessa käytössä ja myös niiden kehittämistarpeet puolustusvoimien määrittelemällä tavalla. Maakuntakaava toteuttaa suoraan valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa maakuntakaavoitukselle asetettua tavoitetta maanpuolustukseen liittyvien asioiden huomioimisesta. Kaavassa on osoitettu ampumaradat.

5.2 Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

Yleistavoitteet

Alueidenkäytöllä edistetään yhdyskuntien ja elinympäristöjen ekologista, taloudellista, sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä.

Olemassa olevia yhdyskuntarakenteita hyödynnetään sekä eheytetään kaupunkiseutuja ja taajamia. Taajamia eheyttäessä parannetaan elinympäristön laatua.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavassa on esitetty yhdyskuntarakenteen eheyttämistarpeet rautatieasemien ympäristöön. Taajamien mitoitus perustuu laskennalliseen asuntotuotantotarpeeseen ja nykyiseen taajamatiiveyteen.

Yhdyskuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa ja mahdollisuuksien mukaan asuinalueiden läheisyydessä siten, että

henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen. Liikenneturvallisuutta sekä joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä parannetaan.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavassa osoitetut työpaikka- ja teollisuusalueet sijaitsevat kiinni nykyisessä yhdyskuntarakenteessa. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoittuvat pääosin kaupunki- ja kuntakeskuksiin. Keskustojen ulkopuolelle sijoittuvat vähittäiskaupan suuryksiköt on osoitettu maakuntakaavan mukaiseen yhdyskuntarakenteeseen. Maakuntakaavassa on osoitettu joukkoliikenteen kehittämisvyöhyke.

Alueidenkäytöllä edistetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä osoittamalla elinkeinotoiminnalle riittävästi sijoittumismahdollisuuksia olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta hyö-

dyntäen. Runsaasti henkilöliikennettä aiheuttavat elinkeinoelämän toiminnot suunnataan olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisään tai muutoin hyvien joukkoliikenneyhteyksien äärelle.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavassa osoitetut työpaikka- ja teollisuusalueet sijaitsevat kiinni nykyisessä yhdyskuntarakenteessa. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoittuvat pääosin kaupunki- ja kuntakeskuksiin. Keskustojen ulkopuolelle sijoittuvat vähittäiskaupan suuryksiköt on osoitettu maakuntakaavan mukaiseen yhdyskuntarakenteeseen.

Kaupunkiseutujen työssäkäyntialueilla varmistetaan alueidenkäytölliset edellytykset asuntorakentamiselle ja sen tarkoituksenmukaiselle sijoittumiselle sekä hyvälle elinympäristölle. Kaupunkiseutuja kehitetään tasapainoisina kokonaisuuksina siten, että tukeudutaan olemassa oleviin keskuksiin. Keskuksia ja erityisesti niiden keskusta-alueita kehitetään monipuolisina palvelujen, asumisen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueina.

Alueidenkäytössä kiinnitetään erityistä huomiota ihmisten terveydelle aiheutuvien haittojen ja riskien ennalta ehkäisemiseen ja olemassa olevien haittojen poistamiseen. Alueidenkäytön suunnittelussa olemassa olevat tai odotettavissa olevat ympäristöhaitat ja poikkeukselliset luonnonolot tunnistetaan ja niiden vaikutuksia ehkäistään. Alueidenkäytössä luodaan edellytykset ilmastomuutokseen sopeutumiseksi.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Ympäristöhäiriötä aiheuttavien toimintojen, kuten jätteenkäsittely- ja kaivostoimintojen alueet, ympärille on osoitettu suojavyöhykkeet, joiden alueella on kiinnitettävä erityistä huomiota asuinrakentamisen ohjaamiseen. Maakuntakaavassa on lisäksi osoitettu kolme Seveso II-direktiivin mukaista tuotantolaitosta t/kem –kohdemerkinnällä ja näiden ympärille on osoitettu direktiivin mukaiset konsultointivyöhykkeet Sv-11 –merkinnällä, ja annettu alueita koskevat suunnittelumääräykset.

Melua aiheuttavien toimintojen, mm. ampumaradat ja nippujen pudotuspaikat, läheisyydessä on rajoitettu asuinrakentamista.

Poikkeukselliset luonnonolot on huomioitu kaavassa on esittämällä koko maakuntakaava-aluetta koskeva tulva-, sortuma- ja vyörymävaara-alueita koskeva suunnittelumääräys.

Erityistavoitteet

Maakuntakaavan ja yleiskaavan lähtökohtana on oltava perusteltu väestönkehitysarvio.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavassa osoitetun alueidenkäytön perustana on perusteltu mitoitusluku.

Maakunnan suunnittelussa ja yleiskaavoituksessa on tarkasteltava pitkällä aikavälillä sekä taajama- että maaseutualueiden väestömäärän kehityksen erilaisia vaihtoehtoja. Maakuntakaavoituksessa ja yleiskaavoituksessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja

esittää eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet. Erityisesti kaupunkiseuduilla on varmistettava henkilöautoliikenteen tarvetta vähentävä sekä joukkoliikennettä, kävelyä ja pyöräilyä edistävä liikennejärjestelmä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavalla pyritään osaltaan ohjaamaan alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä toimintojen, asuminen ja liikenteen ratkaisuja tavoitteen toteutumisesta edistävästi.

Valtatien 5 ja valtatie 9 liikennekäytävissä on taajamajunia koskeva maininta. Asemien ympäristön yhdyskuntarakenteen tiivistämismarkkinalla tuetaan eheyttämistä ja ohjataan yleiskaavoitusta Savonradan varrella Lapinlahdella, Iisalmessa, Suonenjoella, Kuopiossa varressa

Kaupunkiseuduilla on myös varmistettava palvelujen saatavuutta edistävää keskusjärjestelmää

ja palveluverkko sekä selvitettävä vähittäiskaupan suuryksiköiden sijoittuminen.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoittuvat Kuopiota ja Varkautta lukuun ottamatta kaupunki- tai kuntakeskuksessa. Keskustojen ulkopuolelle sijoittuvat vähittäiskaupan suuryksiköt on osoitettu maakuntakaavan mukaiseen yhdyskuntarakenteeseen. Kuopion ja Varkauden vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen mitoituksessa ja suunnittelumääräyksessä on huomioitu keskusta-alueelle sijoittuvan erikoistavarakaupan toimintaedellytykset sekä palveluiden saatavuus alueittain ja väestöryhmittäin.

Alueidenkäytön suunnittelulla on huolehdittava, että asuntoja työpaikkarakentamiseen on tarjolla riittävästi tonttimaata.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavan taajamatoimintojen alueiden mitoitus perustuu laskennalliseen asuntotuotantotarpeeseen ja nykyiseen taajamatiiveyteen. Työpaikka-alueiden mitoitus perustuu maakunnan työpaikkatavoitteisiin.

Alueidenkäytön suunnittelussa uusia huomatavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita ei tule sijoittaa irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaupan merkinnät tukevat olemassa olevaa ja kehittyvää yhdyskuntarakennetta. Maakuntakaavassa työpaikka-alueet on sijoitettu muun yhdyskuntarakenteen yhteyteen.

Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoitetaan tukemaan yhdyskuntarakennetta. Näistä tavoitteista voidaan poiketa, jos tarve- ja vaikutusselvityksiin perustuen pystytään osoittamaan, että **alueen käyttöönotto** on kestävä kehityksen mukaista.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat merkinnät perustuvat laskennalliseen lisätilantarpeeseen. Vähittäiskaupan suuryksiköt sijoittuvat Kuopiota ja Varkautta lukuun ottamatta kaupunki- tai kuntakeskuksessa. Keskustojen ulkopuolelle sijoittuvat vähittäiskaupan suuryksiköt on osoitettu maakuntakaavan mukaiseen yhdyskuntarakenteeseen. Kuopion ja Varkauden vähittäiskaupan kehittämisvyöhykkeen mitoituksessa ja suunnittelumääräyksessä on huomioitu keskusta-alueelle sijoittuvan erikoistavarakaupan toimintaedellytykset sekä palveluiden saatavuus alueittain ja väestöryhmittäin. Kehittämisvyöhykkeet ovat osa kehittyvää yhdyskuntarakennetta.

Alueidenkäytön suunnittelussa on maaseudun asutusta sekä matkailu- ja muita vapaa-ajan toimintoja suunnattava tukemaan maaseudun taajamia ja kyläverkostoa sekä infrastruktuuria.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Taajama ja työpaikka-alueiden verkko tukee tavoitetta.

Suunnittelumääräyksillä pyritään siihen, että loma-asutus tukee olemassa olevia kyliä ja ympärivuotista käyttöä mahdollistettaisiin olemassa olevan infrastruktuurin ja toimivan tieverkoston äärellä. Matkailupalvelumerkinnoilla ja reitistömerkinnöillä tuetaan maaseudun matkailuelinkeinoa ja vapaa-ajan toimintoja.

Alueidenkäytön suunnittelussa on edistettävä olemassa olevan rakennuskannan hyödyntämistä sekä luotava edellytykset hyvälle taajamakuvalle. Taajamia kehitettäessä on huolehdittava siitä, että viheralueista muodostuu yhtenäisiä kokonaisuuksia. Alueidenkäytössä on varattava riittävät alueet jalankulun ja pyöräilyn verkostoja varten sekä edistettävä verkostojen jatkuvuutta, turvallisuutta ja laatua. Alueidenkäytössä on otettava huomioon viranomaisten selvitysten mukaiset tulvavaara-alueet ja pyrittävä ehkäisemään tulviin liittyvät riskit. Alueidenkäytön suunnittelussa uutta rakentamista

ei tule sijoittaa tulvavaara-alueille. Tästä voidaan poiketa vain, jos tarve- ja vaikutusselvityksiin perustuen osoitetaan, että tulvariskit pystytään hallitsemaan ja että rakentaminen on kestävän kehityksen mukaista. Alueidenkäytön suunnittelussa on tarvittaessa osoitettava korvaavat alueidenkäyttöratkaisut yhdyskuntien toimivuuden kannalta erityisen tärkeille toimintoille, joihin liittyy huomattavia ympäristö- tai henkilövahinkoriskejä. Yleis- ja asemakaavoituksessa on varauduttava rankkasateisiin ja taajamatulviin.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Tulva-alueet ovat Pohjois-Savossa niin pieniä, etteivät ne ole esitettävissä maakuntakaavan mittakaavassa. Kaavassa on kuitenkin esitetty koko maakuntakaava-aluetta koskeva tulva-, sortuma- ja vyörymävaara-alueita koskeva suunnittelumääräys. Käytännössä maakuntakaavalla ei ohjata suoraan asutuksen sijoittumista ranta-alueilla. Rakentamiskorkeudet määritellään rakennusjärjestyksessä ja kuntakaavoissa.

Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille on jätettävä riittävän suuri etäisyys. Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset sekä vaarallisten aineiden

kuljetusreitit ja niitä palvelevat kemikaaliratapihat on sijoitettava riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavassa on osoitettu kolme Seveso II-direktiivin mukaista tuotantolaitosta t/kem –kohde-merkinnällä ja näiden ympärille on osoitettu direktiivin mukaiset suojavyöhykkeet Sv-11 –merkinnällä, ja annettu alueita koskevat suunnittelumääräykset. Kaava-alueella ei ole kemikaaliratapihoja. Lisäksi muiden ympäristöhäiriötä aiheuttavien toimintojen, kuten jätteenkäsittely- ja kaivostoimintojen alueet, ympärille on osoitettu suojavyöhykkeet, joiden alueella on kiinnitettävä erityyppistä huomiota asuinrakentamisen ohjaamiseen.

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen maa- ja kallioperän soveltuvuus suunniteltuun käyttöön. Pilaantuneen maa-alueen puhdistustarve on selvitettävä ennen ryhtymistä kaavan toteuttamistoimiin. Alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta, tärinästä

ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Ampumaradat sijoittuvat niin, ettei tavoite vaarannu.

Maakuntakaavoituksessa on osoitettava jätteenkäsittelylaitoksille alueet siten, että pääosin kaikki syntyvä jäte voidaan hyödyntää tai käsitellä valtakunnallisesti tai alueellisesti taroituksenmukaisesti, tarvittaessa ylimaakunnallisena yhteistyönä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Jätteenkäsittelyalueet on osoitettu lisälässä, Kuopiossa, Leppävirralla ja Varkaudessa toimiville ja kuntakaavoissa esitetyille alueille. Jätehuoltoa edistetään esittämällä jätteen energiakäytön mahdollisuus arvioituihin kohteisiin, rinnakkaispolttomahdollisuus sopiviin laitoksiin ja jäteperäisten polttoainesten valmistusmahdollisuus kahteen jätekeskukseen.

Alueidenkäytössä tulee edistää energian säästämistä sekä uusiutuvien energialähteiden ja kaukolämmön käyttöedellytyksiä.

Alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava terveellisen ja hyvälaatuisen veden riittävä saanti ja se, että taajamien alueelliset vesihuoltoratkaisut voidaan toteuttaa. Lisäksi alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon jätevesihaittojen ehkäisy.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavassa on yhteensovitettu maa-aineksen otto ja pohjavesialueet ympäristöhallinnon POSKI-projektin tietoihin perustuen. Lisäksi on laadittu erillinen selvitys, jossa otettu huomioon seudulliset vesihuoltosuunnitelmat ja esitetty niiden perusteella nykyiset ja uudet runkovesijohdot ja -viemärit.

5.3 Kulttuuri ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

Yleistavoitteet

Alueidenkäytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä.

Alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkkin alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden sekä tarpeen mukaan niiden ja muiden arvokkaiden luonnonalueiden välillä edistetään.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Alueidenkäyttöiset edellytykset ekologisen verkoston toimivuudelle ja yhteydet luonnonarvoalueiden välillä voidaan turvata maakuntakaavalla. Natura-alueiden erityiset luontoarvot säilyvät. Kaavassa on osoitettu valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt.

Alueidenkäytöllä edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luonto- ja kulttuurimatkailua parantamalla moninaiskäytön edellytyksiä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Esitetyt kehittämisperiaatemerkinnot; matkailun vetovoima-alueet, Kuopio-Tahko matkailun kehittämiskäytävä sekä virkistys- ja matkailuvyöhykkeet edistävät tavoitetta välillisesti muun viranomais toiminnan kautta.

Suojelualueverkoston ja arvokkaiden maisema-alueiden ekologisesti kestävä hyödyntämistä

edistetään virkistyskäytössä, matkailun tukialueina sekä niiden lähialueiden matkailun kehittämisessä suojelutavoitteita vaarantamatta.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaava edistää tavoitteen toteutumista. Natura-alueiden ja ekologisen verkoston huomioon otto matkailun vetovoima-alueilla varmistavat luontoarvojen säilymisen.

Alueidenkäytössä edistetään kyseiseen tarkoitukseen osoitettujen hiljaisten alueiden säilymistä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavassa on osoitettu hiljaiset alueet.

Alueidenkäytöllä edistetään luonnonvarojen kestävä hyödyntämistä siten, että turvataan luonnonvarojen saatavuus myös tuleville sukupolville. Alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa

otetaan huomioon luonnonvarojen sijainti ja hyödyntämismahdollisuudet.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Turvetuotantoon soveltuvien soiden esittäminen maakuntakaavassa jäsentää aluerakenteellista käsitystä tuotannossa olevien ja tuotantoon soveltuvien soiden suhteesta tiestöön, asutukseen ja energiantuotantolaitoksiin. Turvetuotantoon on osoitettu vain ojitettuja ja luonnontilansa menettäneitä sekä jo turvetuotannossa olevia soita. Kaavassa on osoitettu malmipotentialiset alueet.

Alueidenkäytössä edistetään vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Turvetuotantoon liittyvien suunnittelumääräysten kohteena olevien valuma-alueiden valinta perustuu vesienhoitosuunnitelmien valuma-alueittaisiin kuormitustietoihin ja nykyiseen ja tulevaan turvetuotantoon. Natura-alueita koskeva varauskohtainen määräys on annettu erikseen. Maakuntakaavan turvetuotannon vesiensuojelussa sopivana tarkastelutasona on pidetty valuma-aluejaon 1. ja 2. jakovaiheen tasoa.

Natura-alueiden luontoarvot on otettu huomioon turvetuotannon aiheuttamien suorien ja välillisten vaikutusten osalta alueita suunniteltaessa

Pohjois-Savon maakuntakaavassa mahdolliset uudet tuotantoalueet on kokonaan osoitettu ojitetuille ja luonnontilansa menettäneille soille.

Erityistavoitteet

Alueidenkäytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Viranomaisen laatimat valtakunnalliset inventoinnit otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun

lähtökohtina. Maakuntakaavoituksessa on osoitettava valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat. Näillä alueilla alueidenkäytön on sovellettava niiden historialliseen kehitykseen.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavassa osoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt ja maisemat

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet.

Alueidenkäyttöä on ohjattava siten, ettei näitä aluekokonaisuuksia tarpeettomasti pirstota.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Suunnittelussa on edistetty tavoitetta tunnistamalla merkittävimmät alueet sekä laatimalla selvitys ekologisesta verkostosta. Luonnon ydinalueet tukevat mm. luontomatkailua.

Maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon vesi- ja rantaluonnon suojelun tai virkistyskäytön kannalta erityistä suojelua vaativat vesistöt.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavassa on otettu huomioon Rautalammin reitin ja Vuoksen vesistöalueen erityispiirteet merkintöjä ja määräyksiä suunniteltaessa. Käytännössä mainitut vesistöalueet kattavat koko maakunnan. Turvetuotantoa koskien on kaavassa erityisesti Rautalammin reittiä ja muutamia Vuoksen vesistöalueen valuma-alueita koskeva suunnittelumääräys.

Maakuntakaavoituksessa on luotava alueidenkäytölliset edellytykset ylikunnallisesti merkittävien virkistyskäytön reitistöjen ja verkostojen muodostamiselle. Maakuntakaavoituksella ja

yleiskaavoituksella on luotava alueidenkäytölliset edellytykset seudullisten virkistysalueiden muodostamiselle erityisesti Etelä-Suomessa ja suurilla kaupunkiseuduilla.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaavassa osoitetut verkostot perustuvat alueellisen ympäristökeskuksen selvitykseen reitistöistä.

Maakunnan suunnittelussa on tuettava matkailukeskusten ja alueiden verkottumista sekä vapaa-ajan käytön vyöhykkeiden kehittämistä niin, että muodostuu toimivia palvelukokonaisuuksia. Ensisijaisesti on kehitettävä olemassa olevia matkailukeskuksia ja -alueita.

Alueidenkäytön suunnittelussa matkailualueita tulee eheyttää ja osoittaa matkailun kehittämiseksi riittävät alueet.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Matkailuvyöhykkeet on muodostettu niin, että olemassa olevien keskusten toimintaedellytyksiä pyritään turvaamaan.

Alueidenkäytön suunnittelussa rantaan tuettava loma-asutus on suunniteltava siten, että turvataan luontoarvoiltaan arvokkaiden ranta-alueiden säilyminen sekä loma-asumisen viihtyisyys.

Maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon käyttökelpoiset kiviainesvarat sekä niiden kulutus ja kulutustarve pitkällä aikavälillä sekä sovitettava yhteen kiviaineshuolto ja suojelutarpeet. Kiviainesten ottoon osoitettavien aluei-

den on perustuttava arviointiin, jossa selvitetään alueiden luonto- ja maisema-arvot sekä toisaalta soveltuvuus vesi- ja kiviaineshuoltoon.

Alueidenkäytössä on otettava huomioon pohja- ja pintavesien suojelutarve ja käyttötarpeet. Pohjavesien pilaantumis- ja muuttamisriskiä aiheuttavat laitokset ja toiminnot on sijoitettava riittävän etäälle niistä pohjavesialueista, jotka ovat vedenhankinnan kannalta tärkeitä ja soveltuvat vedenhankintaan.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kaava perustuu POSKI -projektin perusteella tehtyyn kiviainestarpeen arviointiin ja yhteensovittamiseen luonnonarvojen sekä pohjavesien käytön ja suojelun kanssa.

Maakuntakaavoituksessa on otettava huomioon turvetuotantoon soveltuvat suot ja sovitettava yhteen tuotanto- ja suojelutarpeet. Turpeenottoalueiksi varataan jo ojitettuja tai muuten luonnontilaltaan merkittävästi muuttuneita

soita ja käytöstä poistettuja suopeltoja. Turpeenoton vaikutuksia on tarkasteltava valuma-alueittain ja otettava huomioon erityisesti suoluonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja muiden ympäristönäkökohtien sekä taloudellisuuden asettamat vaatimukset.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Turvetuotantoon soveltuvat suot ovat tuotantoon soveltuvia, ojitettuja ja luonnontilansa menettäneitä soita, jotka on tarkastettu maastossa. Suunnittelumääräysten kohteena olevien valuma-alueiden valinta perustuu vesienhoitosuunnitelmien valuma-alueittaisiin kuormitustietoihin ja nykyiseen ja tulevaan turvetuotantoon. Natura-alueita koskeva varauskohtainen määräys on annettu erikseen. Maakuntakaavan turvetuotannon vesiensuojelussa sopivana tarkastelutasona on pidetty valuma-aluejaon 1. ja 2. jakovaiheen tasoa.

Natura-alueiden luontoarvot on otettu huomioon turvetuotannon aiheuttamien suorien ja välillisten vaikutusten osalta alueita suunniteltaessa. Käytetty menetelmä edistää suojelualueisiin kuulumattomien luonnontilaisten soiden säilymistä turvetuotannon ulkopuolella. Suojelualueisiin sisältyviä soita on turvetuotantoon soveltuviksi soiksi esitettyjä soita enemmän.

Ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita tule ottaa taajamatoimintojen

käyttöön eikä hyviä ja laajoja metsätalousalueita pirstoa muulla maankäytöllä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Viljelyyn soveltuvimmilla MT -alueilla alueidenkäyttöä ohjaa tavoitetta edistävä suunnittelumääräys.

5.4 Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

Yleistavoitteet

Liikennejärjestelmiä suunnitellaan ja kehitetään kokonaisuuksina, jotka käsittävät eri liikenne-
muodot ja palvelevat sekä asutusta että elinkei-
noelämän toimintaedellytyksiä. Liikennejärjes-

telmä ja alueidenkäyttö sovitetaan yhteen si-
ten, että vähennetään henkilöautoliikenteen
tarvetta ja parannetaan ympäristöä vähän
kuormittavien liikennemuotojen käyttöedelly-
tyksiä. Erityistä huomiota kiinnitetään lisäksi lii-
kenneturvallisuuden parantamiseen.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavoituksen rinnalla tehtävässä liikennejärjestelmätyössä edistetään tavoitetta. Pohjois-Savon maakuntakaavassa edistetään kehittämisen kohdealuemerkinnöillä sekä ohjataan asumisen ja palvelujen aluevarausten kautta kuntakaavoitusta suuntaan joka rajoittaa henkilöautoliikenteen kul-
kutapaosuuden kasvua. Pääteiden kehittäminen tukee kuitenkin pitkämatkaista työssäkäyntiä ja pal-
velujen käyttöä ja voi osaltaan johtaa liikkumisen lisääntymiseen. Rautatieasemien ympäristöön osoi-
tetut yhdyskuntarakenteen eheyttämistarve -merkinnät edistävät raideliikenteen toimintamahdolli-
suuksia.

Tarvittaviin liikenneyhteyksiin varaudutaan kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia pääliikenneyhteyksiä ja verkostoja.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Pohjois-Savon maakuntakaava edistää tavoitetta.

Alueidenkäytössä turvataan energiahuollon
valtakunnalliset tarpeet ja edistetään uusiutu-
vien energialähteiden hyödyntämismahdolli-
suuksia.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Pohjois-Savon maakuntakaava osaltaan edistää tavoitetta, mutta ohjausvaikutus on marginaalinen.

Eritavoitteet

Alueidenkäytössä on turvattava olemassa ole-
vien valtakunnallisesti merkittävien ratojen,
maanteiden ja vesiväylien jatkuvuus ja kehittä-
mismahdollisuudet sekä valtakunnallisesti mer-
kittävien satamien ja lentoasemien sekä rajan-
ylityspaikkojen kehittämismahdollisuudet.

Alueidenkäytön suunnittelussa on säilytettävä
mahdollisuudet toteuttaa moottoriväylä välillä
Helsinki–Vaalimaa, uudet rautatieyhteydet Hel-
singistä Turun ja Pietarin suuntiin sekä muita

valtakunnallisesti merkittäviä väyliä. Alueiden-
käytön suunnittelussa on lisäksi turvattava ve-
siliikenteen yhteysmahdollisuudet Saimaan ve-
sistöstä Suomenlahteen.

Alueidenkäytön suunnittelussa on osoitettava
sijaintipaikka Helsingin seudun lentokentälle
tätä koskeviin selvityksiin ja vaikutusarvioitei-
hin perustuen

Alueidenkäytössä on edistettävä matka- ja kul-
jetusketjujen toimivuutta ja turvattava edelly-
tykset julkiselle liikenteelle sekä eri liikenne-
muotojen yhteistyön kehittämiselle.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kuopion kaupunkiseudun maakuntakaavassa on osoitettu joukkoliikenteen kehittämisvyöhyke.

Raideliikenteen hyödyntäminen työmatkaliikenteessä Iisalmi-Lapinlahti-Siilinjärvi-Kuopio on tuotu
esille osana Viitoskehittämisvyöhykettä, minkä lisäksi kaavassa on osoitettu yhdyskuntarakenteen tiiv-
vistämistä asema-alueiden läheisyydessä osoittavat kehittämismerkinnät.

Maakuntakaavassa esitetään raideliikenteen terminaalialueet RHK:n laatiman Pohjois-Suomen tava-
raliikenteen rataverkon sekä Etelä-Suomen tavaraliikenteen rataverkon kehittämissuunnitelmien mu-
kaisesti.

Alueidenkäytön suunnittelussa on varattava
riittävät alueet tavaraj- ja henkilöliikenteen ter-
minaalien ja matkakeskusten toimintaa ja ke-
hittämistä varten.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Kuopion kaupunkiseudun maakuntakaavassa osoitettu alueita tavaraliikenteen terminaalien tarpeisiin. Kaavassa on osoitettu puuhuoltoa ja muuta tavaraliikennettä palvelevat vähintään seudullista merkitystä omaavat olemassa olevat ja suunnitellut lastausalueet RHK:n selvitysten mukaisesti..

Nopean liikenteen junaratayhteyksiä toteutettaessa on huolehdittava lähi- ja taajamaliikenteen toimintaedellytyksistä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

LVM:n asettaman työryhmän runkoverkkoehdotukseen kuuluvan Savonrata Helsinki-Kuopio ja sen liiton tavoitteen mukaisesti Kajaaniin saakka suunnitellun jatkeen kaukojunaliikenne ei liikenteen hoidon (kapasiteetti) kannalta rajoita lähi- ja taajamajunaliikenteen kehittämistä. Savonrata on koko maakunnan alueella osoitettu kaksoisraidevarauksella.

Uusia lentoasemia suunniteltaessa ja olemassa olevia kehitettäessä tulee ottaa huomioon asutus ja muut melulle herkäät toiminnot. Alueidenkäytössä on turvattava lentoliikenteen nykyisten varalaskupaikkojen ja lennonvarmistusjärjestelmien kehittämismahdollisuudet sekä sotilasilmailun tarpeet.

Lentoasemien ympäristön maankäytössä tulee ottaa huomioon lentoliikenteen turvallisuuteen liittyvät tekijät, erityisesti lentoesteiden korkeusrajoitukset, sekä lentomelun aiheuttamat rajoitukset.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavassa on toteavasti osoitettu jo käytössä olevat lisälmen, Rautavaaran ja Kiuruveden lentokenttien aluevaraukset sekä Vieremän ja Tervon kuntiin sijoittuvia lentokoneiden varalaskupaikkoja koskevat suojavaohykkeet. Lisäksi kaavassa on osoitettu sekä siviili- että sotilasilmailun tarpeita palvelevan nousu-/laskutien lähiympäristön kattava ns. lentoliikenteen erityisalue, jonka tavoitteena on estää sellaisen rakentamisen sijoittuminen nousu-/laskutien välittömään läheisyyteen, joka tulisi vaikeuttamaan tai muodostamaan esteen alueen käyttämiselle kaavassa osoitettuun tarkoitukseen.

Alueidenkäytössä on turvattava valtakunnallisesti merkittävien viestintäjärjestelmien tarpeet hyödyntämällä rakennelmien yhteiskäyttöä ja edistämällä maankäytön tehokkuutta. Telialiikenteen mastojen sijoittumisessa on erityistä huomiota kiinnitettävä maisemallisten arvojen säilyttämiseen.

Maakuntakaavoituksessa on osoitettava ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otet-

tava huomioon valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävät voimajohtojen linjaukset siten, että niiden toteuttamismahdollisuudet säilyvät. Suunnittelussa on otettava huomioon sekä tarpeelliset uudet linjaukset että vanhojen verkostojen parantamisen ja laajentamisen tarpeet. Voimajohtolinjauksissa on ensisijaisesti hyödynnettävä olemassa olevia johtokäytäviä.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Maakuntakaavassa on jo käytössä olevien 110 kV ja 400 kV voimajohtojen lisäksi osoitettu Huutokoski-Kontiolahti 400 kV voimajohdon ja Alapitkä-Kontiolahti 400 kV voimajohdon reitit. Fingrid Oyj:n laatimissa selvityksissä on tutkittu periaatteellisella tasolla voimajohdon toteuttamismahdollisuudet ja mahdollisuudet hyödyntää olemassa olevia johtokäytäviä.

Alueidenkäytössä tulee varautua uusiutuvia ja jätteperäisiä polttoaineita käyttävien energialaistosten ja niiden logististen ratkaisujen aluetarpeisiin osana alueen energia- ja jätehuoltoa.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Jätteenkäsittelyalueet on osoitettu lisälnessä, Kuopiossa, Leppävirralla ja Varkaudessa toimiville ja kuntakaavoissa esitetyille alueille. Jätehuoltoa edistetään esittämällä jätteen energiakäytön mahdollisuus arvioituihin kohteisiin Kuopiossa, rinnakkaispolttomahdollisuus sopiviin laitoksiin Kuopiossa, lisälnessä ja Varkaudessa ja jätteperäisten polttoaineiden valmistusmahdollisuus jätekeskuksiin Kuopiossa ja lisälnessä.

Maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet.

Tuulivoimalat on sijoitettava ensisijaisesti keskitetysti useamman voimalan yksiköihin.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Tuulivoimatuotantoon ja tuulivoimarakentamiseen soveltuvien alueiden osoittaminen ei sisälly nyt laadittavaan kaavaan, vaan ne voidaan osoittaa riittäviin perusselvityksiin, kuten valtakunnalliseen tuuliatlakseen perustuen, tulevaisuudessa maakuntakaavoissa.

Alueidenkäytössä on varmistettava ydinvoimaloiden edellyttämät suojavyöhykkeet sekä varauduttava ydinjätteen loppusijoitukseen.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Ei ajankohtainen suunniteltava asia Pohjois-Savon alueella.

Maakuntakaavoituksessa on varauduttava kaukokuljettamiseen tarvittaviin maakaasu- ja öljyputkien linjauksiin siten, että niiden toteuttamismahdollisuudet turvataan.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Ei ajankohtainen suunniteltava asia Pohjois-Savon alueella

Edellä mainittuja yhteys- ja energiaverkostoja koskevassa alueidenkäytössä ja alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon sään ääri-ilmiöiden ja tulvien riskit, ympäröivä maan-

käyttö ja sen kehittämistarpeet sekä lähiympäristö, erityisesti asutus, arvokkaat luonto- ja kulttuurikohteet ja alueet sekä maiseman erityispiirteet.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Tulva-alueet ovat Pohjois-Savossa niin pieniä, etteivät ne ole esitettävissä maakuntakaavan mittakaavassa. Kaavassa on kuitenkin esitetty koko maakuntakaava-aluetta koskeva tulva-, sortuma- ja vyörymävaara-alueita koskeva suunnittelumääräys. Käytännössä maakuntakaavalla ei ohjata suoraan asutuksen sijoittumista ranta-alueilla. Rakentamiskorkeudet määritellään rakennusjärjestyksissä ja kuntakaavoissa.

Tulvavaara-alueita koskevat toimintojen sijoittumista ja rakentamisen rajoittamista ohjataan kuntakaavoituksessa ja vesistöjen korkeusvaihteluja ohjataan juoksu- ja vesistöjä ohjaavilla säännöillä.

Maakuntakaavassa esitetyt maisemaa ja kulttuuriympäristöä koskevat erityisominaisuuksia koskevat merkinnät ja asumista ja yhdyskuntarakennetta koskevat aluevaraukset ohjaavat osaltaan yhteys- ja energiaverkkojen suunnittelua. Pääosin suojelukysymykset kuitenkin ratkaistaan muun lainsäädännön mukaisissa arvioinnissa, suunnittelussa ja lupamenettelyissä.

5.5 Luonto ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet

Vuoksen vesistöalueella ohjataan matkailua, vesistöjen virkistyskäyttöä ja vesiliikennettä sekä rakentamista ja muuta maankäyttöä siten,

että järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteet säilyvät.

Arvio tavoitteen toteutumisesta

Tavoitteen merkitys maakuntakaavan sisällön kannalta on keskeinen, sillä suurin osa maakunnasta sijoittuu Vuoksen vesistöalueelle. Alueelle sijoittuvissa aluevarauksissa ja kehittämisperiaatteenä pyritään toisaalta hyödyntämään alueen vetovoimaa ja toisaalta asettamaan merkintöjen toteuttamiselle selkeät reunaehdot suunnittelumääräyksiin järviluonnon, maiseman ja kulttuuriperinnön erityispiirteiden säilyttämiseksi. Aiheita on tarkasteltu aikaisemmin käsiteltyjen tavoitteiden yhteydessä. Maakunnan länsiosaa kuuluu Kymijoen vesistöalueen Rautalammen reittiin. Tämän vuoksi valtakunnallista tavoitetta on painotettu koko maakuntakaava-alueella.

6 MAAKUNTAKAAVAN TOTEUTTAMINEN JA SEURANTA

Maakunnan suunnittelu, erityisesti maakunta-kaavoitus on ensisijainen suunnittelumuoto valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden konkretisoinnissa. Maakuntakaavassa tavoitteet voidaan ja tulee sovittaa yhteen niin maakunnallisten kuin paikallistenkin tavoitteiden kanssa.

Maakunnallisesti tavoitteiden määrittely on luontevaa myös sen vuoksi, että maakuntakaavoituksen ohella maakuntien liitoilla on vastuu aluekehitystehtävistä. Maakuntakaavoitusta ja aluekehittämisohjelmia yhdistävänä ja ohjaavana linkkinä toimii maankäyttö- ja rakennuslain mukainen maakuntasuunnitelma, jossa osoitetaan maakunnan tavoiteltu kehitys. Siinä voidaan esittää maakunnan aluerakennetta ja alueidenkäyttöä koskevia linjauksia. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamisen edistämisen kannalta on tärkeää, että jo maakuntasuunnitelmassa aluerakenne ja alueidenkäyttö kytketään osaksi muuta maakunnan kehitystä ja otetaan huomioon valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa esitetyt näkökulmat.

Pääsääntöisesti valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet välittyvät kuntien alueidenkäytön suunnitteluun maakuntakaavan ohjausvaikutuksen kautta sen jälkeen, kun tavoitteet on asianmukaisesti määriteltä maakuntakaavoituksessa. Maakuntakaavassa tavoitteet otetaan huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää. Osa tavoitteista on luonteeltaan sellaisia, etteivät ne aina sovellu käsiteltäväksi maakuntakaavassa. Tällaisia ovat esimerkiksi eräät elinympäristön laatuun liittyvät tavoitteet. On myös tilanteita, joissa alueidenkäyttöä tai alueidenkäytön suunnittelua koskevia tavoitteita ei ole vielä määriteltä maakuntakaavoituksessa. Tällöin tavoitteet otetaan huomioon suoraan kuntien kaavoituksessa.

Maakuntakaava toteutuu toisaalta maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen ohjausvaikutuksensa kautta ja toisaalta viranomaisia koskevan maakuntakaavan toteuttamisveloitteen ja muihin lakeihin liittyvän huomioon-ottamisvel-

oitteen kautta. Toteutumisen tarkastelu perustuu ympäristöministeriön maakuntakaavan oikeusvaikutuksia koskevaan oppaaseen.

Maakuntakaavan aluevarausten tulisi toteutua vuoteen 2025 -2030 mennessä. Osa vahvistettavaksi esitetyistä aluevarauksista on yhteydessä väestö- ja työpaikkakehitykseen ja siitä laadittaviin ennusteisiin. Esimerkiksi liikennetarve ja siitä johtuva tiestön, vesiväylien ja satamien kehittäminen riippuu väestö- ja työpaikkakehityksestä. Vastaavasti rakentamisen määrä määrittelee kiviainestärpeen ja sen edellyttämien soran- ja hiekanottoalueiden laajuuden.

Maakuntakaavan toteutuminen yksityiskohtaisemmalla kaavoituksella

Maakuntakaava laaditaan yleispiirteisenä kaavana, jossa keskitytään maakunnan mittakaavan kysymyksiin. Tämän vuoksi kaavoituksen taustalla oleva selvitystyö on myös yleispiirteistä, joten maakuntakaavan maankäyttöratkaisuja, kaavamerkintöjä ja kaavamääräyksiä on tulkittava yleispiirteisenä. Maakuntakaavan esittämistavasta riippumatta kaikki maakuntakaavassa esitettävät maankäyttöratkaisut on tarkoitettu täsmentymään vasta yksityiskohtaisemman suunnittelun tai lupamenettelyn yhteydessä.

Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa ja muutettaessa yleiskaavaa ja asemakaavaa sekä ryhdyttäessä muutoin toimenpiteisiin alueiden käytön järjestämiseksi (MRL 32.1 §).

Maakuntakaava ei ole oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella voimassa muutoin kuin 1 momentissa tarkoitetun kaavojen muuttamista koskevan vaikutuksen osalta (MRL 32.3 §)

Ohjausvaikutus yleis- ja asemakaavoihin

Maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen maakuntakaava sallii kaavajärjestelmän sisällä tarkoituksenmukaisen joustavuuden. Maakuntakaavassa esitetyt maakunnallisista lähtökohdista määritellyt alueiden käytön periaatteet ja aluevaraukset täsmentyvät kunnan kaavasunnittelussa.

Toisaalta maakuntakaavan ohjeena oleminen edellyttää maakuntakaavan keskeisten periaatteiden ja maankäyttöratkaisujen välittymistä kuntakaavoitukseen. Muussa tapauksessa

maakuntakaava ei ole ollut lain tarkoittamassa mielessä ohjeena yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa tai muutettaessa.

Maakuntakaava ei ole voimassa yksityiskohtaisemman oikeusvaikutteisen kaavan alueella muutoin kuin näiden kaavojen muuttamista koskevan vaikutuksen osalta. Yksityiskohtaisempien kaavojen eli kuntakaavojen pinta-alan laajentuessa maakuntakaavan välittömän ohjausvaikutuksen pinta-ala supistuu. Kuitenkin on katsottava, että suoritettaessa kuntakaavojen ajankäyttöarviointia, maakuntakaavassa osoitettu uusi maankäyttöratkaisu on keskeinen kriteeri ajankäyttöä arvioitaessa.

Yleiskaava voidaan laatia oikeusvaikutteisena tai MRL 45 §:n mukaisena oikeusvaikutuksettomana yleiskaavana. Maakuntakaavan tulee olla ohjeena kuitenkin molempien yleiskaavojen laatimiselle. Asian luonteesta johtuu, että ohjeena olemiselle on jossakin määrin tiukemmat kriteerit laadittaessa oikeusvaikutteista yleiskaavaa, koska se puolestaan ohjaa asemakaavaa.

Lähtökohtana yhteistä yleiskaavaa laadittaessa on, että maakuntakaava ohjaa myös yhteistä yleiskaavaa. Perustellusta syystä maakuntakaavan ohjausvaikutus yhteiseen yleiskaavaan voi kuitenkin olla joustavampaa. Perusteltu syy voi liittyä esimerkiksi sellaiseen olosuhteiden nopeaan muuttumiseen, ettei maakuntakaavan muuttamista voida pitää aikataulusyistä mahdollisena tai tarkoituksenmukaisena.

Normaalin kaavahierarkian mukaan oikeusvaikutteinen yleiskaava ohjaa asemakaavaa MRL 42 §:n mukaisesti. On kuitenkin mahdollista, että maakuntakaavan alueelle ei laadita yleiskaavaa, jolloin maakuntakaava ohjaa suoraan asemakaavoitusta.

Mikäli maakuntakaavaa laadittaessa on jo tiedossa, että osalle aluetta ei laadita yleiskaavaa, voi tällä olla vaikutuksensa maakuntakaavan sisältöön ja sitä kautta myös sen ohjausvaikutuksiin. Tällaisissakin tilanteissa maakuntakaavaa on kuitenkin tulkittava yleispiirteisenä kaavana, eikä maakuntakaava korvaa siinä mielessä yleiskaavaa.

Jos asemakaava laaditaan alueelle, jolla ei ole oikeusvaikutteista yleiskaavaa, on asemakaavaa laadittaessa otettava huomioon maakuntakaavan lisäksi MRL 54.4 §:n mukaan soveltuvien

osin myös mitä yleiskaavan sisältövaatimuksesta säädetään.

Maakuntakaavan joustaminen

Maakuntakaavalla pyritään entistä enemmän tukemaan maakunnan kehittämisedellytyksiä, mikä edellyttää maakuntakaavalta riittävää joustavuutta. Maakuntakaava on yleispiirteisempi kaava kuin entinen seutukaava, mistä johtuen kuntakaavat voivat yleensä joustaa enemmän maakuntakaavasta kuin mikä oli mahdollista seutukaavan osalta. Joustaminen voi koskea sekä aluevarauksia että kaavamääräyksiä. Maakuntakaavan joustamista voidaan tarkastella kolmitasoisesti:

Maakuntakaavan täsmentyminen.

Kaavajärjestelmän peruseriaatteena on, että yleispiirteisempää maankäyttösuunnitelmaa täsmennetään yksityiskohtaisemman suunnitelman yhteydessä. Maakuntakaavassa esitetyn maankäyttöratkaisun tulee täsmentyä kuntakaavoituksessa. Kyseessä on siten kaavajärjestelmään kuuluva perusominaisuus, ei varsinaisen joustaminen.

Hyväksyttävä eroavuus maakuntakaavaan.

Maakuntakaavassa esitettyjen aluevarausten laajuutta ja sijaintia voidaan yksityiskohtaisemmassa kaavassa muuttaa tai aluevarauksesta voidaan myös luopua edellyttäen, että maakuntakaavan tavoite ei muutu. Poikettaessa maakuntakaavassa osoitetusta maankäytöstä on maakuntakaavan tavoite turvattava samassa kaavassa, jossa poikkeaminen tehdään. Maakuntakaavasta poikkeamista tulee perustella kaavaselostuksessa. Hyväksyttävä eroavuus ei voi kuitenkaan tarkoittaa maakuntakaavan keskeisistä periaatteista poikkeamista. Poikkeaminen maakuntakaavassa osoitetusta valtakunnallisesta alueidenkäyttötavoitteesta on aina katsottava poikkeamiseksi myös maakuntakaavan keskeisestä periaatteesta.

Rakennus- ja luonnonsuojelukohteiden osalta maakuntakaavan suojelutavoitteiden tulkinta on tiukkaa, mutta aluevarausmerkinnät tulkitaan näissäkin tapauksissa yleispiirteisesti. Samoin eri väylien ja verkkojen, kuten liikenne- ja energiaverkkojen, osalta yhteystarpeiden tulkinta on tiukkaa, sitä vastoin sijainti voi vaihdella maakuntakaavassa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

Kaavassa esitetyn käyttötarkoituksen muuttaminen on mahdollista edellyttäen, että uusi

käyttötarkoitus toteuttaa maakuntakaavassa esitettyä tavoitetta. Käyttötarkoituksen muutoksesta ei sitä vastoin ole kyse, jos maakuntakaavan yleispiirteisyydestä johtuen sanottua maankäyttöluokkaa ei ole voitu maakuntakaavassa edes esittää. Kyseessä voi olla esimerkiksi maa- ja metsätalousvaltaisen alueen osan täsmentyminen kuntakaavassa talouskeskuksen alueeksi, jolloin kyseessä on vain normaali maakuntakaavan täsmentyminen.

Maakuntakaavasta poikkeamisista on syytä neuvotella maakunnan liiton kanssa.

Maakuntakaavan muuttamista edellyttävä ratkaisu.

Maakuntakaavan kanssa ristiriidassa olevaa kaavaratkaisua ei voida toteuttaa ilman, että sitä ennen maakuntakaava voidaan muuttaa. Mitä merkittävämmästä kaava-asiasta on kyse, sitä nopeammin ristiriita nousee joustamisen esteeksi.

Kaavaratkaisun voidaan katsoa olevan ristiriidassa maakuntakaavan kanssa, mikäli kyseessä ei ole edellisessä kohdassa tarkoitettu perusteltu hyväksyttävä eroavuus maakuntakaavasta eikä kyseessä ole myöskään jäljempänä mainittu yhteisen yleiskaavan yhteydessä mainittu

Maakuntakaavan toteutuminen viranomaispäätösin

Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista. (MRL 32.2 §)

Maankäyttö- ja rakennuslaki nimenomaisesti edellyttää, että viranomaiset ottavat maakuntakaavan huomioon alueiden käyttöä koskevien toimenpiteiden suunnittelussa ja toteuttamispäätöksiä tehtäessä ja pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista. Lisäksi viranomaisten on katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista. Vaikeuttamisen estäminen on säädetty jossain määrin voimakkaammin kuin edistämismääräys.

Maakuntakaavan edistämismääräys koskee kaikkia sellaisia valtion ja kunnan viranomaisia, joilla on katsottava olevan alueiden käyttöön liittyviä suunnittelu- tai toteuttamistehtäviä.

Sama koskee myös valtion liikelaitoksiksi organisoituja viranomaisia. Edelleen velvoite koskee myös kuntaa kaavoitustoimen hoitajana.

Jo suunnitteluvaiheessa on maakuntakaava otettava huomioon, mikä tarkoittaa suunnitelmien toteuttamista maakuntakaavan yleispiirteisyyden rajoissa. Tällä tavoin maakuntakaavan oikeusvaikutukset kytketään eri hallinnonalojen toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tämä edellyttää uudenlaista ajattelutapaa eri viranomaisten toimintakulttuurissa. Velvollisuus maakuntakaavan toteuttamisen edistämiseen vaatii näiltä tahoilta myös vahvempaa sitoutumista kaavan tavoitteisiin. Maakuntakaavasta poikkeavien uusien kilpailevien vaihtoehtojen toteuttaminen on vastoin edistämismääräystä.

Hankkeiden budjetointi on suunnittelun keskeinen osa. Näin ollen maakuntakaavassa osoitetut hankkeet on otettava huomioon jo määrärahoja suunniteltaessa ja kohdennettaessa siten, että pyritään edistämään kaavan toteuttamista.

Mikäli suunnittelun yhteydessä käy ilmi, että maakuntakaavassa esitetty vaihtoehto ei ole enää ajan tasalla, ratkaisu tilanteeseen on haettava maakuntakaavaa muuttamalla. Viranomaisvaikutuksen johdosta on muutoinkin tärkeää, että maakuntakaava pysyy ajan tasalla.

Maakuntakaavan viranomaisvaikutus ei ole MRL 32.3 §:n mukaisesti voimassa oikeusvaikutteisen yleiskaavan eikä asemakaavan alueella.

Maakuntakaavan suhde muun lainsäädännön mukaiseen päätöksentekoon

Maankäyttö- ja rakennuslain järjestelmä on rakennettu siten, että maankäytön suunnittelu on otettava huomioon suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla ympäristön käytön järjestämistä siten kuin erityislaissa säädetään. Tässä suhteessa keskeisimpiä erityislakeja ovat maantielaki, ratalaki, maa-aineslaki, vesilaki ja metsälaki. Luonnonsuojelulaki ja muinaismuistolaki on vielä otettava erikseen huomioon MRL 197 §:n mukaisesti. Energia-verkot toteutetaan yleensä lunastuslakien perusteella.

Vaatus maakuntakaavan huomioon ottamisesta erityislainsäädännön mukaisessa viranomaisten päätöksenteossa vaihtelee lainsäädä-

dännön alasta riippuen. Yleisesti voidaan todeta, että erityislainsäädännön merkitys on suuri maakuntakaavan toteuttamisessa, mikäli erityislaissa on tyhjentävästi säädelty sen suhde maankäytön suunnitteluun. Mikäli säätely on väljää, maankäyttö- ja rakennuslain merkitys kasvaa. Kuitenkin on huomattava, että sen jälkeen kun maakuntakaava on vahvistunut alu-

elle, viranomaisten on erityislakeja soveltaessaan MRL 32.2 §:n mukaisesti otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista. Viranomaisten on sopeutettava maakunnallista alueiden käyttöä koskevat ratkaisut maakuntakaavaan.

Taulukko 6.1 Keskeisimpien maakuntakaavan aluevarausten toteuttaminen

Aluevaraus	Keskeisin säädös	Viranomainen	Lupa/menettely
Taajamatoimintojen alueet (A1)	maank.- ja rak.laki	kunta	kaavoitus
Kaupan merkinnät	maank.- ja rak.laki	kunta	kaavoitus
Teollisuustoimintojen alueet(T)	ympäristönsuojelul	kunta/ aluehallintov	ympäristölupa
Virkistysalueet (VL,VR)	mrl/ maastol.l./ ulkoilul	kunta/ ely-keskus	kaav./ ulk.reittis./ toimitus
Harju- ja kallioalueet(MY1,ge,EO2)	maa-aineslaki	kunta	mal-lupa, ottamissuunn.
Turvetuotantoalueet (EO1)	ympäristönsuojelul.	aluehallintovirasto	ympäristölupa
Kaivostoimintojen alueet (EK)	kaivosl., ymp.s.l, yval.	TEM/ aluehallintovirasto	kaivospiirihak., ymp.lupa
Luonnonsuojelualueet (SL)	luonnonsuojelulaki	ely-keskus	rauhoitus
Suojelualueet (S1)	vesilaki	aluehallintovirasto	vesilain mukainen lupa
Hyvät pellot (MT)	maank.- ja rak.laki	kunta	rakennuslupa
Metsätalousalueet (MU)	metsälaki	metsäkeskus	m.t.suunn./ metsänk.ilm.
Matkailup. alueet (RM)	maank.- ja rak.laki	kunta	kaavoitus
Jätteenkäsittelyalueet (EJ)	ympäristönsuojelul.	aluehallintovirasto	ympäristölupa
Satamat/laiturit (lv)	vesilaki	aluehallintovirasto	vesilain mukainen lupa
Uiton toimintapaikat (lu)	vesilaki	aluehallintovirasto	vesilain mukainen lupa
jäteveden puhdistamo (j)	ympäristönsuojelul.	aluehallintovirasto	ympäristölupa
Pohjavesialue (pv1)	ympäristönsuojelul.	ely-keskus	suoja-alue
Maisema-alue (MA1-v, MA1)	MRL/ metsäl.	kunta/ metsäkeskus	rak.lupa/ kaav./ met sänk.il.
Kultt.merk. alue (MA1-v, MA1)	maank. ja rak.laki	kunta	rak.lupa/ kaavoitus
Muinaismuisto (sm)	muinaismuistolaki	Museovirasto	rauhoitus
Rakennussuojelukohde (SR)	mrkl./ rak.suojelulaki	kunta / ely-keskus	kaavoitus/suojelupäätös
Vesiväylät ja –reitit	vesilaki	ely-k./ alueh.v./ kunta	vesilain mukainen lupa
Ulkoilureitit	maastol.l./ulkoilul.	kunta/ ely-keskus	ulk.reittisuun./ toimitus
Tiet	tielaki	liikennevirasto / LVM	tiesuunnitelmat
Voimansiirtolinjat	sähköm.l./ lunastusl.	TEM/ maanm.l.	toimitus

Maakuntakaavan toteutuksen ajoitus ja seuranta

Aluevarauksissa, joiden perustana on laskennallinen tarve (taajamatoiminnot, kauppa, liikenneväylät, kiviainekset, turve) aluevarausten on oletettu toteutuvan vuoteen 2030. Lähtökohtaisesti tavoitevuosi koskee muitakin aluevarauksia, mutta toteutumisen ja sen ajankohdan määrittely on tulkinnanvaraista, riippuen siitä tarkoitetaanko alueen nykytilaa vai aluetta koskevaa hallinnollista päätöstä. Joidenkin aluevarausten nykytilan osalta toteutuminen voidaan katsoa tapahtuneeksi ja maakuntakaavassa kysymys on nykytilanteen säilyttämisestä tai parantamisesta (esim. kulttuuriympäristön alueet ja vesilailla toteutettavat suojelualueet) ja osassa toteutuminen tapahtuu valtion, kuntien ja yritysten taloudellisten edellytysten ja toiminnan kulloistenkin painopisteiden mukaisesti, mikä saattaa olla vaikeasti ennustettavissa (esim. liikenneväylät, suojeluvarausten rauhoitus, kauppa).

Maakuntakaavan toteutumista seurataan annettaessa lausuntoja ja käytäessä viranomaisneuvotteluja kuntakaavojen ja muiden maakuntakaavaa toteuttavien suunnitelmien laa-

dinnan ja lupien käsittelyn yhteydessä. Selkeintä seuranta on kuntakaavoituksessa, jota maakuntakaavoitus lain mukaan ohjaa. Osa suunnitelmista ja lupapäätöksistä sekä tieto tietyn maakuntakaavavarausten toimintojen aloittamisesta, lopettamisesta ja muutoksista ei tule maakunnan liiton tietoon. Näiltä osin seuranta ajoittuu yleensä maakuntakaavan tarkistamisvaiheeseen.

Jos seuranta nähdään maakuntakaavan tarkistamisen lähtökohtana, tarkistamistarpeeseen vaikuttavat varausten toteuttamistilanteen päivitystä enemmän yhteiskunnan yleisen kehityksen asettamat tarpeet, joiden seurauksena jotkut maakuntakaavan aluevaraukset tai aluevaraustyypit todetaan siinä määrin vanhentuneiksi, että uuden maakuntakaavan laatiminen on aiheellista.

Seurannassa pyritään hyödyntämään Pohjois-Savon liiton sekä muiden viranomaisten ylläpitämiä paikkatietoaineistoja. Alue- ja yhdyskuntarakenteen, kaavoituksen sekä luonnonsuojelun osalta maakuntakaavan seuranta perustuu ympäristöhallinnon paikkatietoaineistoihin kuten YKR- ja OIVA-järjestelmistä saataviin aineistoihin.

7 MAAKUNTAKAAVAN TO- TEUTUMISEN VAIKUTUKSET

Tässä luvussa esitetään tiivistelmä maakuntakaavan vaikutusten arvioinnista. Vaikutusten arvioinnin laati Sito Oy, jonka alikonsultteina toimivat VTT ja YY-Optima. Vaikutusten arviointi on julkaistu erillisenä raporttina (www.pohjois-savo.fi/psmkselfitykset). Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista on tarkasteltu kaavaselostuksen luvussa 5.

Vaikutusten arviointiraportin sisältö:

1. Maakuntakaavan vaikutusten arvioinnin lähtökohdat
2. Pohjois-Savon ekologinen verkosto
3. Vaikutukset Natura 2000 verkostoon
4. Maakuntakaavan ekotehokkuus
5. Maakuntakaava ja ilmastomuutos
6. Maakuntakaavan kokonaisvaikutukset
7. Haitallisten vaikutusten huomioon ottaminen kaavassa
8. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen

Vaikutusten arviointi osana kaavaluonnoksen laadintaa

Vaikutusten arviointia on tehty maakunnan liiton ja konsultin yhteistyönä kaavaluonnoksen valmisteluvaiheen aikana, jolloin arviointi niveltyy luontevimmin kaavaratkaisuihin ja ohjaa niitä. Kommentteja ja suuntaviivaviivoja arvioinnille on saatu kuntakierrokselta, maakuntakaavan johtoryhmältä sekä vaikutusten arviointiryhmältä ja aluerakennetyöryhmältä. Lisäksi on käyty useita erillisneuvotteluja. Maakuntakaavaluonnoksesta ja vaikutusten arvioinnista nähtävillä pidon aikana saadun palautteen perusteella maakuntakaavaa ja arviointia on tarkistettu ja ratkaistu maakuntakaavaehdotuksen merkinnät ja kaavamääräykset.

Kaavan merkintöjä on poistettu, lisätty ja muutettu ja kaavamääräyksiä korjattu. Erityisesti tämä koskee kehittämisperiaatemerkintöjä, kaupan merkintöjä ja määräyksiä, jätteen energiakäyttöä ja turvetuotantoa. Natura-alueisiin liittyviä kaavamääräyksiä on täsmennetty ja jätetty kaavaehdotuksesta pois muutamia turvetuotantoon soveltuvia alueita. Kaavan toteuttamisesta aiheutuvien haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi on kaavassa annettu koko aluetta koskevia yleismääräyksiä sekä merkintä- ja aluevarauskohtaisia suunnittelumääräyksiä.

Arvioinnin tulokset

Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön

Maakuntakaava tukee alueen asukkaiden elinolojen myönteistä kehitystä osoittamalla keskeiset kehittämiskäytävät ja -vyöhykkeet sekä tarjoamalla mahdollisuudet laadukkaaseen asumiseen. Maakuntakaava tukee alueen asukkaiden virkistysmahdollisuuksia ja hiljaisten alueiden säilymistä.

Maakuntakaava suuntaa maakunnan kehittämistä kehittämisvyöhykkeisiin ja erityisiin alueisiin maakuntasuunnitelma 2030:n mukaisesti.

Turvetuotannon alueet voivat aiheuttaa paikallisia pöly- ja meluhaittoja. Haittojen ehkäisemiseksi turvetuotantoon soveltuvia alueita ei ole osoitettu asutuksen läheisyyteen. Malmipotentiaalisten alueiden aluevarausten toteutuksessa alueen asukkaille voi aiheutua huomattavia paikallisia haittoja.

Maakuntakaava luo edellytyksiä vakavien tiili-kenneonnettomuuksien riskin vähenemiselle. Valtateiden kehittäminen pitkämatkaisen liikenteen ehdoilla lisää teiden paikallista estevyysvaikutusta.

Uudet sähkönsiirtolinjat aiheuttavat asukkaille paikallisia haittoja. Jätteenkäsittelyalueiden ja kaivostoiminnan suojavyöhykemerkinnät ehkäisevät jätteenkäsittelystä mahdollisesti aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia.

Vaikutukset maa- ja kallioperään, vesiin ja ilmaan

Maakunnalliset suojelualueet edistävät maakunnan luonnon ominaispiirteiden ja monimuotoisuuden säilyttämistä. Maakunnalliset maa-aineslakiin perustuvat suojelualueet edistävät maakunnan geologisten suojelukohteiden ja harjajensuojeluohjelman kohteiden säilymistä.

Soran ja kalliokiviaineksen käyttö lisääntyy talonrakentamisen ja infrastruktuurirakentamisen volyymin kasvaessa pitkällä aikavälillä. Luonnonsoran saatavuuden ehtyessä ottamistoiminta kohdistuu enenevässä määrin kalliokiviainekseen. Suuret tiehankkeet aiheuttavat paikallisesti merkittäviä kielteisiä vaikutuksia.

Malmipotentialisten aluevarausten toteutuksessa kaivostoiminta kuluttaa uusiutumattomia luonnonvaroja.

Turvetuotannon osoittaminen vain ojitetuille ja luonnontilansa menettäneille soille ohjaa osaltaan turvevarojen käyttöä kestäväällä tavalla. Turvetuotanto voi aiheuttaa alapuolisissa vesistöissä ravinne- ja kiinto-ainekuormitusta, mutta muuhun kuormitukseen verrattuna turvetuotannon merkitys on vähäinen.

Vaikutukset kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin

Maakunnalliset suojelualueet edistävät maakunnan luonnon ominaispiirteiden ja monimuotoisuuden säilyttämistä. Maakuntakaava ei uhkaa maakunnan ekologisen verkoston toimintaa.

Matkailun yhtenä vetovoimana ovat alueiden luonnon- ja kulttuuriympäristön arvot, joiden kestävä käyttö parantaa niiden säilymismahdollisuuksia. Ohjaamaton ulkoilu voi aiheuttaa matkailukeskusten lähialueilla ja muilla virkistysalueilla luonnon ja suojelukohteiden kulumista.

Taajamatoimintojen alueet laajenevat ja aiheuttavat kielteisiä suoria vaikutuksia luonnonympäristöön. Välilliset vaikutukset lisäävät kulumista taajaman lähialueen suojelualueilla. Natura-alueisiin kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia pyritään pienentämään suunnittelumääräyksiin. Pohjois-Savon maakuntakaavan osoittamalla maankäytöllä ei arvioitu olevan sellaisia vaikutuksia, joissa kaavan maankäyttö todennäköisesti merkittävästi heikentäisi Natura -alueiden niitä luontoarvoja, joiden vuoksi alueet on otettu Natura 2000 verkostoon.

Suuret tiehankkeet ja uudet ratavaraukset aiheuttavat paikallisesti kielteisiä vaikutuksia ja estevaikutusta luontoalueilla ja vaarantavat ekologisen verkoston toimintaa.

Turvetuotannon vaikutukset kasvi- ja eläinlajeihin sekä luonnon monimuotoisuuteen ovat vähäiset, koska turvetuotantoon soveltuvat alueet ovat ojitetuja ja luonnontilansa menettäneitä.

Malmipotentialisten aluevarausten toteutuksessa kaivostoiminnaksi kuormitusta kohdistuu

lähivesistöihin. Alueen luonnonarvot vaarantuvat.

Uudet sähkönsiirtolinjat ja muiden teknisen huollon linjastojen rakentaminen aiheuttavat paikallisia kielteisiä vaikutuksia.

Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakentamiseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen

Maakuntakaava tukee Pohjois-Savon menestymisen edellytyksiä osana Suomen aluerakennetta. Maakuntakaava vahvistaa keskeisten kehityskäytävien merkitystä maakunnan kehittämisessä. Toisaalta maakuntakaava pyrkii tasapainottamaan Pohjois-Savon kehitystä alueellisesti vahvistamalla kylien väestöpohjaa ja edistämällä palvelutarjonnan säilymistä monipuolisina.

Maakuntakaava varmistaa edellytykset taajamatoimintojen alueiden kehittämiselle ja ohjaa uudisrakentamisen ensisijaisesti yhdyskuntarakennetta eheyttävästi. Vähittäiskaupan suuryksiköt, tilaa vaativan kaupan alueet, työpaikka-alueet ja teollisuustoimintojen alueet sijaitsevat nykyisessä yhdyskuntarakenteessa.

Maakuntakaava luo edellytyksiä tehdä yleis- ja asemakaavatasolla ratkaisuja, jotka vähentävät yksityisautoilua. Liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen määrä kuitenkin kasvaa.

Pääteiden kehittäminen tukee pitkämatkaista työssäkäyntiä ja palvelujen käyttöä sekä lisäalimi-Kuopio-Varkaus-helminauhakaupungin muodostumista, mikä johtaa liikkumisen lisääntymiseen.

Maakuntakaava luo edellytyksiä raideliikenteen kilpailukyvyyn parantamiselle sekä proomuliikenteen kehittämiselle tavaraliikenteessä. Nämä edistävät liikenteen kasvihuonepäästöjen vähentämistä. Maakuntakaava varmistaa lentoliikenteen varalaskupaikkojen toimintaedellytykset.

Pyrkimys maakunnalliseen energiaturpeen omavaraisuuteen lyhentää kuljetusetaisyyksia ja liikenteen päästöjä. Turpeen käyttö lisää kansallista huoltovarmuutta. Jätteen energiakäyttö vähentää muuten kaatopaikoille sijoitettavan jätteen määrää ja korvaa muita polttoaineita. Maakuntakaava tukee kulttuuriympäristön ja maiseman kannalta arvokkaiden alueiden säilymistä. Suuret tie- ja ratahankkeet sekä uudet

sähkölinjat aiheuttavat kuitenkin paikallisesti merkittäviä muutoksia lähimaisemaan ja myös kulttuuriperintöön.

Maakuntakaava edistää arvokkaiden harju-, moreeni ja kallioalueiden säilymistä.

Pohjois-Savon maakuntakaavan uuden, vuoteen 2030 saakka mahdollistaman rakenteen (rakennukset, verkostot ja liikenne) toteuttamisinvestoinnit ja ylläpitokustannukset ovat 50 vuoden aikana 16 miljardia euroa, joista suurin osa koostuu rakennusten rakentamisesta.

Vaikutukset elinkeinoihin ja talouteen

Maakuntakaava vahvistaa Pohjois-Savon matkailun kehittämisedellytyksiä. Taajamatoimintojen aluevaraukset mahdollistavat monipuolisen elinkeinorakenteen ja elinkeinotoiminnan kehittämisen.

Maakuntakaava sisältää seudullisen aluerakenteen sekä valtakunnallisen tieverkon kehittymisen edellyttämät pitkän aikavälin aluevaraukset. Nopean junaliikenteen aluevaraukset tukevat yhteyksien kehittämistä muihin maakuntakeskuksiin ja pääkaupunkiseudulle.

Tahkovuoren mahdollinen rautatieyhteys tukee matkailun kehittämisedellytyksiä. Uudet vesiväylät ja veneilysatamat edistävät luontomatkailun kehittymistä.

Maa- ja metsätalousalueiden merkinnät tukevat alueen säilymistä metsätalousvaltaisina. Maatalouden aluevaraukset tukevat peltojen säilymistä maataloustuotannossa.

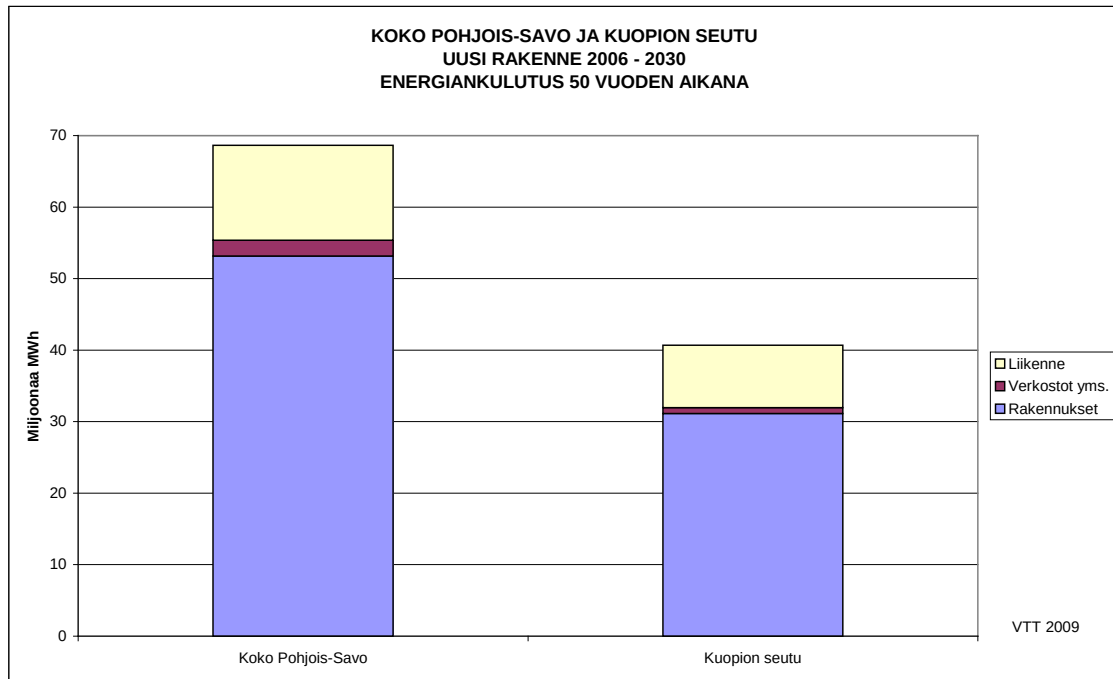
Ekotehokkuus- ja ilmastonmuutosnäkökulmat

Ekotehokkuus

Pohjois-Savon maakuntakaavan toteuttaminen lisää energian ja raaka-aineiden kulutusta, kasvihuonekaasupäästöjä, muita päästöjä ja yhdyskuntakustannuksia. Näitä vaikutuksia aiheutuu suhteellisesti enemmän koko Pohjois-Savon kuin Kuopion seudun osalta. Ilman maakuntakaavan ohjausta nämä vaikutukset muodostuisivat todennäköisesti oleellisesti nyt arvioitua suuremmiksi. Näin maakuntakaavan voidaan arvioida parantavan ekotehokkuutta verrattuna tilanteeseen, jossa kaavaa ei laadittaisi ja yhdyskuntarakenteen kehitys jatkuisi hajautuvana.

Lämmitystapavalinnat ovat oleellisia kasvihuonekaasupäästöjen ja ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta. Asutuksen sijoittumisella vaikutetaan mm. kaukolämmön hyödyntämisedellytyksiin. Rakennusten energia-tehokkuuden parantaminen on haastavaa, eikä maakuntakaavalla varsinaisesti voida vaikuttaa siihen.

Kuopion seudun maakuntakaavan toteuttamisesta aiheutuvat vaikutukset ovat asukasta kohden laskettuna kaikilta osin edullisemmat kuin koko Pohjois-Savon osalta. Tähän vaikuttavat muun muassa suurempi aluetehokkuus ja pienemmät etäisyydet. Osa vaikutuksista on kerrosneliömetriä kohden laskettuna suurempia Kuopion seudulla kuin koko Pohjois-Savossa, mikä johtuu toimitilojen suuremmasta osuudesta ja asumis-väljyyden eroista.

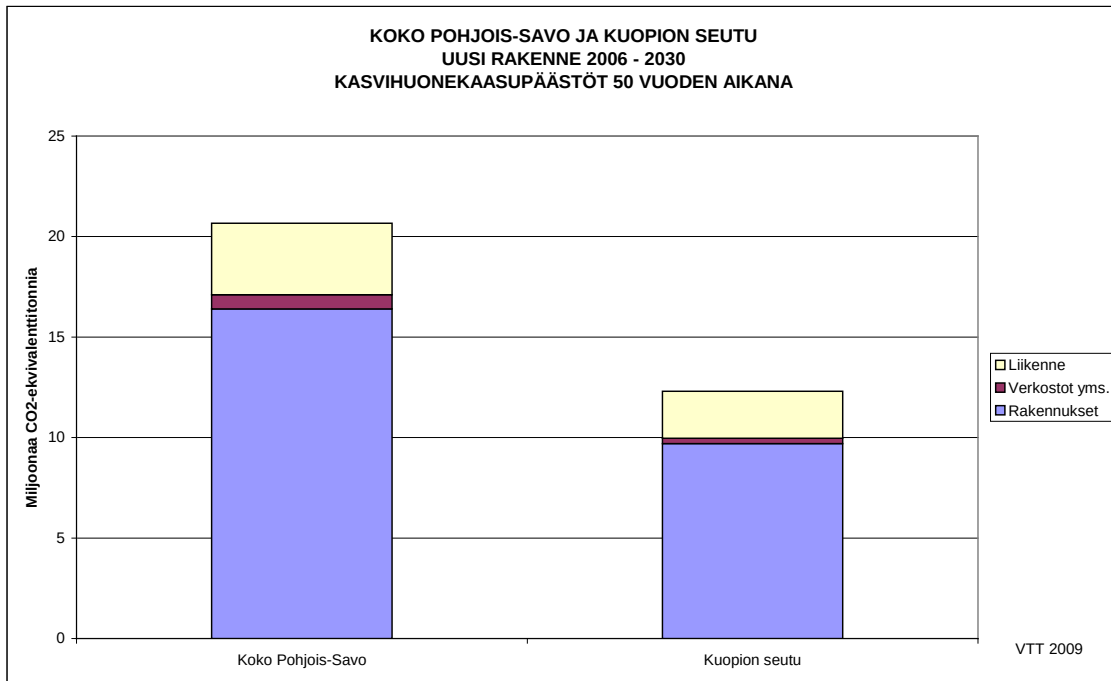
Kuva 5.0.1 Pohjois-Savon maakuntakaavan toteuttamisesta aiheutuva energiankulutus koko Pohjois-Savon ja Kuopion seudun osalta

Ilmastonmuutos

Pohjois-Savon maakuntakaavan toteuttaminen lisää kasvihuonekaasupäästöjä uusien alueiden rakentamisen, käytön ja niiden edellyttämän liikenteen osalta koko elinkaaren (50 vuoden) ajalta arvioituna kaikkiaan 21 miljoonaa CO₂-ekvivalenttitonnia. Suhteelliset päästöt ovat Kuopion seudulla pienemmät kuin koko Pohjois-Savossa. Tämä johtuu eroista täydennysrakentamisen ja hajarakentamisen osuudessa, keskimääräisessä aluetehokkuudessa, etäisyyksissä työpaikoille ja palveluihin, lämmitystavoissa, talotyypeissä sekä asumisväljyydessä. Maakuntakaavan toteuttamisesta lopulta aiheutuviin päästöihin voidaan vaikuttaa paljonkin yksityiskohtaisemman kaavoituksen ja toteuttamisvalintojen yhteydessä.

Vaikka maakuntakaavan mukaisten uusien alueiden käyttöönotto lisää kasvihuonekaasupäästöjä, ilman maakuntakaavan ohjausta päästöt muodostuisivat todennäköisesti oleellisesti nyt arvioitua suuremmiksi. Näin maakuntakaavan voidaan arvioida vähentävän kasvihuonekaasupäästöjä verrattuna tilanteeseen, jossa kaavaa ei laadittaisi ja yhdyskuntarakenteen kehitys jatkuisi hajautuvana.

Kaava ohjaa uudisrakentamisen paikoin yhdyskuntarakennetta eheyttävästi mutta toisaalta laajentaa yhdyskuntarakennetta. Uusi rakenne ja siitä aiheutuva liikenne mm. lisäävät kasvihuonekaasupäästöjä.

Kuva 5.0.2 Pohjois-Savon maakuntakaavan toteuttamisesta aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt koko Pohjois-Savon ja Kuopion seudun osalta.

Haitallisten vaikutusten huomioon ottaminen

Arviointien vaikutukset kaavaratkaisuihin

Vaikutusten arviointi on nivelletty erityisesti kaavaluonnoksen valmisteluvaiheeseen, jossa tarkasteltavien aluevarausten merkintätapoja on peilattu niiden toteuttamistavan tulkintaan ja sitä kautta ympäristövaikutuksiin ja merkintöjen esittämismahdollisuuksiin ja tarvittaviin kaavamääräysten asettamiin reunaehtoihin. Tätä problematiikkaa on käsitelty kaavan laadinnan alkuvaiheessa kuntakierroksella ja koko kaavaprosessin ajan toimialakohtaisissa työryhmissä, maakuntakaavan johtoryhmässä ja ympäristöhallinnon edustajien kanssa käydyissä neuvotteluissa.

Nähtävöoloaikana kaavaluonnoksesta ja vaikutusten arviointiraportista saadun palautteen perusteella sekä kaavaa ja arviointia on tarkistettu. Kaavan merkintöjä on poistettu, lisätty ja muutettu ja kaavamääräyksiä korjattu. Erityisesti kehittämisperiaatemerkintöjä, kaupan merkintöjä ja määräyksiä, jätteen energiakäyttöä, turvetuotantoalueita ja Natura-arviointia on tarkistettu. Kaavan toteuttamisesta aiheutuvien haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi on kaavassa annettu koko aluetta koskevia yleismääräyksiä sekä merkintä- ja aluevarauskohtaisia suunnittelumääräyksiä.

Erityisesti tämä koskee Natura-alueiden huomioonottamista.

Kaavan toteuttamista ohjaava muu lainsäädäntö ja viranomaistoiminta

Maakuntakaava toteutuu maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämän tarkentuvan suunnittelun ja päätösten kautta sekä paljolti myös muun lainsäädännön edellyttämien päätösten kautta ja muun viranomaistoiminnan välityksellä (luvun 6 taulukko).

Maakuntakaavassa on tarkkaan punnittu eri toimintojen ja aluevarausten muodostamaa kokonaisuutta yhteisesti sovittujen alueidenkäyttöä koskevien tavoitteiden puitteissa. Muun kuin maankäyttö- ja rakennuslain alaisen suunnittelun ja päätöksenteon toteutuminen ja myös haitallisten vaikutusten ehkäiseminen riippuu eri viranomaisten mahdollisuuksista ja tavasta ottaa maakuntakaavan tavoitteet huomioon. Keskeistä on näin ollen muiden viranomaisten ja toimijoiden velvollisuus olla selvillä oman toimintansa ympäristövaikutuksista sitä ohjaavan lainsäädännön puitteissa sekä viranomaisten velvollisuus maankäyttö- ja rakennuslain perusteella edistää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja maakuntakaavan toteuttamista.

Ekologinen verkosto

Määrittely

Ekologinen verkosto koostuu laajoista yhtenäisistä metsä- ja suoalueista, luonnon ydinalueista ja ekologisista yhteyksistä.

Laajat ja yhtenäiset metsä- ja suoalueet ovat harvaan asuttuja, metsätalousvaltaisia alueita, joilla sijaitsee myös pääosa maakunnan luonnonsuojelualueista. Määrittelyn lähtöaineisto:

- Corine 2000 vektoriaineisto (25 ha:n yleisty, SYKE)
- YKR-väestötiedot 2008 (SYKE ja Tilastokeskus)
- Keskimääräinen vuorokausiliikenne 2007 (Tiehallinto)
- Rautatiet 1:250 000 vektori pohjakartta-aineistosta (Maanmittauslaitos)
- Pohjois-Savon ja Kuopion seudun maakuntakaavojen aluevaraukset (Pohjois-Savon liitto)

Ekologisen verkon määrittelyn lähtökohdaksi otettiin CORINE 2000 -aineistosta seuraavat päämaankäyttöluokat:

- metsät sekä avoimet kankaat ja kalliomaat
- kosteikot ja avosuot

Näistä luokista käytetään jatkossa nimitystä metsä- ja suoalueet.

Nämä maankäyttöluokat kattavat noin 70 prosenttia maakunnan pinta-alasta (15 000 km²). Ekologisen verkoston kannalta merkittäviä ovat kuitenkin riittävän suuret yhtenäiset metsä- ja suoalueet. Corine 2000 aineisto on yleisty maankäytöstä, joten todellisuudessa sen mukaisia metsä- ja suoalueita pirstovat monet tekijät. Alueiden pirstoutuneisuutta tarkasteltiin seuraavilla tekijöillä:

- 1 kmx1 km väestöruudut, joiden väestömäärä oli vuonna 2008 vähintään viisi (5)
- tiet, joiden keskimääräinen vuorokausiliikenne oli vähintään 250 ajoneuvoa vuonna 2007: + 100 metrin puskurivyöhyke tien molemmin puolin
- rautatiet + 100 metrin puskurivyöhyke rautatien molemmin puolin
- maakuntakaavojen turvetuotantoalueet ja turvetuotantoon soveltuvat alueet

Pirstoutuneisuutta aiheuttavat tekijät poistettiin metsä- ja suoalueista. Näin muodostuneita yhtenäisiä metsäalueita on maakunnassa noin 11 000 km². Ekologisen verkon kannalta mer-

kittäviksi yhtenäisiksi laajoiksi metsä- ja suoalueiksi katsotaan yli 5 000 hehtaarin yhtenäiset metsä- ja suoalueet. Yli 5000 hehtaarin yhtenäisiä alueita Pohjois-Savossa on 30 kappaletta ja niiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 8 500 km².

Luonnon ydinalueet ovat yhden tai useamman Natura-alueen ja/tai muun luonnonsuojelualueen muodostamia luontotyypeiltään ja lajistoltaan merkittäviä alueita. Alueilla on korkea, monipuolinen ekologinen laatu ja suojellut alueet. Uhanalaisten lajien esiintymisalueet ja suojeluvaraukset erityislajistoihin kuuluvat luonnon ydinalueisiin, mutta alueet ovat tärkeitä myös tavanomaisen metsälajiston levittäytymisen, liikkumisen ja populaatiodynamiikan kannalta.

Estevaikutus esittää alueita tai rakenteita, jotka heikentävät tai vaikeuttavat ekologistia yhteyksiä luonnonalueiden välillä. Maakuntatasolla estevaikutuksen on katsottu olevan valta-teillä ja niiden varressa olevilla taajamilla, kaupunkitaajamilla sijainnista riippumatta, Tahkon matkailualueella ja Siilinjärven kaivosalueella.

Päätelmät

Maakunnallisen ekologisen verkoston yhteydessä voidaan riittävän laaja-alaisesti, populaatiotasolla, tarkastella lajiston eri tasojen tarvitsemia ekologistia yhteyksiä tai eläinlajiston mahdollisuutta vapaaseen siirtymiseen tärkeältä luontoalueelta toiselle. Ekologisen verkosto on samanlainen lähtökohta suunnittelulle kuin ovat esimerkiksi tärkeimmät pohjavesialueet, maisemarakenne ja virkistysalueverkosto, sillä luonnonalueiden pirstoutumisen välttäminen on ekologisesti järkevän ja taloudellisesti tehokkaan yhdyskuntarakenteen perusedellytys.

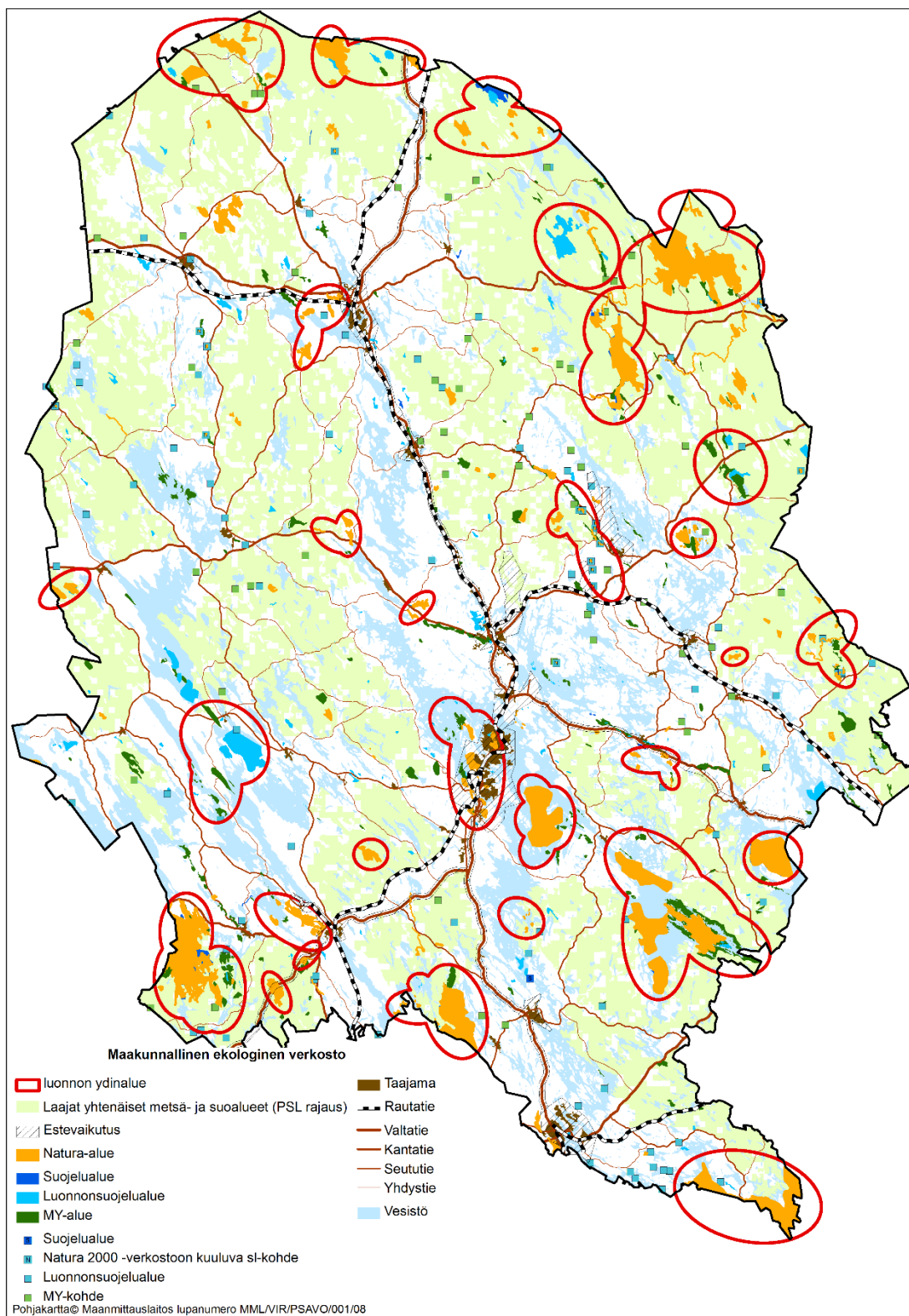
Laajat vesistöalueet jakavat Pohjois-Savon aluetta pohjois-eteläsuunnassa osiin. Vesistö on kesäisin eläinten liikkumista estävä, mutta toisaalta jää talvella mahdollistaa liikkumisen. Maakunnallinen verkosto muodostaa tärkeän yhteyden maakunnan eri osien välille ylläpitäen alueella olevan lajiston lajistollista ja geneettistä monimuotoisuutta. Suurimmat laajat, yhtenäiset metsäalueet sijaitsevat maakuntakaavan pohjois- ja itärajalla osittain naapurimaakuntien puolella.

Pohjois-Savon maakuntakaavan toteuttaminen ei vaikeuta, eikä uhkaa maakunnan ekologisen verkoston toimintaa. Estevaikutukset eivät lisääntyneet maakuntakaavan johdosta, eivätkä ekologiset yhteydet vähene. **Maakuntatasoisia viheryhteystarpeita ei ole siksi edellytyksiä osoittaa Pohjois-Savon maakuntakaavassa. Kuopion seudun maakuntakaavassa on osoitettu keskeiselle kaupunkialueelle pohjois-eteläsuuntainen viheryhteystarve, sillä alue on luonnon ydinaluetta, jolla ilmenee estevaikutusta.**

Rakentaminen keskittyy taajama-alueelle, yhdyskuntarakenne on keskittynyttä ja luonnon ympäristöä on paljon. Laajemmat toiminta-alueet Iisalmi, Varkaus, kuntakeskukset ja Tahkon

alue sekä kaivoskohteet aiheuttavat paikallisia vaikutuksia. Tarkemmassa suunnittelussa tulee näiden alueiden ekologinen verkosto selvittää ja ottaa huomioon toimintoja sijoitettaessa. Tieverkon aiheuttaman estevaikutuksen vähentäminen parantaa ekologisen verkoston toimintaa. Ongelmakohteiksi tunnistetut kohteet on merkitty liitekartalle.

Ekologisen verkoston tarkastelu on syytä tehdä kaavataso tarkentuessa kaikilla kaavatasoilla. Pohjois-Savon alueella maakunnallisen ekologisen verkoston toiminnalle ja luonnon ydinalueiden yhtenäisyydelle ei lähitulevaisuudessa ole näkyvissä uhkia, mutta 20 tai 50 vuoden kuluttua tilanne voi olla toinen.

Kuva 7.1 Pohjois-Savon ekologinen verkosto

8 SUUNNITTELUN VAIHEET JA OSALLISTUMINEN

Pohjois-Savon maakuntakaavan hallinnollinen käsittely:

Maakuntahallitus päätti 22.1.2007 saattaa maakuntakaavan laadinnan vireille ja panna osallistumis- ja arviointisuunnitelman nähtäville 29.1. – 27.2.2007
 Luonnosvaiheen lakisääteinen viranomaisneuvottelu 15.3.2007
 Maakuntahallitus hyväksyi OAS:n 2.4.2007.
 Maakuntahallitus nimesi maakuntakaavan johtoryhmän 28.5.2007
 Lähtökohdat ja tavoitteet lausunnoilla 27.8.-24.9.2007
 Lähtökohdat ja tavoitteet -raportti hyväksyttiin maakuntahallituksessa 10.12.2007
 Kaavaluonnoksen kuntakierros syys-marraskuussa 2008
 Kaavaluonnos hyväksyttiin johtoryhmässä 11.3.2009
 Kaavaluonnos hyväksyttiin maakuntahallituksessa nähtäville asetettavaksi 23.3.2009
 Kaavaluonnos nähtävillä 6.4.-11.5.2009
 Kaavaluonnoksesta annettujen lausuntojen ja mielipiteiden ja niihin laadittujen alustavien vastineiden käsittely johtoryhmässä 10.9.2009
 Kaavaluonnoksen palautteen vastineiden ja maakuntakaavaehdotuksen hyväksyminen johtoryhmässä 16.12.2009 maakuntahallituksen käsittelyyn
 Kaavaluonnoksesta annettujen lausuntojen ja mielipiteiden ja niihin laadittujen vastineiden sekä maakuntakaavaehdotuksen käsittely maakuntahallituksessa 25.1.2010
 Kaavaehdotus hyväksyttiin maakuntahallituksessa nähtäville asetettavaksi 22.2.2010.
 Kaavaehdotus nähtävillä 8.3.- 4.5.2010.
 Muistutuksiin ja lausuntoihin laaditut vastineet lakisääteisessä viranomaisneuvottelussa 17.6.2010.
 Kaavaehdotuksesta annettuihin lausuntoihin ja muistutuksiin laaditut vastineet ja maakuntakaava hyväksyttiin johtoryhmässä 21.6.2010 maakuntahallituksen käsittelyyn.
 Kaavaehdotuksesta annetut lausunnot ja muistutukset ja niihin laaditut vastineet hyväksyttiin maakuntahallituksessa 31.8.2010.
 Maakuntahallitus päätti 22.9.2010 esittää maakuntakaavan maakuntavaltuuston hyväksyttäväksi.
 Maakuntavaltuusto hyväksyi 8.11.2010 maakuntakaavan ja kumosi maakuntakaava-alueen seutukaavat ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavan.
 Maakuntakaava lähetetään vahvistettavaksi ympäristöministeriöön joulukuussa 2011.
 Vastineet lausuntoihin ja kuuteen valitukseen hyväksyttiin maakuntahallituksessa 21.2.2011
 Ympäristöministeriö vahvistaa maakuntakaavan ja määrää sen tulemaan voimaan 7.12.2011.
 Vahvistamispäätöksestä kuulutettiin 21.12.2011 lukien
 Ympäristöministeriön vahvistamispäätöksestä tehtiin yksi valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen
 Lausunto valituksesta KHO:lle maakuntahallituksessa
 KHO:n päätös valituksesta, 27.3.2013 maakuntakaava lainvoimainen
 Vahvistetun maakuntakaavan lähettäminen tiedoksi.

Osallistuminen ja vuorovaikutus hyväksymisvaiheeseen saakka:

- Maakuntahallitus 5 kokousta, maakuntavaltuusto 2 kokousta
- OAS:n, luonnoksen ja ehdotuksen nähtävilläpidot
- Seutukierros kevät 2007 , aloitusvaihe
- Kuntakierros syksy 2008, luonnos valmisteilla
- Seutukierros 2010, ehdotus nähtävillä
- Tiedotustilaisuudet luonnos- ja ehdotusvaiheissa
- Verkkosivut: varsinainen maakuntakaava-aineisto ja selvitykset sitä mukaa kuin maakuntakaavan johtoryhmä hyväksyi ne
- Savo Sinuksi –verkkolehden maakuntakaavateemanumerot 2008 ja 2009
- Extranet työryhmien jäsenten yhteisessä käytössä: esityslistat, muistiot, esittelyaineistot, valmisteilla olevat selvitykset

- Tiedotteet (maakuntahallituksen ja –valtuuston kokoustiedotteet ja muut tiedotteet sekä Savo Siunaksi -verkkolehti). Tiedotteiden jakelu on n. 2500 henkilöä. Mukana jakelussa ovat henkilöt rekisteristä, joka on muodostettu maakuntakaavasta tietoja pyytäneistä ja maakuntakaavan esittelytilaisuuksiin osallistuneista (147 hlöä).
- Neuvottelut: Ympäristöministeriö 5 neuvottelua, Kunnat, aluehallintoviranomaiset, metsähallitus, yritykset, yhteisöt, yhteensä 27 neuvottelua
- Seminaarit: Maaseutufoorumi 27.5.2008, liikennejärjestelmäfoorumit 16.5.2007, 18.8.2008 ja 21.5.2010.

Työryhmät

Maakuntahallitus nimesi Pohjois-Savon maakuntakaavan johtoryhmän 23.4.2007 ja työryhmät muodostettiin maakuntajohtajan päätöksellä huhtikuussa 2007. Työryhmien kokoonpanoissa on huomioitu Pohjois-Savon liiton edustajat vain niiltä osin kun he toimivat joko työryhmän puheenjohtajana tai työryhmän sihteerinä. Maakuntakaavan laatijat ovat toimineet työryhmissä esittelijöinä vastuualueittensa (kts. maakuntakaavan tekijät) osalta.(Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja Itä-Suomen aluehallintovirasto aloittivat toimintansa 1.1.2010.)

Työryhmien kokoontumiset (työryhmissä yhteensä 154 henkilöä):

Maakuntakaavan johtoryhmä 12
 Aluerakennetyöryhmä 10
 Energiatyöryhmä 5
 Kulttuuriympäristötyöryhmä 9
 Vaikutusten arviointityöryhmä 8
 Virkistysalue työryhmä 6
 Maa-aines. ja pohjavedet työryhmä 8
 Liikennejärjestelmäsuunnittelu 8

JOHTORYHMÄ	
POHJOIS-SAVON MAAKUNTAHALLITUKSEN EDUSTAJAT LUONNOKSEN NÄHTÄVILLÄ OLOON SAAKKA	
Varsinainen jäsen	Varajäsen
Pekka Tiihonen, pj. Kesk., Nilsiä	Päivi Konttinen, Kesk., Vesanto
Anja Huuskonen, Kok., Kiuruvesi	Tero Joutsalainen, Vas., Juankoski
Iris Asikainen, SDP, Kuopio	Jouni Toppinen, SDP, Iisalmi
POHJOIS-SAVON MAAKUNTAHALLITUKSEN EDUSTAJAT 25.2.2009 alkaen	
Minna Lilja, pj. Kesk., Kiuruvesi	Rauno Kettunen, Kesk., Juankoski
Mia Hahtala, SDP, Leppävirta	Jouni Toppinen, SDP, Iisalmi
Pekka Leskinen, vpj, Kok., Suonenjoki	Hannamari Heinonen, Kok., Siilinjärvi
ALUEHALLINTO	
Heli Ek, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ELY-keskus	Leila Kantonen, ylitarkastaja
Petri Keränen, johtaja, Pohjois-Savon ELY-keskus Airi Muhonen, liikennejärjestelmäpäällikkö, Pohjois-Savon ELY-keskus	Patrick Hublin, suunnittelupäällikkö (25.2.2009 alkaen)
Heikki Oksman, ylitarkastaja, Pohjois-Savon TE-keskus Juha Kaipainen, strategiapäällikkö, Pohjois-Savon ELY-keskus (21.06.10 alkaen)	Kaisa Hakala, yritystutkija
Olavi Rautiainen, johtaja, Metsäkeskus Pohjois-Savo	Juha Hiltunen, esittelijä
Seppo Huttunen, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ELY-keskus (nimeämätön) Itä-Suomen AVI (21.06.10 alkaen)	Eeva-Liisa Launonen, ympäristöterveydenhuollon ylitarkastaja
Jouko Aroaho, museonjohtaja, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	Tapio Laaksonen, yli-intendentti, Korttelimuseo

SEUTUJEN EDUSTAT	
Kaarina Rastas, Varkaus Mika Hentunen (15.6.2009 alkaen)	Mika Hentunen, Varkaus Janne Kuronen (15.6.2009 alkaen)
Virve Wright, Varkaus, (Leppävirta, tekninen johtaja) (15.6.2009 alkaen)	avoin, Leppävirran kunta, Jouko Koponen, rakennustarkastaja (15.6.2009 al- kaen)
Satu Reisko, kaavasuunnittelija, Varkaus (15.6.2009 al- kaen)	
Tarja Pirkkalainen, Sonkajärvi	Reijo Ahtonen, Vieremä
Juhani Räisänen, tekninen johtaja, Iisalmen kaupunki	Mirja Nuutinen, kaavoittaja, Kiuruveden kaupunki (varalla Tapio Turunen 31.8.10 asti)
Veijo Turkki, tekninen johtaja, Suonenjoen kaupunki	Juha Soininen, kunnaninsinööri, Vesannon kunta
Anneli Jalkanen, hall.pj. Kesk., Rautalampi	Matti Tarvainen, hall.pj. Kesk., Tervo
Leila Savolainen, Kuopio Marja-Leena Puputti (15.6.2009 alkaen)	Aila Nurmi, Siilinjärvi
Juha Romppanen, yleiskaava-arkkitehti, Kuopion kaupunki	Leo Kosonen, kaavoituspäällikkö, Kuopion kaupunki
Erika Suominen, vpj, Juankosken kaupunki Matti Matikainen, Rautavaara (15.6.2009 alkaen)	Pentti Laukkanen, Kaavin kunta Hannu Järveläinen, Juankoski (15.6.2009 alkaen)
Teuvo Nissinen, tekninen johtaja, Tuusniemen kunta Sari Kekäläinen, Kaavi (15.6.2009 alkaen)	Matti Matikainen, kunnanjohtaja, Rautavaaran kunta Taisto Kröger, Tuusniemi (15.6.2009 alkaen)
Suunnittelujohtaja Paula Qvick, Pohjois-Savon liitto, johtoryhmän esittelijä	
Kaavoituspäällikkö Seppo Laitila, Pohjois-Savon liitto, joh- toryhmän sihteeri	
ALUERAKENNETYÖRYHMÄ	
Varsinainen jäsen	Varajäsen
Paula Qvick, suunnittelujohtaja, Pohjois-Savon liitto, työryhmän pj.	
Risto Niemelä, kunnanjohtaja, Rautalammin kunta, työryhmän vpj. d	Jouko Karjalainen, rakennustarkastaja
Erkki Remes, yli-insinööri, Pohjois-Savon ympäristökeskus Leila Kantonen, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ELY-keskus (7.5.2008 alkaen)	Patrick Hublin, alueidenkäyttöpäällikkö, Pohjois-Savon ympäristökeskus Aleksi Heinilä, ylitarkastaja / Heli Ek, ylitarkastaja (7.5.2008 alkaen)
Teuvo Nissinen, tekninen johtaja, Tuusniemen kunta	Pekka Antikainen, rakennustarkastaja
Virve Wright, va. kaupunginarkkitehti, Varkauden kau- punki, tekninen johtaja, Leppävirran kunta (6.5.2009 al- kaen)	Satu Reisko, kaavasuunnittelija, Varkauden kaupunki
Veli Toivainen, kunnaninsinööri, Pielaveden kunta	Pertti Kröger, rakennusmestari, Pielaveden kunta
Osmo Nuutinen, maanmittausteknikko, Lapinlahden kunta	
Eero Ryhänen, kunnanjohtaja, Keitele kunta	Kari Nuutinen, kunnaninsinööri
Juha Soininen, kunnaninsinööri, Vesannon kunta	
Raimo Ikola, rakennusmestari, Vieremän kunta	Matti Eskelinen
Sari Niemi, kaavoituspäällikkö, Iisalmen kaupunki	
Veijo Turkki, tekninen johtaja, Suonenjoen kaupunki	Timo Kortelainen, mittausteknikko Eija Kinnunen, maanmittausteknikko (20.8.2009 al- kaen)
Jukka Räsänen, mittausteknikko, Nilsian kaupunki	Janne Airaksinen, tekninen johtaja

Tapani Puhakka, johtava rakennustarkastaja, Kaavin kunta Ari Räsänen, tekninen johtaja, Kaavin kunta	Veli Sallinen, rakennuspäällikkö Heikki Kekäläinen, rakennustarkastaja
Jukka Rissanen, tekninen johtaja, Karttulan kunta	Pekka Huttunen, rakennustarkastaja
Juho Pelkonen, tekninen johtaja, Maaningan kunta	
Mikko Hartikainen, rakennusmestari, Rautavaaran kunta	Matti Matikainen, kunnanjohtaja
Jari Sivonen, kunnaninsinööri, Sonkajärven kunta	Kauko Korolainen, rakennustarkastaja
Lauri Nykänen, kunnanrakennusmestari, Varpaisjärven kunta	Seppo Riekkinen, rakennustarkastaja
Hemmo Kauppinen, kaupungininsinööri, Juankosken kaupunki	Hannu Järveläinen, tekninen johtaja
Tapani Turunen, mittausteknikko, Kiuruveden kaupunki	Mirja Nuutinen, kaavoittaja
Olli-Pekka Salminen, kunnanjohtaja, Tervon kunta	
Patrick Hublin, suunnittelupäällikkö, Pohjois-Savon ELY-keskus	
Marja Turunen, maakuntasuunnittelija Pohjois-Savon liitto, työryhmän sihteeri	
ENERGIATYÖRYHMÄ	
Varsinainen jäsen	Varajäsen
Kimmo Virtanen, erikoistutkija, GTK Itä-Suomen yksikkö, pj.	Ari Luukkanen, geologi
Ossi Tukiainen, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ELY-keskus	Patrick Hublin, alueidenkäyttöpäällikkö Kimmo Koistinen, ylitarkastaja (29.1.2009 alkaen)
Heikki Nyssönen, aluejohtaja, VAPO Oy	
Matti Voutilainen, tuotantoinsinööri, Kuopion Energia Oy	Ari-Pekka Savolainen, käyttöpäällikkö
Jukka Eestilä, suunnittelupäällikkö, Savon Voima Oyj Maija Henell, suunnittelupäällikkö, Savon Voima Oyj	Juha Venäläinen, toimitusjohtaja
Markku Granander, kehittämisspäällikkö, Metsäkeskus Pohjois-Savo	Tuomo Siponen, bioenergia-asiantuntija
Risto Kauhanen, toimitusjohtaja, Ylä-Savon Jätehuolto Oy	
Arto Ryhänen, toimitusjohtaja, Jätekuukko Oy	
Pirjo Rytönen, lisälmen kaupunki	
Mika Penttilä, Fingrid Oyj	Aki Laurila
Martti Veteli, ympäristöjohtaja, Ylä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä	Riitta Lappalainen, ympäristöinsinööri, Suonenjoen kaupunki
Esko Kämäräinen, Osuuskunta Ylä-Savon Energia	
Pekka Tenhunen, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri	
Mikko Rummukainen, suunnitteluavustaja, Pohjois-Sa- von liitto, työryhmän sihteeri	
KULTTUURIYMPÄRISTÖTYÖRYHMÄ	
Varsinainen jäsen	Varajäsen
Paula Qvick, suunnittelujohtaja, Pohjois-Savon liitto, työ- ryhmän pj.	
Helena Björk, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ELY-keskus Kimmo Haapanen, alueidenkäyttöpäällikkö, Pohjois-Savon ELY-keskus (1.6.2010 alkaen)	Patrick Hublin, alueidenkäyttöpäällikkö, Pohjois-Sa- von ympäristökeskus Marjatta Strengell, tarkastaja Antti Lammi, ylitarkastaja (6.5.2008 alkaen)
Matti Laamanen, tutkija, Museovirasto	Tanja Tenhunen, intendentti
Tapio Laaksonen, yli-intendentti, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo	Jouko Aroaho, museonjohtaja
VARKAUDEN SEUTU Kari Viinikainen, kulttuurisihteeri, Leppävirran kunta	Tuula Savolainen, Varkauden kaupunki

YLÄ-SAVO Sari Niemi, kaavoituspäällikkö, Iisalmen kaupunki	Mirja Nuutinen, kaavoittaja, Kiuruveden kaupunki
KUOPION SEUTU Matti Asikainen, toimistoarkkitehti, Kuopion kaupunki	Aila Nurmi, Kuopion seutuyhteistyö
	Marjatta Parviainen, emäntä, Kuopion seutuyhteistyö
KOILLIS-SAVO Hemmo Kauppinen, tekninen johtaja, Juankosken kaupunki	Veli Airaksinen, Nilsia
	Anna-Liisa Happonen, Tuusniemi
SISÄ-SAVO Sanna Koponen, museonjohtaja, Rautalammin kunta	Seija Vuorimaa, kulttuurisihteeri, Rautalammin kunta
Marja Turunen, maakuntasuunnittelija, Pohjois-Savon liitto, työryhmän sihteeri	
VAIKUTUSTEN ARVIOINTITYÖRYHMÄ	
Jäsen	Varajäsen
Juhani Ruuskanen, Kuopion yliopisto, työryhmän pj.	
Kaisu Mikkonen, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ELY-keskus	Patrick Hublin, alueidenkäyttöpäällikkö, Pohjois-Sa- von ympäristökeskus Jaana Tuhkalainen, EU-koordinaattori (29.5.2008 alkaen)
Airi Muhonen, liikennejärjestelmäpäällikkö, Pohjois-Savon ELY-keskus	Katri Mattelmäki, ylitarkastaja Patrick Hublin, suunnittelupäällikkö (29.5.2008 al- kaen)
Juha Hiltunen, esittelijä, Metsäkeskus Pohjois-Savo	Jarmo Laitinen, metsäluonnonhoidon asiantuntija
Mikko Heikkinen, MTK Pohjois-Savo	Esko Luttinen
Satu Huttunen, Itä-Suomen AVI	Ulla Hiltunen
Pekka Tenhunen, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry.	Sirkka Immonen
Tapio Kankaanpää, Osuuskauppa PeeÄssä	Matti Niiranen, Kuopion Kauppakamari
Juha Laitinen, maankäyttö- ja ympäristöpäällikkö Metsähallitus, Itä-Suomi	
Arja Saarelainen, Siilijärven kunta	Osmo Koivistoinen, Ylä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä
Jouko Aroaho, museonjohtaja, Kuopion Museo	Tapio Laaksonen, yli-intendentti, Kuopion korttelimuseo
Juha Hämäläinen, Kuopion yliopisto	
Eino Fagerlund, Savon Yrittäjät	
Marko Tanttu, maakuntasuunnittelija, Pohjois-Savon liitto, työryhmän sihteeri	
VIRKISTYSALUETYÖRYHMÄ	
Varsinainen jäsen	Varajäsen
Mikko Lehto, Nilsian kaupunki, työryhmän pj.	
Ilpo Käkelä, Pohjois-Savon ELY-keskus	Patrick Hublin, alueidenkäyttöpäällikkö Aleksi Heinilä, ylitarkastaja (4.4.2008 alkaen)
Auvo Sapattinen, Metsähallitus	Juha Laitinen, Tuomo Häyrinen
Erkki Björk, Kuopion yliopisto	
Heikki Oksman, Pohjois-Savon TE-keskus	
Jari Korkalainen, Rautavaaran Metsäkartano	
Risto Ihantola, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri	Pekka Tenhunen
Riitta Rissanen, Puijon Latu ry	
Markku Ketolainen, Metsäteollisuus ry	Jarmo Hamara
Pekka Humala, Kuopion Pursiseura ry	
Juhani Savolainen, MTK Pohjois-Savo ry	Jari Kauhanen
Marko Tanttu, maakuntasuunnittelija, Pohjois-Savon liitto, työryhmän sihteeri	
MAA-AINES- JA POHJAVEDET –TYÖRYHMÄ	

Varsinainen jäsen	Varajäsen
Juhani Räisänen, tekninen johtaja, Iisalmen kaupunki, työryhmän pj.	
Paula Qvick, suunnittelujohtaja, Pohjois-Savon liitto, työryhmän vpj.	
Antti Lammi, ylitarkastaja, Pohjois-Savon ELY-keskus (Patrick Hublin, alueidenkäyttöpäällikkö, Pohjois-Savon ympäristökeskus)	Jussi Aalto, ylitarkastaja (21.10.08 alkaen) (Marjatta Strengell, tarkastaja)
Jari Hyvärinen, geologi, GTK, Itä-Suomen yksikkö	Arto Hyvönen, geologi Anu Eskelinen (19.1.10 alkaen)
Erkki Luukkonen, toimialapäällikkö, GTK, Itä-Suomen yksikkö	
Esa Juntunen, MTK Pohjois-Savo	Juhani Savolainen
Pekka Lyytikäinen, toiminnanjohtaja, Infra Pohjois-Savo ry	
Risto Ihantola, Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri	Pekka Tenhunen
Jukka Rissanen, tekninen johtaja, Karttulan kunta	
Jouni Hoffrén, ympäristötarkastaja, Kuopion kaupunki	
Veijo Turkki, tekninen johtaja, Suonenjoen kaupunki	
Pirkko Nevalainen, ympäristötarkastaja, Nilsian kaup., Rautavaaran kunta	
Jouko Kervola, rakennustarkastaja, Leppävirran kunta	Ilpo Henttinen, rakennustarkastaja, Varkauden kaupunki
Raimo Kaikkonen, tienpidon suunnittelija, Pohjois-Savon ELY-keskus	
Mikko Rummukainen, suunnitteluavustaja, Pohjois-Savon liitto, työryhmän sihteeri	
POHJOIS-SAVON LIIKENNÄJÄRJESTELMÄTYÖRYHMÄ	
Varsinainen jäsen	Varajäsen
Matti Niiranen, Kuopion kauppakamari, pj.	
Petri Keränen, Pohjois-Savon ELY-keskus	Airi Muhonen
Esko Torssonen, Suomen Kiitoautot Oy	
Timo Miettinen, Olvi Oyj	
Erja Pasi, VR-yhtymä	
Timo Välke, Liikennevirasto	
Raija Niskanen, Finavia, Kuopion lentoasema	
Olavi Rautiainen, Metsäkeskus Pohjois-Savo	
Seppo Huttunen, Itä-Suomen AVI	
Tero Sikiö, Liikennevirasto / Väylänpito	
Pekka Tiihonen, PSL:n MKH:n edustaja	
Rauno Kettunen, PSL:n MKH:n edustaja	
Jouni Toppinen, PSL:n MKH:n edustaja	
Ari Korhonen, Valio Oy	
Auvo Muraja, Oy Saimaa Terminals Ab	
Mika Savolainen, Pohjois-Savon ELY-keskus	
Seppo Huttunen, Pohjois-Savon ELY-keskus Lauri Osmala, Kaukokiito Oy Markku Ollila, Suomen taksiliiton Itä-Suomen alueyhdistys ry Matti Jolkkonen, Linja-autoliiton Itä- ja Kaakkois-Suomen osastot Jouni Bergroth, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry, Kuopion aluetoimisto Kimmo Haapanen, Pohjois-Savon ELY-keskus Matti Voutilainen, Kuopion Energia Oy Heikki Kauppinen, Stora Enso Varkauden tehtaas	
Jouko Kohvakka, maakuntainsinööri, Pohjois-Savon liitto, työryhmän sihteeri	

Maakuntakaavan tekijät

Suunnittelujohtaja Paula Qvick

- prosessin johto
- tiedotus
- kulttuuriympäristöt, muinaismuistot, maisema-alueet ja rakennussuojelu
- kehittämisperiaatemerkinnot
- elinkeinoelämän toimintaedellytykset
- aluerakenne- ja kulttuuriympäristötyöryhmien puheenjohtaja

Kaavoituspäälikkö Seppo Laitila

- maakuntakaavan laadinnan käytännön koordinointi
- rantojen käyttö ja loma-asutus
- maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, MU
- luonnonsuojelu
- turvetuotanto
- jätehuolto
- vaikutusten arviointi
- johtoryhmän sihteeri

Maakuntasuunnittelija Marko Tanttu

- yhdyskuntarakenne
- taajamat ja kyläverkosto
- kaupan palvelut
- työpaikka-alueet, teollisuus-, kaivostoiminta-alueet
- hiljaiset alueet
- numeerisen kaavakartta-aineiston ja kaavakartan laatiminen
- vaikutustenarviointi- ja virkistystyöryhmien sihteeri

Maakuntainsinööri Jouko Kohvakka

- liikenneväylät ja -yhteydet
- energiahuolto
- maa- ja metsätalousvaltaiset alueet, MT, MY, ge
- pohjavesialueet
- maa-ainesvarat ja maa-ainestenottoalueet
- veneily ja vesiliikenne
- virkistysalueet
- ulkoilureitit
- vesi- ja jätevesihuolto
- liikennejärjestelmätyöryhmän sihteeri

Toimistos sihteeri Irma Kajan

- kaavasta saatavan palautteen vastaanotto ja järjestäminen
- tiedotuksen järjestäminen

Maakuntasuunnittelija Marja Turunen

- internetsivut
- aluerakenne- ja kulttuuriympäristötyöryhmien sihteeri

Suunnitteluavustaja Mikko Rummukainen

- paikkatietojen käsittely
- numeerisen kaavakartta-aineiston ja kaavakartan laatiminen
- energia- sekä maa-aines- ja pohjavedet -työryhmien sihteeri

Aluekehitysjohdaja Henrik Rissanen

- väestö- ja työpaikkaennusteiden yhteensovitus

Maakuntasuunnittelija Anneli Pehkonen

- asumisen mitoitus

Erityisasiantuntija Simo Kotiluoto (siirtynyt eläkkeelle v. 2009)

- matkailualueet
- kalanviljely ja -kasvatus

Tutkimussihteerit Kaija Kämäräinen ja Tuula Reinikainen

- tilastoaineiston hankinta ja analysointi

Julkaisusihteeri Marja Partanen

- julkaisun taitto

Piirtäjä Irma Toivanen

- julkaisujen kannet ja kuvat

Maakuntakaavan selvitysten konsulttityöt ilmenevät luvusta 9. Maakuntakaavan tausta-aineisto.

9 MAAKUNTAKAAVAN TAUSTA-AINEISTO

9.1 Maakuntakaavaa varten tehdyt selvitykset

- Turvetuotanto maakuntakaavassa. Lähtökohdat ja suunnittelumenetelmäehdotus/ Turvesoiden suunnittelumenetelmä ja alustava valinta (2003)
- Kaupan keskukset ja kehitysmahdollisuudet. Tuomas Santasalo Ky (2006)
- Maakuntakaavan palveluselvitys/ Vähittäiskaupan suuryksiköiden ja tilaa vaativan erikois-kaupan kehitysmahdollisuudet. Tuomas Santasalo Ky (2006)
- Huutokoski - Kontiolahti 400 kV:n voimajohtoa koskeva selvitys. Fingrid (2006)
- POSKI-projekti - Pohjavesien suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittaminen. Pohjois-Savon ympäristökeskus (2007)
- Pohjois-Savon liikennestrategia 2030. Liidea Oy, YY-Optima (2008)
- Harju- ja kallioalueiden maastokatselmukset (2007/2008/2009)
- Turvetuotantoon soveltuvien soiden maastokatselmukset. Kalle Ruokolainen (2007)
- Luonnonsuojelualuevarausten nykytilan selvitys. Kalle Ruokolainen (2007)
- Pohjois-Savon vesihuolto v. 2007 ja vesihuollon kehittämistarpeet. Elsi Janhunen (2008)
- Asuntotuotannon laskennallinen mitoitus 2030 (2008)
- Taajamatoimintojen alueet, keskusverkko ja vähittäiskaupan suuryksiköt sekä AT1-kyläverkko (2008)
- Pohjois-Savon maakuntakaavan kyläverkko (2008)
- Virkistys- ja matkailualueita koskeva selvitys (2008)
- Hiljaiset alueet maakuntakaavassa (2008)
- Ampumarata-alueet (2008)
- Moottoriurheilualueet (2008)
- Ilmastonmuutoksen huomioiminen kaavoituksessa, tapauskohtaisia tarkasteluja. VTT (2008)
- Pohjois-Savon kulttuuriympäristö maakunnan vahvuudeksi. Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen (2008)
- Alapitkä-Kontiolahti 400 kV:n voimajohtoa koskeva selvitys. Fingrid (2008).
- Pohjois-Savon arvokkaiden maisema-alueiden ja maisemanähtävyyksien päivitysinventointi. Mervi Koskinen (2009)
- Valtatien 5 kehittämisvyöhykkeen kaupallinen selvitys. Varkauden kaupunki, FCG Planeko (2009)
- Maakuntakaavan vaikutusten arviointi. Sito, VTT, YY-Optima (2009)

Mikäli tekijää ei ole erikseen mainittu, on selvitys tehty Pohjois-Savon liitossa virkatyönä. Selvitykset löytyvät Pohjois-Savon liiton internet-sivuilta osoitteesta www.pohjois-savo.fi/psmkselfitykset.

9.2 Muu tausta-aineisto

Esitetty kunkin aihealueen yhteydessä.

10 LIITTEET

Liite 1. Kuopion keskustan kulttuuriympäristö tarkastuksineen

Liite 2. Rauhoitusluokkaan 3 kuuluvat kiinteät muinaisjäännökset

Liite 3. Tiedossa olevat vedenalaiset muinaisjäännökset Pohjois-Savon alueella

Liite 4. Maakuntakaavan aluevaraukset ja kohdemerkinnät